

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
С. ТОРАЙҒЫРОВ АТЫНДАҒЫ
ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ПАВЛОДАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ С. ТОРАЙҒЫРОВА**

**АКАДЕМИК Қ. И. СӘТБАЕВТЫҢ
120 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
ЖАС ҒАЛЫМДАР, МАГИСТРАНТТАР,
СТУДЕНТТЕР МЕН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
«ХІХ СӘТБАЕВ ОҚУЛАРЫ» АТТЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

**МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ, МАГИСТРАНТОВ,
СТУДЕНТОВ И ШКОЛЬНИКОВ
«ХІХ САТПАЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ»,
ПОСВЯЩЕННОЙ 120-ЛЕТИЮ
АКАДЕМИКА К. И. САТПАЕВА**

ТОМ 14

**ПАВЛОДАР
2019**

ӘОЖ 378
КБЖ 74.58
Ж66

Редакция алқасының бас редакторы:

Ахметова Г.Г., филос.ғ.к., С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры

Жауапты редактор:

Ержанов Н.Т., б.ғ.д., профессор, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің Ғылыми жұмыс және инновациялар жөніндегі проректоры

Редакция алқасының мүшелері:

Абишев К.К., Ахметов Қ.Қ., Бегімтаев Ә.И., Бексейітов Т.К., Испулов Н.А., Кислов А.П., Кудерин М.Қ., Эрназаров Т.Я., Бергузинов А.К., Муқанов Р.Б., Каюмова М.С., Мажитова А.Ә.

Жауапты хатшылар:

Агибаева А.Ж., Азербайев А.Д., Акимбекова Н.Ж., Аманбаева С.Б., Аманжолов С.К., Аубакиров А.М., Әмірғалы М.А., Биль Т.Ю., Еликпай С.Т., Жаябаева Р.Г., Жуманбаева Р.О., Зарипов Р.Ю., Звонцов А.С., Кабжанова Г.А., Камашев С.А., Коспаков А.М., Кривец О.А., Куанышева Р.С., Мапитов Н.Б., Молдабаева С.К., Мошна Н.И., Мусабекова Н.М., Мусаханова С.Т., Мушина А.Ж., Мустафаева Н.Б., Огузбаев А.Е., Ордабаева Ж.Е., Рахимжанова Г.Х., Самсенова Г.С., Султанова Г.Ш., Талипов О.М., Титков А.А., Ткачук А.А., Тулкина Р.Ж., Туртубаева М.О., Чидунчи И.Ю., Ысқақ Б.Ә.

Ж66 «XIX Сәтбаев оқулары» жас ғалымдар, магистранттар, студенттер мен мектеп оқушыларының : халықар. ғыл. конф. мат-дары Академик Қ. И. Сәтбаевтың 120 жылдығына арналған. – Павлодар : С. Торайғыров атындағы ПМУ, 2019.

ISBN 978-601-238-907-4
Т. 14 «Жас ғалымдар». – 2019. – 399 б.
ISBN 978-601-238-921-0

Жинақ көпшілік оқырманға арналады.
Мақала мазмұнына автор жауапты.

ӘОЖ 378
КБЖ 74.58

ISBN 978-601-238-921-0 (Т. 14)
ISBN 978-601-238-907-4 (жалпы) © С. Торайғыров атындағы ПМУ, 2019

**С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры,
филос.ғ.к., Г. Ахметованың алғы сөзі**

Құрметті «Сәтбаев оқуларына» қатысушылар!

Сіздерді игі дәстүрге айналған «XIX Сәтбаев оқулары» халықаралық ғылыми конференциясының ашылуымен құттықтаймын!

Бүгін қазақтың бағына біткен біртуар ғалым Қаныш Сәтбаевтың ізін басқан жастарға қош келдіңіздер дейміз! Ғылыми шараны халықаралық деңгейде ұйымдастыру біз үшін зор мәртебе, үлкен мақтаныш!

2001 жылдан бері өткізіліп келе жатқан «Сәтбаев оқуларының» мақсаты – асыл азамат, ірі тарихи тұлға, академик, ғалым Қаныш Сәтбаевтың еңбегін жастарға таныту, сол арқылы үлгі, өнеге көрсету.

Қ. И. Сәтбаев – туған халқының нұрлы болашағы үшін білімнің күдіреті арқылы күресе білген бірегей тұлға. Қазақ ғылымының қарашанырағы Ұлттық академиясында қыруар ғылыми зерттеулер жүргізді. Ол кісі соғыстан кейінгі қиын-қыстау кезеңде қазақ Академиясын өзі бас болып құрып, ғылымның бастауында тұрды.

Қазақстан ғылымы үшін Қаныш Имантайұлы Сәтбаевтың есімі қастерлі де қымбат. Жасынан зеректік танытқан Қаныш аға өзінің бар ғұмырын ғылымға арнау туралы шешім қабылдағанда ол тек биік мақсаттарды көздеген еді. Қазақстанда геология мектебін қалыптастырып, жер асты қазба байлықтарын ел игілігіне жаратуы, осы салада көптеген ізбасар шәкірттерді тәрбиелеп шығуы өз алдына бір төбе. Жалғыз геология ғана емес, басқа ғылым салалары бойынша да талай азаматтардың ізденіс жолына түсіп, ғалым болуына өзінің ағалық және әкелік қамқорлығын көрсетті. Оның бүкіл өмір жолы, еліне сіңірген еңбегі, жасаған қызметі кейінгі жастарға үлгі-өнеге болды.

Жастарды ғылымға баулып, білімін шындау – біздің парыз. Оқу ордамызда он тоғызыншы мәрте өткізіліп отырған халықаралық ғылыми конференция Қаныш Сәтбаевтай асыл ағамыздың ізбасарларына даңғыл салып, ғылымдағы игі дәстүрлерді жаңғырта түседі деген сенімдеміз. Өңіріміздегі білімнің қарашанырағы – С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті қашан да дарынды, білгір, зияткер де қабілетті жастарды қолдауға дайын.

Әрине, мен конференция қатысушыларына нәтижелі диалог құруларына, оның нәтижесі Қазақстандағы зерделенетін мәселелердің жай-күйі мен келешекте жақсы түсінуге мүмкіндік беретін нақты ғылыми қорытындылар шығаратынына жүректен тілектеспін.

**С. Торайғыров атындағы
ПМУ ректоры**

Г. Ахметова

1 Секция. Интеллектуалды және мәдени-рухани даму
1 Секция. Интеллектуальное и культурно-духовное развитие

1.1 Қазіргі кезеңдегі білім беру үрдісінің барысы. Педагогика
1.1 Современный образовательный процесс. Педагогика

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ
СЛАБОСЛЫШАЩИХ ШКОЛЬНИКОВ

АБЕНОВА М. Ж.

логопед-сурдопедагог, ГУ «Специальная общеобразовательная школа-интернат № 1 для детей с нарушением слуха и речи», г. Павлодар

Мышление – отражение внешнего мира, которое опирается на впечатления от реальности и даёт возможность человеку в зависимости от усвоенных им знаний, умений и навыков правильно оперировать информацией, успешно строить свои планы и программы поведения. Когда психологи в начале XX в. стали изучать особенности мышления ребёнка, в качестве одного из основных признаков была выделена связь мышления с речью. Вместе с тем выявилась непосредственная связь детского мышления с практическими действиями ребенка.

Исследования отечественных психологов и показали, что существуют чрезвычайно сложные, изменчивые и многообразные отношения мышления и практического действия, мышления и языка, мышления и чувственного образа. Эти отношения изменяются на разных ступенях возрастного развития детей и стоят в непосредственной связи с содержанием той задачи, которую ребёнок в данный момент решает. Эти отношения изменяются и в зависимости от упражнений, от тех методов обучения ребёнка, которые использует учитель [1, с. 37].

У детей с нарушением слуха обнаруживаются значительные индивидуальные различия в развитии их мышления. Около одной четвертой части всех неслышащих детей имеют уровень развития наглядного мышления, соответствующий уровню развития этого вида мышления у слышащих сверстников. Кроме того, небольшое число неслышащих детей (около 15% в каждой возрастной группе) по уровню развития словесно-логического мышления приближаются к средним показателям слышащих сверстников. Однако среди неслышащих детей имеются также дети (10-15%) со значительным

отставанием в развитии словесно-логического мышления по сравнению с тем, что наблюдается у большинства неслышащих. Эти дети не являются умственно отсталыми, уровень развития их наглядного мышления в пределах возрастной нормы неслышащих. Значительное отставание в развитии словесно-логического мышления обусловлено очень большими затруднениями у этих детей в овладении словесной речью.

По показателям развития речи у детей с нарушением слуха наблюдается большое своеобразие. Для них характерно существенное недоразвитие обычной бытовой фразовой речи, которой слышащие дети, развивающиеся нормально, уже овладевают к двум годам и значительно ее совершенствуют в среднем и старшем дошкольном возрасте.

Речь детей с нарушением слуха 6-7 лет бедна по словарю, по способам высказывания. Поэтому у неслышащих детей наблюдается заметное снижение словесной памяти по сравнению с тем, что отмечается у их слышащих сверстников [2, с. 952].

Очень медленно, даже в условиях специального обучения, идет обогащение словарного запаса у слабослышащих детей. Наиболее успешно запоминаются словесные обозначения людей, окружающих ребенка, домашних животных, названия основных предметов мебели, посуды, любимой еды, некоторых частей квартиры: окно, дверь; значительно труднее дети овладевают названиями действий, даже самых распространенных, названиями цветов, отдельных частей и признаков предметов. По мере того как дети овладевают доступной их возрасту лексикой, и у них формируется простая фразовая речь, возникают новые трудности. Дети с большим трудом осваивают такую особенность слова, как многозначность, например «тяжёлый чемодан» и «тяжёлый характер», с трудом понимают, что однокоренные слова связаны общностью значения [3, с. 39].

В речи слабослышащих детей не сразу появляются слова с приставками и суффиксами, дети затрудняются в понимании их значений, они лишь постепенно понимают, что каждое слово несет в себе ту или иную степень обобщения, что, например, слово мебель имеет более общий смысл, в то время как слова диван, кровать, стол, стул, табуретка более частное значение. При правильном понимании отношений между словами более конкретными и более обобщёнными по смыслу у них начинает формироваться понятийное мышление.

Частичное или полное нарушение слуха, наступившее в самом раннем возрасте или врождённое, вызывает значительные особенности в психоречевом развитии таких детей. Без специального обучения речь неслышащих детей не развивается, что, в свою очередь, вызывает отставание и особенности в познании окружающего мира и развитии мышления. Базой для формирования мышления является произношение. Для того чтобы произношение осуществляло функцию общения, оно должно быть доступным, понятным для окружающих, внятным, членораздельным и наиболее полно отражать все фонетические элементы, используемые для выражения и различия смысла.

Интеллектуальное развитие ребенка происходит, когда он что-либо делает, общается, получая общественный опыт. Наглядно-действенное, наглядно-образное и словесно-логическое мышление – последовательные ступени интеллектуального развития. Наиболее ранняя форма – наглядно-действенное мышление. Первые проявления можно наблюдать в конце первого – начале второго года жизни малыша, ещё до того, как он начинает говорить. Уже первые предметные действия ребёнка необычайно важны. Он узнает признаки предмета и его взаимоотношение с другими предметами, учится их использовать. Ребёнок сталкивается с предметами, созданными руками человека. Взрослый является основным источником и посредником знакомства ребёнка с предметами и способами их употребления. Общественно выработанные способы употребления предметов и есть те первые знания (обобщения), которые ребёнок усваивает с помощью взрослого из общественного опыта [4, с. 167].

Наглядно-образное мышление возникает у дошкольников в возрасте 4-6 лет. Связь мышления с действиями хотя и сохраняется, но не является такой тесной, прямой и непосредственной, как раньше. В ряде случаев не требуется практического манипулирования с объектом, но во всех случаях необходимо отчётливо воспринимать и наглядно представлять объект. То есть дошкольники мыслят лишь наглядными образами и ещё не владеют понятиями (в строгом смысле).

Существенные сдвиги в интеллектуальном развитии ребёнка возникают в школьном возрасте, когда его ведущей деятельностью становится учение. Дети начинают усваивать системы понятий по различным предметам. Они познают все более глубокие свойства предметов, формируя необходимые для этого мыслительных операций. У них возникают новые мотивы для познавательной

деятельности. Мыслительные операции ещё связаны с конкретным материалом, недостаточно обобщены. Мышление детей этого возраста является понятийно-конкретным. Но младшие школьники овладевают уже и некоторыми более сложными формами умозаключений, осознают силу логической необходимости. У них начинает развиваться словесно-логическое мышление, в форме абстрактных понятий. Мышление выступает теперь не только в виде практических действий и не только в форме наглядных образов, а прежде всего в форме отвлечённых понятий и рассуждений.

В среднем и старшем школьных возрастах школьникам становятся доступными более сложные познавательные задачи. В процессе их решения мыслительные операции обобщаются, благодаря чему расширяется диапазон их применения в различных новых ситуациях. Развивается способность рассуждать, обосновывать свои суждения, осознавать и контролировать процесс рассуждения. Совершается переход от понятийно-конкретного к абстрактно-понятийному мышлению [5, с. 14].

Интеллектуальное развитие ребёнка характеризуется закономерной сменой стадий, в которой каждая предыдущая подготавливает последующие. С возникновением новых форм мышления старые формы не только не исчезают, а сохраняются и развиваются. Так, наглядно-действенное мышление, характерное для дошкольников, у школьников приобретает новое содержание, находя свое выражение в решении все усложняющихся конструктивно-технических задач. Словесно-образное мышление также поднимается на более высокую ступень, проявляясь в усвоении школьниками произведений поэзии, изобразительного искусства, музыки.

У детей с нарушением слуха, по данным психолого-педагогических исследований, проявляется отставание мыслительной деятельности в следующих аспектах:

- в резком отставании словесно-логического мышления;
- в дефиците мотивации, крайне низкой познавательной активности, обусловленной сниженным слуховым восприятием;
- несформированности умственных операций: анализа, синтеза, абстрагирования, обобщения, сравнения;
- в нарушении вербальной стороны мыслительных процессов.

Методы обучения, рассчитанные на «типичного» или «среднего» ребёнка являются неподходящими для детей с нарушением слуха. Из-за недостаточного развития словесно-логического мышления

дети склонны к выделению несущественных признаков при анализе предметов и явлений, к случайным ситуативным обобщениям. Им трудно осознать свои действия и выразить ход их выполнения в речи. В большинстве случаев, когда у ребёнка отмечается нарушение слуха, не выявленное в раннем возрасте, состояние его отягощается в результате педагогической запущенности.

Развитие мышления слабослышащих школьников невозможно без формирования восприятия и воспроизведения устной речи. Затрудненность словесного общения, его нарушение является тем решающим условием, которое выступает как главная причина аномального развития [6, с. 11].

В специальных учреждениях образования утверждён единый слухоречевой режим, который предполагает постоянное мотивированное общение с ребёнком со сниженным слухом, независимо от его возможностей восприятия речи и уровня речевого развития. Условия создания слухоречевой среды:

- мотивированное речевое общение с детьми в процессе практической деятельности;
- формирование потребности в речи, побуждение детей к активному использованию речи;
- использование остаточного слуха как необходимого условия формирования устной речи и общения;
- соблюдение единых требований к речи взрослых;
- контроль за речью детей;
- использование индивидуальных слуховых аппаратов.

В начале учебного года проводится комплексное обследование детей. Оно включает в себя изучение слуховой функции, выявление способности понимать собеседника и быть понятым при устном общении, определение уровня владения фонетической системой языка (звуковой состав, словесное ударение, интонация). По результатам обследования школьники распределяются по группам. Речевое развитие каждой группы зависит от индивидуальных возможностей, анамнеза развития, психического состояния. Для каждой группы педагогами применяются определённые приёмы и методы работы, объём и сложность речевого материала на индивидуальных занятиях по развитию слухового восприятия и коррекции произношения.

Эта работа, начатая педагогом индивидуальной работы, продолжается малым педагогическим коллективом группы в

течение всего дня. Педагоги и воспитатели, наряду с общими дидактическими требованиями, учитывают и специфические:

- учёт состояния слуха и речи каждого школьника;
- правильное применение звукоусиливающей аппаратуры коллективного и индивидуального пользования;
- дозировка слуховой нагрузки, определение объёма речевого материала, предъявляемого на слух на каждом занятии;
- выполнение принципов подбора речевого материала в соответствии со слухоречевыми возможностями школьников;
- опора на слухозрительное восприятие с учётом того, что соотношение между слуховым и зрительным восприятием должно быть приблизительно таким же, как у детей с нормальным слухом;
- в ходе занятий проводится необходимая работа по коррекции произносительной стороны речи, применяются приемы беглого исправления ошибок;
- особое внимание уделяется выработке навыков самоконтроля и взаимоконтроля за произношением [7, с. 51].

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Розанова Т.В. Развитие памяти и мышления глухих детей М.: Педагогика, 1978. - 232 с.
- 2 Выготский Л.С. Мышление и речь // Выготский Л.С. Психология развития человека. М., Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. - 1136 с.
- 3 Тигранова Л. И. Пропедевтика формирования логического мышления слабослышащих детей // Дефектология. 1988. - № 1. – 38-42 с.
- 4 Богданова Т.Г. Исследование мышления лиц с нарушениями слуха: проблемы и перспективы. Известия ВГПУ. Психологические проблемы современного образования. М.-2009. С.167-171.
- 5 Тигранова Л.И. Развитие логического мышления детей с недостатками слуха. М., 1991. – 61 с.
- 6 Щурова Ю.Е. Динамика интеллектуального развития слабослышащих школьников от младшего школьного к подростковому возрасту. М., 2007. – 19 с.
- 7 Зикеев А.Г. Развитие речи учащихся специальных (коррекционных) образовательных учреждений. М.: Академия, 2000. - 199 с.

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

АЗАМЕТОВА Н. Х.

мұғалім, Хамза атындағы № 108 ЖОББМ, Шымкент қ.

«XXI ғасыр – бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, адамның денсаулығына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір».

Н. Назарбаев

Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық – құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны өзіндік даму мен оны іске асыру құралы ретінде пайдалану дағдыларын қалыптастырып, ақпараттық қоғамға бейімдеу. Білім беру жүйесін ақпараттандыру дегеніміз – берілетін білім сапасын көтеруді жүзеге асыруға бағытталған үрдіс, яғни еліміздің ұлттық білім жүйесінің барлық түрлерінде кәдімгі технологияларды тиімді және компьютерлік ақпараттандыру технологияларына алмастыру, оларды сүйемелдеу және дамыту, нақты жүзеге асыру шаралары.

Біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңі – ақпараттық кезеңге толықтай көшіп келеді, бұл кезең, компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологиялар мұғалім қызметінің барлық саласына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. Қазіргі кезде білім кеңістігін заманға сай ақпараттық технологияларсыз елестету мүмкін емес.

Білімді ақпараттандыру күрделі де көп қырлы үдеріс болып табылады, оның сәтті жүзеге асуы білім мекемелерін компьютерлендіруге ғана емес, білім беруді ақпараттандыруды қамтамасыз ету әдістемесіне, ғылым мен тәжірибенің өзара байланысына да тәуелді. Бұл ғалымдар мен педагогтардың, психологтар мен әдіскерлердің, бағдарламашылар мен ақпараттық – коммуникативтік технологиялар саласы мамандарының күш – жігерін жан – жақты жұмылдыру уақытының келгенін көрсетеді.

Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында «Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз. Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар біздің елімізде де жоғары

қарқынмен дамып келеді. Білім беруде жаңа технологиялық әдістермен қатар жаңа ақпараттық технологияларды да қолданудың мүмкіндігі жасалып отыр» деген болатын. Жас буынды жаңашылдыққа жетелеу деген сөз. Жаңашылдық – білім жүйесіне инновациялық технологияларды енгізе отырып, оқушыны заман талабына сай етіп дайындап шығару [1, 69 б.].

Оқушының өз бетінше білім алуына, ізденуіне көп мән берілуі тиіс. Олардың кәсіптік білім алуымен қатар іздеп-тапқыр, ой-өрісі жоғары, өз пікірін ашық білдіретін, жаңашыл ұрпақ етіп тәрбиелеу керек. Бүгінгі заман талабы- қоғамның дамуымен бірге болашақ жастарды жаңашылдыққа, іздеп-тапқырлыққа, еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу. Осы аталғандарды іске асыру үшін сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану маңызды болмақ.

Технологиялық оқыту білім алушыларды белсенді жағдайда қойып, оның субъектілігін қалыптастырады және шығармашылықты тудырады. Әсіресе, ақпараттық дәуірде технологияның қолданылуы ерекше. Білім сапасын жоғарылату, оны жеткілікті түрде арттыруда жаңа ақпараттық технологияларды қолданусыз, заманауи телекоммуникациялық құралдарды пайдаланусыз мүмкін емес. Озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияға тоқталатын болсақ, коммуникация – ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым, ал оқытудың ақпараттық технологиясы-қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өңдеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ету, білімді бүгінгі заман талабына сай жаңаша, ұтымды және тиімді түрде оқырманның санасына жеткізе білу, педагогикалық іс- әрекетке өзгеріс енгізу, білімді қабылдау, білім сапасын бағалау, оқу- тәрбие үрдісінде оқушының жеке тұлға ретінде жан- жақты қалыптасуы үшін жаңашылдық енгізу деп түсінуге болады.

АКТ арқылы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы оқытушы

оқушының интеллектуалдық, рухани азаматтық және басқада адами қасиетін қалыптастыруына игі әсерін тигізеді [2, 27 б.].

Ақпараттық технология еңбексүйгіштікке үйретеді. Сондықтан, бүгінгі компьютерлендірілген заманда ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы ғылымның кез – келген саласын қарқынды дамытып, одан тиімді нәтиже алуымызға болады. Бүгінгі заман талабына сай жаңа технологиялармен сабақ жүргізуде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану өте тиімді. Сабақтарымызда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайданудың негізгі мақсаты:

1 Ақпараттық технологияларды қолдана отырып оқу-тәрбие процесінің барлық деңгейін жетілдіру, оқу-тәрбие жұмысына жаңашылдық енгізу:

- сабақты қызықты етіп өтікізу арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттыру;
- білім сапасының көтерілуіне жағдай жасау;
- оқыту процесінің сапасын арттыру;
- пәнаралық байланысты тереңдету;
- қажетті ақпаратты іздеуді оңайлату және көлемін ұлғайту.

2 Оқушыны заман талабына сай жан- жақты дамыту, ақпараттық қоғамда өмір сүруге икемдеу, даярлау:

- коммуникативтік қабілеттерін дамыту;
- өздігінен ізденуге, шешім қабылдай білуге бағыттау;
- компьютерлік графика, мультимедиа технологиясын пайдалану, киноларды, видеороликтерді көрсету, сабаққа байланысты музыкаларды тыңдату арқылы эстетикалық тәрбие беру;
- пәнаралық байланыс орнату;
- ақпараттық мәдениетін қалыптастыру, ақпаратты өңдей білуге үйрету.

Ақпараттық – коммуникациялық технологиямен жұмыс істеу – компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. «Ақпараттық-коммуникациялық технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізудің оқытушы үшін тиімділігі неде?» деген сұраққа тоқталатын болсақ:

- жалпы компьютерлік желілерді пайдалана отырып сабақты тартымды түрде қызықты етіп өткізуге мүмкіндік туады;
- Оқушы өз бетімен жұмыс жасайды;
- аз уақытта көп білім береді, уақытты үнемдейді;
- білім - білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексереді;

- шығармашылық жұмыстар жасайды;
- қашықтықтан білім беру мүмкіндігі туады;
- қажетті ақпаратты жедел түрде беру мүмкіндігі жасалады;
- интернетте жұмыс жасау арқылы оқытушы өз білімін жан-жақты жетілдіреді;
- оқыту үрдісінде студенттердің танымдық іс-әрекетін тиімді ұйымдастырады;
- Оқушылардың танымдық қабілеттерін қалыптастырады;
- Оқушыны шығармашылық жұмысқа баулиды, өз бетінше жұмыс жасауға үйретеді;
- оқулықтантардан тыс, қосымша мәліметтер береді т.б.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану – педагогикалық іс-әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін жетілдірудің бірден бір жолы. Сондықтан компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиалық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты-коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

Өз сабағымда күнделікті жаңа тақырыптарды АКТ-ның желілік түрін пайдалана отырып түсіндіремін. Мысалы, электрондық оқулық, интерактивті тақта, интернет желісін күнделікті сабақта қолданамын.

АКТ-ны қолдану нәтижесінде оқушылардың өз бетімен ізденісі, қызығушылығы, белсенділігі, сенімділігі артады. Оқытуда білім технологияларын интеграциялау менің іс-тәжірибемнің дамуына үлкен үлес қосады деп ойлаймын. АКТ-мен жұмыс жасауда кездескен кедергілер мектептің техникалық базасы болды. Балаларға АКТ-ны пайдалануда қажетті жерде ғана, орнымен пайдалана білу, қауіпсіздік ережесін есте сақтау керектігін айтып отыру қажет. Интернетте отырған кезде де өзі туралы, мекен - жайы, телефоны т. б. туралы мәліметтерді құпия ұстауды, яғни жеке ақпараттарды сақтауды үйрету қажет. Дарынды және талантты оқушылардың да білімін шыңдауда осы АКТ-ның қосар үлесі мол. Оқушылардың көшбасшы болуына да АКТ мүмкіндік береді. Өйткені оқушы үйінде басқа программаларды өздігінен меңгереді де оны сыныптастарына көрсетіп, қандай мүмкіндіктері бар екенін түсіндіре отырып, оларды үйретеді. Яғни АКТ-ны пайдалануда барлық әдістермен кіріктіруге болатынын байқадым. Адамзат ХХІ-ғасыр есігін - әлемдік жаһандану дәуірінде, ақпараттық коммуникативтік технологиялардың өте жоғарғы деңгейде қарқын алып дамудың жағдайында – ашты [3, 143 б.].

Жоғарыда аталғандарды қорытындылай келе, мынадай тұжырымдама жасауға болады:

– Білім беру мекемелерінде қазіргі заманға сай жаңа ақпараттық құрал-жабдықтармен, интерактивті тақталар және мультимедиялық кабинеттерді пайдалана отырып, кез-келген пән бойынша электрондық оқулықтармен жұмыс жүргізу;

– АКТ-ны пайдалана отырып, оқушыларды өз бетінше ізденуге машықтандыру;

– Сабақты қазіргі заман талабына сай өткізу;

– Әр оқушының ақпараттық техника құралдарымен жұмыс жасауларына мүмкіндік тудыру.

Олай болса, қоғамның әрбір мүшесі ақпаратты сауатты, ақпараттық мәдениеті мен ақпараттық құзыреттілігі дамыған тұлға болуы қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Ж. Досмұхамедов атындағы педагогикалық колледждің оқу үрдісіне ақпараттық-коммуникациялық технологияны енгізу / Құрманалина Ш.Х. // Орал.- 2003. – 69 б.

2 Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру деңгейін көтеру // Информатика негіздері №3. -2006. – 27 б.

3 «Информатика негіздері» журналы №1, 2010.-24 б.

4 Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010.-143 б.

ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ ОБУЧЕНИЯ, НАПРАВЛЕННОГО НА ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ (НА ПРИМЕРЕ УРОКА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА)

АИПОВА А. К.

докторант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Стремление понять чужие культуры и их представителей, разобраться в культурных различиях и сходствах существует столько

времени, сколько существует культурное и этническое разнообразие человечества. Проблемы межкультурной коммуникации в сфере образования сравнительно недавно стали привлекать специалистов и ученых. Поэтому нам представляется целесообразным изучение иностранного языка студентами ВУЗа в контексте диалога культур, где есть место сравнению и познанию различий между культурами и языками.

Динамические изменения, происходящие в обществе и мире, высокие требования к современному специалисту, предъявляемые как государством, так и обществом диктуют необходимость такого социально-профессионального облика будущего учителя, который бы обеспечил успешное решение вопросов, связанных с межкультурной коммуникацией.

Развитие способности студентов к межкультурной коммуникации, т.е. способности к пониманию чужой культуры, критического анализа собственного поведения, признания чужой культурной самобытности, умения строить диалогические отношения и идти на разумный компромисс – это задача межкультурного аспекта обучения иностранным языкам. Способность, позволяющая личности реализовать себя в рамках диалога культур, т.е. в условиях межкультурной коммуникации называется межкультурной компетентностью. Ее становление осуществляется во взаимосвязи освоения иноязычного кода и развития культурного опыта человека, в составе которого выделяют отношение человека к себе, к миру, а также опыт творческой деятельности. Формирование межкультурной компетентности следует рассматривать в связи с развитием личности обучающегося, его способности и готовности принимать участие в диалоге культур на основе принципов кооперации, взаимного уважения, терпимости к культурным различиям и преодолению культурных барьеров. В сознании каждого участника общения присутствует свой личный багаж, своя собственная культура (индивидуальная картина мира) и так или иначе противопоставленный ему чужой мир (чужой образ сознания), которые создают диалогичность личности. Диалогичность личности – важный фактор ее развития, который делает ее способной к участию в диалоге культур. Межкультурная компетентность (в ее взаимосвязи с коммуникативной компетентностью) является показателем сформированности вторичной языковой личности. Такое утверждение основывается на положении о том, что межкультурная компетентность связана с осмыслением картины

мира и иной социокультуры, познанием смысловых ориентиров другого лингвоэтносоциума, умением видеть сходства и различия между общающимися культурами и применять их в контексте межкультурного общения. В качестве методической доминанты при решении задач формирования межкультурной компетентности при изучении иностранных языков выступает система интерактивных методов, проблемных культуроведческих заданий. В качестве содержательного компонента разработанной системы формирования межкультурной компетентности студентов нами предусматривается организация интегративного обучения, обеспечивающие возможность эффективной поликультурной коммуникации на основе программного материала изучения иностранного языка с исследованием его культурологических позиций, дидактического раздаточного материала, опорных упражнений, игровых ситуаций, литературных произведений, поэзии.

Преподаватель, подбирая дидактический материал для занятий, не должен отталкиваться от требований стандартов, минимума содержания, набора программных знаний и умений. Еще в 1632 году Я. А. Коменский писал о том, что предметы следует изучать для жизни, чтобы «ничто не улетело на ветер. Чуждое есть то, что не свойственно природе того или иного ученика» [1]. У И. Г. Песталоцци мы читаем следующие строки: «Конечная цель любого научного предмета заключается в основном, в том, чтобы совершенствовать человеческую природу, развивая ее в максимально высокой степени. Поэтому человеческая природа должна быть приведена в соответствие с научными предметами, а научные предметы с человеческой природой» [2].

Считаем, что в современной педагогике данные утверждения получили развитие в компетентностном и личностно-ориентированном подходах, при которых обучающийся овладевает знаниями через свое собственное отношение к содержанию изучаемого и формирование своего собственного жизненного опыта. Через создание личностных ситуаций, подключение личностного опыта и смысла в преподавании иностранного языка необходимо выйти на каждого студента, включить обучающихся в процесс подготовки к межкультурной коммуникации в условиях глобализации. Для того, чтобы идти в ногу со временем современному специалисту необходим неограниченный резерв сил и возможностей. В этих условиях возрастает роль межкультурной компетентности личности. В настоящее время предметом обучения

стал не только язык и его экспрессивные возможности, но и поведение говорящего в условиях речевого общения. Для того, чтобы понять сущность и структуру межкультурной компетентности, необходимо разобраться в смысле, скрытом внутри данного понятия и понятий, ему сопутствующих.

Сущность и структура межкультурной коммуникативной компетентности, а также принципы ее формирования определяют особенности содержания процесса обучения, направленного на выработку исследуемой компетентности. Содержание включает в себя следующие компоненты: знания, отношения и умения, составляющие сущность межкультурной коммуникативной компетентности и обеспечивающие способность к продуктивному межкультурному общению; языковой материал, текстовой материал, темы и входящие в них ситуации, а также систему заданий.

Знания охватывают сведения о сущности феномена культуры, природе культурных универсалий, их наполнении в различных культурах; механизмах отражения культуры в языке и речи; о психологических особенностях межкультурного общения: процессах атрибуции значений, природе и функциях стереотипов, предрассудков и обобщений, механизмах регулирования собственных эмоций, сущности эмпатии.

Перечисленные пласты знаний наполняются конкретным содержанием и могут предъявляться обучающимся как в специализированных курсах лекций, семинарских и практических занятий по проблемам формирования межкультурной и этнокультурной компетентности, так и в ходе практических занятий по английскому языку.

Отношения представляют собой открытость новой информации, желание и готовность восприятия «другого» как равноправного, последовательное развитие толерантности, принятия, адаптации к явлениям иноязычной культуры, итогового формирования эмпатического отношения к ее носителям.

В настоящее время учитель должен обладать умениями, которые предполагают:

- этнографические умения определения культурного компонента значения жизненных реалий, институтов общества, моделей речевого и неречевого поведения посредством направленного наблюдения, постулирования значений, их верификации на основе повторяемости действий и обсуждения значений с носителями культуры;

- умения двойного видения одной и той же ситуации на основе представлений о релятивности культурных явлений и эмпатического отношения к другим участникам МКО;

- умения управлять собственными эмоциями посредством осознания их объективной природы как неотъемлемого компонента межкультурного общения, их идентификации в момент испытывания, их обозначения посредством понятий и лингвистических единиц и отстраненного самонаблюдения за их динамикой;

- посреднические умения медиатора между собственной культурой и культурой собеседника за счет осознания собственной культурной принадлежности, культурной принадлежности собеседника, релятивного характера обеих сущностей, объективных основ конфликтов культур, а также использования понятий культурных универсалий как базы соотнесения специфических культурных ценностей в их гармонизации;

- речевые умения:

А) осуществления речевой деятельности в соответствии с культурными нормами носителей;

Б) ведения переговоров с целью создания общего значения происходящего, донесения до инокультурных собеседников сведений об особенностях межкультурного общения и ценностях родной культуры;

В) реагирования на дискурсные маркеры как индикаторы отклонения от фреймов ожидания инокультурных собеседников, требующие модификации речевой деятельности.

Языковой материал включает единицы, обладающие культурным компонентом значения:

Например, на лексическом уровне – слова, обозначающие уникальные культурные реалии (McDonalds), выражающие специфические культурные ценности (community, privacy), содержащие индексальный культурный компонент значения (например, home – большой, с комнатой для каждого члена семьи как отражение большого пространства и тенденции к индивидуализму; обращения к друг другу с использованием первых имен как отражение маленькой дистанции власти; friendship – как свидетельство дружелюбия, не затрагивающего жизненно важных интересов личности, а не дружбы и т.д.);

- на грамматическом уровне – конструкции, соотносимые с культурными ценностями (например, ограничение употребления

модальных глаголов и повелительных конструкций как воплощение уважения к правам и автономности личности; доминирующее употребление личных конструкций как воплощение личной ответственности за происходящее и контроля за собственной судьбой и происходящим вокруг).

Текстовый материал включает культурно-окрашенные аутентичные образцы речевых актов диалогического и монологического характера (например, извинение с соблюдением последовательности таких компонентов, как выражение извинения, признание собственной ответственности за случившееся, предложение возместить ущерб (другу), обещание недопущения подобного в будущем, объяснения причин, приведших к такой ситуации; написание заявления о приеме на работу с акцентами не на процессе, а на результатах собственной профессиональной деятельности; художественные произведения, демонстрирующие наиболее рельефно воплощение культурных ценностей в поступках и мыслях героев, такие как, например, рассуждения представительницы японской культуры о том, что она не пойдет навещать пострадавшую подругу, поскольку это не поможет подруге, но расстроит героиню – воплощение ценностей рационализма и ориентации на продукт деятельности в противовес процессу и т.д.).

Обобщающие темы, способствующие формированию межкультурной коммуникативной компетентности, могут быть сформулированы следующим образом:

1 Культура, ее форма и содержание; универсальные культурные ценности как содержание феномена культуры; возможное наполнение культурных универсалий; зависимость мировосприятия и поведения человека от его культурной принадлежности; причины, по которым владение перечисленными выше областями знаний необходимо для продуктивного межкультурного общения.

2 Американская культура; ее базовые ценности; причины формирования именно таких ценностей как результат влияния географических факторов, исторического и социального развития; источники своих собственных представлений об американских культурных ценностях; их стереотипная (или объективная) природа.

3 Казахская (восточная) культура; ее базовые ценности; причины формирования именно таких ценностей как результат влияния географических факторов, исторического и социального развития; источники наших представлений об казахских (восточных)

культурных ценностях; их стереотипная (или объективная) природа; их возможное восприятие носителями других культур и, в частности, американской.

4 Релятивный характер культуры как феномена; отказ от деления ценностей и культур на плохие и хорошие, признание их релятивного характера; возможное взаимное восприятие носителей различных культур; возможные пути гармонизации изначально различных взаимных восприятий.

5 Психологические аспекты пребывания в другой культуре и взаимодействия ее с носителями; понятия «своих», «чужих», «других»; формы и стадии взаимодействия с другой культурой, самоанализ и работа над собственными психологическими реакциями.

6 Моделирование собственного поведения и поведения собеседника (речевого и неречевого) адекватным в культурном отношении путем для достижения целей создания общего значения происходящего и получения взаимовыгодного результата.

В рамках каждой из тем выделяются ситуации межкультурного общения, служащие единицей обучения. Такие ситуации могут моделировать как сугубо психологические особенности «открытия» простейших вещей посредством выполнения несложных психологических заданий (например, позволяющих осознать, как часто индивиды выдают собственные мнения за объективные факты), так и приближенные к реальности ситуации межкультурного общения («Вы постарались и приготовили замечательный обед для своих иностранных друзей, а они не притронулись к еде. Как вы будете реагировать?», «Вы стремились выразить сочувствие пострадавшему и понимание того, как много ему или ей пришлось перенести, а адресат воспринял ваши высказывания как оскорбление. Что вы будете делать для восстановления дружеских отношений?»).

Система заданий направлена на усвоение указанных выше знаний, выработку перечисленных отношений, формирование сложных умений межкультурного общения и освоения культурно-значимых тем. Добавим также, что она обладает динамичным характером и меняется в зависимости от потребностей обучающихся и условий процесса обучения.

Особенность межкультурного общения заключается в том, что смоделировать все возможные ситуации, реакции, обстоятельства невозможно, и человек должен помимо конкретных обстоятельств быть готовым к самому факту их непредвиденного характера.

Поэтому в каждое занятие мы включаем нештатные ситуации, не предусмотренные темой и непредвиденные самими обучающимися: обсуждение реальных осложнений, связанных с оформлением документов и выдачей виз и т.д. Таким образом, студентам демонстрируется универсальность формируемых и развиваемых навыков межкультурного общения, их принадлежность личности, их влияние на развивающуюся личность.

Резюмируя все вышесказанное, отметим, что формирование и развитие межкультурной коммуникативной компетентности в настоящее время представляет научно-практический интерес, так как в зависимости от уровня развития межкультурной коммуникативной компетентности будущих специалистов зависит продуктивность межкультурного общения. А задача учителя в период глобализации и интенсивного межнационального общения состоит не столько в том, чтобы осваивать с учащимися максимальное количество языкового материала, а, главным образом в том, чтобы развивать у них большее количество речевых умений, позволяющих реализовать максимум коммуникативных намерений при максимальной прочности и гибкости навыков использования имеющегося языкового материала.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Коменский Я. А. Великая дидактика. - СПб: Типография А. М. Котомина, 1875. (Викитека, html)
- 2 Песталоцци И. Г. . Как Гертруда учит своих детей, 1801
- 3 Аипова А. К., Галиева Б. Х. Развитие межкультурной коммуникативной компетентности студентов вуза: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей.- Павлодар, Кереку, 2011. - 113 с.
- 4.Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам. СПб.: КАРО, 2005. – 352 с.
- 5 Гальскова, Н.Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам Текст. / Н.Д. Гальскова // Иностр. языки в школе. - 2004. - № 1. С. 3-8.
- 6 Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: учебное пособие для студентов лингвистических университетов и факультетов иностранных языков высших педагогических учебных заведений. - М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 336 с.

7 Омарова Р. А., Мадеева А. А. Теория и практика межкультурной коммуникации: учебно-методическое пособие для студентов языковых специальностей. – Павлодар: Кереку, 2008. – 162 с.

8 Садакбаева А. Ж. Формирование у школьников коммуникативной компетенции в обучении иностранному языку. - Білім-Образование. – 2004.

№ 2. – С. 108 – 111. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации. Москва : Высшая школа, 2005. - 310 с.

ФОРМАТИВНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

АЛИНОВА К. М., ТАЙГАНОВА А. Р.
учителя, Школа-гимназия № 35, г. Экибастуз

Реформа современной образовательной стратегии РК нацелена на получение образования в течение всей жизни, на вариативность и индивидуализацию обучения, которые обеспечивают запросы и возможности обучающегося, на компетентностный подход, тесно связанный с активным характером обучения. В связи с этим актуально высказывание, сформулированное английской системой образования: «Возьми в свои руки контроль над своим обучением». Для того чтобы этот лозунг реализовался на практике и переворот в педагогике стал необратимым, ученику необходим доступ к оцениванию [2, с. 82].

Уровень учебных достижений учащихся зависит от навыков самооценки и включения учащихся в процесс оценки собственных достижений. Этот процесс, основанный на сравнении учебных достижений учащихся с четко определенными, коллективно выработанными, заранее известными всем участникам процесса критериями, соответствующими целям и содержанию образования, способствующими формированию учебно-познавательной компетентности учащихся называется критериальным оцениванием. Система критериального оценивания учащихся включает в себя формативное и суммативное.

Сегодня актуальной является разработка подхода к формативному оцениванию образовательных результатов учащихся,

который позволил бы: устранить противоречия между функциями оценки и существующей системой оценивания; связать оценку с индивидуальным приращением образовательных результатов (знаний, умений, компетентностей и т.п.) учащегося и создать условия, в которых учащийся получает опыт планирования и реализации процесса собственного обучения, тем самым выращивая (по определению Г. А. Цукерман) «здоровую самооценку»; ввести в практику оценку новых результатов образования. По мнению Пинской М. А. такое оценивание называют внутренним (формирующим) или еще одно широко распространенное его название: оценивание в «классной комнате» (classroom assessment) [2, с. 102].

В процессе интеграции формативного оценивания в план урока необходимо учитывать следующее, что данный вид оценивания:

- является частью преподавания и учения («оценивание для обучения»);
- является безотметочным оцениванием;
- охватывает все цели обучения (цели обучения конкретизированы в учебной программе и учебном плане по каждому предмету и классу);
- осуществляется в соответствии с критериями оценивания;
- предоставляет обратную связь о прогрессе каждого обучающегося.

Описать суть внутреннего (формирующего) оценивания можно следующей метафорой: «Если представить учеников в образе растений, то внешнее (суммирующее) оценивание растений есть процесс простого измерения их роста. Результаты измерений могут быть интересны для сравнения и анализа, но сами по себе они не влияют на рост растений. Внутреннее (формирующее) оценивание, наоборот, сродни подкормке и поливу растений, являя собой то, что напрямую влияет на их рост» [3, с. 96].

Формативное оценивание (ФО) помогает каждому учителю получить информацию о том, как много и насколько успешно учатся его ученики. Педагоги могут на основе полученной обратной связи переориентировать преподавание так, чтобы дети учились более активно и более эффективно. Для того чтобы выполнять оценивание в «классной комнате», сохраняя преимущества нестандартизированной формы оценки, должно опираться на критерии достижения результатов обучения, одинаково понятные учителю и учащемуся.

Специалисты выделяют пять принципов грамотно организованного ФО в классной «комнате»

1 Учитель регулярно обеспечивает обратную связь, предоставляя учащимся комментарии, замечания и т.п. по поводу их деятельности.

2 Учащиеся принимают активное участие в организации процесса собственного обучения.

3 Учитель меняет техники и технологии обучения в зависимости от изменения результатов обучения учащихся.

4 Учитель осознает, что оценивание посредством отметки резко снижает мотивацию и самооценку учащихся.

5 Учитель осознает необходимость научить учащихся принципам самооценки и способам улучшения собственных результатов.

Существует несколько стратегий формативного оценивания. Английские ученые Д. Уильям и П. Блэк предлагают следующую стратегию:

- определить намерения обучающихся и критерии успеха;
- создать условия для обратной связи, которая обеспечит продвижение обучающихся вперед;
- активизировать работу учащихся в группах и парах для проведения самооценки;
- объяснить учащимся, что они являются организаторами своего собственного обучения [1, с. 16]

Российские ученые И. С. Фишман и Г. Б. Голуб предлагают следующий план работы:

- определить планируемые результаты обучения учащихся;
- организовать деятельность учащихся по достижению планируемого результата;
- создать обратную связь для контроля процесса достижения учащимися поставленных образовательных целей [3, с. 244].

По мнению М. А. Пинской, стратегия работы выглядит так:

- цели переводят в измеряемые учебные результаты;
- определяется необходимый уровень их достижения;
- отбираются техники оценивания;
- реализуются соответствующие методы обучения;
- проводится оценивание и выясняется, достигнуты ли планируемые результаты учащимися.

Анализ этих стратегий ФО предполагает наличие определенного алгоритма взаимодействия учителя и учащихся при организации образовательного процесса, состоящего из девяти шагов.

Шаг 1. Планирование образовательных результатов учащихся по темам.

В рабочей программе педагога должны быть спланированы и распределены, сгруппированы образовательные результаты (предметные, метапредметные, личностные) учащихся по учебным темам.

Шаг 2 Планирование цели урока как образовательного результата деятельности учащихся. Для того чтобы цель обучения была диагностируемой, она должна быть сформулирована с точки зрения деятельности ученика, а не учителя. Реализация шагов 1,2 описаны в Типовой учебной программе по учебному предмету «Математика» основного среднего образования по обновленному содержанию в главе 3 «Система целей обучения». Например цель урока в 8 классе по теме «Решение квадратных уравнений» 8.2.2.3: решать квадратные уравнения [4, с. 34].

Шаг 3 Формирование задач урока как этапов деятельности учащихся.

Далее цели урока должны быть трансформированы в задачи урока, которые отражают конкретные действия учащихся на уроке. Решение всех задач урока должно привести к достижению цели.

Шаг 4 Формулировка конкретных критериев оценивания деятельности учащихся на уроке. Критерии могут быть созданы учителем совместно с учащимися. Школьники должны заранее знать критерии оценивания выполнения задания. При выборе критериев оценивания необходимо помнить, что они должны обладать следующими характеристиками:

- быть однозначным, т.е. результат оценивания не должен зависеть от личностей оценивающего и оцениваемого;
- быть понятным не только учителю, но и учащимся, чтобы они могли проводить самооценку и самооценку работ;
- быть конкретными - без таких абстрактных формулировок, как, например, «хорошо понимает», или «успешно освоил». Они должны давать возможность однозначно оценить результат деятельности ученика.

Приведем пример критериев ФО к цели 8.2.2.3 в виде следующей таблицы.

Таблица 1

Распознает КВУР	Определяет коэффициенты КВУР	Вычисляет дискриминант	Определяет количество корней	Вычисляет корни КВУР	Обратная связь
1) $5x+2x-3=0$ 2) $x^2 + 6x + 9 = 0$ 3) $2x^2 + 4x - 6 = 0$ 4) $x^2 - 4x = 2x^2 + 2.$ 5) $2(x^2-3)=2(x-5+x^2)$					**** выполнил четыре критерия *** выполнил три критерия ** выполнил два критерия * выполнил один критерий

Шаг 5 Оценивание деятельности учащихся по критериям.

После того как критерии сформулированы, необходимо оценивать деятельность учащихся в строгом соответствии с данным критериями.

Шаг 6 Осуществление обратной связи: учитель-ученик, ученик-ученик, ученик-учитель. Важным условием организации обратной связи является ее обратный механизм: ученик должен получать отклик от учителя для реализации механизма педагогической поддержки и сопровождения учащихся. Цель - осмысление ошибок учащихся и выработка рекомендаций по их предотвращению.

1 Обратная связь от учителя к ученику осуществляется в следующих ситуациях:

а) в ходе оценивания учащихся на отдельных этапах урока. Ее цель – указать учащимся на ошибки и пути их исправления. Она осуществляется в форме комментариев устных, письменных, при помощи системы условных обозначений.

Таблица 2

Условное обозначение	Значение
\Rightarrow	Сделайте вывод
}	Обобщите
\Leftarrow	Вернитесь к формулировке задания, убедитесь, что выполнили именно его X
X	Вы на ложном пути. Попробуйте другой способ
Ф	Исправьте фактическую ошибку

+/-	Исправьте вычислительную ошибку
М	Проверьте на модели

б) по итогам изучения темы (блоков, разделов и т.д.). Учитель анализирует ошибки учащихся и дает рекомендации, как их избежать. Можно предложить после выполнения задания установить соответствие с дескрипторами к заданию или предложить заполнить пробелы решения задания.

2 Обратная связь от ученика к ученику осуществляется в ходе взаимного оценивания работы на отдельных этапах урока. Идеальным средством может служить модельный ответ.

3 Обратная связь от ученика к учителю осуществляется в ходе оценивания на отдельных этапах урока. Цель: определить проблемы учащихся и освоения материала. Она позволяет оптимизировать методы и приемы обучения и способствует педагогической рефлексии учителя. Приводим таблицу условного обозначения для оценки, самооценки общего состояния работы.

Таблица 3

Обозначение	Значение
	Заявленный уровень достигнут, можно достичь большего
	Заявленный уровень достигнут
	Работа близка к заявленному уровню
	Работа далека от заявленного уровня

Шаг 7 Определение личного «образовательного прогресса» каждого учащегося. При оценивании необходимо сравнивать образовательные результаты учащихся с предыдущим уровнем их достижений, используя тестовые задания для определения уровня сформированности математической грамотности. Этот подход должен быть отражен в отметке учащегося.

Шаг 8 Определение места учащегося на пути достижения цели.

Определив личный «образовательный прогресс» учащегося, необходимо проанализировать возможности достижения цели в заданный временной период с учетом результата достигнутого учащимся на нынешнем этапе. Применяя такие техники как «шкала», «дорожка успеха», «мишень» и др.

Шаг 9 Корректировка образовательного маршрута учащегося.

По итогам ФО можно откорректировать образовательные маршруты учащихся за счет вариативности задания; различного темпа выполнения задания; выбора элективных курсов; выбора направлений внеурочной деятельности.

Рассмотрим основные техники, обеспечивающие эффективную обратную связь.

1 Мини обзор: в течение последних нескольких минут урока попросить учеников ответить на половинке листка бумаги на вопросы. Например, «Найти среди данных уравнений неполное квадратное?» «Какие из неполных квадратных уравнений не имеют решения?», «В каком из уравнений один из корней равен нулю?». Цель обзора - получить данные о том, как ученики поняли то, что проходили на уроке. На следующем уроке акцентировать те проблемы, которые высветились благодаря ответам учеников.

2 Матрица запоминания: ученики заполняют клетки таблицы, которая имеет несколько параметров. Например,

Таблица 4

№	Неравенство	Геометрическое изображение решения неравенства	Обозначение решения	Название числового промежутка
1	$-12 < x \leq 7$			
2				
3			$(-\infty; 4)$	
4				отрезок

Ученики заполняют пустые клетки таблицы, демонстрируя свою способность помнить и классифицировать ключевые понятия темы «Числовые промежутки». Необходимо определить количество правильных и неправильных ответов для каждой клетки. Проанализировать ошибочные ответы и подумать о возможной причине.

3 Саммари в одном предложении. Ученики делают саммари изученной темы в форме простых предложений. Требуется отбирать только чёткие характеристики для каждого пункта. По теме «Теорема Пифагора» саммари может выглядеть так: «Пифагор установил связь между сторонами прямоугольного треугольника». Можно оценить качество каждого саммари быстро и в целом. Отметить идентифицируют ли ученики основные понятия пройденного материала и их взаимосвязи.

4 Тестовые вопросы, составленные учениками. Ученики составляют по какой-либо теме вопросы или задания для теста и возможные ответы к ним в формате, соответствующем экзаменационному. Это позволит им оценить пройденную тему, отрефлексировать, что они поняли и какие вопросы подходят для теста. Учитель анализирует соответствие задания тестов принципам таксономии Бенджамина Блума, включающей шесть уровней достижения образовательных результатов. И отмечает индивидуальный уровень каждого ученика. [3, с. 200]

Таким образом, ФО является инструментом формирования математической грамотности. МГ помогает человеку понимать роль математики в мире, высказывать хорошо обоснованные суждения и принимать решения, необходимые для конструктивного, активного и размышляющего гражданина. МГ является одной из областей исследования PISA. В тестах PISA оцениваются такие умения обучающихся как мышление, аргументация, постановка и решение проблем, моделирование, использование различных методов представления результатов. По замыслу идеологов исследования, тест PISA – это тест, выявляющий жизненность образовательных результатов по отношению к запросам времени и ожиданиям заказчиков.

Педагогическая целесообразность использования ФО заключается в том, что в процессе работы используются наблюдение, конкретные предметные действия и мысленный эксперимент. Обучающиеся ориентированы на социализацию и индивидуализацию обучения.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Black P., Harrison C., Working inside the black box: assessment for learning in the classroom. Phi Delta Kappan, 86(1), 8–21, 2004.
- 2 Пинская М.А. Формирующее оценивание: оценивание в классе: учеб. пособие / М.А. Пинская. – М.: Логос, 2010. –264 с.
- 3 Фишман И. С., Голуб Г. Б. Формирующая оценка образовательных результатов учащихся: Методическое пособие. Самара: «Учебная литература», 2007. 244 с.
- 4 Руководство для учителя. Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016
- 5 Интернет-источники: Техники оценивания – сайт для учителей: <http://www.curriculumfutures.org/assessment/a04-05.html>

О ВНЕДРЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В ПРЕПОДАВАНИЕ И УЧЕНИЕ

АЛЬКЕЕВА Р. С.
м.п.н., учитель, СОШ № 28, г. Павлодар

Всемирный экономический форум обозначил шестнадцать видов знаний и умений успешного человека XXI века. К ним относятся навыки работы в команде, лидерские качества, инициативность, IT-компетентность, критическое мышление, финансовая грамотность, гражданская грамотность и т.д. Развитие этих навыков подразумевает включение в преподавание и обучение семи модулей Программы «Лидерство учителя в школе». А это:

- 1 Новые подходы в преподавании и обучении.
- 2 Обучение критическому мышлению.
- 3 Оценивание для обучения и оценивание обучения.
- 4 Использование ИКТ в преподавании и обучении.
- 5 Обучение талантливых и одаренных учеников.

6 Преподавание и обучение в соответствии с возрастными особенностями учеников.

- 7 Управление и лидерство в обучении [1 с. 110].

Вышеназванные модули и их ключевые идеи показывают содержание Программы, которые структурируют образ мышления, методы и подходы, инструментарий обучения учеников. Одной из основ содержания Программы является образ мышления учителя, который рассматривает обучение критическому мышлению, обучение тому, как учиться и знание процесса обучения – это работа с одаренными и талантливыми учениками, учет возрастных особенностей детей. Одной из ведущих целей является критическое мышление. Под критическим мышлением мы подразумеваем тип мышления, который используется для анализа вещей, событий и явлений с формулированием обоснованных выводов и позволяет выносить обоснованные оценки, интерпретации и умение применять полученные результаты к ситуациям и проблемам. Для развития критического мышления широко используется иерархическая модель, разработанная Бенджамином Блумом. Она предполагает продвижение по шести этапам (от низших до высоких): знание, понимание, применение, анализ, синтез и оценивание. При составлении ССП мы руководствовались именно этой моделью.

Для эффективного обучения Программа предлагает три вида планирования: долгосрочное, среднесрочное и краткосрочное. Если в ДСП мы отражаем учебную программу, то в ССП разрабатываем серию последовательных уроков, в КСП идет самостоятельный, отдельный урок.

Нами разработан ССП по казахскому языку в 8 классе. Тема: «Алакөлде болдың ба? - Был ли ты на Алаколе? Етістік. Негізгі және көмекші етістік – Глагол. Основной и вспомогательный глаголы». Ведущая цель ССП: определить рекреационную характеристику Алаколя, систематизировать знания о категориях глагола. Основные цели на серию уроков составлены с учетом Таксономии Блума: знать и понимать; применять, анализировать, синтезировать; размышлять, оценивать. Теоретический и лексический материал дается с учетом преподавания и обучения в соответствии с возрастными особенностями учеников:

- использованы все формы активных работ: групповая, парная и индивидуальная;

- для мотивации учащихся и социального взаимодействия в обучении применены стратегии критического мышления, которые очень хорошо практикуются и принимаются детьми;

- для преодоления барьеров в обучении и для активации учебного процесса путем работы в группах планируется создание коллаборативной среды;

- так как предмет казахского языка подразумевает такие виды деятельности как говорение, аудирование, письмо, чтение, то исследовательская беседа в классе как средство когнитивного развития учеников будет происходить через реализацию диалогового обучения;

- путем дифференциации заданий на уроке планирую создать адекватную учебную среду для инклюзивного обучения;

- и самое немаловажное – при составлении ССП буду использовать взаимооценивание, ИКТ.

Так как второй практический этап обучения по срокам начинается в первые дни сентября, в ССП планировались четыре урока в восьмом классе с русским языком обучения по первому разделу «Әлеуметтік-тұрмыстық ая», которое включает темы: «Алакөл - табиғат сыйлаған шипа. Етістіктің негізгі және көмекші түрі», «Тұзды ағынсыз көл. Етістіктің негізгі және көмекші түрі», ««Алакөл» атауының мағынасы. Етістіктің негізгі және көмекші түрі» и «Алакөлдегі өсімдіктер мен құстар. Етістіктің негізгі және

көмекші түрі». Для проведения отдельного урока выбран второй урок раздела «Тұзды ағынсыз көл. Етістіктің негізгі және көмекші түрі». Целями обучения, достигаемых на этом уроке (согласно учебному плану) являются:

- анализ данных текста;
- использование новых слов в речи;
- нахождение глаголов не только посредством перевода слова и контекста, но и по грамматическим признакам.

Вследствие этого на конкретный урок, принимая во внимание и учебный план и уровень класса с учетом дифференциации были поставлены цели:

- знать и понимать лечебные свойства озера; категории глагола;
- применять, анализировать, синтезировать данные текста при выполнении разноуровневых заданий и морфологического разбора глаголов;
- размышлять, оценивать возможности развития инфраструктуры лечебного озера.

Языковые задачи будут освоены за счет сопоставительного анализа части речи «Етістік» – «Глагол» как в русском языке; аудирование, словарная работа идентична такой же работе как на уроке английского языка (Диалоговое обучение). Ведущей идеей воспитания ценностей на уроке с целью привития любви к Родине - «Мәңгілік Ел» через расположение на «Лестнице успеха» работу туристической фирмы по развитию инфраструктуры лечебного озера (Критическое мышление), (Обучение для обучения). Межпредметная связь с предметами география и краеведение, русский язык, английский язык. На уроке планирую такие формы активных работ: групповая – «Шаттық шеңбері», «Мозайка», взаимопроверка словарного диктанта, работа с текстом (составление вопросов и плана по ключевым словам), Метод «Светофор» – «Две звезды, одно пожелание»; парная - повторение пройденного; проверка домашнего задания: рассказать об Алаколе по схеме, словарная работа, взаимооценивание; индивидуальная – при аудировании, при «Выборочном диктанте» (при прослушивании текста ученики записывают в тетрадь слова, которые относятся к теме) и при выполнении задания (вместо точек напишите пропущенные слова по тексту, найдите глаголы, сделайте морфологический разбор глагола). Дифференциация планируется: для всех учащихся – при чтении текста запишут в тетрадь слова по категориям (озеро, числа, имена собственные); работают со

словарем, находят перевод, синонимы, составляют словосочетание, составляют план и вопросы по ключевым словам; большинство учащихся по смыслу находят нужные слова и записывают, находят в тексте глаголы и определяют категории глагола, а одаренные и талантливые постараются расположить работу туристической фирмы по развитию инфраструктуры лечебного озера, обоснуют свою идею и дадут оценку данной стратегии. Таким образом, некоторые учащиеся составят бизнес-план для развития туристической.

К вышеизложенному созвучны слова Л. Толстого: «Если учитель имеет только любовь к делу, он будет хороший учитель. Если учитель имеет любовь к ученику, как отец, мать,- он будет лучше того учителя, который к ученикам. Если учитель соединяет в себе любовь к делу и к ученикам, он – совершенный учитель».

На основе вышесказанного хочется подытожить, что при планировании ССП и КСП руководствовались ведущей идеей Программы «Лидерство учителя в школе»:

- наше понимание и практические навыки в контексте семи модулей;
- навыки рефлексивного мышления и планирование преподавания и дальнейшего самообразования;
- умение успешной реализации уроков на основе ССП и КСП.

ЛИТЕРАТУРА

1. Программа повышения квалификации педагогических работников Республики Казахстан «Лидерство учителя в школе» - г. Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016г.

К ВОПРОСУ ОБ ОБУЧЕНИИ ТАЛАНТЛИВЫХ И ОДАРЕННЫХ УЧЕНИКОВ

АЛЬКЕЕВА Р. С.
м.п.н., учитель, СОШ № 28, г. Павлодар
МАКЕНОВ Е. З.

учитель физики, Назарбаев Интеллектуальная школа, г. Актау

Во время обучения по Программе повышения квалификации педагогических работников РК «Лидерство учителя в школе» мы были ознакомлены с главной целью Программы – «Совершенствование профессионального развития учителя с целью реализации

профессиональной компетентности к сотрудничеству с коллегами и развитию лидерства в школе» [1, с. 134]. И одним из семи модулей Программы является «Обучение талантливых и одаренных учеников». Поэтому при выборе темы коучинга руководствовалась актуальной проблемой для учителей – как не потерять потенциал талантливых и одаренных учащихся, так как в классе обучаются дети с разным уровнем развития IQ. Показателем успешности как учителя, так и школы являются победы в интеллектуальных олимпиадах, конкурсах. Ведь не секрет, что вопрос рейтинга школы является ключевым. Значимость и необходимость работы с одаренными понимают все, но это вызывает затруднение у коллег. Для достижения высот учеников наши учителя пытаются создать коллаборативную среду в классе. Чтобы талантливые и одаренные дети не испытывали трудности на уроках, мои коллеги стараются создать образовательный климат, адаптированный для учеников разного уровня развития. В данном контексте хочется привести слова В.Сухомлинского: «В душе каждого ребенка есть невидимые струны. Если затронуть их умелой рукой – они красиво зазвучат».

В «Руководстве для учителя» Эйр (2001) предлагает (на основе концепций Каца и Выготского) давать задания выше их «комфортной» зоны, но не превышать уровень сложности, допустимый для каждого конкретного ученика» [2, с. 89]. Важность «зоны ближайшего развития» очевидна, так как работа с завышенной степенью сложности могут стать демотивирующей. Вопрос работы с талантливыми и одаренными учениками зависит от взгляда моих коллег на данную проблему: уделяю ли я должное внимание этому и умею ли я организовать такую работу. Организовать работу с одаренными и талантливыми можно как на уроке, так и вне. Развитие способностей ребенка на уровне школьного методического объединения идет по направлениям: подготовка к предметным, интеллектуальным олимпиадам, научно-исследовательским проектам, конкурсам на развитие лидерских качеств. В работе с одаренными мы имеем возможность использовать:

- углубление программы;
- расширение заданий;
- экстернат.

На уроках учитель поддерживает навыки мышления высшего порядка путем подачи открытых заданий и использованию углубленных заданий. Под углубленными заданиями подразумевается использование расширенных задач, ключевые особенности которых

позволяют учащимся аргументировать свою точку зрения, давать критический анализ оппоненту, создается ситуация успеха. Самое главное в использовании расширенных задачах – стать более заинтересованными и мотивированными. Заинтересованный и мотивированный ученик – главный «стратегический материал» для школы, для учителя. Поэтому во время коучинга учителя сосредоточат усилия и внимание на использовании расширенных задач для обучения талантливых и одаренных учеников.

Хочется надеяться, что:

- выход ключевой концепции коучинга через стратегию «Мозговой штурм» покажет, что учителя, ученики могут быть одарены в одной области, испытывать трудности в другой. Макэлпайн, Рид (1996) разработали список характеристик одаренных и талантливых [1, 180];

- используемый тренинг «Энергизатор» поможет понять, что все люди разные, все взаимодополняют друг-друга;

- теоретическую базу продолжит ключевая презентация, которая поможет выйти на идею использования расширенных задач для обучения ТиОУ;

- стратегия «Дебаты», «Кластер» даст ответ сомневающимся учителям о необходимости развития способностей учащихся;

- требование инклюзивного образования – дифференциацию обучения планирую через использование стратегий «Я – ты – тьма», «Двухчастный дневник»;

- актуальность рассматриваемой темы коучинга будет интересен и оправдает надежды коллег в школе.

ЛИТЕРАТУРА

1 Руководство для учителя «Лидерство учителя в школе» - г. Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 г.

2 Программа повышения квалификации педагогических работников Республики Казахстан «Лидерство учителя в школе» - г. Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 г.

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ ДЛЯ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЕМ СЛУХА В РАМКАХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ

АСКАРОВА С. Т.

магистр, учитель, Специальная общеобразовательная школа-интернат № 1
для детей с нарушением слуха и речи г. Павлодара

Значительную актуальность приобрел вопрос осовременивания системы специального образования лиц с нарушением слуха. Прежде всего, это связано с изменениями, которые происходят в обществе и требованиями современного образования. Согласно Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, учреждения образования перешли на обновленное содержание образовательной программы. В том числе и специальные (коррекционные) учреждения. Следовательно, согласно требованиям времени, мы должны обучать и воспитывать детей с особыми образовательными потребностями по новым методикам в рамках обновленной программы, используя в обучении специальные средства и приемы, для социализации их в современном обществе. Содержание коррекционного образования должно соответствовать не только новому стандарту, но и нести специфику условий, дать возможность учащимся приобретать новые знания, навыки и умения для жизнедеятельности в конкретной социальной среде.

В настоящее время биологическая грамотность становится социально необходимой, а роль школьного курса биологии в системе культуры, воспитания уважения и любви ко всему живому как уникальному и неповторимому нельзя недооценивать. Биология - важное звено в системе образования учащихся. Этот предмет призван обеспечить подготовку высокоразвитых людей, способных к активной деятельности в различных областях народного хозяйства, где используются биологические знания, а также людей, владеющих основами экологических и генетических знаний [9, с. 21].

Обучение глухих школьников связано со значительными трудностями и ведется с учетом специфики их развития, которая определяет цели биологического образования:

- развитие обобщающей функции мышления в результате специальной работы над речью глухих детей в ее устной и письменной форме;

- наполнение глухими детьми словаря и фразеологии, в которых отражаются и формируются природоведческие представления и понятия;
- развитие аналитико-синтетической деятельности мышления глухого ребенка в условиях целенаправленной работы по обучению приемам познавательной деятельности;
- формирование системы биологических знаний как компонента словесной речи, которая является не только орудием мышления, но и средством общения.

Для эффективного обучения детей с нарушениями слуха необходимо учитывать особенности, которые обуславливают специфику их образовательных потребностей:

- трудности понимания обращенной речи, ограниченность словарного запаса, недостатки произношения;
- недостаточно тесная связь между словом и образом, несформированность грамматического строя речи;
- ослабленное внимание, затруднения при обобщении, неразвитость словесно-логического мышления;
- недостаточный объем сведений об окружающем, о свойствах и функциях предметов.

Специфика работы с детьми, имеющими нарушение слуха, требует использования огромного объема наглядного материала, многократного повторения и объяснения многих понятий, особенно связанных с действиями. Потому обучение детей с нарушением слуха реализуется по адаптированной общеобразовательной программе, через выбор особых форм организации учебной деятельности, с использованием специфических средств обучения, методов и приёмов, обеспечивающих прочное усвоение материала.

Отличительными особенностями обновленных учебных программ являются принцип спиральности, то есть постепенное наращивания знаний и умений от темы к теме, от класса к классу. При переходе из класса в класс учащиеся развивают понимание и навыки, становятся все более профессиональными в своих способностях и более компетентными в знании предмета. Например, при изучении раздела «Клеточная биология»:

- в 7 классе учащиеся изучают понятие «клетка», «ткань», «органы», «системы органов»;
- в 8 классе учащиеся сравнивают строение клеток эукариот и прокариот;
- в 9 классе учащиеся объясняют основные функции компонентов растительной и животной клетки.

Акцентируется внимание на целях обучения, основанных на формировании мыслительных навыков учащихся от элементарного (знание, понимание, применение) до высокого уровня (анализ, синтез, оценка).

Так как специальная школа для детей с нарушением слуха по своему статусу является цензовым общеобразовательным учреждением, для нее характерен тот же путь развития общеобразовательных систем, что и в массовой школе. В ней, как и в общеобразовательной школе, господствующей является классно-урочная система, которая позволяет работать по единым программам со стабильным составом учащихся и образовывать учебные коллективы, работающие совместно в течение длительного времени. Организационной единицей этой системы является урок. Урок как педагогическое явление имеет свой состав и свою структуру. Что изменилось в планировании?

Современный урок в условиях обновленной системы среднего образования РК – это особый урок. Чтобы составить краткосрочный план урока, нужно обратиться к шаблону краткосрочного планирования, в котором прописываются цели, виды деятельности, использование дифференциации, виды оценивания, межпредметные связи, а также рефлексия учителя и итоговое оценивание преподавания и обучения на данном уроке.

Достоинства и недостатки современного урока:

К достоинствам урока относим и его способность интегрировать другие формы организации обучения. Он легко вмещает в себя различные методы и приемы;

Логическая завершенность урока – еще одно достоинство. На уроке можно организовать и первичное восприятие материала, и процесс его применения, и контроль усвоения. Урок нового формата позволяет учащимся охватить весь познавательный цикл самостоятельно;

Урок – система управления познавательным процессом с обратной связью. Построенный в диалоговом режиме, он позволяет не просто обмениваться информацией, но и получать данные друг о друге: о состоянии знаний и умений, об отношениях и оценках.

Недостатки современного урока в условиях специальной школы:

На уроке, наряду с целями обучения реализуются коррекционно-развивающие задачи. В ходе урока организуются упражнения по развитию слухового восприятия, направленные на развитие у детей

умений и навыков понимать и воспринимать за экраном знакомый речевой материал на слуховой основе через фронтальную работу. Серьезным недостатком фронтальной работы в школе глухих является низкая речевая активность учащихся. Учитель мало внимания уделяет формированию связной речи, главным образом из-за боязни потерять время на самостоятельном оформлении речевых высказываний учащихся, в речи которых наблюдаются ошибки, как в произношении, так и в грамматическом оформлении.

Многим учителям трудно выбрать один из множества учебно-методических комплектов. Они не имеют возможности заранее оценить новые учебники, понять, по которому из них хотели бы работать. Главной проблемой является то, что учебники, учебные пособия предназначены для общеобразовательных школ, в них мало наглядности, приходится редактировать текст, делать более доступным для неслышащих детей.

Отсутствие в сети интернет (образовательные сайты для учащихся) адаптированных электронных ресурсов для детей с нарушением слуха. Электронные ресурсы для восприятия программного материала предназначены для общеобразовательных школ, в результате чего учителю коррекционных школ требуется разрабатывать самостоятельно не достающие учебные пособия и для разработки наглядного материала требуется очень много времени. Необходимо отметить, что ребенку с нарушением слуха требуется постоянная помощь, так как самостоятельно пользоваться обычным видео ресурсом ему сложно, текстовый материал не адаптирован для понимания неслышащего ученика.

А как адаптировать современный урок для детей с нарушением слуха? Известно, что по уровню речевого развития глухие учащиеся значительно отстают от слышащих сверстников. Решая аналогичные с массовой школой задачи развития речи учащихся, педагоги школы для детей с нарушениями слуха должны расставить свои акценты, определить коррекционный характер обучения на каждом этапе работы.

Адаптивный урок должен быть организован так, чтобы все компоненты деятельности учителя и ученика совпадали и были реализованы по схеме:

Начало урока – мотивация, актуализация знаний и целеполагание;

Основная часть - постановка проблемы, формирование знаний и развитие навыков, относящихся к целям урока, через анализ

и обработку информации, исследование, практическую работу, решение проблемных ситуаций;

Конец урока – т обсуждение, обратная связь, рефлексия по определенным критериям.

Перед учителем встают сложные задачи, как запланировать современный урок с конкретными целями обучения, включающий коррекционно-развивающий блок. Цели урока адаптируются. Учителя самостоятельно составляют критерии оценивания, которые должны описать ожидаемые результаты обучения в плане того, что учащиеся могут сделать в конце урока.

Урок начинается с психологического настроя учащихся. Он длится от 1 до 3-х минут, но имеет очень большое значение. Организационный момент позволяет положительно настроить учеников, организовать их внимание, наладить психологический контакт между учителем и учениками. Далее реализуются коррекционные задачи:

- развитие слухового и зрительного восприятия (на материале урока),
- контроль над произношением, соблюдение норм орфоэпии;
- работа над развитием связной речи, обогащением и активизацией словаря через ответы на вопросы учителя.

Актуализация знаний – тодин из таких этапов современного урока, его задача – тподготовить учеников к работе, восприятию нового материала, напомнить детям ранее изученные темы, актуализировать их умения и навыки, что приемлемо в обучении детей с нарушением слуха. В планировании краткосрочного плана уделяется особое внимание учёту индивидуальных особенностей и потребностей учеников, поскольку успех учителя в удовлетворении таковых может позитивно повлиять на успеваемость учащихся. В основной части урока для формирования знаний и развития навыков, учителем планируются несколько заданий. Например, они могут выполнить задание устно, а затем попросить, чтобы класс выполнил это же самое задание в письменной форме. Это помогает ученикам понять задачу, позволяет делать логические переходы от одной темы в другую и закрепляет их предыдущие знания и навыки. Диалогическая речь широко используется в процессе обучения восприятию и воспроизведению речи, активизируя устную коммуникацию учащихся. Это содействует закреплению сформированных навыков, развитию желаний и умения общаться на основе устной речи. А также особое внимание уделяйте постановке

разнообразных вопросов. В основной части урока планируются и чередуются как индивидуальные, парные, так и групповые виды работ для выполнения задания направленные на развитие критического мышления. Это наиболее эффективные приемы: кластер, корзина идей, дерево предсказаний, ЗУХ.

Для достижения учебной самостоятельности, инициативности и ответственности школьника особое значение имеет контрольно-оценочная самостоятельность ребенка, то есть умения самостоятельно контролировать и оценивать свою деятельность и деятельность своих одноклассников, устанавливать и устранять причины возникающих при обучении трудностей. Эти умения, возможно, сформулировать, систематически используя в повседневной практике формативное оценивание. В процессе учебной работы учащиеся с нарушением слуха осваивают различные приемы мыслительной деятельности, логические приемы формирования обобщенных понятий, определений, приемы творческой деятельности. Особое внимание уделяется формированию организационных умений и навыков работы с книгой, справочниками, дополнительными источниками информации по различным учебным предметам. Во время проведения урока на каждом задании используются вопросы: что мы делали? Как мы делали? Каким образом? Постоянно поддерживается связь с жизненными ситуациями, задавая вопросы - Где мы можем применить эти знания в жизни? На стадии рефлексии мы используем: метод «Мишень», «Лестница успеха», «Слоенный пирог», «Дерево желаний».

Специфика обучения в специальной школе для детей с нарушением слуха способствует индивидуальному развитию неслышащего учащегося, формированию у него потребности в интенсивном постоянном учении. С приобретением знаний преобразуется познавательная деятельность учащихся, а развитие у них компенсаторных возможностей и формирование словесной речи как средства общения и познания являются неотъемлемыми категориями сущности процесса обучения в школе для глухих [2, с. 15]. Вооружение знаниями основ наук, использование всех компенсаторных возможностей способствуют воспитанию целостной личности, содействуют устранению противоречия между индивидуальной и общественно-исторической структурой познания, обеспечивая тем самым обновление и развитие процесса обучения в специальной общеобразовательной школе для глухих.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Речицкая Е.Г. Сурдопедагогика; Книга по Требованию - Москва, 2010. - 656 с.
- 2 Сурдопедагогика. Учебник для вузов; Владос - Москва, 2004. - 656 с
- 3 Муртазин Г.М. Функции современного урока биологии, Биология в школе
- 4 Анохина Е.Л.Обновленное содержание образования – веление времени.
- 5 Программа для учителя ЦПМ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2015
- 6 Програма повышения квалификации учителей 2016г., с.11.
- 7 Концепция 12-летнего среднего образования Республики Казахстан, разработанная в соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании», Министерство образования и науки Республики Казахстан, Астана 2010 год
- 9 Дидактика школы глухих и слабослышащих. <http://dogmon.org/surdopedagogika-pod-redakciej-professora-e-g-rechickoj.html?page=22>
- 10 Особенности усвоения знаний глухими учащимися https://studopedia.ru/2_82433_osobennosti-usvoeniya-znaniy-gluhimichashchimisy.html

ELECTRONIC TEXTBOOK AS A MEANS OF FORMING A NEW INFORMATION PERSONALITY

AUBAKIROVA R. ZH.

d.p.s. R.F., professor, S. Toraighyrov PSU, Pavlodar, Republic of Kazakhstan

FOMINYKH N. YU.

d.p.s. R.F., professor, Plekhanov Russian University of Economics,

Moscow, Russian Federation

BUBENCHIKOVA A. V.

teacher, Plekhanov Russian University of Economics,

Moscow, Russian Federation

BEXOLTANOVA A. B.

master student, S. Toraighyrov PSU, Pavlodar, Republic of Kazakhstan

Socio-economic changes, happening in society nowadays, reflect crisis of traditional model of education with an accent on a simple knowledge transfer. These trends have influenced the growing interest of teachers in the development of modern educational technologies. The rapid informatization of human society inevitably entails the introduction

of computer technology in the field of education. New information technologies allow improvement of existing methods of teaching and learning. This article attempts to reveal the didactic features of the use of electronic textbooks in the educational process.

Theoretical analysis of the literature allowed revealing characteristic features of such phenomena as «information» or, in other words, «computer technology». New information technologies in education are, in our opinion, the theory and practice of implementing the functioning holistic pedagogical process using the latest electronic teaching aids and, above all, computers [1;2]. Computer-based learning tools (CBLT) – include electronic, but can also have paperwork, serve as an addition to traditional learning tools, or act as independent unit. The key feature of CBLT is its orientation towards application of computer as an aid and tool for students' intellectual work in mastering a discipline based on it (the term was introduced in pedagogical science by N. Yu. Fominykh).

The information period is characterized by the wide use of alternative sources of information in the study of foreign languages (electronic textbooks, dictionaries, libraries, databases) against the background of the development of a communicative approach to learning. The integration period is marked by the advent of multimedia technology, hypertext and virtual reality, as well as the global Internet. During this period, the same integration approach prevails in foreign language education, which is characterized by using the language in a real context, integrative learning of four types of speech activity (reading, speaking, writing, listening) and wide integration of ICT in all areas and parts of the educational process as well.

The process of informatization of education actualizes the development of approaches of using the potential of information technologies for developing learner's personality, increasing his creativity, developing abilities for alternative thinking, finding solutions to both theoretical and practical tasks and predict the results of the implementation of adopted decisions based on the models, phenomena, processes, the relationship between them [3; 4]. A computer-oriented environment for professional training of future specialists in the field of computer science and computing is considered as individualized, multidimensional, self-organizing holistic system, a developing reality, with the potential of learning and professional personal development of users in the process of solving educational problems. The main directions of development of the environment are associated with the development

of its basic blocks: technical, technological, scientific, methodical, personnel, social and informational.

The electronic textbook acquires enormous importance in the formation of a new «informational» personality in the educational sphere.

There are certain didactic requirements for its application. The electronic textbook in its content and structure must correspond to the curriculum on the subject.

D.Sh. Matros and others in the work «Management of the quality of education on the basis of new information technologies and educational monitoring» [5] reveal the features of the electronic textbook. They believe that the presentation of the textbook in the computer can be different. The electronic model of the textbook, in their opinion, should:

- contain all the basic sentences of the textbook;
- serve as a basis for automatic calculation of the main parameters of the textbook;
- contain such a presentation of information to be able to construct a complete and valid control system for each unit of the learning process and educational content and the textbook as a whole.

– In accordance with these requirements, the textbook is presented in a computer in the form of structural formulas, which are constructed as follows.

In the textbook, structural units are distinguished, for example, concepts, tasks, questions, hypotheses, theorems, etc. The subject determines the set of such structural units. Each structural unit is designated by a certain geometrical figure, name of structural unit is indicated inside, etc.

The electronic textbook may contain educational text, as well as additional material, that is, questions and tasks, memos or guidance materials, tables, exercises, etc. In addition to the above in the tutorial may be applications, a glossary of terms, test material.

Content of textbook has to arouse interest in the subject. The electronic textbook has to contain not only the presentation of the fundamentals of science, but also simultaneously organize the student's independent educational activities. As well as a textbook on paper, an electronic textbook must meet didactic, psychological, hygienic, aesthetic requirements. It should contain a statement of scientific information and at the same time be accessible to students, take into account the peculiarities of their interests, perception, thinking, memory, develop cognitive and practical interest, the need for knowledge.

In addition, electronic textbook should contain the wording of the main provisions, rules, and conclusions that distinguished by their clarity.

It is important to take into account the didactic principles of scientific nature, accessibility, systemic character, continuity in the presentation of the material, individual and age features. A good textbook should arouse the cognitive interest of students and make them think.

There are special advantages, namely, dynamism, beauty, ease of handling, mobility, etc. in the electronic textbook. It is equipped with the necessary illustrations in the form of paintings, maps, diagrams, schemes and pictures. Finding them in the dynamics facilitates the perception of educational material. A good textbook is informative, encyclopedic, encourages self-education and creativity. Thus, there are certain features of an electronic textbook:

Table 1

Textbook on paper	Textbook on electronic device
Contains educational text, has educational value. Not dynamic. Contains material for self-study, but does not have the ability to control performing tasks. Not editable. No computer literacy required.	Not only contains the educational text, but also organizes independent educational activities. Takes into account the peculiarities of perception, memory, thinking of the student. Creates conditions for the individual rate of study the material. Dynamic, colorful, facilitates the perception of educational material. It encourages self-education and creativity. Editable. Requires computer grammar.

Overall, the potential of an electronic textbook in learning manifests itself in many ways, revealing the following possibilities:

- increasing the effectiveness of learning process, its individualization and differentiation;
- improvement of educational process management;
- solution of the problem of educational content selection;
- formation of creative abilities of students.

References

- 1 D. Enygin, N.Fominykh, A. Bubenchikova, J. Arregi-Orue, R. Aubakirova. To the definition of the notion «Multicultural educational environment» //Astra Salvesis, a VI, 11, 2018.-S.601-616
- 3 Современные концепции образования: монография / Р. Ж. Аубакирова, Н. Ю.
- 4 Фоминых, Д. В. Еныгин, Ш. М. Майгельдиева. // Павлодар: Кереку, 2018. – 259 с.

5 Fominykh N.Yu. Communicative and constructive concept of a computer-oriented

6 environment of foreign language professional training of future specialists // Problems of modern teacher education. – Digest of articles: – Yalta, 2014. – Edition. 45. – p. 327–337.

7 Fominykh N.Yu. The main trends in the use of information and communication

8 technologies in education / Fominykh N.Yu. // Information and communication technologies in pedagogy and psychology: Digest of articles of the international scientific-practical conference, Chelyabinsk, 03 October 2017 – Ufa: ООО «Аэтера», 2017. – p. 135–137.

9 Matros D.Sh., Polez D.M., Melnikova N.N. Quality management of education based

10 on new information technologies and educational monitoring. M.: Pedagogical Society of Russia, 1999.

ИНСТРУМЕНТАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕОНТОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

АУБАКИРОВА С. Д.

PhD, доцент, Университет «Туран-Астана», г. Астана

Одним из направлений модернизации образования в Республике Казахстан является обеспечение права детей с особенностями психофизического развития на доступ к качественному образованию, интеграцию их в общество путем включения в образовательное пространство.

Инклюзивное образование есть совместное обучение и воспитание лиц с ограниченными возможностями, предусматривающие равный доступ с иными категориями обучающихся к соответствующим образовательным учебным программам обучения, коррекционно-педагогическую и социальную поддержку развития посредством обеспечения специальных условий [1].

Инклюзия стала мировым движением признания равенства всех обучающихся. В связи с чем, одной из наиболее актуальных проблем в области образования является подготовка педагогов к

работе в условиях инклюзивного образования, которая предполагает формирование готовности педагогов к взаимодействию с обучающимися разного возраста, пола, этнической, культурной, языковой или религиозной принадлежности, социально-экономическим статусом, с инвалидностью или особыми образовательными потребностями. Это требует сформированной нравственной основы для работы с таким разнообразием контингента обучающихся. Поэтому мы считаем необходимой и актуальной подготовку будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования, в частности, деонтологическую подготовку.

Деонтологическая готовность будущего педагога к работе в условиях инклюзивного образования есть его личностное качество, содержательно раскрывающееся через комплекс компетенций, определяющих его эффективную педагогическую деятельность в условиях инклюзивного образования в соответствии с профессиональным долгом [2, с. 36].

В структуре деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования нами определены 5 ключевых компетенций [3, с. 52 – 64]:

- ценностно-смысловые компетенции;
- информационно-когнитивные компетенции;
- социально-коммуникативные компетенции;
- организационно-управленческие компетенции;
- компетенции личностного самосовершенствования

Формирование деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования предполагает создание и апробацию ее модели, представленной методологическим [4, с. 49 – 56], процессуальным [5, с. 58 – 63] и инструментальным уровнями.

Инструментальный уровень включает в себя формы, методы и средства формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования. Основными формами являются лекционные и семинарские занятия, в ходе которых происходит формирование компетенций, составляющих содержание деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования.

Решающим условием формирования организационно-управленческой и социально-коммуникативной компетенций будущих педагогов является вовлечение их в педагогическую деятельность в период прохождения ими педагогической

практики, в процессе которой происходит формирование научного мировоззрения студентов, их профессиональной активности, осознанности и ответственного отношения к труду учителя. Педагогическая практика как форма профессионального обучения в вузе направлена на познание закономерностей и принципов профессиональной деятельности в школе, на теоретическое осмысление педагогических явлений и фактов. В процессе педагогической практики создаются условия для интеграции психолого-педагогических и деонтологических знаний, которые впоследствии становятся жизненно необходимыми, лично значимыми, приобретают практический смысл. Таким образом, в условиях, максимально приближенных к самостоятельной деятельности будущих специалистов в школе, складываются наиболее благоприятные предпосылки для формирования у студентов деонтологической готовности к работе в условиях инклюзивного образования.

Педагогическая практика способствует закреплению и углублению теоретических знаний студентов в области инклюзивного образования; развитию познавательных и творческих способностей, их деонтологического сознания, формированию навыков самообразования.

Особое внимание необходимо уделить развитию у студентов коммуникативных умений, способности планировать педагогическую деятельность, исходя из потребностей учащегося, способности организации педагогической деятельности в условиях инклюзивного образования.

Одной из форм формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования является волонтерская деятельность, которая позволяет им осознать сложность и важность реализации инклюзивного образования, усиливает их мотивацию, способствует формированию деонтологического сознания будущих педагогов.

Участие в волонтерской деятельности позволяет студентам преодолеть существующие стереотипы, психологическое напряжение и страхи через опыт общения с детьми с особыми образовательными потребностями, что способствует формированию толерантного отношения к ним и позитивного отношения к инклюзии в целом. Кроме того, наряду с вышеперечисленными формами важное значение имеет консультации специалистов: логопедов, психологов, социальных педагогов, дефектологов, которые

знакомят студентов с особенностями психолого-педагогического сопровождения в условиях инклюзивного образования.

Формирование деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования осуществляется традиционными (репродуктивные и продуктивные методы; методы формирования сознания личности, методы поощрения, методы организации деятельности и поведения) и инновационными методами (психологические тренинги, эссе, портфолио, анализ конкретных ситуаций, деловые игры, метод проектов, работа в малых группах).

Ведущими являются методы формирования сознания личности, поскольку они способствуют формированию представления о должном поведении педагога, его деонтологического сознания. Исключительную роль среди них играет метод примера. В качестве примера выступают выдающиеся педагоги прошлого и современности, герои художественных фильмов, а также педагоги, реализующие эффективную педагогическую практику, в том числе в инклюзивной образовательной среде.

К основным средствам формирования искомой готовности относятся:

- элективные курсы «Деонтология», «Деонтологические основы инклюзивного образования», содержание которых направлено на формирование искомой готовности студентов;

- труды, лекции педагогов-гуманистов, которые способствуют формированию деонтологического сознания будущих педагогов;

- видеоматериалы по инклюзивному образованию и педагогической деонтологии, которые дают наглядные образцы деонтологического поведения педагогов и знакомят студентов с особенностями детей с ООП и работы с ними в инклюзивной образовательной среде;

- разработанный критериально-диагностический инструментарий, направленный на определение уровня сформированности деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования, который включает в себя уровневые характеристики сформированности искомой готовности (таблица 4), подобранные нами диагностические методики;

5) педагогическая практика, волонтерская деятельность, психологические тренинги.

Таким образом, на основании вышеизложенного можно сделать вывод о том, что теоретическая модель формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного

образования содержит 3 уровня ее реализации: методологический, процессуальный и инструментальный. Инструментальный уровень предполагает использование форм, методов и средств обучения, ориентированных на формирование компетентностного содержания деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования и проведение мониторинга формирования деонтологической готовности, анализ результатов и осуществление корректирующих мероприятий.

ЛИТЕРАТУРА

1 Закон Республики Казахстан. Об образовании от 27 июля 2007 года №319-III с изменениями и дополнениями от 09.04.16 г. № 501-V, от 04 июля 2018 года № 171-VI.

2 Аубакирова С.Д. Формирование деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования: монография. – Павлодар: Кереку. – 2018. – 183 с. – ISBN 978-601-238-847-3.

3 Аубакирова С.Д. Содержание деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования // Вестник ПГУ. Серия педагогическая.- Павлодар, 2018, № 1. – С. 52 – 64.

4 Аубакирова С.Д. Методологический уровень формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования // Вестник ПГУ. Серия педагогическая.- Павлодар, 2018. – № 2. – С. 49-56.

5 Аубакирова С.Д. Процессуальный уровень формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования // Вестник ПГУ. Серия педагогическая. – Павлодар, 2018. – № 3. – С. 58- 63.

ЛИЧНОСТНАЯ ЗРЕЛОСТЬ ШКОЛЬНИКОВ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЛИЧНОСТНОГО КОМПОНЕНТА УСПЕШНОГО ОБУЧЕНИЯ

АДИЛОВА В. Х.

к.т.н., профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

САРСЕНТАЙ М. М.

магистрант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

В Послании Президента Республики Казахстан народу Казахстана Нурсултан Назарбаев выделяет, что главным

критерием успеха образовательной реформы является достижение такого уровня, когда любой гражданин страны, получив соответствующее образование и квалификацию, сможет стать востребованным специалистом. Поэтому предоставление качественных услуг образования, действенной системы школьной подготовки на уровне международных стандартов является ключом к успешной интеграции Казахстана в мировое сообщество [1].

Современная социально-экономическая ситуация в XXI веке такова, что общество должно пополнить молодое подрастающее поколение с огромным интеллектуальным, творческим потенциалом, способным к самосовершенствованию и саморазвитию на протяжении всей жизни и деятельности. Поэтому особенно остро встает вопрос о личностной зрелости школьников, владеющих умениями и навыками организации рациональной деятельности.

Многие исследователи определяют понятие личностная зрелость как совокупность динамических особенностей личности, формирующихся у человека именно в школьный период его развития. Это позволит в дальнейшем организовать жизненный цикл человека так, чтобы он успешно и рационально смог проявлять себя при взаимодействии с социумом на различных возрастных этапах, при этом смог задействовать имеющийся у него интеллектуально-творческий потенциал.

Сейчас наступило время, когда научное исследование закономерностей психического развития школьников, психологических свойств его личности становится необходимым условием совершенствования форм, методов и средств организации рациональной деятельности обучающихся. Это поможет создать научную основу проектирования личности, включая её стратегию развития и этапы формирования, так как важность формирования адекватной личности возможно только при учете ее индивидуальных этапов развития и закономерностей.

Современная реальная педагогическая практика доказывает, что развитие личностной зрелости в школьный период должно быть направлено на овладение качествами, составляющими личностный компонент успешного обучения. Данные условия являются важными качественными составляющими развития системы образования, роста науки и техники.

Личностная зрелость школьника как составляющая личностного компонента успешного обучения средствами психолого-

педагогической интеграции, содержит ряд теоретических аспектов по совершенствованию данного педагогического феномена.

Позиция ученых Э. Эриксона и Э. Фромма, рассматривающих становление человека как процесс, включающий определенные стадии с характерными для них кризисами и выбором между здоровьем и неврозом, прогрессом и регрессом, состоит в оценивании индивида с позиции формирования характеристик личностной зрелости и рассмотрении зрелости как самоцели собственного развития [2].

Психолого-педагогическая наука понятие «личностная зрелость» рассматривает как интегральное качество личности. Сферой ее изучения занимаются такие науки, как социология, акмеология, социальная педагогика. Поэтому актуальным являются и понятия социальной зрелости и социальной значимости. Так, И. С. Кон отмечает, что социальная зрелость личности – это понятие, которое фиксирует одно из главных достижений процессов обучения и воспитания, осуществляемых семьей, школой, социальным окружением, социумом в целом. Социальная зрелость рассматривается как устойчивое состояние личности, характеризуется целостностью, предсказуемостью, социальной направленностью поведения во всех сферах жизни и деятельности человека. Личностная зрелость проявляется в устойчивости и единстве личностных черт и ценностных ориентаций, в способности правильно воспринимать другого человека и себя [3].

В. И. Матис доказывает, что социально зрелая личность как устойчивая система социально значимых черт, включает нравственную зрелость, характеризующих социальный тип личности того общества или общности, в которой происходит становление и развития личности. Социальная зрелость, как обобщенная характеристика развития личности, подразумевает «превращение личности в полноценный субъект общественной деятельности» для достижения определенного минимума развития [4].

С акмеологической точки зрения личностная зрелость интерпретируется как гармонически развитый человек, который должен достичь вершин во всех сферах деятельности и взаимодействия с окружающей действительностью. Трактовки личностной зрелости напрямую связаны с конечными целями формирования культуры интеллектуального труда на основе антропологического подхода и являются их логическим продолжением.

Часто в психолого-педагогической литературе можно подметить замену понятия «зрелость» на «взрослость». С точки зрения Б. Г. Ананьева на индивидуальном уровне понятия «зрелость» и «взрослость» не полностью синонимичны. Данные понятия расходятся, когда речь идет о взрослости и субъектно-деятельностной зрелости. Эти понятия не являются тождественными и описывают разную психологическую реальность, когда имеется в виду личностный уровень рассмотрения человека [5, с. 12].

Подтверждая данную мысль, сошлемся на исследования ученых, выделяющих дефинитивный тип зрелости, который зависит от биологических свойств человека, и акмеологический тип зрелости, который зависит от наивысших ценностей, обеспечивающих личностный рост индивида и уровни его развития.

Таким образом, личностная зрелость является одной из главных составляющих современного интеллигентного, интеллектуально развитого человека, которая берет свое начало и полноценно развивается в школьный период обучения и воспитания. Одного только понимания личностной зрелости недостаточно, когда речь идет о более конкретных проявлениях личности и индивидуальности человека школьного возраста, о его поведении в ситуациях принятия решений, выбора, самостоятельности в оценках, культуре интеллектуального труда, учебной деятельности. Именно эти составляющие являются значимыми для организации рациональной деятельности. Поэтому личностная зрелость школьников, с нашей точки зрения, теснейшим образом связана с социально-психическим развитием индивида, его способностью к рефлексии.

Систематизация понятия «личностная зрелость» нами отражена в следующей схеме, на основании которой можно делать определенные выводы (схема 1).

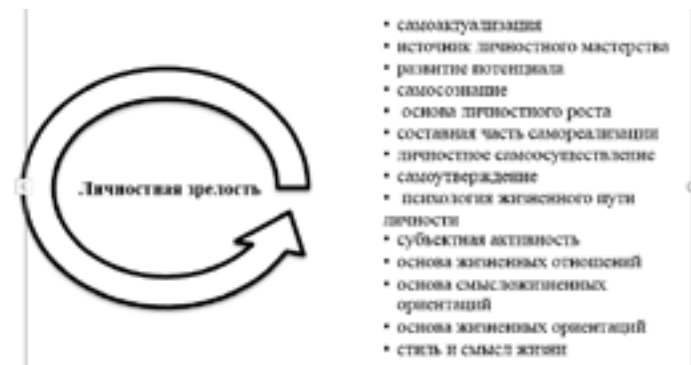

Рисунок 1 – Личностная зрелость как составляющая личностного компонента успешного обучения

Несмотря на то, что степень сформированности личностных особенностей у каждого школьника различна, все они составляют единое целое в своем проявлении и определяют типы социального поведения. Достижение этапа зрелости социального и психического развития не означает, что человек перестает нуждаться в определённом окружении и социуме в целом.

В течение всего жизненного пути индивид накапливает определенный жизненный опыт, оценивает и реализует его, сопоставляет с нормами этики и морали, принятыми в коллективе, социуме, обществе. Поэтому способность к принятию решений при конструктивном взаимодействии с социумом является показателем зрелости психического развития, а критерии, на основе которых оно осуществляется, являются социальными. Следовательно, когда достигается этап личностной зрелости школьника на уровне социального и психического развития, тогда он может решать проблемы организации рациональной деятельности.

На данном этапе исследования этой проблемы нами также проведен анализ значимых показателей личностной зрелости школьников на основе опросника по выявлению уровня знаний респондентов о личностной зрелости, позволивший определить значимые показатели личностной зрелости школьников. Проведя опрос и интервьюирование респондентов, мы получили определенные результаты значимых показателей личностной зрелости для опрашиваемых. По результатам ответов на задания диагностики получены следующие результаты: 30 % тестируемых никогда не задумывались о таком индивидуальном

качестве, как личностная зрелость; 50 % респондентов имеют поверхностное представление о рассматриваемом понятии, и 20% школьников имеют четкое представление об исследуемом качестве. Следовательно, в школьный период обучения имеются необходимые предпосылки для развития личностной зрелости и определения качеств, которыми должен обладать, по мнению респондентов, индивид, занимающийся процессом позитивного созидания в обществе в русле традиционных человеческих ценностей и духовно-нравственных качеств, являющихся показателями личностной зрелости человека.

Прогнозирование собственной зрелости и поиск наиболее логически правильной поведенческой траектории основано на самоанализе контекста происходящего и для большинства школьников свойствен интуитивный выбор правильной поведенческой траектории. Нам же представляется возможным продолжить данное исследование и определить критерии и показатели психического развития обучаемых с учётом составляющих личностного компонента успешного обучения на основе антропологического подхода как наличие свойств личностной зрелости.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции от 10 января 2018 г. http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-n-nazarbaeva-narodu-kazahstana-10-yanvarya-2018-g
- 2 Гуманистический психоанализ. К.Хорни, Э.Эриксон, Э.Фромм: пер. / Р. Фрейджер, Д. Фейдимен. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2007. – 156 с.
- 3 Кон, И.С. Социальная психология. – М.- Воронеж, 1999. – С. 177.
- 4 Матис В.И Социология образования и формирования личности. Барнаул. 2014. С.38
- 5 Ананьев, Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев.– СПб.: Питер, 2001. – 272 с.

FOREIGN LANGUAGE AS A MEANS OF MULTICULTURAL EDUCATION

AHMETOVA G. K.

English teacher Pedagogical College named after B. Ahmetov, Pavlodar

ZHUMABEKOVA D. B.

student, Pedagogical College named after B. Ahmetov, Pavlodar

Foreign Language is one of the means of multicultural education of the college, studying of which leads to familiarizing students to the spiritual culture of other peoples and understanding reality through foreign language communication, a way of self-discovery and self-expression of the individual in the process of communication. Mastering a foreign language in the new educational paradigm involves the acquisition of social competence of students, i.e., ability to relate linguistic resources with the objectives and conditions of dialogue with the social norms of behavior in the process of communication with other cultures.

Students to perceive language as a means of intercultural interaction, it is necessary not only to familiarize them with the cross-cultural themes, but also need to look for ways to incorporate them into an active dialogue of cultures, so that they could learn to practice the peculiarities of the language in their new culture.

The problem of finding effective methods and techniques of teaching foreign language communication is very crucial. Training and personal development of the modern schoolboy is possible if the activities are (training, first of all) emotionally colored. As you know, motivation is of great importance in the organization of educational process of foreign language learning. It contributes to the activation of thinking, it is of great interest to perform a particular exercise.

Interest is the main driving force of cognitive activity. The strongest motivating factor is the training methods that meet the needs of pupils in the newness of the material under study and diversity of the exercises. Using a variety of non-standard methods of instruction helps to perpetuate the memory of linguistic phenomena, creating a more persistent visual and auditory images, maintaining interest and activity of students.

In today's educational programs methods and forms of teaching English in order to develop multicultural personality of students are presented. This article presents the most effective methods.

Project method can help to solve the problem of didactic and accordingly turn to the language classes in the discussion, Research Club, which solved some really interesting, practically relevant and accessible

for students with problems specific cultural country and possibly on the basis of cross-cultural interaction. At these lessons subject matter should always be present.

There is a problem in the base of any project. To solve it, students need not only knowledge of the language, but also the possession of a large amount of diverse subject knowledge, necessary and sufficient to address the problem. In addition, students must possess certain intellectual, creative, communicative abilities. The former include the ability to work with information from text (highlight the main idea, to search for the required information in the foreign language text), analyze information, make generalizations, conclusions, etc.. The ability to work with a variety of reference material. The formation of many of these skills is the aim of teaching different kinds of speech activity. By creative skills include psychologists, especially the ability to generate ideas, which require knowledge in different areas, the ability to find not one but many solutions to the problem, the ability to predict the consequences of a decision.

First of all, the ability to debate, to listen and hear the other party, to defend his point of view, backed up by arguments, the ability to find a compromise with the person, the ability to succinctly express their thoughts should be included within communication skills. Thus, for the proper use of the project method requires considerable preparatory work carried out not only in learning a foreign language, but also in the entire system as a whole. Such work should be carried out continuously, systematically and in parallel with the work on the project. Our subject is making its significant contribution to the development of multicultural student's personality.

Problem-based learning is a system of teaching methods, in which students are taught not by memorizing and remembering them as a finished product, but as a result of mental work on problem-solving and problem tasks, built on the content of the material being studied. Problem learning is used as training material injection step and the step in the process of fixing it speech practice in various stages of training students. In the discussion of theoretical and practical problems commonly used method of discussion to exchange experiences between students, to clarify and harmonize the positions of all participants, to develop a common approach to the analysis of certain phenomena, etc. ...

Experience suggests that the method improves the educational discussions and reinforces knowledge increases amount of new information, develops the ability to argue, argue, protect and defend their

opinions and listen to others. The debate needs to be well organized, so you need to plan well in advance of its implementation

To increase students' interest in learning English, their activity and practical orientation in the study of theoretical problems using sessions conducted in the form of a business game. Business game – it's teaching methods simulate different situations, with the aim of teaching students decision-making. Experience shows that employment in the form of a business game greatly intensify the educational process, cause rivalry, emotional tension, promote the development of creative thinking of students taught purposefully apply existing knowledge in practice. Organization of business games in the classroom and preparation for it - a creative process, it requires commitment and my initiative, both teachers and students.

The next method of problem-based learning is an «intellectual assault.» The essence of the method of «intellectual storm» is the collective search for innovative ways to solve the problem. This method contributes to the development of dynamic thought processes, the ability to abstract from everyday conditions and restrictions, the usual views on the phenomena and processes, forms the ability to focus on a narrow actual purpose. This method is used in different ways, depending on the theme of the lesson; in its incomplete form of short-term (when the teacher brings content problematic issue in class and appealed for help to the students by organizing intellectual workout in class and others.), or being careful preparation for «intellectual assault» and carried out in full.

Of interest are the methods that encourage active intellectual activity and encourage students to expressing their views in English. One of these techniques in the communicative methods of communication is a communicative task. Communicative task is a goal set in the specific conditions of communication, from which it is clear who, what, to whom, under what circumstances and why says. Communicative tasks used in intensive technique, help bring students beyond purely educational activity due to a pre-determined role. Situation, plus the role of verbal behavior control students.

To the knowledge of other cultures is increasingly used printed material. Reading - is an independent form of speech activity that provides a written form of communication. It is one of the main places on the use, availability and importance, since it is based on reading skills development occurs and speaking and writing. Talking about the relationship of reading with other kinds of verbal activity, I want to draw attention to the following. First of all, reading is associated with a letter,

because and reading, and writing are a graphics system language. When learning a foreign language is necessary to consider and develop them in conjunction. Reading is associated with listening, because at the heart of both is perceptive and intellectual activity associated with perception, analysis and synthesis. Reading is also connected with speaking. Loud reading (or reading aloud) is a “controlled speaking.” Silent reading is an internal listening and pronunciation of internal simultaneously.

Thus, the problem of finding effective methods and techniques of teaching foreign language communication is very crucial. Training and personal development of the modern student possible if the activities (training, first of all) emotionally colored. Using a variety of non-standard methods of instruction helps to perpetuate the memory of linguistic phenomena, creating a more persistent visual and auditory images, keeping the interest and activity of students.

REFERENCES

- 1 Буланкина, Н. Е. Полиязыковое информационно-образовательное пространство личности: Методология. Проблемы. Технология / Н. Е. Буланкина. Новосибирск: Изд-во НИПКиПРО, 2015. - 200 с.
- 2 Джуринский, А. Н. Поликультурное воспитание: сущность и перспективы развития / А. Н. Джуринский // Педагогика. — 2002. – № 10. С. 93-96. 9. Кунанбаева С. С. Современное иноязычное образование: методология и теории. Алматы, 2005. – С. 112–114.
- 3 Садыкова, Л. Р. Поликультурное воспитание: принципы, функции, содержание, способы / Л. Р. Садыкова // Вестник ТИСБИ. Казань. - 2005. -№2.-С. 129-132.
- 4 Степанов, П. Формирование мультикультурной позиции личности: предпосылки, основания, условия / П. Степанов, Д. Григорьев // Воспитательная работа в школе. 2003. - №3. - С. 9-15.
- 5 Якиманская, И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. — М: Сентябрь, 2016. — 96 с.

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

АЯПБЕРГЕНОВА Г. С.

докторант, Е. А. Бөкетов атындағы

Қарағанды мемлекеттік университеті, Қарағанды қ.

Қазақстанның «Білім туралы» Заңы мен «Қазақстан-2030» стратегиялық бағдарламасы, жалпыға бірдей білім беру заңының талаптарына сай білім саласында жүйелі жұмыстар іске асуда. Қазақстанның білім беру жүйесін халықаралық деңгейге көтеру үшін қоғамдық талғам деңгейі жоғары салауаттылық пен нәтижелі іс-әрекетті талап етеді. Білім мазмұнын әлем стандартына сай келтірудің алғышарттарының бірі, білім мекемелеріндегі оқу-тәрбие үрдісін заманға сай құра білу, әр мектептегі педагогтардың кәсіптік деңгейіне, білім беру мазмұнының қоғам талабына жауап бере білуіне тікелей байланысты [1].

Мұғалімнің кәсіби білімі мен біліктілігі жоғары деңгейде болып, оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамыту мәселелерін шешуге шығармашылық қабілеттері болуға тиіс. Мұғалімнің кәсіби даярлығын жетілдіруде екі негізгі міндетті орындау қажет: Бірінші мәселе – ұстаз қызметінде тәрбие беру мәселесі; Екінші мәселе – дидактикалық даярлығын арттыру. Еліміздің жоғары оқу орындарында мұғалім даярлау барысында бірнеше бағыт анық байқалады. Дәстүрлі педагогикада олардың ең негізгі бағыттары – әлеуметтік сұраныстың өсуіне сәйкес жеке тұлғалық мінез-құлықтары, қоғамдық тәрбие саласындағы мақсатты талаптардың өзгеруімен қатар тәрбиелік жұмысына қажетті дағдылар, мүмкіндіктер, білім ауқымын анықтау, мұғалім даярлаудың мінсіз нәтижесін ұсыну болып табылады. Болашақ мұғалім жұмысының мазмұндық және міндеттік қырларын нақтылау, қажетті мәліметтерді таңдап алу негізінде жүргізіледі. Негізгі педагогикалық ережелерді ғылыми пайдалану дәрежесін арттыру, педагогикалық қызметті игерудің сапасын жетілдіру де осы мақсатқа қызмет етуге тиісті. Кәсіби-педагогикалық даярлықтың негізгі және маңызды саласы дидактикалық дайындық. Дидактикалық даярлық дегеніміз не? Бұл – күрделі ұғым. Нақты айтқанда, оқытудың мақсаты мен мазмұны, оны ұйымдастыруда қолданатын тиімді әдіс-тәсілдерді жете біліп, іске асырудың жолдарын меңгеруді дидактикалық даярлықты анықтайтын белгілер деуге болады.

Осыған орай, педагогикалық қызметті атқаруға қажет мұғалімнің бойында мынадай дидактикалық қабілеттер болуы қажет: оқыту үрдісін жоспарлай білу, оны мақсатты түрде бақылау мен бағалау ісін орындап отыру.

Мектептегі оқыту дидактикалық үрдіс болғандықтан, мұғалімі өзіне тән психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерді білуі міндетті. Оқыту үрдісінің басты құралы – оқытудың мақсаты мен мазмұны. Оқушылардың рухани дамуына, ең алдымен, оқытудың ғылыми мазмұны мен гуманитарлық бағыты орасан зор ықпал етеді. Болашақ мұғалімдердің дидактикалық дайындығын арттыру үшін оларды оқыту үрдісінің заңдылықтары туралы психологиялық тұжырымдармен, белгілі теориялармен қаруландыру қажет [2].

Жалпы оқыту мен тәрбиенің тиімділігін саналы түрде ұғынуға деген әрекет сонау ерте заманнан басталды. Мәселені саналы түрде ұғынуға деген талпынысты оқыту мен тәрбиенің табиғатпен сәйкестендірген Демокрит болды. Ол табиғат пен тәрбие ұқсас деп түсіндірді. Одан кейін бұл идеяны дамытқан Аристотель болды. Ол адамға үйлесімді тәрбие берудің қажеттілігіне тоқталды. Тәрбиенің табиғатпен сәйкестігіне негізделген үйлесімділік, ойдағыдай нәтижеге қол жеткізеді. Кейін оқыту процесінің тиімділігі мәселелерін, педагогикалық шеберлікті жетілдіру мәселелері ретінде ұғыныла басталды. Орта ғасырда оқыту процесінің тиімділігі мәселесін шешу жаңа бетбұрыстарға әкелді. Ф. Рабеле мен Т. Кампанеллалар балалардың қабілеті мен барлық күшін дамытуға алып келетін оқытудың формасын ұйымдастырудың қажеттілігі туралы алғаш ой атқандардың бірі болды. Осы орта ғасыр дәуірінде оқыту процесінің тиімділігін шешудің екі түрлі жаңа тәсілі табылды. Біріншісі, білім берудің мазмұнын өзгерту арқылы мәселені шешу, ал екіншісі біріншіні толықтыра отырып, оқушылардың шама-шарқыларын өзгерту арқылы бұл мәселені шешуге болады деп болжады. Оқыту мен тәрбие мәселелерін шешуге арналған бірінші қадамды талдауды жалпылай келе, олардың оқыту процесінің барлық негізгі құрамдас бөліктері оқыту-оқытушыны, білім берудің мазмұны, оқыту мен оқытушының әдістерін қамтығанын байқаймыз. Олай болса дидактика пайда болғанға дейін, оның құраушыларының параметрлерін өзгерту арқылы оның тиімділігін меңгеруге жасалған алғашқы қадамдар болды. Оқыту процесінің тиімділігі мәселелерін ғылыми тұрғыдан ең бірінші болып жүзеге асырған, өзінің барлық дидактикалық жүйесінің басында табиғатпен сәйкестілік қағидасын ұсынған

Я. А. Коменский. Ол табиғатпен сәйкестік, ол тек жүйенің жеке бөліктерімен табиғатқа сәйкес қызмет ету деп қана емес, олардың бір-бірімен өзара әрекеттестігіндегі табиғатпен сәйкестік ретінде қызмет ету деп түсіндіреді. Бұл жерде оның жүйе ретінде оқыту процесінің тиімділігін анықтайтын барлық факторларды түгелімен жан-жақты қамтығаны туралы сөз болып отыр. Қазіргі ғылыми көзқараспен айтқанда, мәселені түсінудегі бірден-бір кемшілігі, тиімділіктің критериясын анықтамауында деп көрсетілуде. Сондықтан да табиғатқа сәйкестілік түсінігі дидактиканың негізгі қағидалары ретінде анықталады. Оқыту процесінің тиімділік мәселелерін шешудің негізгі жолы, оқытушының өзекті даму деңгейі мен оны артыру мүмкіндіктеріне сәйкес көзқараспен, психологиялық тұрғыда негізделген, оқыту құралдары мен әдістерін қолдану мен дайындаудан тұрады. Ф. А. Дистервег орындалуы мен сақталуы ескерілген жағдайда оқытудың барынша тиімділігіне әкелетін, дидактикалық ережелердің кешенін дайындады. Ережелер оқу процесінің барлық негізгі бөліктерін – оқушыны, мұғалімді және білім берудің мазмұнын қамтиды. Д. Дьюи пайдалылық қағидасын оқыту процесі тиімділігінің критерийі ретінде ұсынды. Пайдалылықты, ол бір жағынан оқушылардың қажеттіліктеріне білім беру мазмұнының сәйкес келуі, ал екінші жағынан, оқыту әдістерінің олардың ақыл-ой қабілеті мен даму міндеттеріне сәйкес келуі деп түсіндірді. Оқытудың тиімділігі білім берудің мазмұны мен оқыту әдістері параметрлерінің өзгеруімен анықталады. Сонымен, осы заманға дейін келе жатқан оқыту процесінің тиімделігі мәселелерін шешуге жүргізілетін талдауларды бес түрге біріктіруге болады. Олардың бірінші түріне, мәселені оқытудың құралдары мен әдістері жағынан шешуге тырысқан тәсілдерді; екіншісіне, мәселені оқытушылар жағынан шешуге талпынған тәсілдерді; үшіншісіне, білім берудің мазмұны тұрғысынан; төртіншісі, осы мәселені оқытушылар тұрғысынан шешуге тырысты. Бесінші түрі, оқыту жүйесінің барлық немесе үйлесімді өзгеруінде көрінетін кешенді тәсілдермен сипатталады [3].

Оқыту тиімділігін арттыру жолында оқытушының іс-әрекет белсенділігін арттыру үшін ғылыми тұрғыдан дәлелдеген Д. Дьюи болды. Бұл бағыттың мәні іс-жүзінде мақсатқа жетуге бейімделген оқытудың артықшылығын негіздеуге мүмкіндік беретін экспериментке сүйенуден тұрады. Білім мен дағды және ептілік оқытудың тікелей мақсаты болып табылмай, ол ойын немесе еңбек іс-әрекеттеріндегі басқа мақсаттарға жетудің құралы ретінде

қызмет етті. Практикалық міндеттердің өзін, олар шешімі ойлау іс-әрекеттерінің белсенділігін артыруға әкелетін мәселе түрінде ұсынды. Оқыту тиімділігінің критерийіне тек бар білімнің өзі ғана емес, практикалық мәні бар проблемалық міндеттерді шешу үсінде оларды қолдана білу болып табылады. Соңынан бұл бағыттың даму салдары бір жағынан оқытудың әдістерін, ал екінші жағынан мәселелі оқытудың еліктеу-ойындары әдістерін жасауға алып келіп, нәтижелі оқыту деген жалпы атауға біріктірілді. Көптеген авторлардың еңбектерінде репродуктивті және продуктивті бағыттарға бөлуге жағдайдың жеткілікті екенін көрсетеді [4]. Қазіргі оқыту теориялары әр түрлі бағыттардың элементтерін біріктіреді. Осы екі айтылған бағыттың бірі мұғалімнің, ал екіншісі білім алатын оқушылардың іс-әрекеттеріне ерекше көңіл бөліп, оқыту процесіне балама тәсілдері. Оқыту процесі тікелей және жанама формадағы мұғалім мен оқушының өзара байланыстылығын көрсету керек. Осы орайда психол.ғ.д., профессор С. М. Жақыпов кез-келген зерттеуде мұғалім әрекеті мен оқушы әрекетін сипаттаумен ғана шектелмей, оларды (мұғалім мен оқушы) өзара әрекетін ашуымыз керек дейді. Яғни, бұл дегеніміз оқыту процесінің өзара бірігуін өзара әрекеттесуі [3].

Біздің көзқарасымыз бойынша, оқыту процесін нақты-ғылыми зерттеудің әдістемелік негізі түрінде пайдаланып, жүйелілік тұрғыдан қарауға назар аудару қажет. С. М. Жақыпов және бірқатар авторлар отандық ғылымның барлық оқу теорияларын үш үлкен топқа бөлді. Бірінші топқа оқыту процесіне назар аударатын теориялары кірді. Бұл репродуктивтік оқыту теориясы. Осы бағыт өкілдерінің өз алдына қойған міндеттері, дәстүрлі бағытты жақтаушы міндеттерімен сәйкес келеді. Екінші бағытқа өнімді оқыту теориясы жатады. Мында оқушының оқу процесі мен белсенділігіне екінің жасалынады. Үшінші бағыт жоғарыда атлаған екеуінің синтезін құрайды. Оқыту процесі мен оқу процесін органикалық үйлестіру талпынысы жасалынды.

Жалпы ғылыми және кәсіби білім, икемділік пен дағды жүйесі жоғары оқу орнындағы негізгі оқыту мазмұны болып табылады. Оқыту процесі, студенттерде біртұтас ғылыми дүниетанымның тұлғалық-орталанған көзқарас пен сенімді қалыптастыру үшін, меңгерілген білімді негіз қыла алатындай ұйымдастырылуы қажет. Оқыту процесінде қалыптасып жатқан білім мен икемділіктерді тәжірибелік және кәсіби міндеттерді шешуге арналған құралдарға айналдыру қажет. Білім, икемділік және дағды жүйесімен меңгеру

жөніндегі студенттің іс-әрекеті оқу және кәсіби-тәжірибелік міндеттерді тиімді шешуге бағытталған, оларда шығармашылық ынталылықты қалыптастырып, тұлғалық-шығармашылық сипатты игеру қажет. Жоғары оқу орнындағы оқытуды мынадай жағдайда тиімді деп санауға болады: индивидуалдық танымдық іс-әрекетінің мазмұнын білдірте отырып, оларда біртұтас ғылыми дүниетаным мен шығармашылық ынтасын детерминациялайтын, болашақта кәсіби қызметінде көрінетін жеке тұлғаның қасиеттеріне айналатын, ғылыми дүниетаным және шығармашылық ынталылықты қалыптастырып, студенттер меңгеретін білімдер, икемділік пен дағдылар олар үшін жеке тұлғалық мәнді болып табылса ғана мүмкін болады. Студенттерді оқытудағы табыстық көбінесе олардың танымдық қабылдау, ес, ойлау және қиял процестерінің жүйелі ұйымдастырылуын тәуелді. Жоғары оқу орнындағы оқытудың басым міндеті – оқу процесі студенттердің ойлау мен қиялының дамуына мүмкіндік туғызып, олардың шығармашылық белсенділігі мен ынталылығын дамытуға көмектесу. Сондықтан жоғары оқу орнының оқытушысы барлық психикалық танымдық процестерінің қызмет ету мәні мен заңдылығын біліп, оны студенттердің танымдық қабілеттіліктерін дамытуға бағыттап, оқыту іс-әрекетті осы заңдылықтарға сәйкес құру қажет. Оқу процесі екі жақты процесс болғандықтан, тек мұғалім өзінің ғана іс-әрекетінің дұрыс болуын қанағаттанып қоймай, оқушылардың да танымдық әрекеті мен белсенділігін дамытуға ерекше көңіл аударылуға тиіс. Мұның өзі оқыту мен бала дамуының заңдылықтары туралы өте күрделі психологиялық-педагогикалық проблема. Осы проблеманы шешуде мұғалімдер, әсіресе жас мұғалімдер, үлкен қиындықтарға кездесіп, дидактикалық даярлығының жеткіліксіз екендігін көрсетіп жүргендер аз емес. Сол себептен болашақ бастауыш мұғалімдерінің кәсіби даярлығын қамтамасыз ету үшін оларды оқыту процесінің негізгі ерекшеліктері мен құрамды бөліктерінің (мақсат, мазмұн, әдіс, тәсіл, формалар, бақылау-бағалау) атқаратын қызметі туралы психологиялық және педагогикалық теориялармен қаруландыру қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан 2030 стратегиясы. adilet.zan.kz/kaz/docs/Z07000031
- 2 Рубцов, В. В. Психолого-педагогическая подготовка учителей кадров для новой школы / В. В. Рубцов // Вопросы психологии. – 2010. - № 3. – С. 57 – 64.
- 3 С. Жакупов. Оқыту процесіндегі танымдық іс-әрекет психологиясы. Алматы-2008.
- 4 Бабанский Ю.К. Оптимизация учебного процесса. –М., 1982

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

БАБАКОВА О. С.

учитель начальных классов, СОШ №17, г. Экибастуз

Чтение – это технология интеллектуального развития, способ обретения культуры, посредник в общении, средство для решения жизненных проблем. Без чтения невозможно интеллектуальное развитие и самообразование, которое продолжается в течение всей жизни. Содержание текста всегда имеет множество степеней свободы: разные люди понимают один и тот же текст по-разному в силу своих индивидуальных особенностей и жизненного опыта [2, с.37]. Научить детей правильному, беглому, осознанному, выразительному чтению – одна из задач начального образования. И эта задача чрезвычайно актуальна, так как чтение играет огромную роль в образовании, воспитании и развитии человека.

В процесс обучения чтению в начальных классах вводится система упражнений по формированию функциональной грамотности младших школьников.

Функциональная грамотность – это способность человека использовать навыки чтения и письма в условиях его взаимодействия с социумом (оформить счет в банке, прочитать инструкцию, заполнить анкету обратной связи и т.д.), то есть это тот уровень грамотности, который дает человеку возможность вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. В частности, сюда входят способности свободно использовать навыки чтения и письма в целях получения информации из текста и в целях передачи такой информации в реальном общении, общении при помощи текстов и других сообщений [1].

Функциональное чтение – это чтение с целью поиска информации для решения конкретной задачи или выполнения определенного задания. При функциональном чтении применяются приемы просмотрового чтения (сканирования) и аналитического чтения (выделение ключевых слов, подбор цитат, составление схем, графиков, таблиц).

Функциональную грамотность чтения младших школьников можно развивать не только на уроках русского языка, литературного чтения, но и во внеурочное время, например на факультативных курсах по предмету или на внеклассных чтениях. В своей практике я использую программу факультативного курса по литературному чтению «Увлекательное чтение» для учащихся 3-4 классов, цель которой является способствование развитию личности ребенка средствами искусства слова, воспитание потребности в общении с искусством, введение школьника в мир художественной литературы, формирование в процессе читательской деятельности навыков функциональной грамотности младших школьников.

Факультативные курсы по литературному чтению создают благоприятные условия для формирования читательских интересов, эстетического чувства и художественного вкуса учащихся, их потребности в читательской деятельности литературному чтению. Кроме этого на таких занятиях у младших школьников укрепляются литературоведческие и речеведческие знания, читательские умения, необходимые для квалифицированной читательской деятельности, они обучаются приемам анализа художественных произведений разных жанров и приемам работы с произведениями разных стилей.

При подготовке дополнительных материалов, текстов для чтения на факультативных занятиях необходимо учесть рекомендации по отбору текстов для проверки навыков чтения:

- стараться подбирать аутентичные материалы на языке обучения, избегать переводов;
- избегать текстов, взятых из какого-либо учебного материала;
- избегать текстов, требующих специфических (внеязыковых) знаний;
- подбирать тексты, в которых достаточно элементов для возможных вопросов;
- избегать текстов с быстро устаревающими темами, текст должен соответствовать кругу интересов младшего школьника;
- сложность, тема, стиль, синтаксис и лексика текста должны соответствовать уровню учащегося;
- главные герои и их отношения должны быть ясно описаны (если необходимо, добавьте пояснительное введение);
- иллюстрации к тексту (если они есть) должны поддерживать понимание текста, а не сбивать читателя с толку [4].

Поэтому содержание, задачи, формы работы, использованные в программе «Увлекательное чтение», выстроены в соответствии с основными задачами предмета «Литературное чтение» Типового учебного плана Республики Казахстан и ориентированы на совершенствование таких видов деятельности младшего школьника как слушание и говорение, чтение, письмо.

Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, через интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию. Так как формирование этих видов речевой деятельности в соответствии с возрастными особенностями учащихся и с учетом требований дифференцированного обучения сделают процесс обучения функциональной грамотности чтения более эффективным.

Ниже в таблице можно рассмотреть некоторые возможные приемы и стратегии по формированию осознанного слушания, говорения, чтения.

Таблица 1 – Приемы и стратегии по формированию осознанного слушания, говорения, чтения

Название приема или стратегии	Описание
1	2
«Только минута»	Учащиеся в парах в течение минуты рассказывают другу другу о своей любимой книге. Это упражнение развивает умение слушать внимательно, так как затем нужно будет рассказать друг другу, всему классу. Одно из главных условий – постараться как можно точнее передать услышанное, используя лексику собеседника.
«Взять карандаш»	Предложить учащимся во время слушания видеоматериала фиксировать отдельные слова, выражения, обороты речи, интересные факты. С этой целью также можно предложить учащимся использовать определенные символы, условные обозначения. Это приучит учащихся внимательно слушать материал, извлекать информацию, которую они затем смогут использовать при говорении и письме, сохраняя лексические, синтаксические особенности текста
«Рефлексия после слушания»	Учащимся предлагается написать о своих ощущениях, о трудностях, возникших в процессе работы по теме «Мои читательские интересы», «Моя любимая книжка»

«Прогнозирование основной идеи»	Каждому ученику раздается шаблон, по которому они должны заполнить свои идеи по какой –либо сказке Инструкции: Следуя инструкциям ниже, спрогнозируйте основную идею. 1) Прочитайте заголовок текста. Я думаю, этот текст о (об)_____ потому что _____ 2)Прочитайте выделенные слова, подзаголовки или рассмотрите иллюстрации, если имеются.Теперь я думаю, что этот текст о (об)_____ потому что _____ 3)Изобразите на рисунке, как вы представляете основную идею.
«Стоп-кадр»	Задание на определение темы и основной мысли произведения, доказывая фактами/эпизодами из легенды (сказки)
Графический органайзер «Проблема/Решение»	Используйте предложенный графический органайзер для выявления проблем, поднимаемых в тексте, и их решений. Проблемы излагаются в левом поле. «Решения» записываются в правом поле.
«Лексический футбол»	Задания на определение лексического значения слова из прослушанных/прочитанных текстов. Этот приём можно использовать при работе с новыми словами, с терминами. Учащиеся выстраиваются в два ряда лицом друг к другу. Затем участник одной команды бросает мяч участнику другой команды и называет слово. Задача ученика, поймавшего мяч, – объяснить лексическое значение названного слова. Если он не даёт правильный ответ, то гол считается забитым, при этом команда - противник выкрикивает: «Гол!». Это упражнение позволяет проверить усвоение учащимися лексического значения слов из пассивного запаса.
«Лексическое значение слова»	Задания на определение значения незнакомого слова из аудиотекста с использованием словаря. Заполнить таблицу «Лексическое значение слова» Слово Часть речи Краткое определение Синоним Визуальная интерпретация (рисунок, схема)
Методика «Текст-фантазия»	Педагог диктует часть текста. Затем предлагает продолжить эпизод несколькими словами. При этом учащимся нельзя предугадывать сам сюжет истории, а следует расширить и приукрасить продиктованное. Учащиеся устно рисуют картину, используя синонимы, антонимы, многозначные и эмоционально окрашенные слова.

Сканированное чтение	Учащимся предлагается текст - оригинал, после прочтения которого, им необходимо будет ответить на вопрос насколько оправдались их прогнозы.
Прием «История в 10 словах»	Учащиеся восстанавливают последовательность событий в прослушанном тексте. Обязательное условие: 2 слова из 10 должны иметь переносное значение.
П р и е м «Составление рекламного буклета»	Шаблон рекламного буклета 1.Выберите аудиторию, для которой будет написан буклет; 2.Используйте в тексте слова и темы, которые будут понятны и близки целевой аудитории; 3.Придумайте к тексту яркий и запоминающийся слоган, который заинтересует читателей; 4.Используйте в тексте ключевые слова, полезные фразы урока; 5.Используйте информацию из текста и других источников; 6.Также можете использовать иллюстрации или фотографии в буклете.
Стратегия «Собери сказку»	Пары учащихся выстраиваются в последовательности эпизодов по содержанию сказки «Алдар косе и жадный бай» Опрос с усложнением: - Как вы думаете, какова основная мысль текста? - Что такое «жадность» в вашем понимании? - Кто такой Алдар?

Данные приемы и стратегии не только позволяют заинтересовать ребенка художественным текстом, но и формируют способность учащегося понимать письменный текст, использовать его и размышлять над ним для того, чтобы достичь своей цели, развивать свои знания и потенциал. Учащиеся научится отвечать на открытые вопросы по содержанию для определения ключевых моментов, пересказывать выборочно содержание произведения свободно или по совместно составленному плану (драматизация), прогнозировать развитие сюжета произведения по поступкам, характеристике героев и событиям.

Таким образом, базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. Так как в современном обществе умение работать с информацией (читать, прежде всего) становится обязательным условием успешности. И поэтому перед учителем стоит задача не просто научить ребенка читать и писать, но и развить способность учащегося свободно использовать навыки чтения

и письма в целях получения информации из текста (понимания, сжатия, преобразования и т.д.), а также в целях передачи такой информации в реальном общении.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Грамотность чтения учащихся. Учебное пособие. Филиал «Центр педагогических измерений» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Астана, 2014 год.
- 2 Выготский Л.С. Сборник сочинений: В.6 т. М, 1982-1984.
- 3 Васильева М.С., Оморокова М. И., Светловская Н.Н. Актуальные проблемы обучения чтению в начальных классах. – М., Педагогика, 1997, гл.5 «Проблемы педагогической организации самостоятельного детского чтения».
- 4 Зайцев В.Н. Резервы обучения чтению. – М., Просвещение, 1991 г.
- 5 Г. Кожамкулова, К. Шомина Методическое пособие «Развитие навыков слушания и говорения на уроках русского языка, Астана, 2015 г.

ТӘРБИЕ ТАЛ БЕСІКТЕН БАСТАЛАДЫ

БАЙБЕКОВА Г. З

Абай атындағы № 10 лицей–мектебі, Павлодар қ.

«Бала тәрбиесі-мемлекеттің маңызды міндеті» деп, талай ғасырлар бұрын ұлы зерттеушілер бекер айтпаса керек. Қай кезде болсын ұрпақ тәрбиесі бәрінен де маңызды. Міне, осы мазмұнда бүгінде қатты ойландырады. Дәл қазіргі уақытта біз қандай ұрпақты тәрбиелеп жатырмыз деген сұрақ туындайды.

Өзімнің педагогикалық жолымда біршама балаларды тәрбиелеп, білім бергендіктен осы сұрақтарды жиі ойланатынымын. Қазіргі заманда толғандыратын сұрақтардың бірінде баланың бой түзеп дұрыс азамат болып өсуіне мұғалімнің ықпалын жүзеге асыру. Сол себептен болашақтың ортасы түзу, ой өрісі кең болғанын қалайтын ата-аналар көп. Осы бағытта көптеген іс-шаралар атқарылып жатыр. Мақаламда өзімнің сыныбымда өткізілген бірнеше жылдар бойы қалыптасқан дәстүрлер, сынып сағаттары, ашық сабақ, сайыстар туралы бөліскім келеді. Қазіргі уақытта оқушыларым 11-сыныпта

оқиды. Бұл балаларға сынып жетекшілік міндетім 2012 – 2013 оқу жылынан басталды. Жалпы 19 оқушы, ұлы 11, қызы 8.

Оқушылардың тәрбиелік деңгейлері жақсы, сыныптың қарым-қатынасы орнықты, оқу үлгерімдері жақсы, үздіктердің қатарында Адескен Мейірхан, Жуандық Сұлтан, Капезова Милана, Жарылқапова Анель, қалған оқушыларым екпінді білім деңгейін көрсетеді. Оқушылардың мектептен тыс қосымша ұйымдарына қатысуы ағылшын тіліне, «Оқушылар сарайы» вокалға, жүзуге, сән үйірмесіне, СДЮШОР № 2 баскетболға қатысады. Ұлдар спорттық ойындарды ойнағанды жақсы көреді. Қыздар сән үлгілерін жасау, бет әрлеу және тамақ жасауды ұнатады. Бұл үйірмелерге қатысқан оқушылар өздерінің шығармашылықтарын, ептіліктерін және іскерлік дағдыларын жақсы дамыта алды. Жылдың басында оқушылар арасында қарым-қатынас деңгейін анықтау мақсатында социометрия алынады. Ол тесттің нәтижесі бойынша оқушылар арасында беделді болып Адескен Мейірхан және Маратова Жасмина танылды. 5-сыныптан бастап алынып келе жатқан тестке қарайтын болсақ өзгерістер бар, қазыр ұпай саны жоғарылады яғни сыныптағы беделі өсті себебі, ол балалардың білім деңгейі және мектепшілік іс-шараларға қатысулары жақсарды. Ата-аналар тарапынан белсенділік танытатындары бар, олар Елемесова Гульмира Айдардың анасы, Байгурманова Мадина Абылайханның анасы, Жұрағат Анар Абылайханның анасы, Балабекова Асия Рамазанның анасы, Усинова Айгүль Диярдың мамасы, Нурахметова Айнур Адияның анасы.

Оқу жылының басынан бастап барлық мерекелік іс-шараларға қатысып жүреміз, атап айтсақ «Тілдер мерекесі», «Денсаулық күні», «Ұстаздар күні», «Үздік Жас Ұлан», «Абай оқулары», «Наурыз мерекесі», мектепшілік пәндер олимпиадасына және тағы басқа интеллектуалды сайыстар.

Желтоқсан айында мектепшілік дәстүрлі жыл сайын өтетін патриоттық «Үздік Жас Ұлан» іс-шарасына белсенді қатысып, жүлделі орындар алып алғыс хатпен марапатталды (1-сурет). Бұл сайысқа мектепте 4-сыныптан қатысады. Біздің топ басшымыз Қадыр Темірлан, өзінің зор дауысымен әскери тәртіпке шақырып балаларды бір ауыз бұйрық сөзбен ғана жүргізіп өткізетін қабілеті бар баланың бірі.

Сурет 1 – «Үздік Жас Ұлан» сайысы

Білім шыңа жеткізетін доданың бірі облыстық пәндер олимпиадасы. Қантар айында облыстық пәндер олимпиадасында қатысқан оқушылар жүлдегер атанды, олар Жуандық Сұлтан кұқық пәнінен ІІ орын, Адескен Мейірхан химиядан ІІІ орын алды және осы балаға биылғы жылы облыстық пән олимпиадасында жоғары нәтиже көрсеткені үшін өзіміздің С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік Университеті атынан, химия кафедрасына грант бөлінді. Бұл біздің оқушылардың білімін бағалайтын бірден бір ЖОО болып табылады және болашаққа жақсы бағдар беретін мамандық иелерін дайындайтын білім ордасы. Сонымен қатар Жасқайрат Рахат географиядан ІІ орын, Қадыр Темірлан Қазақстан тарихынан ІІ орын, Жарылқапова Анель орыс тілінен ІІ орын, Тлебалды Лағыл қазақ тілі және әдебиетінен ІІ орын. Қантар айында «Ақберен» конкурста Тлебалды Лағыл ІІ орынға иеленді. Наурыз айында патриоттық әскери дайындықты шыңдау мақсатында және азаматтық қорғанысты күшейтуде іс-шараға қатыстық. Облысымыздың атынан мектебімізден біздің сыныптағы Тлебалды Лағыл Республикалық пәндер олимпиадасына қатысып жоғары нәтиже көрсеткені үшін алғыс хатпен оралды (2-сурет). Дарындылықты атаған кезде біздің сыныпта Тлебалды Лағылды ерекше айтқым келеді, өйткені жастайынан бастап Абай, Мұқағали, Мағжан өлеңдерін жаттап және басқа поэма, повесть, роман шығармаларын оқып, өз бойынан өткізіп өскен бала. Мамыр айында Тлебалды Лағыл «Тіл және жастар» атты мемлекеттік тілді қолдау мақсатында ұйымдастырылған телеойынына қатысып ІІ орын иеленді.

Сурет 2 – Республикалық пәндер олимпиадасына қатысқан оқушылар

Ұлтымыздың болашағын тәрбиелеп жатқандықтан оқушыларымызға қазақи дәстүрлерді сусындап өсіруге тырысамыз. Ол біздің мектепте дәстүрлі өтетін тәрбиелік-іс шаралар арқылы жүзеге асырылып отырады. «Әз Наурыз» мерекесінде ұлттық спорт ойындарына қатыстық, халық әнін айтып, әр түрлі сайыстар болды, сұрақтарға жауап беріп 3 орын алдық. Бұл мерекеде қазақи дәстүрлерді дәріптейтін салт-дәстүрлер көрсетіледі, бұл тәрбиелік мағынасы жоғары. Бауырсақтар фестиваліне белсене қатысып қазақтың ұлттық бұйымдарымен ер-әбзелдер көрмесінде ерекше бұйымдар көрмесін ұйымдастырдық (3-сурет). Оқушылардың көне жәдігерлер бұйымдарын көріп танысты.

Сурет 3 – Наурыз мерекесі

Жыл сайынғы дәстүрлі өтетін патриоттық айлықта бірден бір сайыстарға қатысып жүлделі орын алу мүмкіндігі туды. Мектепшілік саптүзеу шеруінде жоғары сыныптар арасында І орынға ие болдық. Салауатты өмір салты сайысына сыныптың атынан оқушылар қатысты. Одан басқа бірнеше сайыстардан жүлделі орын алып өз білімдерін көрсете білген оқушылар аз емес.

Сурет 4 – Біздің жүлдегерлер

Мамыр айында 3 ұл бала Каирбеков Айдар, Адескен Мейірхан, Қадыр Темірлан және 2 қыз бала Кабиденова Адия, Маратова Жасмина Мичурин ауылында өткен әскери дайындық лагерьге қатысты, онда 5 күн дайындық өтті. Әр түрлі сайыстарға қатысып, автомат жинаудан Айдар 2 орын және Адия 3 орын иеленді. Мектеп маслихатының ұйымдастырған «Таланттар қайдасындар» сайысында Әділбек Сабина 2 орынға ие болды.

Ұлттық ерекшелігіміздің белгісін құрайтын қасиеттер-тәрбиенің алтын дінгегі екеніне мән бермей келгеніміз туралы көп айтылып та, жазылып та жүр. Сол олқылықты қалай толтырамыз, асыл мұраларымызды жоғалтпай, оның нәрін ана сүтімен беретін салт-дәстүрімізді, әдет-ғұрыптарымызды сақтау үшін ең алдымен бесігімізді түзеуіміз керек. Сондықтан тәрбие тал бесіктен басталады. Біздің беріп жатқан тәрбиелік іс-әректіміздің барлығы баланың бойында қалыптасады.

Тәрбиенің түп тамыры – ұлтты қадірлеу, ұлттық әдет-ғұрыпты дамыту, ұлттық дәстүрді жандандыру, ұлтаралық достық қарым-қатынасты нығайтуға үйрету. Сабақ та, тәрбие де осы бағытта болса ғана баланы ортаға қарап тәрбиелеген боламыз, сонда ғана оның адамгершілігі қалыптасады. Адамды құрметтеуге тәрбиелеуіміз қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 1994.
- 2 Пірәлиев С. Ұлттық тәрбие және
- 3 Қапалбеков Б. Ұлттан тілді алса...
- 4 Мырзахан А. Ел болудың жолы
- 5 Наурыз. Жаңарған салт-дәстүрлер. - Алматы, 1991.
- 6 Бурбаев Т. Ұлт мәдениеті. Астана: Елорда, 2001. – 248
- 7 Есім Ғарифолла. Ұлттық өркениет және мәдени бағдар //

8 Ж.Қоянбаев, Р.Қоянбаев. Педагогика.-Алматы, 1998, 2000.
9 Е.Сағындықұлы. Педагогика. - Алматы, 1999.

РАЗВИТИЕ МЕЛКОЙ МОТОРИКИ У ДЕТЕЙ С УМСТВЕННОЙ ОТСТАЛОСТЬЮ

БАЙМЫРЗА С. А.
магистр, ПГПУ, г. Павлодар.
ТКАЛИЧ И. В.
студент, ПГПУ, г. Павлодар.

Развитие мелкой моторики связано с развитием познавательной, волевой и эмоциональной сфер психики. У школьников с нарушением интеллекта уровень развития мелкой моторики зависит от возможностей познавательной деятельности и существенно влияет на эффективность обучения.

Проблемой развития мелкой моторики у детей с умственной отсталостью занимались такие ученые, как Н. П. Вайзман, эл. С. Выготский, Т. Н. Головина, Е. И. Игнатъев, М.М. Кольцова, и другие специалисты. Авторы отмечают, что движения составляют основу формирования представлений о форме, величине, пространстве. А. В. Запорожец подчеркивает, что ознакомление с формой, величиной невозможно без движения руки [1, с. 65].

В настоящее время проблема развития мелкой моторики младших школьников с нарушением интеллекта является актуальной, так как развитие и совершенствование мелкой моторики кисти и пальцев рук является главным стимулом развития центральной нервной системы, всех психических процессов, речи [2, с. 23].

Актуальность данной темы заключается в том, что, несмотря на многочисленные исследования, выявляющие значение развития у детей мелкой моторики, а также многочисленные издания развивающих упражнений для этой цели, на наш взгляд, недостаточно разработано диагностических заданий, позволяющих выявлять уровень и особенности развития у дошкольников тонких движений кистей и пальцев рук. Развитие мелкой моторики рук не заканчивается в младенчестве, а продолжается весь дошкольный возраст.

Базой проведения исследований для диагностики мелкой моторики стал КГКП реабилитационный центр Самал.

Умственная отсталость – это стойкое нарушение познавательной деятельности, в развитии мелкой моторики очень важно,

поскольку через нее развиваются такие высшие свойства сознания, как внимание, мышление, координация, воображение, наблюдательность, зрительная и двигательная память, речь. Развитие мелкой моторики важно еще и по причине, что в жизни, когда вырастет, ребенку понадобятся точные координированные движения, чтобы писать, одеваться, а также выполнять различные бытовые и прочие действия. Многочисленными исследованиями педагогов доказано, что движения пальцев рук стимулируют развитие центральной нервной системы и ускоряют развитие речи ребенка [3, с. 31].

Если у ребенка хорошо сформирована мелкая моторика руки, то и речь развивается правильно, а интенсивное развитие речи в раннем возрасте, по мнению Д.Б. Эльконина, надо рассматривать не как функцию, а как особый предмет, которым ребенок овладевает так же, как он овладевает другими орудиями (ложкой, карандашом) [4, с. 102].

Ручные навыки успешно использовала в работе с детьми итальянский гуманист и педагог, автор ставшей всемирно известной методики Мария Монтессори. Познание окружающего мира малышом начинается с «живого созерцания», с сенсорных процессов – ощущения, восприятия, представления. Развитие их у ребёнка создаёт необходимые предпосылки для возникновения более сложных познавательных процессов (памяти, воображения, мышления). Формирование многих способностей (например, музыкальных, изобразительных) также связано с развитием ощущений, восприятий. А сенсорное развитие напрямую связано с мелкой моторикой руки, потому что осязание – одно из пяти чувств человека, при помощи которого дети в раннем возрасте получают огромное количество информации об окружающем мире.

По мнению М. Монтессори с помощью упражнений, развивающих мелкую моторику, ребенок учится следить за собой и своими вещами, учится правильно застегивать пуговицы,шивать их, шнуровать ботинки. То есть мелкая моторика рук связана еще и с формированием самостоятельности ребенка, а следовательно, развитие мелкомоторных функций, координации движений, концентрации внимания, умение довести выбранную работу до конца, получить удовольствие от сделанного очень важно для и для формирования личности человека в целом [5, с. 12].

Таким образом, развивая мелкую моторику у ребенка, и тем самым стимулируя соответствующие отделы мозга, а точнее его

центры, отвечающих за движения пальцев рук и речь, которые расположены очень близко друг к другу, педагог активизирует и соседние отделы, отвечающие за речь.

В эксперименте принимали участие 6 учеников, с диагнозом умственная отсталость.

В начале исследования мы диагностировали реципрокную координацию детей с УО, для этого были подобраны следующие упражнения: 1. Ребенку предлагается положить перед собой руки – одна сжата в кулак, а другая – распрямлена, затем он должен одновременно изменять положение обеих кистей (медленно). 2. «Шагать пальцами» (по столу поочередно указательными и средними обеих рук) 3. «Загибание пальчиков» (поочередно загибают пальцы, начиная с мизинца). 4. «Щепоть-ладонь» – «ладонь-щепоть» (соединить все пальцы левой руки, изображая клюв дятла (щепоть), постучать по правой, вертикально раскрытой ладони и перенести эти движения на другую руку). 5. Нанизывание пирамидки: ребенку дается готовая пирамидка, которую потом разбирают и дают ребенку задание, собрать снова, как и было в образце. Если с этим возникали трудности, то на помощь приходил педагог [6, с. 3 – 12].

Далее были подобраны упражнения на развитие мелкой моторики, была проведена первичная и вторичная диагностика для сравнения, чтобы установить положительное влияние данных упражнений.

Методика №1 «Рисование по замыслу». Для выявления исходного уровня развития мелкой моторики, точности движений рук, подвижности пальцев и силы нажима на карандаш в рисовании у детей с умственной отсталостью использовалась методика «Рисование по замыслу». Данная методика позволяет определить уровень развития мелкой моторики, точности движений, подвижности пальцев и силы нажима на карандаш. Ход проведения: Учащимся предлагается работать по своему замыслу. Смелая линия, хороший нажим, быстрый темп работы, правильное пользование карандашом – всё это постепенно осваивается детьми путём указаний и показа.

Методика №2. «Нанизывание бусин на шнурок» разработанной М. Монтессори. Данная методика позволяет определить уровень развития соотносящих действий рук; развитие хватания; формирование навыка действий нанизывания бусин на шнурок.

Ход проведения: Учащимся предлагается нанизывать на шнурок бусины разных цветов.

Методика №3. «Работа с пластилином», цель – используется для изучения сформированности операций вдавливания и раскатывания при работе с пластилином.

Данная методика позволяет определить ручную умелость и дифференциацию движений пальцев рук при использовании разнообразных приёмов в лепке. Ход проведения: учащимся предлагается катать пластилин и руками выкладывать буквы по контуру [7, с. 20 – 21].

Мелкая моторика в жизни и деятельности, учащихся с интеллектуальной недостаточностью выполняет много разных функций. Оно активизирует нужные и тормозит ненужные в данный момент психологические и физиологические процессы, способствует организованному и целенаправленному отбору поступающей в организм информации в соответствии с его актуальными потребностями, обеспечивает избирательную и длительную сосредоточенность на одном объекте или деятельности [8].

Проведённая работа показала, что у детей с умственной отсталостью, страдает развитие мелкой моторики. Наблюдаются трудности в согласованности движений пальцев рук и глаз, напряжённость, быстрая утомляемость кистей и пальцев рук, медлительность. По результатам диагностики уровня развития мелкой моторики показало, что у младших школьников с интеллектуальной недостаточностью нарушены все свойства мелкой моторики в разной степени. Многие ученики не в состоянии активно переключать внимание, и в большей степени страдает объем. С целью повышения уровня развития мелкой моторики у детей с умственной отсталостью были использованы методики, а именно метод рисования, работа с пластилином, нанизывание бусин.

После использования диагностических методик, использованных как на начальном этапе работы, так и в конце были получены сравнительные результаты, в которых видно, что упражнения оказали положительный эффект на общее состояние мелкой моторики у детей с УО. Особенно в нанизывании бусин на шнурок как более доступном и понятном данной категории детей. Здесь были видны изменения качества работы, творческого подхода к подбору материала, цветовой гаммы, технических приёмов, проявлялась самостоятельность и заинтересованность детей данной категории.

Но, несмотря на систематическую и целенаправленную работу, направленную на развитие мелкой моторики большинство исследуемых детей с умственной отсталостью испытывают трудности в моторном недоразвитии: а именно в недостаточности таких двигательных качеств, как точность, координация, ручная умелость, сила, гибкость, общая скованность и замедленность выполнения движений, проявляющихся на занятиях по рисованию и лепке, а также нарушение дифференцированных движений руками при выполнении тестов пальцевой гимнастики проведённых перед каждой методикой. Из этого следует, что дети с умственной отсталостью, несмотря на систематическую работу по развитию мелкой моторики, всё же испытывают затруднения. Поэтому можно утверждать о том, что проблема развития мелкой моторики у детей с умственной отсталостью остается актуальной на сегодняшний день. А подобранные методики, пальчиковые игры, направленные на развитие моторных функций, окажут помощь, воспитателям СОУ в устранении недоразвития мелкой моторики у детей с умственной отсталостью.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Вайзман, Н.П. Психомоторика детей-олигофренов / Н.П. Вайзман. - М.: Педагогика, 1976. - 104 с.
- 2 Власова, Т.А. Учителю о детях с отклонениями в развитии / Т.А. Власова, М.С. Певзнер. - М.: Академия, 2002. - 207 с.
- 3 Занков, Л.В. Психология умственно отсталого ребенка / Под ред. Л.В. Занков. - М.: Академия, 1988. - 130 с.
- 4 Лурия, А.Р. Умственно отсталый ребенок/А.Р. Лурия. - М.: Педагогика, 1960. - 210 с.
- 5 Киселева В. Развитие тонкой моторики // Дошкольное воспитание, 2006. - №01.
- 6 Петрова Е.С. Развиваем моторику руки. - М.: Шанс, 2010.
- 7 Черных Е.В. Подготовка руки ребенка к письму // Начальная школа. 1993. - №5. - С.20-21.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

БАКАСОВА С. Н.

педагогика және психология магистрі, мұғалім, К. Макпалеев атындағы
№ 4 ЖОББМ, Павлодар қ.

Орыс ғалымы К.А.Покровскийдің айтуынша «Ойын – баланың күнделікті еңбегі, болашақ өмірінің бастамасы. Ойын үстінде баланың ертеңгі өмірге деген қабілеті байқалады», - деген екен. Ойын арқылы баланың неге бейімділігін бақылап білуге болады және логикалық ойлау жүйесінің қаншалықты жетілгендігінің көрінісін көруге болады. Баланың ойын арқылы өзін қоршаған дүние жайлы танымы, ойы тереңдей түседі. Педагогикадағы қолданылатын ойындарды – дидактикалық ойындар деп аталады. Дидактикалық ойындар баланың сабаққа ынта қоюына, тақырыпты барынша тез қабылдауына, білімді толық игеруіне көмектесетін тиімді форма. Ойынның шартына, қолданылатын заттарға байланысты дидактикалық ойынды негізгі үш түрге жіктейміз: 1) Заттық дидактикалық ойындар. Бұл түрлі ойыншықтармен, әр түрлі ойын материалдарымен ұйымдастырылатын үрдіс. 2) Үстел үсті ойындары: лото, домино, қарлы кесек тағы басқалары. 3) Сөздік дидактикалық ойындар, ауызша ойналатын ойындар. Сабақ үрдісінде ойын технологиясын қолдануда екі жақты дидактиканы қолданамыз: «ойнаймыз да оқимыз», «оқимыз да ойнаймыз». Ойнау үшін оқудың қажеттілігі және ойнай отырып, одан білім алу, дағдыларын қалыптастыру. Төменде ұсынылған дидактикалық ойындар оқушыларды тапқырлыққа, ептілікке, еңбекқорлыққа тәрбиелейді және дүниетанымдарын кеңейтеді. Баланы ойната отырып оқитудың маңызды зор екен деп, жүйеліліктен, мазмұннан жосықсыз айырылып қалуға жол бермейміз. Мұғалімнің мақсаты – сабақты тартымды, әрі қызықты өткізе білу. Осы мақсатқа дидактикалық ойын элементтерін қолдану арқылы оңай қол жеткізуге болады. Дидактикалық ойынмен ұйымдастырылған сабақ балаларға көңілді, әрі жеңіл келеді. “Ой – ойыннан басталады” демек баланың ойын жетілдіріп, сабаққа қызығушылығын арттыратын форманың бір түрі – дидактикалық ойын. Дидактикалық ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категорияның бірі. Дидактикалық ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты

технологиясы ретінде қолдануға болады, қазақ тілі сабағында дидактикалық ойын формаларын енгізу барысында интерактивті тақтаны да қолданудың ерекшелігі өте зор. Бастауыш сынып оқушыларының мектепке келгенге дейінгі негізгі әрекеті – ойын болса, оқу-тәрбие үрдісінде олар біртіндеп ойын әрекетінен оқу әрекетін орындауға бейімделуі тиіс. Бұл әрекет сабақ барысында пайдаланылатын дидактикалық ойындар арқылы жүзеге асырылады. Дидактикалық ойынның мақсаты – бағдарламада алған білімдерін қалыптастыру, тиянақтау, бекіту, пысықтау болып табылады. Негізгі міндеті – оқушының қызығушылығын ояту, оқу белсенділігін арттыру. Дидактикалық ойындар – балалардың білімдерін арттырудың құралы. Сабақ барысында ойындарды қолданудың түрлі жолдары бар. Дидактикалық ойындар арнайы мақсатты көздейді және нақты міндетті шешеді. Ойын сабақтың басында – өткен сабақты еске түсіреді. Оқушының сабақтың ортасында – көңіл – күйін сергітеді, ерік – жігерін дамытады, сабаққа ынтасын арттырады [1, с. 5]. Сабақтың соңында – тақырыпты бекіту, сабақ барысында алған білімді жинақтау мақсатын көздейді. Дидактикалық ойын – оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыратын құрал. Осыған байланысты бастауыш, дайындық сыныптарында оқушылар сабақ үстінде дидактикалық ойынды көп қажет етеді. Пайдаланылатын ойындар оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай күрделеніп отырады. Мысалы, дайындық сыныбында қарапайым ғана ойын түрлерін ойнатсақ, сыныбы жоғарлаған сайын баланың жас ерекшелігіне сай болып күрделенгені жөн. Сондықтан дидактикалық ойынды пайдаланудың маңызы зор. Мұндай ойынның көптеген түрлері бар. Осыған байланысты ойын балалардың жас ерекшеліктеріне және өтілетін сабақтың тақырыптарына мазмұнына сай етіліп таңдалып алынғаны дұрыс. Бала ойын іс-әрекеті үстінде білімді қалай игеріп жатқанын, ал оқу үрдісінің қалай ойынға ұласып кеткенін аңғармай қалуы тиіс.

Демек сабақта қолданылған ойын элементтерінің кез келгені сабақтың мазмұнына сәйкес келуі керек және ойын арқылы сабақ мақсатына қол жеткізе алу жағдайын көздегеніміз жөн. Орнын тауып жүйелі қолданылған дидактикалық ойындар арқылы оқушы сабаққа қызыға түседі, материалды тез игереді, сыныптағы оқушылар бір-бірімен қарым-қатынасқа түседі, теорияны іс жүзінде қолдана білуге жаттығады тағы басқа ұштастыру жұмыстары жұмыстары да оқушыларды тәрбиелеуде маңызы зор. Қазақ тілі сабақтарында діни нақылдар мен өнегелік өсиеттерді үйрету арқылы

оқушыларды адамгершілік құндылықтарды түсініп, оны келешек өмірінде дұрыс қолдана білуге дағдыландырылады. Қазақ халқының киелі сандарымен таныстыру. Сабақта сандардың қасиетті екенін түсіндіріп, ұқыптылыққа, сыпайлыққа, ұжымдықпен жұмыс істеуге тәрбие беру көзделеді. Сабақ көрнекілігіне жеті басты жылан, аты жазылған карточкалар, асықтар, теңгелер, жеті жолақ, ғажайып алау барабанын, жануарлар суретін пайдалануға болады. Мысалы: 3, 4, 5-ке немесе 7-ге байланысты ойын түрлері.

1. «Асық» ойыны. 4 санының қадір-қасиеттерін атау. (Төрт мүлік, төрт тұлға, төрт құбыла, төрт маусым, төрт тоқсан, төрт бұрыш, төрт түлік, төрт күнә жөнінде.)

2. «Қол күрес» білім сайысы. Сан есімді қайталауға арналған тапсырмалар. Тыйым сөздерді айту. 1) Ұмытып кет...: есікті теп...! 2) Изет танытып, әдепті сақта да, жатқан кісінің үстінен атта...!

3) Құр бекерге ермекке, бос бесікті тербет...

4) Шаршасаң сәл аялда, бірақ та жер таян...

5) Ұлттық салттан бұлжы..., жұма күні кір жұма.

6) Қашанда болсын есте, үлкеннің алдын кес...!

7) Өзім құмын де..., кісі ақысын же...!

8) «Құрақ құрау» ойыны. Қазақ әліпбиіндегі әріптердің ретін білу, сол бойынша жасырылған сөзді табу.

9) «Қатенді тап» [3. С. 10]. Сөздің жазылуын, есте сақтау қабілетін дамыту. 11. «Көкпар» ойыны. Оқушылар сабақта, саяхатта, шеберханада көргендерін, білгендерін еске түсіріп, сөйлемдерді аяқтайды. Менің көргенім Менің түсінгенім Менің ойымша Демек, ұлттық педагогика негіздерімен оқушыларды оқыту арқылы олардың, өз халқын сыйлауға, туған тілін құрметтеуге үйретеді. Бұл оқушылардың бір-бірімен қарым - қатынас кезінде өзара кішіпейілділікпен қарауды, әдеп сақтауды, сыпайы сөйлесуді қалыптастырады, нәтижеде балалардың тіл мәдениеті жетіледі. Сонымен дидактикалық ойындар оқушылар үшін қызықты іс-әрекет қана емес, педагогикада оларды тәрбиелеу мен дамытудың өте қажетті құралы деп танымыз. Дидактикалық ойынға «Ғажайып алаң», «Бақытты сәт», ХХІ ғасыр көшбасшы, анаграммалар, тренинг-сабақ, «Ойлантап», «Кім тез», атты ойындар және викториналар, сөзжұмбақтар, ребустар жатады. Сонымен қатар ұлттық ойындары оқушылардың ауызша жеткізу сауаттылығы мен біліктілігін дамыту үшін пайдалануға болады. Ұлттық ойындар-ата-бабалардан бізге жеткен «хантаалапай» ойынын топтық жарыс сабағында пайдалануға болады. Бұл негізгі шарты бойынша

шашылған асықты жинай отырып, жаңылтпашты жаңылмай айтып отыруы керек. Қай топтың баласы қанша асық жинаса, сонша жаңылтпаш айтуы керек, жаңылтпашты дұрыс, анық айтқан баланың тілі шынығады әрі жылдамдыққа, шапшандыққа, ептілікке үйренеді [2, с. 8].

Қазақ тілі сабағында ойын түрлерінің қолдану тиімділігі:

– жаңа тақырыпты ойын арқылы меңгертуде не бір жақсы нәтижеге жетуге болады;

– сабақты жандандырып, оқушыларды ынталандырады;

– шығармашылық, ізденушілік қабілеттерін арттырады;

– өзіне деген сенімділік пайда болады;

– логикалық ойлау қабілеті дамиды [4, С. 6].

Дидактикалық ойындар оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландырады, олардың ойлау қабілеттерін, ізденімпаздылығын арттырады, сөз қорын молайтуға көмектеседі, сабақта дидактикалық ойындарды пайдалануда оқушыларды әдептілікке, адамгершілікке, қамқорлыққа, қайырымдылыққа тәрбиелейді. Мектеп оқушыларының сол пәнге деген белсенділігі артады және бағдарламалық материалдарды қажет деңгейде меңгеруге ықпал етеді.

Балалар ойын барысында тәлім-тәрбиелік маңызы жоғары, адамгершілік, ізгілік қасиеттеріне сезініп, өздерін еркін ұстап, ізденімпаздық, тапқырлық қасиеттері байқалады. Сезіну, қабылдау, ойлау, зейін қою, ерік арқылы түрлі психологиялық түсінікпен сезім әрекетіне сүйенеді [5, с.12]. Ойын үстінде бала қуаныш пен реніш сезімдерін сезінеді. » Ойын өмір сүру әдісі емес, бірақ адам әрекетінің құрамды негізі. Ақылды адам дегеніміз ең алдымен ойнайтын адам», - дейді. Міне, сондықтан адамдарды жасына қарамастан ойын өзіне тартып тұрады», - дейді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Бастауыш сыныпта оқыту. Алматы, 2010ж.

2 Б.У.Салыхова. А.Ж.Хазимова А.М.Ауғанбаева. Қазақ тілі Әдістемелік құрал. Алматыкітап 2012

3 Әлмұханова Г. «Бастауыш сыныптарға арналған әдістемелік жинағы» Алматы, 1991.

4 Қойшыбаева А. «Бастауыш мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесі» А.1996.

5 Өстеміров К. «Қазіргі білім беру технологиясы». Алматы, 2004.

ОҚУШЫЛАР ҰЖЫМЫ – МЕКТЕПТЕ ТӘРБИЕНІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ ФОРМАСЫ

БАКИРОВА Л. А.

мұғалім, Ұзынсу ЖОББМ, Павлодар облысы, Ертіс ауданы

Тақырыптың көкейкестілігі: ХХІ ғасыр – Қазақстан үшін әлемдік қауымдастықтың салмақты орынды иелену және салауатты өмір салтын қалыптастыру. Жас ұрпақ санасында отаншылдық, ұлттық рухтың оянып қалыптасуына мектептегі білім берумен қатар тәрбиелік ахуалдың әсері орасан зор. Тәрбие жұмысының ең негізгісі – ұжымда жеке адамды тәрбиелеу, сондықтан да оқушыларды ұжымдық тәрбиелеу педагогтардың алға қойған міндеттерінің бірі. Оқушылар ұжымының тәрбиелік ролін көтеру – мектептің даму тенденциясының бірі. Жақсы ұйымдастырылған ұжымда үш негізгі қызмет: ұйымдастырушылық, идеялық-тәрбиелік және әр алуан іс-әрекетті ынталандыру қызметі ойдағыдай орындалып отырады. Тәрбие процесін ұйымдастыру жайында сөз қозғалғанда, оны жарактауды есте тұтудың маңызы үлкен. Тәрбиеші оқушыға тікелей әсер жасай алады, бірақ оған жолдастары арқылы, оқушылар коллективі арқылы да әсер жасай алады. Жеке адамға тәрбиелік ықпал жасаудың негізгі формасы, негізгі құрал-жарағы оқушылар коллективі болады.

Педагогика оқушылар ұжымын ұйымдастыру және тәрбиелеу жөніндегі мәселені шешу кезінде жеке адам мен коллективтің ара қатысы туралы маркстік-лениндік ілімді басшылыққа алады, аса көрнекті педагогтарының теориялық тұжырымдарына және тәжірибелерге арқа сүйейді. Бұл тәжірибе ұжымның тәрбие берудің өте маңызды және ешнәрседен ауыстыруға болмайтын формасына айналғанын көрсетеді. Жеке адамның жан-жақты дамуы үшін қажетті жағдай ұжымда ғана жасалады. Әрине, ұжымда жеке адамға автоматты түрде әсер етпейді. Ішкі ұжымдық қарым-қатынастарды дұрыс ұйымдастырудың маңызы үлкен. Олар жеке-дара даму үшін қолайлы, қолайсыз және екіталай болуы мүмкін. Педагогтардың міндеті – оқушылардың бір-бірімен араласуын ұйымдастыру, оқушылар коллективінде дұрыс өзара қарым-қатынасты қамтамасыз ету. Мұның өзінде араласу оқушылардың бір-біріне ықпал жасауын ғана емес, өзара әрекеттес болуды, өзара әсер етуді, өзара тәрбиені де қарастырады [1, 5 б.].

Педагогика ғылымында оқушылар ұжымын ұйымдастыру қажеттілігін, оның тәрбиелік қызметін ашуды негіздеу ғана емес,

оны жасаудың теориялық негізі де бар. Ұжым тәрбиелік ықпал жасау үшін оның дамуы, ілгері жылжуы керек. Балалар ұжымы олардың өмірі мен қатынастарының жүйесі ретінде бір орнында тоқырап қала алмайды. Даму, ілгері қозғалу – ұжым өмірінің заңы. Бұл жерде қозғалыстың себебін, дамудың мүмкіндігінің сырын ашып алған жөн. Тәрбиелеудің жаңа шарттары мектепте тәрбие қызметінің жаңа формасы оқушылар ұжымын тудырды. Ол жеке адамның жан-жақты дамуына мейлінше жақсы жағдайлар жасайды. А. С. Макаренко көпжылдық педагогикалық тәжірибені қорытып-талдау негізінде: егер балалар ұжымы нағыз ұйым болса, онда ғажайып нәрселер жасауға болады деген. Оқушылар ұжымы – оқушылардың жалпы мақсатпен және қоғамдық пайдалы бірлескен еңбекпен топтасқан тұрақты бірлестігі. Дені таза және топтасқан оқушылар ұжымына тән сипаттар — идеялық нысаналылық, оның іс-әрекетін жалпы ұйымдастыру, оқушылардың өзара тығыз әрекет етуі, жалпыға бірдей жауапкершілік, ұжымның жеке мүшелеріне жоғары талап қоюшылық. Жақсы ұйымдасқан ұжымның маңызды белгісі – дені таза қоғамдық пікір, сенім мен жоғары талап болуы. Сондай-ақ, топтасқан оқушылар коллективі үшін онда игі дәстүр, алға тартымды перспектива қою, сергек, көңілді күй, жоғары тәртіп орнату, сын мен өзара сынды дамыту тән. Оқушылар ұжымы – бұл өзіндік әрекетке ие ұйым, ол оның барлық мүшелері әр түрлі іс-әрекет ұйымдастыруда дербестік және инициатива көрсеткен жағдайда өсіп, дамиды. Оқушылар ұжымының тәрбиелік ролін көтеру – мектептің даму тенденциясының бірі. Жақсы ұйымдастырылған ұжымда үш негізгі қызмет: ұйымдастырушылық, идеялық-тәрбиелік және әр алуан іс-әрекетті ынталандыру қызметі ойдағыдай орындалып отырады. Тәрбие процесін ұйымдастыру жайында сөз қозғалғанда, оны жарактауды есте тұтудың маңызы үлкен. Тәрбиеші оқушыға тікелей әсер жасай алады, бірақ оған жолдастары арқылы, оқушылар коллективі арқылы да әсер жасай алады. Жеке адамға тәрбиелік ықпал жасаудың негізгі формасы, негізгі құрал-жарағы оқушылар коллективі болады. Педагогика оқушылар ұжымын ұйымдастыру және тәрбиелеу жөніндегі мәселені шешу кезінде жеке адам мен коллективтің ара қатысы туралы маркстік-лениндік ілімді басшылыққа алады, аса көрнекті педагогтарының теориялық тұжырымдарына және тәжірибелерге арқа сүйейді. Бұл тәжірибе ұжымның тәрбие берудің өте маңызды және ешнәрседен ауыстыруға болмайтын формасына айналғанын көрсетеді. Жеке адамның жан-жақты дамуы үшін қажетті жағдай

ұжымда ғана жасалады. Әрине, ұжымда жеке адамға автоматты түрде әсер етпейді. Ішкі ұжымдық қарым-қатынастарды дұрыс ұйымдастырудың маңызы үлкен. Олар жеке-дара даму үшін қолайлы, қолайсыз және екіталай болуы мүмкін.

Педагогтардың міндеті – оқушылардың бір-бірімен араласуын ұйымдастыру, оқушылар ұжымында дұрыс өзара қарым-қатынасты қамтамасыз ету. Мұның өзінде араласу оқушылардың бір-біріне ықпал жасауын ғана емес, өзара әрекеттес болуды, өзара әсер етуді, өзара тәрбиені де қарастырады. Педагогикалық ұжым адамдардың әлеуметтік және кәсіптік бірлестігі ретінде ұжымға тән барлық белгілерді біріктіреді. Ерекше адамдар тобы ретінде мектеп педагогикалық ұжымына жинақылық, басшының болуы, топтасу, салыстырмалы түрде тұрақты және ұзақ мерзімде әрекет ету сияқты қоғамдық және кәсіптік сипаттар тән. Педагогикалық ұжым сондай-ақ, оқушылар ұжымы да, оның құрамдас бөлігі болып есептеледі. Сыныпта өз-өзінен шағын топтар, микроколлективтер пайда болатыны аз емес. Олар әдетте ортақ мүдде, ортақ іс негізінде (маркаларды жинау, көгершіндерді бағу, модельдер жасау т.с.с.) құрылады. Олардың жұмысын дұрыс арнаға бағыттау керек. Осы топтарға біріккен мектеп оқушыларының жалпы кластық, жалпы-мектептік істерден тыс қалмауына, өз мүдделері шеңберінде тұйықталып қалмауына ұмтылу керек. Бірқатар жағдайларда қоғамдық, орта мен микроколлективтің әсер етуі арасында қайшылық пайда болады. Өкінішке орай, соңғы әсер ешқашанда жақсы бола бермейді [2, 9 б.].

Ұжымның өсу және даму процесінде онда сынып пен мектеп өмірінің аса маңызды мәселелері жөнінде, оқушылар іс-әрекетті бағалауда қоғамдық пікір қалыптасады. Ол бірте-бірте оқушылардың қылықтары мен әрекеттерін бағалаудың критерийіне айналады. Қоғамдық пікірдің тәрбиелік ролі моральдық нормаларды бұзушылықты кінәлаумен және теріске шығарумен ғана шектелмейді. Қоғамдық пікірдің ынталандырушылық, ұйымдастырушылық ролінің, коллективтің қоғамға бағалы қылықтар мен әрекеттерді жақсы бағалай білуінің маңызы да ерекше. Топтасқан ұжым қоғам пікірінің күшімен әр оқушыға, оның мінезі мен тәртібіне игілікті әсер жасайды. Жолдастарының не ойлайтынын, олардың белгілі бір қылыққа қалай қарайтынын ой елегінен өткізу жаман қылықтардан сақтандырады. Оқушылар әдетте жолдастарының пікірін бағалайды, олардың кеңестерін құлақ түре тыңдайды. Осының бәрі мінез-құлықтың қажетті

дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. А. С. Макаренко: «Зор беделді және сүйікті мектеп коллективінің қоғамдық пікірін бақылау осы тамаша достық одақтың мүшесі ретінде оқушының мінезін шындайды, ерікті тәрбиелейді, жеке бастық мінез-құлықтың қоғамға пайдалы дағдыларын, мектеп үшін және өзі үшін мақтаныш сезімін бойға сіңіреді [3, б. 12]. Сонда бала... өзін қалай ұстауды, өзі құрметтейтін коллективтің оны не үшін мақұлдайтынын және не үшін: кінәлайтынын біледі». Әрине, қоғамдық пікірдің барлығы дерлік жақсы роль атқара бермейді. Кейде, дұрыс тәрбиелемеудің нәтижесінде нашар пікір туады. Мысалы, бір топ оқушылар немесе сынып тұтасымен тәртіп пен әдепті әдейі бұзатындарды бүркемелейді де мұны жолдастықтық көрінісі деп біледі.

Педагогтардың міндеті – өтіп жатқан оқиғаға коллективтің дұрыс көзқарас қалыптастыру қоғамдық пікірді жағымсыз фактілермен қарсы күресуге жұмылдыру. Тәрбие беруде коммунистік тәрбие міндеттеріне лайықты қоғамдық пікір ғана игі роль атқарады. Ұжым іс-әрекетінің жоғары идеялы сағытта болуын, оның мектептің, оқушылар ұйымдарының өзін-өзі басқару органдарының негізгі міндеттеріне сәйкес келуін қамтамасыз етудің соншама маңызды екендігі осында жатыр

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 «Атамекен» ұлттық ғылыми-тәлімдік, рухани-танымдық бағдарламасын оқу-тәрбие жұмыстарына жүзеге асырудың этнопедагогикалық-энопсихологиялық мәселелері., Астана 2008ж
- 2 Н.Сейдіғазым Мұғалім даярлығына байланысты // Қазақстан мектебі: Алматы, 2002 - №3 7-9-б.
- 3 М. Жұмабаев Педагогика. Алматы, —Ана тілі, 1992.

КАК РАЗВИТЬ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ НАВЫКИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И МАТЕМАТИКИ

БАКЫТЖАНОВА С. А., БРЕКЕЕВА С. З., САДЫКОВА Г. Н.
учителя-модераторы, Назарбаев Интеллектуальная школа фмн, г. Уральск

Известно, что применение заданий исследовательского характера совершенствуют языковые навыки и самостоятельность учащихся, повышают мотивацию. Action Research, Исследование в действии помогает учителю в улучшении планирования, преподавания

урока. Предметом нашего исследования является применение исследовательских заданий на уроках русского языка и литературы, математики. Цель исследования – развить исследовательские навыки на уроках русского языка и математики. Задачи исследования: изучить литературу по теме исследования разработать задания исследовательского характера: проанализировать посещенные урок, выявить влияние заданий исследовательского характера на развитие учащихся (самостоятельность, языковые навыки). Мы, 2 учителя русского языка и 1 учитель математики, изучив этапы Action Research, собрали данные, изложенные в основной части статьи, изучили литературу по теме. Исследование в действии актуально для каждого учителя. Эффективность данного процесса обуславливает развитие самого учителя и его учеников. Учитель, проходя этапы исследования, получает доказательства улучшения практики и того, что процесс обучения учеников изменился и все усилия, направленные на это, не напрасны [1].

Учителя, независимо от предмета преподавания, доказали на практике, что задания исследовательского характера способствуют развитию навыков исследователя: самостоятельному поиску информации, решению задач, выполнению творческих заданий, заданий на сравнение и анализ, умению обобщать и делать выводы. Мы использовали такие методы, как анкетирование, беседа, сбор данных, наблюдение, анализ, синтез.

Одна из особенностей NIS - Programm – изучение тем, которые касаются глобальных проблем. Это связано с изменяющимися реалиями жизни, которые диктуют в свою очередь совершенствование работы с учащимися, с одаренными детьми, поиск наиболее эффективных форм и методов в обучении. На первый план выступает формирование активной личности, мотивированной знать, изучать, добывать новое. Следовательно, подразумевается и исследовательская активность ученика. В результате обзора источников, мы прочитали литературу по этой теме. Этот вопрос осветили в своих трудах Обухов А. В., Поддьяков А. Н., Леонтович А. В. Лисина М. И., Богоявленская Д. Б и другие. Доктор психологических наук Поддьяков А.Н. в работе «Методологические основы изучения и развития исследовательской деятельности» пишет: «Понятие исследовательской активности связано с рядом близких понятий, образующих единое семантическое поле: «познавательная активность», «интеллектуальная активность», «креативность». Исследовательская активность проявляется в

целом ряде различных форм деятельности и поведения человека (наблюдение, путешествие, вопросно-ответные формы деятельности и т.д.)» Успех в учении, по словам выдающегося педагога В. А. Сухомлинского «единственный источник внутренних сил ребенка, рождающих энергию для преодоления трудностей, желание учиться» [2]. Исследовательская деятельность на уроке определяется как самостоятельное решение учащимися новой для них проблемы с применением таких элементов научного исследования, как наблюдение и самостоятельный анализ фактов, выдвижение гипотезы и ее проверка, формулирование выводов [3].

Учителям необходимо развивать методы и приёмы исследовательской деятельности на уроке для успешного достижения цели исследования. Через развитие исследовательских навыков мы улучшаем языковые навыки учеников, а также прививаем культуру самостоятельного изучения учебного материала. Мы работаем с учащимися, которые прошли строгий отбор, выдержали экзамены, поэтому чрезвычайно важно осознавать ответственность за их успешность в обучении, за их овладение навыками 21-го века. В каждом классе обучаются ученики примерно с одинаковым уровнем обучения. Все ученики имеют гибкий, быстрый интеллект, им нравятся задания, где необходимо самостоятельно приходить к результату. Для исследования выбрали 8 и 9 класс с разным языком обучения.

Для того чтобы реализовать поставленные задачи исследования, мы отобрали задания: на сравнение и анализ, задания исследовательского характера.

На уроке русского языка в 8 классе (Я2) ученикам был предложен фрагмент текста, который учащиеся сравнили с текстом художественным стилем:

Лисы — хорошие родители. Самцы принимают активное участие в воспитании потомства, а также заботятся о подругах ещё до появления лисят. Они благоустраивают норы. В воспитании лисят принимают участие оба родителя...

Задание на сравнение текстов направлено на то, чтобы учащиеся сами пришли к выводу: в каком тексте есть средства выразительности, какова их роль. Исследуя текст, они заключили, что «для художественного текста важность средств выразительности определена целью текста, его функциональным назначением – создать художественный образ; в научном тексте такой необходимости нет, так как нужны факты (в данном случае о том,

какие лисы родители), логичность». Формируя умение видеть отличие и сходство двух текстов разного стиля по одной теме, учитель углубляет знания учащихся, развивает навыки анализа.

При изучении раздела: «Новые миры» в 9 классе было предложено задание - прочитать текст, определить стиль, тип текста, описать языковые особенности. При проверке работ выяснилось, что уровень понимания анализа текста у ребят разный: из 20 учеников 8 написали анализ, близкий к высокой оценке. 9 учеников на пути к тому, чтобы их анализ получился качественным, но им не хватило времени, и у 3 учеников анализ, по-прежнему, был неудовлетворительным, работы оформлены небрежно. Из этого следует, что не все ученики овладели навыком исследовательской работы.

При планировании следующего урока материал для анализа был усложнен: задание состояло из сравнительного анализа двух текстов. Для поддержки учащимся были даны шаблоны. Фокус группой было выдвинуто предположение, что именно так построенная работа поможет ученикам достичь поставленной цели без серьезных ошибок.

При проверке работ установили: все ученики справились с заданием, им удалось написать анализ 2-х текстов, правильно определить стиль, доказать его признаки. Ученики не допустили ошибок в описании языковых особенностей текста. Пример отрывка из письменного ответа ученика А: «Форма обоих текстов - письменная. Жанр 1,2 текстов - статья. Цель 1 текста – призвать читателей к сохранению земных ресурсов. Цель 2-го текста – проинформировать читателей о запасах органического топлива в Мексике. Первый текст написан в публицистическом стиле, так как есть призывность, а второй текст написан в научном стиле, так как текст написан в строгой логичности, присутствуют факты».

Таким образом, ученики справились с поставленной задачей. Подобные задания нацелены на подготовку учеников к МЭСК в 10 классе.

Посещенные фокус группой уроки математики показали, как задания на сравнение и анализ были реализованы на уроках естественно-математического цикла. При изучении темы «Решение задач, связанных с арифметической и геометрической прогрессией» учащиеся были распределены на группы, каждая из которых должна была сравнить и проанализировать, действительно ли прогрессия играет большую роль в повседневной жизни? Они подготовили мини-эксперимент: «Применение арифметической и геометрической

прогрессии в окружающей нас жизни». Они проанализировали школьные учебники математики, математические справочники, литературу по истории математики, материалы из Интернета. Каждая группа представила работу по темам: «Прогрессии в медицине», «Прогрессии в природе», «Прогрессии в спорте». (Были рассмотрены задачи о размножении организмов (инфузории), об интенсивном размножении бактерий в пищевой промышленности, в фармакологии, в сельском и коммунальном хозяйствах, о приеме лекарства больными, попадании стрелка в мишень). Учащиеся пришли к выводу, что задачи на прогрессии, дошедшие до нас из древности, были связаны с запросами хозяйственной жизни: распределение продуктов, деление наследства и т.д. Учащиеся улучшили навык работы с различными источниками, готовить на уроке небольшие сообщения, сравнивать, анализировать, обобщать.

При применении заданий на сравнение и анализ на уроках русского языка и математики мы увидели четкую связь с практической деятельностью. При сравнении и анализе, выделяя различные признаки понятий и текстов, ученикам совершенствуют навык самостоятельной мыслительной деятельности. После анализа проведенных уроков, учителя запланировали уроки с применением исследовательских заданий.

На уроке русского языка учащиеся провели исследование по теме «Еда». Нужно было изучить продукты, которые имеются дома, исследовать их состав и выявить, какие Е-добавки содержатся в них, чем они опасны и что о них нужно знать. Таблица, составленная учащимися, – своеобразное предупреждение, сигнал о том, что можно покупать, а от чего стоит воздержаться. В рефлексии учащиеся отметили, что такие задания им нравятся. Личная заинтересованность ученика мотивирует его в решении какой-то проблемы. Интерес к исследованию может проявиться и при постановке проблемных задач. Самостоятельное исследовательское размышление и действие, следующее за ним, помогают увидеть сходства и различия, сделать открытие. Исследования учащихся и их выводы позволяют говорить о том, что навыки исследовательской работы у них формируются, зависят от типа ВНД, условий воспитания. Несомненно, они дадут результаты при условии, если будут иметь системный характер.

Какую цель учитель преследует в данном случае? Во-первых, прививает навыки поиска, извлечения нужной информации (это очень важно в формировании функционального чтения), во-

вторых, у учащихся формируется навык работы с источниками научных знаний (энциклопедия, учебник, хотя научный стиль будет изучаться в 9 классе), в-третьих, пополняется словарь, развивается академический язык по принципу CLIL (термины, словосочетания по теме «Биоразнообразие и исчезновение»). Ученикам особенно нравится перевоплощаться, создавать образ, играть, об этом педагог не имеет права забывать.

Успешность выполнения исследовательской деятельности на уроке математики фокус группа увидела в том, что для учащихся была четко определена цель учебной деятельности: каких показателей надо достичь в процессе выполнения, в понимании правил и последовательности выполнения действий, направленных на достижение цели деятельности, в ясном представлении техники выполнения действий и их конечного результата [4].

При посещении следующего урока математики на тему: «Использование прогрессии при решении задач на банковские проценты» учащимся было предложено решить проблемно-поисковую задачу: изучите, в какой банк выгоднее вложить вклад в размере 100000 тенге: Народный, Казкоммерцбанк, Темирбанк? Цель исследования: определить с помощью математических расчетов стратегию поведения вкладчика при открытии счета в банке. Исходя из целей, сформулировали задачу исследования: изучить связь между начислением простых процентов по вкладу и арифметической прогрессии; между начислением сложных процентов по вкладу и геометрической прогрессии; вычислить прибыль от вложения и факторы на нее влияющие, используя формулу простых и сложных процентов, сделать сравнительный анализ полученных результатов.

Учащимся удалось получить и обработать информацию о видах вкладов, условиях начисления процентов, процентных ставках, сроках вкладов. Путем математических расчетов, выяснили, что для получения большой прибыли выгоднее выбрать стратегию сложных процентов по вкладу в Темирбанке.

По итогам проведенного исследования, мы убедились, что, несмотря на различную направленность предметов, ученики научились сравнивать информацию из различных источников, сопоставлять полученные данные, развили языковые навыки (писали, говорили), демонстрировали умение самостоятельно работать на уроке.

Фокус группа пришла к мнению, что исследования на уроке помогает глубже понять процесс обучения. Исследование в действии позволило обсудить вместе с коллегами возникшие

проблемы в обучении, проанализировать и наметить пути решения. Для развития исследовательских навыков учащихся важно развитие этих навыков у самого учителя, личная заинтересованность учителя, осознание им самим необходимости рефлексии собственной практики. Думаем, что это ступени для формирования и совершенствования исследовательских компетенций учителя, которые, бесспорно, повысят исследовательский уровень учащихся. Работа не претендует на полный анализ сложностей, появляющихся на уроке или в процессе подготовки урока, однако изучение тематической литературы, планирование урока, наблюдение, анализ коллег и рефлексия самого учителя свидетельствуют о проделанной работе коллег по вопросу исследования. Реализация работы в проекте Action Reserch привела к мысли, что именно надо улучшить на уроке. Посещенные в процессе исследования уроки (математики Садыковой Г. Н., русского языка и литературы (Я2) учителя Брекеевой С. З., уроки русского языка (Я1) Бакытжановой С. А.) позволили нам сделать выводы о том, что в целом целенаправленная работа учителями ведется на высоком уровне. Учащиеся приучены преодолевать возникающие трудности: разрешать учебные задачи, находить иное, творческое решение проблем, проявлять креативность, находчивость. У учащихся хорошо развиты навыки работы с текстом, навыки письма с привлечением средств выразительности, навыки решения математических задач. Изученная литература помогла расширить наши знания: мы узнали, что вопрос об исследовательской деятельности – актуальный вопрос современной педагогики, до конца не разработанный. Проведенное исследование показало, что нам предстоит еще совершенствовать методику исследовательской деятельности, учитывая специфику предмета. Вместе с тем мы отмечаем, что возросла, по нашим наблюдениям и выводам, личная заинтересованность ученика, вырос интерес к предмету, степень самостоятельности и самоорганизации, учащиеся стали больше и чаще работать с научной литературой (справочники, словари, пособия и др.), так как были задания, требующие дополнительных подтверждений, знаний. Кроме этого на уроках русского языка было выявлено, что задания исследовательского характера также помогают в развитии языковых навыков.

Практическое воплощение работа найдет в Сборнике заданий по теме «Исследование на уроке» (по предметам математика, русский язык и литература, русский язык).

ЛИТЕРАТУРА

- 1 www.web.net/~robrien/papers/arfinal.html
- 2 <http://kzref.org/vasilij-aleksandrovich-suhomlinskij-sozdal-originalenuyu-pedag.html>
- 3 <https://infourok.ru/material.html?mid=49212>
- 4 Горнобатова Н.Н. Уроки математики с элементами проектно – исследовательской деятельности, 2013 Электр.версия: <http://lib.teacher.msu.ru/pub/2045>
- 5 Guiding School Improvement with Action Research by Richard Sagor www.ascd.org/publications/books/100047/chapters/what-is-action-research.aspx
- 6 Курт Левин в статье “Исследование действий и проблемы меньшинств” (1946)

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО– КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКЕ МАТЕМАТИКИ

БАЛТАБАЕВА А. Ж.

учитель, Северная СОШ, Иртышский район, Павлодарская область

Увеличение умственной нагрузки на уроках математики заставляет задуматься над тем, как поддержать интерес к изучаемому материалу у учащихся, их активность на протяжении всего урока [2]. В связи с этим ведутся поиски новых эффективных методов обучения и таких методических приёмов, которые бы активизировали мысль школьников, стимулировали бы их к самостоятельному приобретению знаний. Возникновение интереса к математике у значительного числа учащихся зависит в большей степени от методики её преподавания, от того, насколько умело будет построена учебная работа. Необходимо позаботиться о том, чтобы на уроках каждый ученик работал активно и увлечённо, и использовать это как отправную точку для возникновения и развития любознательности, глубокого познавательного интереса. Это особенно важно в подростковом возрасте, когда ещё формируются, а иногда и только определяются постоянные интересы и склонности к тому или иному предмету.

Немаловажная роль здесь отводится информационным и телекоммуникационным технологиям, так как в настоящее время

информационные и телекоммуникационные технологии стали неотъемлемой частью современного образования[4]. Технология применения средств ИКТ в предметном обучении основывается на использовании возможностей компьютера для создания условий доступности и наглядности изложения материала;

- деятельности учителя, управляющего этими средствами;
- повышении мотивации и активности обучающихся, вызываемой интерактивными свойствами компьютера. активизации познавательной деятельности учащихся.
- развитию мышления, математической логики.
- направленности мыслительной деятельности учащихся на поиск и исследование.

Основной задачей обучения на современном этапе является формирование ключевых компетенций, необходимых для практической деятельности каждого человека.

Овладение ключевыми компетенциями позволяют человеку быть успешным и востребованным обществом [3]. А информационная компетентность все более определяет уровень образованности человека [1]. Поэтому цель моей работы – используя ИКТ повысить качество знаний и мотивации учащихся к изучению математики. Для этого я использую различные формы работы с применением ИКТ. На сегодняшний день я использую ИКТ в преподавании математики по следующим направлениям:

- подготовка печатных дидактических материалов (карточки для самостоятельных работ, обучающие карточки, тесты и др.) поурочных планов, календарно-тематического планирования (используется пакет MS Office);
- создание компьютерных презентаций для применения на уроках разных типов;
- использование электронных учебников для организации деятельности учащихся;
- применение компьютерных тестов для контроля ЗУН учащихся (тесты создаются в конструкторе тестов).

Для меня использование информационно-коммуникационных технологий на уроках математики стало обычным явлением, которое позволило не только расширить информационное поле урока, но и стимулировать интерес и пытливость учеников [6].

На уроках математики использование информационных технологий существенно решает проблему наглядности. Аудиовизуальные информационные объекты активизируют

деятельность школьников. Учащиеся опираются на представленные образы, модели, знаки. Комплекс мультимедийных средств выступает как стимулятор, вызывает и поддерживает интерес [6].

Для активизации познавательной деятельности использование ИКТ может происходить на всех этапах и при разных типах уроков. [6]

Во-первых, для устного счета или устных упражнений, способствующих активизации знаний, необходимых для дальнейшего изучения нового материала [5]. Например, при изучении темы «Деление рациональных чисел» в 6 классе я использовала устный счет на повторение предыдущей темы «Сравнение рациональных чисел».

Во-вторых, при объяснении нового материала [5]. Использование анимации, цвета, звука удерживает внимание учащихся. На таких уроках у ребят интерес к предмету повышен. Они увлеченно отвечают на вопросы учителя, выполняют самостоятельную работу с последующей проверкой и сами себе выставляют предварительные оценки [5].

В - третьих, при первичном закреплении, и на этапе первичного контроля [5].

А также на различных типах уроков.

На вводных уроках важно заинтересовать ребят яркими, запоминающимися образами, которые можно создать с помощью библиотеки электронных наглядных пособий или образовательных ресурсов сети Интернет. Увеличение доли информации, представляемой в визуальной форме, открывает принципиально новые возможности для усвоения нового материала, развития внимания и сообразительности [6].

При формировании новых знаний может быть использовано электронное сопровождение в виде презентации, на которой отражены основные понятия, схемы, алгоритм применения правил [6]. На уроках закрепления можно использовать электронный тренажер или возможности цифрового образовательного ресурса, с помощью которых обучающиеся не только могут применить свои знания в процессе практической деятельности, но и увидеть личный результат [6].

Например, при изучении темы «Доли. Обыкновенные дроби» в 5 классе использую тренажер для закрепления записи обыкновенной дроби. Использование цифровых образовательных ресурсов на уроке контроля позволяет организовать проверочную работу, при которой ученик не только получает отметку и оценку своих

знаний, но и анализ всего хода выполнения работы (количество правильных и неправильных ответов, на какие правила была допущена ошибка, какой материал необходимо повторить и т.д.) [6]. Например, при проверке знаний по теме «Координатная плоскость. Построение точки по ее координатам» учащимся был предложен тест на повторение основных понятий и терминов по изученной теме составленный в программе Macromedia Flash.

Не заменяя учебники или другие пособия, использование презентаций на уроках создает принципиально новые возможности для организации учебного процесса [6]. За время работы, используя информационно-коммуникационные технологии на своих уроках, я создаю постоянно пополняемый банк электронных приложений к каждому уроку математики в программе Microsoft Power Point, как приложения к объяснительному материалу, а также банк контрольно-измерительных материалов. Материал в презентации связан между собой гиперссылками [6]. Для создания презентаций использую материалы Интернета, электронные учебники. Например, на уроке математики в 6 классе при изучении темы «Координатная плоскость. Построение точки по ее координатам» учащиеся наглядно видят весь процесс построения точек по заданным координатам, получая определенное изображение. Презентация также позволила дать дополнительные сведения по теме, расширить кругозор учащихся. Немаловажное значение имело также эстетическое воспитание на уроке.

Применение презентаций на уроке позволяет мне:

- более качественно реализовать принципы наглядности и доступности при обучении,
- эффективнее использовать время на уроке;
- создавать проблемные ситуации на уроке, что активизирует познавательную деятельность учащихся [2].

Компьютер значительно расширяет возможности представления информации. Применение цвета, графики, мультипликации, звука, всех современных средств видеотехники позволяет воссоздать реальную обстановку деятельности. Кроме использования презентаций, я применяю материалы электронных учебников, видеоролики по теме урока.

Например, при изучении темы «Значения тригонометрических функций произвольного угла» в 9 классе учащиеся имели возможность посмотреть видеоролик, в котором был изложен алгоритм запоминания и последующего самостоятельного

воспроизведения таблицы значений тригонометрических функций. На уроках вызывает неподдельный интерес у учащихся к работе на компьютере и повышенный интерес к решению различных математических задач. Например, на уроке геометрии в 7 классе при изучении темы «Задачи на построение» учащиеся решали задачи на построение с помощью компьютера.

Кроме использования информационных технологий на уроках, компьютер помогает готовить дидактический, раздаточный материал, тесты, математические диктанты по различным темам, что позволяет оптимизировать работу на уроке. Круг методических и педагогических задач, которые можно решить с помощью компьютера, разнообразен. Компьютер – универсальное средство, его можно применить в качестве средства контроля и оценки знаний [2]. Разнообразие тестирующих программ (электронные учебники, Интернет-ресурсы) позволяет создавать собственную базу тестовых заданий, математических диктантов к каждому уроку и индивидуализировать процесс обучения.

У меня завершается работа по созданию сборника математических диктантов по всем темам курса математики для 6 класса. Кроме того, интерактивная доска позволяет визуально представить формулы, графики, используемые на уроке при решении задач, предъявить подвижные зрительные образы в качестве основы для осознанного овладения научными фактами, обеспечивает эффективное усвоение учащимися новых знаний и умений [1].

Таким образом, ИКТ эффективны как на этапе усвоения новых знаний, так и на этапе проверки понимания и закрепления учащимися новых знаний и способов действий.

Применяю информационные технологии и при проведении внеклассных мероприятий по предмету. Например, «Своя игра» по математике в 8 классе, электронная газета по математике «Казахстан встречает 51-ю Международную математическую олимпиаду».

ИКТ оправдывает себя во всех отношениях:

- повышает качество знаний;
- продвигает ребёнка в общем развитии;
- помогает преодолеть трудности;
- вносит радость в жизнь ребёнка;
- создает благоприятные условия для лучшего взаимопонимания учителя и учащихся и их сотрудничества в учебном процессе.

Именно, поэтому ИКТ вызывают интерес и активно внедряются мною в практической деятельности. Включение в ход урока информационно-

компьютерных технологий делает процесс обучения математике интересным и занимательным, создаёт у детей бодрое, рабочее настроение, облегчает преодоление трудностей в усвоении учебного материала. Информационные технологии повышают информативность урока, эффективность обучения, придают уроку динамизм и выразительность. Итогом внедрения ИКТ в образовательный процесс является позитивная динамика познавательных мотивов учащихся (интерес к знаниям, к способам их добывания, к содержанию и процессу учения) [6].

ИКТ в полной мере способствуют созданию условий успешности для каждого отдельно взятого ученика, формированию информационной культуры и возможности выхода на самостоятельную творческую деятельность [6].

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Кулеш Л.Е. «Использование ИКТ на уроках математики» (school87.vseversk.ru/dokument/t_p/kulesh/vistuplen.doc)
- 2 Чернова Л.Г. «Использование ИКТ на уроках математики» (<http://nsportal.ru/shkola/algebra/library/ispolzovanie-ikt-na-urokakh-matematiki>)
- 3 Шанина И.В. «Формирование ключевых компетенций у учащихся через применение ИКТ на уроках математики» (http://shanina.ucoz.ru/publ/metodicheskoe_obedinenie/obobshhenie_pedagogicheskogo_opyta/quot_ikt_na_urokakh_matematiki_quot/6-1-0-2)
- 4 Кирьянова Н.А. «Применение ИКТ на уроках математики» (http://sincom.ru/content/scl_silik/dop_info/kiryanova_st.htm)
- 5 Шилина Е.В. «Использование ИКТ на уроках математики»
- 6 Тимаков А.Н. «Применение ИКТ в обучении математике»

КАК ИСПОЛЬЗОВАТЬ ПРИНЦИПЫ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ К ИЗУЧЕНИЮ ПРЕДМЕТА

БЕКМУХАНОВА Г. А., БИСЕНОВА С. А.,

ГУБИНА Л. В., ХАСАНОВА И. О.

учителя русского языка и литературы,

Назарбаев интеллектуальная школа ФМН, г. Уральск

Дифференцированный подход к обучению в школе является важным требованием к современному образованию. Во время

прохождения международной аккредитации было выявлено, что учителя нашей школы по-разному дают определение дифференциации и затрудняются строить уроки с учетом принципов дифференциации. Исходя из этого, мы решили провести исследование Lesson Study, так как именно этот подход исследования позволяет не только улучшить собственную практику учителя, но и развить навыки наблюдения за уроком и анализа. Изучив теоретический материал, мы совместно запланировали и провели серию уроков, на которых использовали разные принципы дифференциации для повышения мотивации учащихся в 8-ом классе. Именно в этом возрасте начинается снижение интереса к предмету, поэтому мы предположили, что создание условий на уроке, когда каждый ученик непосредственно вовлечен в деятельность, позволит повысить интерес к предмету.

Согласно материалам профессора Джойс, международного консультанта по программам обучения одаренных детей, к основным принципам дифференциации относятся: ускорение, усложнение, углубление, проблемное обучение, креативность [3, с.113 – 114].

Учитывая цели обучения и содержание раздела, мы решили остановиться на трех принципах дифференциации: креативности, ускорения, углубления. Принцип креативности определяется как принцип, реализация которого предполагает создание условий для творческого развития учащихся. Ускорение подразумевает уход от стандартных навыков к использованию заданий, направленных на развитие высоких мыслительных навыков. Принцип углубления предполагает более глубокое изучение одаренными учениками тем, дисциплин или областей знания, что ведет к ряду положительных результатов: высокий уровень компетентности в соответствующей предметной области знания, благоприятные условия для интеллектуального развития учащихся.

Для изучения практики группа учителей русского языка и литературы выбрала второй тип подхода LS. Был определен учитель-волонтер, остальные коллеги выступали в роли наблюдателей. Для проведения исследования были использованы следующие методы LS: метод временной линии, метод расстановки парт, транскрибирование, наблюдение за учащимися А,В,С.

1-ый урок по теме «Исчезающие виды животных/птиц» был разработан и проведен с учетом принципа креативности. При планировании урока мы решили, что для реализации этого

принципа оптимальным вариантом станет создание творческого продукта. После просмотра и обсуждения видеоролика о зимовке фламинго в Актау учащиеся в 3-х группах создавали постер о защите исчезающих видов животных/птиц. Каждая группа выполняла свою часть задания: 1 группа – создавала слоган, 2 группа – рисовала эмблему, используя цветовую символику, 3 группа – писали призывный текст. Группы были сформированы на уроке случайным выбором. Все группы справились с заданием. Метод наблюдения за фокус-группой показал, что во второй группе ученик А был пассивным. Очевидно, это задание ему было неинтересно. Хотя ученица В работала активно, у нее возникали вопросы по выполнению задания, за помощью обращалась к учителю. Возможно, что ученица не обращается к одноклассникам, так как авторитет учителя для нее важнее. Ученик С чувствовал себя комфортно, высказывал идеи, защищал работу группы. По итогам наблюдения урока мы решили, что не все ученики в классе еще понимают преимущества коллаборативной среды, не доверяются одноклассникам. Мы пришли к выводу, что формировать группы для реализации принципа креативности следует с учетом диагностических карт по типам интеллекта учащихся, составленных психологами школы. В качестве поддержки учащимся 3-ей группы можно было бы предложить для создания слогана примеры рифмующихся пар. Наблюдая за учениками, мы видели интерес при выполнении заданий, что говорит об эффективности принципа креативности для повышения мотивации.

2-ой урок был разработан с учетом принципа ускорения. Так как учитель знает уровни способностей учащихся, не было необходимости в предварительном оценивании уровня знаний, умений и навыков учащихся. На этом уроке учащиеся познакомились с произведением Янка Мавра «Сын воды». Работа также строилась в группах. Учащиеся читали отрывки из текста и отвечали на вопросы высокого порядка (анализ, синтез, оценку). 1-ая группа дала неполный ответ: не смогла сделать обобщение от общего к частному (на примере образа жизни народа фуиджи рассказать о семье главного героя). Остальные группы хорошо справились с заданием, сделали соответствующие выводы. При обратной связи учащиеся А и В указали, что им было на уроке интересно, комфортно. Ученик С, попавший в 1-ую группу, был недоволен своей работой, часто обращался с вопросами к учителю. Метод расстановки парт показал, что учитель больше внимания уделял

группе 1. Именно в ней находился ученик С. Проанализировав урок, мы выяснили, что одной из причин, вызвавших затруднение, является нечеткая формулировка задания. Кроме того, решили, что необходимо группировать учащихся и давать задания по уровню способностей. Таким образом, мы сделали вывод, что данный урок был ориентирован в большей степени на среднего и сильного ученика.

На 3-ем уроке учащиеся работали в парах. Для реализации принципа углубления детям было дано задание на сравнительный анализ двух текстов по теме «Вода». Углубление реализовывалось через определение признаков стилей. Перед проведением анализа текста учащиеся через игру «Грамматическое домино» повторили теорию об особенностях разных стилей и углубили знания языковых средств (инверсия, модальные частицы). На протяжении урока карточки-домино на учительском столе выполняли функцию скаффолдинга. Ученики А и С сидели в паре. Ученик С сразу приступил к выполнению задания, обращался к карточкам 2 – 3 раза. Обсуждение в паре сразу не получилось, так как ученику А понадобилось больше времени для включения в работу (в силу индивидуальных особенностей). Он не обращался к поддержке, ориентируясь на собственные знания. Через некоторое время работа в паре наладилась. Ученица В активно участвовала в работе пары, часто обращалась за поддержкой, хотя она имеет хороший багаж знаний. Метод транскрипта показал, что ученики давали аргументированные ответы, приводя конкретные примеры из текста. Удачным на уроке был скаффолдинг (карточки-домино). Выбранная для урока форма работы (в парах) была наиболее оптимальной для сравнительного анализа текстов. Ученики показали, что они могут использовать знания языковых средств, полученные при изучении художественных произведений, для анализа текстов публицистического стиля. По рефлексии учащихся, «Грамматическое домино» вызвало наибольший интерес.

После каждого проведенного урока учитель-волонтер задавался вопросами «Что удалось/не удалось на уроке?», «Что можно улучшить в уроке?», «Все ли ученики были вовлечены в урок? Если нет, то почему?». В своей рефлексии учитель отмечает, что совместное планирование помогло тщательно продумать структуру урока, подобрать ресурсы, а самое главное – построить урок с учетом принципов дифференциации. Кроме того, учитель отмечает, что одному трудно строить урок с учетом потребностей учащихся

А,В,С. Если на первом уроке ученик А оказался не в своей группе и не был достаточно активен, то на последнем уроке учителю благодаря обсуждению с коллегами удалось вовлечь в учебный процесс всех учащихся. Метод транскрибирования позволил выявить, что учитель часто употребляет слово «быстрее», несмотря на то, что определяет время выполнения задания. Учитель отмечает, что Lesson Study помогает комплексно проанализировать урок, объективно оценить весь процесс урока.

По рефлексии учащихся можно сделать выводы, что для ученика С важна групповая работа, так как он испытывает потребность в поддержке. Ученику А с высокими образовательными потребностями комфортнее работать индивидуально.

Таким образом, планирование и проведение уроков русского языка с учетом принципов дифференциации: креативности, ускорения, углубления - позволяют повысить мотивацию учащихся к изучаемому предмету и способствуют формированию навыков высокого порядка. Однако при использовании принципа ускорения нужно учитывать уровни способностей каждого ученика. Урок с учетом принципа углубления следует проводить, применяя скаффолдинг, чтобы ученику С создать ситуацию успеха.

Различные методы наблюдения уроков в рамках данного исследования позволили не только проанализировать уроки, но и определить ряд дальнейших действий:

- пересмотреть среднесрочное планирование по одному разделу (8-10 уроков) для реализации принципа ускорения;
- использовать интегрированные задания для реализации принципов усложнения, углубления, креативности;
- разработать и систематизировать задания по разным принципам.

ЛИТЕРАТУРА

1 Жан Пиаже: теория, эксперименты, дискуссии: Сб. статей / Сост. и общ. ред. Л.Ф. Обуховой и Г.В. Бурменской; предисл. Л.Ф. Обуховой. – М., 2001. – 624с.

2 Одаренные дети: проблемы полноценного развития: Сборник научных статей и тезисов научных докладов / Под ред. Е.А. Козыревой. – М., 2000. – 102с.

3 Программа по одаренности для учителей Назарбаев Интеллектуальных школ/Презентации.2012

ИНТЕГРИРОВАННЫЕ ДОМАШНИЕ ЗАДАНИЯ КАК СПОСОБ СНИЖЕНИЯ ЗАГРУЖЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ НИШ

БУКАЕВА Б. С., ХАСАНОВА И. О., ХУСАНОВА Ж. Б.
учителя, Назарбаев интеллектуальная школа ФМН г. Уральск

В современной педагогике ведущую роль приобретает интегрированное обучение, в результате которого достигается целостное восприятие действительности, способствующее формированию научной картины мира, что, в свою очередь, требует от учащихся дополнительного времени для подготовки.

Одним из факторов увеличения нагрузки учащихся НИШ, согласно собранным данным, является несбалансированное домашнее задание.

Анкетирование учащихся позволило выявить проблему перегруженности учащихся при выполнении домашнего задания по разным учебным предметам. Исходя из этой проблемы, мы, учителя НИШ, решили провести свое исследование и разработать интегрированные домашние задания.

В основу исследования положена гипотеза, что интегрированное домашнее задание позволит учащимся не только сэкономить свободное время, но и будет способствовать формированию важных компетентностных навыков, развитию творческих способностей учащихся и, что очень важно для нашего исследования, вызовет интерес, повысит мотивацию к изучению предметов.

Объектом исследования стала группа учащихся 8 «В» класса с казахским языком обучения, где преподавание исследуемых предметов ведется на русском языке.

В соответствии с целью и гипотезой сформулированы основные задачи исследования:

Изучить среднесрочные планы по трем предметам для выявления «межпредметных перекрестков» и определить тематику домашних заданий;

Определить соответствие предлагаемых заданий возрастным особенностям и интересам учащихся;

Разработать программу взаимодействия коллег для поддержки самостоятельной деятельности учащихся.

В ходе исследования были использованы такие методы как: обзор методической литературы по проблеме исследования,

наблюдения, анкетирование и анализ, формативное оценивание выполненных домашних работ.

Настоящий метод – эксперимент включил разработку интегрированных домашних заданий, создание единой платформы для сбора и обработки информации.

Анкетирование учащихся позволило проанализировать эффективность интегрированных заданий и сформулировать определенные выводы по исследованию.

Следует отметить, что в методической литературе не определен единый подход при использовании тех или иных критериев качества интегрированных домашних заданий. Это указывает на актуальность данной проблемы в системе развития образования.

О необходимости создания интегрированных уроков, проектов свидетельствуют многочисленные публикации. Однако их реализация требует определенной методической системы как совокупности принципов и приемов работы. Т. Хатчинсон говорит о возможности реализации межпредметных связей посредством выполнения интегрированных заданий, которое требует информационного заимствования из других областей знаний [3]. Таким образом, под интегрированным домашним заданием мы понимаем такой вид задания, для выполнения которого учащиеся привлекают содержание разных учебных предметов.

Кроме того, сторонником интеграции был всем нам известный Бенджамин Блум. Он и его коллега Ральф Тайлер призывали вплетать «интегративные нити» в учебную программу, чтобы развивать связи между предметными областями [2].

Рисунок 1– Типы межпредметных связей

Все вышеизложенные идеи, как известно, нашли отражение в «NIS-Programme», по которым строится обучение предметам в Назарбаев Интеллектуальных школах. Однако, наблюдая за процессом обучения, мы можем отметить, что учитель для составления интегрированных домашних заданий в недостаточной степени владеет более глубокими знаниями по другим предметным областям, что и стало для нас объектом пристального внимания и изучения.

При составлении интегрированных заданий, создании межпредметных проектов следует учитывать типы межпредметных связей (рис. 1).

В основе разработанных нами домашних заданий был использован предшествующий тип межпредметных связей, так как учащиеся должны опираться на ранее приобретенные знания, тем самым демонстрируя понимание изученных тем и навыки применения.

Для себя мы определили, что все предложенные интегрированные задания должны быть креативными и демонстрировать важность концепции обучения, что позволит нам качественно отслеживать изменения в деятельности учащихся.

Считаем важным отметить, что при изучении среднесрочных планов по трем предметам, мы столкнулись со следующей проблемой: в период исследования нам не удалось подобрать сквозные темы, так как не было общего контента. Поэтому возникла необходимость брать за основу содержание программы по истории и составлять задания, направленные не только на понимание и анализ определенных исторических фактов, но и на развитие языковых компетенций и навыков владения ИКТ.

С целью более эффективной организации исследования была создана единая платформа на основе EDMODO, где были зарегистрированы участники исследования. Разработанные совместно домашние задания предоставлялись на уроках Всемирной истории и загружались на данную платформу. Каждый учитель проверял свою часть задания и предоставлял обратную связь.

Цикл 1: так, на начальном этапе исследования было дано следующее задание: Написать письмо английской королеве Виктории от имени китайского чиновника Линь о запрете ввоза опиума в Китай. Учащиеся, используя изученную на уроке информацию, писали официальное письмо королеве. Каждый учитель-предметник, пользуясь доступом к общей платформе, проверял свою часть работы и давал обратную связь. Так, учитель истории оценивал, насколько

ученик правильно интерпретирует исторические события, верно определяет хронологию, определяет место исторических личностей в истории (ЦО 8.1.2.2 анализировать влияние метрополии на изменение социальной структуры зависимых стран). Учитель русского языка оценивал, насколько правильно и в полной мере ученик использует жанр делового письма, кроме того, проверял грамотное и ясное изложение материала (8.П4. писать творческие работы в т.ч. на литературные темы, представляя себя в предлагаемой ситуации и описывая собственные ощущения с использованием эмоционально-окрашенной лексики, эпитетов, сравнений, олицетворений и фразеологизмов). Учитель информатики проверял навыки оформления документации (ЦО: 8.5.1.1. устанавливать параметры страницы, включая поля и нумерацию).

Во время предоставления обратной связи мы отметили области для развития навыков учащихся: следует избегать фактологических ошибок, связанных с историческими событиями, совершенствовать навык редактирования текстовых документов. Несмотря на то, что учащиеся написали письмо в соответствии с эпистолярным жанром, использовали обращения, эмоционально-окрашенную лексику, было рекомендовано соблюдать грамматические и пунктуационные нормы.

На первом этапе практической части исследования у нас возникли вопросы:

«Мотивация к обучению у учащихся НИШ развита хорошо, но почему, имея достаточный багаж практических знаний, они не демонстрируют высокое качество выполнения заданий?»

«Какие виды домашнего задания помогут снизить загруженность учащихся?»

Цикл 2: на втором этапе нашего исследования было разработано домашнее задание с учетом возникших вопросов в ходе анализа результатов первого задания. Обсудив сложившуюся ситуацию, мы составили задание, учитывая интересы и потребности учащихся. Рефлексия учащихся выявила, что им интересно составлять диаграмму с использованием программы Excel, однако отмечалось недостаточное владение навыками описания диаграммы. Поэтому при изучении темы «Какие политические идеи оказали влияние на революции в 1848 г. В Европе?» (ЦО: 8.3.2.5. использовать понятия «либерализм», «консерватизм», «социализм», «марксизм», «национализм» для объяснения исторических событий) мы дали задание проанализировать степень влияния различных политических течений на революции 1848 г., составить секторную

(круговую) диаграмму (8.5.2.1. выполнять элементарный анализ данных в таблице) и дать краткое описание диаграммы, грамотно употребляя самостоятельные части речи (8.ИЯЕ 1.1.2. использовать прилагательные и наречия в разных степенях сравнения).

Анализ результатов второго задания показал, что учащиеся демонстрируют достаточно хорошее умение анализировать степень влияния политических течений на ход революций в Европе, правильно использовать данные и по ним строить диаграммы для анализа исторического события, грамотно употреблять имена числительные при описании диаграммы. Изменившимся результатам, на наш взгляд, способствовали более четкие критерии оценивания и возможность проявления творческого подхода в выполнении задания.

Цикл 3: на следующем этапе исследования учащимся было дано задание после изучения темы «Как рассказывают о событиях, произошедших в Индии в 1857 – 1859 гг.?» создать подкаст о героине индийского народа Лакшми Бай (ЦО: 8.3.2.6. оценивать влияние европейской колониальной экспансии на традиционные общества Востока). Следует отметить, что на протяжении всего исследования прослеживается прогрессия от простого к сложному, так как учащиеся в третьем задании должны продемонстрировать навыки высокого порядка и умение монтировать и озвучивать видеокadres (ЦО:7.5.4.1. создавать анимацию с использованием растровой графики), используя приемы привлечения внимания зрителей: обращения, риторические вопросы, понижение/повышение тона голоса и т.д. (ЦО:Г1 Овладеть лексикой в объеме 2500 слов, включая эмоционально окрашенную лексику, термины).

С целью предотвращения загруженности учащихся было решено дать это задание в группах. Класс был разделен на три группы, члены каждой группы выбрали определенные роли (режиссер, звукорежиссер, сценарист). Наблюдая за учащимися, мы отметили, что наибольший интерес вызвало именно третье задание, так как нравится работать с «гаджетами», где они могут проявлять свои креативные качества, к тому же такого рода задания им приходится выполнять нечасто.

Экспертная оценка показала, что все группы справились с созданием подкаста, продемонстрировали необходимые умения и навыки, успешное взаимодействие в группах, сотрудничество, креативность. При обратной связи учителем русского языка было

рекомендовано исправить речевые ошибки (избегая повторов слов, заменить слова синонимами).

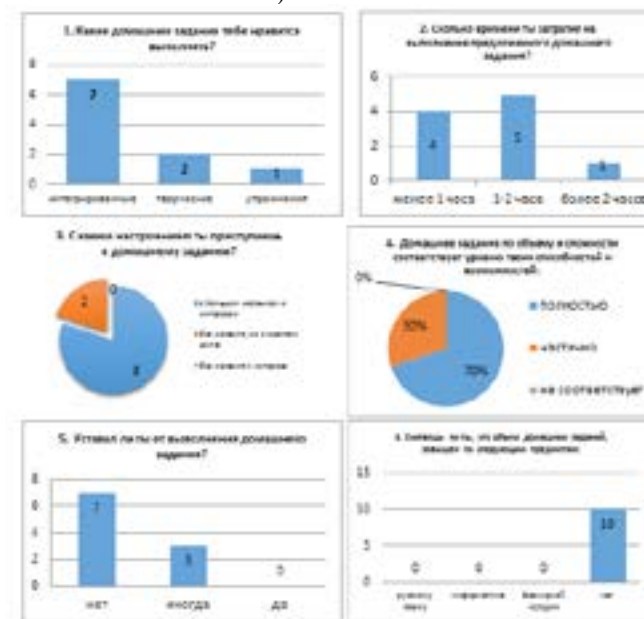

Рисунок 2 – Итоги анкетирования

После трех этапов выполнения домашнего задания было проведено анкетирование учащихся, по результатам которого сложилась следующая картина:

Таким образом, мы можем отметить, что форматы заданий были разнообразными и обозначены ключевые критерии оценивания, что позволило достичь нам ожидаемого результата. Все задания направлены на интеграцию содержания предметных областей, которая реализуется учащимися такими способами деятельности как, выявление связей, обработка информации, проверка данных, обобщение, оформление.

Выводы

В ходе исследования мы обнаружили ряд приоритетов в использовании интегрированных домашних заданий, но и ряд преимуществ как для учителя, так и для учащихся, что в целом повысит эффективность обучения.

Интегрированные домашние задания снижают значительно утомляемость учащихся;

- позволяют учащимся экономить время на выполнение домашнего задания;
- представляют дополнительные возможности для более конструктивных отношений между учениками и учителями;
- имеют практико-ориентированный характер предметной подготовки учащихся в современных условиях;
- расширяют у учителей представления о способностях учащихся по разным дисциплинам.

Наряду с этим мы определили для себя, что

- интегрированные домашние задания должны быть качественные и направлены на применение навыков высокого порядка, соответствующих развитию учащихся;
- количество интегрированных домашних заданий, выполняемых учащимися одного класса, не должно превышать одного задания в месяц – для 5-8-х классов, двух – для 9 – 11-х классов [1];
- информирование учащихся о домашнем задании должно сопровождаться инструктажем, включающим информацию о его содержании, форме представления результатов, сроках выполнения, критериях оценки;
- обратная связь от учителей должна быть своевременной, иначе она может значительно потерять свою актуальность и отрицательно повлиять на культуру выполнения домашнего задания.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 «Методические рекомендации по организации и выполнению домашнего задания в организациях среднего образования РК» (утв. приказом МОН РК от 24.04 2017 г № 182)
- 2 Браже Т.Г. Интеграция предметов в современной школе. // Литература в школе. № 5, 1996.
- 3 Hutchinson, T. Project English. Oxford University Press, 1995.

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ

ВДОВИНА Л. А.

учитель, зам. директора по учебной части, Средняя школа № 7 города Аксу

Проблема качества образования в начале XXI века встает со всей остротой в условиях социально-экономических перемен и модернизации системы образования.

Главной целью системы образования является создание максимально благоприятных условий в образовательной среде для гармоничного развития личности учащихся, учителей, руководителей, что выступает основным потенциалом в решении проблемы повышения качества образования. Исходя из этого, основным направлением в управлении качеством образования видится личностно-ориентированный подход, который наиболее полно позволяет реализовать личностный потенциал всех участников образовательного процесса.

Мы рассматриваем качество образования, как совокупность показателей, характеризующих эффективность деятельности образовательного учреждения в целях развития личности ученика и учителя [1, с. 233].

В своей работе мы придерживаемся следующего рабочего определения: управление качеством образования – это согласованная, целенаправленная деятельность, в которой ее субъекты посредством предоставления образовательных услуг и решения управленческих задач обеспечивают организацию совместной диалоговой деятельности потребителей образовательных услуг и ее направленность на качественное удовлетворение образовательных потребностей. [2, с. 333]

Система управления качеством образования ставит перед управленцем цель – создание образовательной среды, обеспечивающей самоопределение личности в условиях современного общества.

Задачи:

- создание модели образовательного процесса, позволяющего обеспечивать безопасные и здоровьесберегающие условия для всех участников образовательного процесса;
- создание условий, обеспечивающих процессы активного самоопределения, гарантирующие охрану и укрепление здоровья, психологическую поддержку обучающихся,
- обновление содержания воспитания, обеспечивающего получение школьниками нового опыта, адекватного современным требованиям жизни на основе подходов, гарантирующих самоопределение учащихся.

Параметры качества образования:

- самообразование педагога (выход за пределы повышения квалификации, т.е. ведение проектной, исследовательской деятельности, инициативность, социальная активность, коммуникативность;

- оценка качества компетенций выпускников (по учебным дисциплинам, по вне предметным сферам, успешная адаптация, физическое и психологическое здоровье, социальная активность, уровень воспитанности, познавательная активность)

Проведенный учеными анализ структурных компонентов в практике управления дает возможность выделить узловые аспекты построения и реализации процесса управления качеством образования [3, с. 75].

Рассматривая имеющиеся на сегодняшний день информационные технологии, мы выделяем в качестве важнейших характеристик: узловые аспекты качества образования.

Таким образом, мы полагаем, что создание и использование единой информационной системы в виде компьютерной сети и внедрение автоматизированных процедур сбора и передачи информации, введение единых стандартных процедур и бланковых форм для переработки информации гарантируют качество образования.

Следует заметить, что нами используются элементы мониторинга образовательного процесса: уровня учебных достижений класса по предмету и в целом по всем предметам, отслеживается характер динамики почтвтертям (полугодиям) и за год. Аналитическая деятельность мониторинга сводилась к оцениванию уровня обученности всего класса и количества учащихся, имеющих одну тройку, в сравнении с показателями прошлого года. Данный мониторинг позволяет определить уровень знаний учащихся класса, увидеть характер динамики показателей, определить рейтинг класса на параллели и по всей школе, выявить наибольший процент учащихся, имеющих одну тройку по конкретному предмету, отследить динамику показателей обученности этих учеников в течении года.

Анализ, осуществляемого, мониторинга поставил перед администрацией школы пять вопросов:

Как оценить динамику изменений в учебном и личном росте ребенка?

Как оценить деятельность педагогов по развитию учеников?

Как представить результаты образовательного процесса при анализе деятельности школы?

Как управлять мониторингом качества образования?

Как усовершенствовать существующий мониторинг на основе информационных технологий?

Мониторинг уровня обученности не позволил нам увидеть динамику развития каждого ученика. Очень часто учащиеся показывают низкий уровень достижений (низкую обученность) по разным причинам, не имеющим непосредственного отношения по данному учебному предмету:

- отставание по предмету в результате пропусков по заболеванию;

- негативное отношение с учителем по данному предмету в предыдущей школе;

- низкий уровень сформированности общеучебных навыков и отсутствие познавательного интереса к данному предмету на фоне общей низкой культуры в значимом социуме и т.д.

Для отслеживания результатов деятельности были необходимы измерители качества образовательной услуги и образовательного результата. Возникла ключевая проблема: как измерить качество и как им управлять.

Постепенно сложился системный подход к управлению качеством образования, своя управленческая технология, основанная на системе критериальной оценки деятельности школы [3, с. 90].

Управленческая деятельность рассматривается как специфическая индивидуальная деятельность руководителя по проектированию управленческой деятельности и ее практической организации в рамках соответствующей школьной системы образования с ориентацией на образовательные потребности и уровень развития учащихся, профессионально-личностное развитие педагогов.

Управленческая деятельность рассматривается как исследовательская деятельность, направленная на реализацию поставленных стратегических целей, программ развития школы, в процессе которой руководитель проявляет субъектные лидерские качества, рефлексивные способности, концептуальные умения. Руководитель владеет умениями прогнозировать и реализовывать задачи в управлении качеством образования не столько обучения, сколько развития педагогических кадров с учетом их личных возможностей.

Реализация информационных потребностей – создание специальной системы информационного обеспечения. В этой системе можно выделить два главных элемента. Первый – банк данных. Его формирование связано с отработкой технологии информационного

обеспечения: с определением элементарных единиц необходимой информации, архитектуры базы данных, способов сбора и хранения информации, обеспечения ее защиты, обработки и распространения. Другой элемент информационного обеспечения – организация мониторинга, т.е. организация постоянного наблюдения за состоянием и развитием образовательной системы.

Анализ применения мониторинга в системе образования и изучение его возможностей использования в других научно-практических сферах деятельности показывают, что на сегодняшний день он является наиболее совершенным способом информационного обслуживания [4, с. 15].

Управленческая технология, основанная на данных принципах, позволяет вовлечь в управление качеством образования всех участников образовательного процесса. Технология содержит следующие шаги: мониторинговые исследования; системный и проблемный анализ полученных результатов; применение совместных управленческих решений; самоанализ результатов; выявление проблем препятствующих достижению поставленных целей; корректировка учебного процесса.

Диагностика проводится три раза в год: входная, промежуточная и итоговая. Задача входной диагностики — не только констатировать определенный уровень обученности, но и обязательно, обсудив результаты работы с учащимися, совместно прогнозировать возможность успешного обучения, согласовать требования при переходе из класса в класс, нормы оценки, контрольные точки, что позволяет повысить мотивацию учащихся. Результаты, анализ, выводы, практические рекомендации обсуждаются не только с педагогами, учащимися, но и с родителями. Промежуточный контроль помогает скорректировать выбранные методики, формы работы, технологии организации учебной деятельности на уроке. Итоговые работы позволяют сделать выводы не только относительно успешности освоения предмета, учебной программы, но и увидеть продвижение ученика в освоении образовательных стандартов.

Управленческий мониторинг обеспечивает объективность, своевременность, надежность получаемых данных, что, в свою очередь, позволяет своевременно и адекватно реагировать на те или иные изменения обследуемого объекта.

Для облегчения осуществления наблюдения, контроля, анализа результатов качества образования применяются информационные технологии. Создана информационно-аналитическая система,

которая позволяет не только отслеживать состояние образовательного процесса, но и осуществлять сравнительный анализ и обобщение результатов образовательной деятельности в разрезе школы, класса, каждого учителя и ученика. Все показатели просчитываются, сравниваются и систематизируются автоматически. Доступ пользователям к данной информационной базе обеспечивается наличием локальной сети школы.

Созданная информационно-аналитическая система послужила неким стержнем, вокруг которого постепенно сформировалась открытая информационная среда, которая включила в себя учебную информацию для родителей, портфолио учителей и администрации, статистические и нормативно-правовые материалы, портфолио достижений школы, календарно-тематические планы, методические материалы. Открытость и доступность информационной среды формирует ответственность за результат своего труда, повышает качество образования.

Происходит глубинный анализ эффективности работы школы в абсолютных значениях, позволяющий оценить динамику развития школы, учителя, ученика. Благодаря информационно-аналитической системе образовательная деятельность школы автоматически анализируется по следующим направлениям:

- результаты учебной деятельности школы, класса каждого учителя (в сравнении с предыдущим);
- результаты учебной деятельности каждого ученика класса, (в сравнении с собственной деятельности за такой же отчетный период прошлого учебного года);
- кадровый состав школы;
- внеурочная деятельность, воспитательная работа, классное руководство;
- результативность работы в дополнительном образовании;
- сфорсированность ключевых компетенций;
- организация предпрофильной и профильной подготовки;
- состояние здоровья учащихся.

Системный анализ по представленным направлениям дает возможность составить четкую программу действий по улучшению качества образования, проконтролировать ее выполнение, последовательно и проводить работу по коррекции образовательного процесса, то есть администрация имеет технологический инструмент управления развитием образовательного учреждения. Ввиду доступности и открытости

системы, учитель и ученик поставлены в ситуацию, при которой возникает потребность в рефлексии собственной деятельности. Ученик и учитель имеют возможность оценить качество не только своего результата, но и процесса его достижения, определить затруднения, их причины, наметить маршрут дальнейшего продвижения, то есть ответственность за качество обучения передается самому участнику образовательного процесса. Важно и то, что результат учебной деятельности систематизирован по каждому ученику и учителю. Получив мониторинговый анализ, учитель может провести самоанализ педагогической деятельности в соответствии с критериями материального стимулирования, подготовиться к аттестации, увидеть индивидуальный прогресс, оценить достижения в различных формах контроля, взять контролируемую и аналитическую функцию на себя, провести рефлексию собственной деятельности, что формирует личностно-смысловое отношение к образовательному процессу. Очень важно, что необходимая управленческая информация имеет не усредненный, а индивидуально-личностный характер, то есть полученная информация позволяет увидеть продвижение ученика в процессе обучения [3, с. 100].

Функционирующая система позволяет не просто констатировать какие-либо количественные показатели, но и выводит на глубинный анализ протекающих процессов, позволяет увидеть целостную систему тенденций в основных звеньях школьной среды, позволяет принимать оптимальные управленческие решения, помогает каждому участнику образовательного процесса осмыслить собственную деятельность.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Ожегов С.И. Словарь русского языка, Москва, 1986 г. - с.233
- 2 Морковкин В.В. Большой универсальный словарь русского языка, АСТ-Пресс, 2015 г- с.333
- 3 Варченко Е.И. Управление качеством образования в образовательном учреждении, 2013 г- с.75 -110
- 4 Тулькибаева Н.Н. Модель управления качеством образования в условиях профильного обучения, статья, Народное образование 2015 г. с- 15

ЖАЗЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

ЕГИНБАЕВА М. А.
мұғалім, № 15 ЖОББМ, Павлодар қ.

Оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыру мен дамытудың өзекті мәселелері - үнемі талқылауды, жетілдіріп отыруды қажет ететін үдеріс. Себебі қоғам дамып, технологиялардың үлес салмағы артқан сапаға деген талап күшейді. Соның ішінде адамдар арасындағы қарым-қатынаста маңызды рөл атқаратын жазылым дағдыларын қалыптастыру мен дамыту өзекті болып отыр. Себебі қай салада қызмет етсе де, сауатты жазып, өз ойын жеткізе алатын мамандар аса қажет. Жалпы жазылымның өзі - өте күрделі әрі ұзақ үдеріс. Жазылым - біріншіден, ол - графикалық таңба, ал графикалық таңбалар белгілі бір ережеге сүйенеді, сондықтан жазылым кезінде оның жазылу жүйесі, ережелері тікелей сақталынады. Жазылымның тағы бір ерекшелігі ол барлық тілдік дағдылардың нәтижесінде, нақтырақ айтсақ нәтижелілігінде ғана жүзеге асады. Қазақ тілін өзге ұлт аудиториясына меңгерту мәселелерімен ұзақ жылдар бойы айналысып келе жатқан ғалым Ф.Оразбаева: «жазылым біріншіден, әріптің, сөздің графикалық таңбасы арқылы іске асады; екіншіден, бұл графикалық таңбалар белгілі бір фонемалық, мағыналық қасиетке ие болады; үшіншіден, жазылым құбылысында сөйлесім әрекетінің барлық түрі қатысады; төртіншіден, жазу үстінде тіл үйренуші адам сөйлемнің мазмұн-мағынасына ғана емес, формасына да көңіл аударуға мәжбүр болады, бесіншіден, жазылым қағаз бетіне түскен материалдың түсінікті, жүйелі болуына тікелей байланысты жүзеге асады» деп көрсетеді [4, 11]. Білім мазмұнын жаңарту бағдарламасы аясында оқу үдемелілігі термині ретінде айналымға енген жаңа ұғымның түпкі нәтижесі де жазылым болып табылады. Жалпы бағдарламада айтылғандай жазылым екінші тілді үйренушінің білімін жетілдіруге айтарлықтай үлес қосады. Себебі жазылым ойдың жинақылығын, жүйелілігін қажет етеді. Оны жаңартылған білім беру бағдарламасында былай тұжырымдайды: «Жазылым сипаттау құралдарын, материалдарды оқу мен дыбыс бейне материалдарды, грамматикалық және сөздік нормаларды, орфографиялық қағидаттар мен пунктуациялық нормаларды және шығармашылықты қолдана отырып әртүрлі стильдегі және типтегі мәтін құруды көздейді [2, 23]. Демек, жазылымды меңгеру

грамматикалық, орфографиялық, пунктуациялық нормалар мен әр түрлі стиль түрлерін меңгеруді көздейді. Жазылым кезінде ескеруі қажет бірқатар ережелер бар. Ол ережелерді отандық ғалымдар 3 аспектіде қарастырады.

1 Жазылымның психологиялық ерекшеліктері. Жазылым ең бастысы оқушының ой-санасына жағымды әсер етуі тиіс. Ол үшін оқушыға тілдік кедергілерді келтірмейтін жағдайлар жасалуы тиіс. Мәселен, үлкен мәтіндер, оқушыға бейтаныс сөздер, бейтаныс әдістер оқушыдан бірден визуалды түрде психологиялық кедергілер тудырады. Сондықтан да жазылым кезінде оқушыға өзіне таныс тәжірибе жазылымның тиімді болуына әлдеқайда оң ықпалын тигізетін болады.

2 Жазылымның әдістемелік ерекшелігі – тыңдалым, айтылым, оқылым жаттығуларының өз мақсаттарына қол жеткізуі нәтижесінде ғана табысты болады. Себебі алдыңғы айтылған дағдылар бойынша оқу мақсаттарына қол жеткізбеген болса, оқушылар жазылым бойынша да өз мақсаттарына қол жеткізбейді. Ол үшін жазылымды тілдік дағдылардың бірлігінде қарастырып, тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалану.

3 Жазылымның физиологиялық ерекшеліктері. Ғалым тоқталып отырған бұл мәселеге бүгінгі білім беру үдерісінде аса көп көңіл бөліне бермейтіндігін біз тәжірибе үстінде көріп жүрміз. Жазылым кезіндегі оқушының отырысы, қалам ұстауы, қол, саусақ әрекеті әсіресе, бастауыш сынып оқушыларында мұғалім тарапынан ескерілуі тиіс. Себебі оқушыларда бастауыштан бастап жазылым дағдылары қалыптасып дамытыны белгілі.

Жазылымның тағы бір басты ерекшелігі - ол сөйлеу мәдениетіне ықпал ететіні. Мұны шетел ғалымдарының жазылым мәдени және әлеуметтік мәнмәтінді ескере отырып үйретілуі керек деген тұжырымдамасын келтіруге болады.

Шетелдік ғалымдардың тәжірибесіне сүйенетін болсақ, Грэйб және Каплан (1996) бастауыш сынып деңгейінде жиі қолданылатын сөздерді қолдана отырып, қысқа мәтін жазуға арналған жаттығуларды; орта буын сыныптарында мүмкіндігінше күрделі әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, анағұрлым күрделі тақырыптарда әртүрлі көлемді туынды жазуға арналған жаттығуларды; ал жоғары сыныптарда әртүрлі жанрлар мен баяндамаларды талдауға арналған жаттығуларды қолдануды ұсынады [2].

Осы тәжірибеге сүйене отырып, біз де бастауыш сыныптарда жиі қолданылатын сөздерді қолдана отырып, қысқа мәтін жазуға

төселдіруді ұсынамыз. Мәселенки, бастауыш сынып оқушыларына суреттер беріп, ол суреттер бойынша жетелеме сұрақтар қоя отырып, оқушының сол сұрақтарға нақты жауап беруіне ынталандырасыз. Жетекші сұрақтар оқушылардың шағын мәтін құрастыруына мүмкіндік береді. Тапсырманы оқушылардың деңгейлеріне қарай саралап беруге де болады. Қолдауды қажет ететін оқушыларға нақты лексикалық минимумдар беріп, көмек жасауға болады немесе дайын сөйлемдер тізбесін беріп, сол сөйлемдердің суретке сәйкес келетінін анықтатуға болады. Шағын мәтін құрау жұмыстарының алдында айтылым, оқылым дағдыларына байланысты бірнеше жаттығуларды қайталануы тиімді. Мұндай тапсырмалар берген кезде бірнеше рет қайталанатын етістіктерді қолдау көрсету ретінде ұсыну оқушының жұмысты табысты орындауына септігін тигізеді. Сондай-ақ, көліктерді, жануарлардың суретін беру арқылы олардың қозғалысын сәйкестендіріп жазғызу да оқушылардың жазылым дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бастауыш сыныптарда тыңдаған, оқыған, көрген материалдардың негізінде атауларды жазу оқу мақсаты да оқушылардың тілдік дағдыларын дамытып қана қоймай, білімдерін жетілдіруге, жалпы физиологиялық дамуына да мүмкіндік береді. Сол арқылы оқушылардың зейінін тұрақтандырып, есте сақтау қабілеттерін жақсартуға болады. Орта буында көбінесе, оқушылардың стиль түрлерін меңгеруіне баса назар аударған. Мәтіндердің стилін ажырата отырып, нақты ақпаратпен жұмыс істеу, дәлелдер табу, оны жазылымға айналдыру – оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытатын тапсырмалар. Оның ішінде іс-қағаздар стиліне ерекше басымдық берілген. Оқушылар күнделікті өмірге қажетті өмірбаян, түсініктеме, күнделік, өтініш, мінездеме жазуға дағдыланады. Өз ойларын қысқа әрі нұсқа тұжырымдап жаза білуге үйренеді. Оқушылардың жазылым дағдыларын табысты орындауы үшін жазылым құрылымдарын (шаблондарды) дайындап беру тиімді болады. Бұл баланы бар лексикаларды қолдана отырып, өз ойын білдіруіне қолдау көрсетеді. Құрастыру мен мазмұнды пысықтауға арналған жазылым құрылымдары, сөздік қоры және мәтіннің байланысын пысықтауға арналған жазылым құрылымдары, РАПТ әдісін тиімді қолдануға болады. Бұл оқушыларға жазылым үдерісінде қолдау көрсетуге мүмкіндік береді. Жазылым кезінде оқушылардың жас және жеке ерекшеліктері міндетте түрде ескерілуі тиіс. Себебі бастауыш сыныптарда қысқа және мазмұнды мәтіндер алынса, жоғары сыныптарда ол күрделеніп отыруы қажет.

Мұны шетелдік ғалымдар Грэйб пен Каплан да қолдайды. Бірақ жазылымда маңызды бір ескерілетіні - оқушының алға ілгерлеуі. Дағдыдағы ілгерлеушілікті мұғалім анық байқап, оқушыны үнемі жоғары мақсаттарға жетелеп отыруы керек. Себебі білім мазмұнын жаңарту аясында жалпы оқушылардың жазылымды үйренуде алға ілгерілеуі – жалпы тілдік деңгейінің жақсаруының бір бөлігі деп белгілеген. Сонда ғана оқушыда дербес қасиеттер қалыптасатын болады. Бұл баланы бар лексикаларды қолдана отырып, өз ойын білдіруіне қолдау көрсетеді. Жазылым құрылымдары туралы сөз еткенде оқушыларға беретін және бір тиімді әдіс – «ПОПС» әдісі. «ПОПС» әдісімен сөйлемдер құрайды.

Бірінші сөйлем «Менің ойымша,...»

Екінші сөйлем «Себебі, мен оны былай түсіндіремін...»

Үшінші сөйлем «Оны мен мына мысалдармен дәлелдей аламын...»

Соңғы сөйлем «Осыған байланысты мынадай қорытындыға келдім...»

«ПОПС» әдісі оқушыларға ойларын қағазға дәлелмен, дәйектермен жеткізуге, пікірлерін тұжырымдап жазуға ынталандырады. Бұл әдісті ары қарай эссе жазу дағдыларын жетілдіруге болады. Эссе жазуда да оның құрылымдарын сақтап жазудың маңызы зор. Сол арқылы оқушылар ойларын нақты, тиянақты жеткізуге үйренеді.

Оқушылардың жазылым дағдыларын жетілдірудің тағы бір тиімді тәсілі – өзін-өзі түзету парағы. Оқушылар дәптерлерін алмасу арқылы бір-бірінің жұмыстарын немесе түзету парағы арқылы жазғандарын тексеріп, өзгертуге мүмкіндік алады. Бұл тәсіл оқушылардың жазылым дағдыларын одан ары дамытуға мүмкіндік береді.

Жазылым- оқыту мен оқудың түпкі нәтижесі. Сондықтан бұл бағытта әлі де ізденіс пен талпыныстар қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 ҚР «Білім туралы» Заңы. Астана, Ақорда, 27 шілде 2007 ж. №319-3 РК// Білім беру мекемесі басшысының анықтамалығы 2007, №9

2 (http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_).

3 ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы Астана, 2010 (http://nkaoko.kz/documents/law_of_education/).

4 Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде орыс тілді мектептердегі «Қазақ тілі» пәні бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016

5 Оразбаева Ф. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі, Алматы 2000

6 Говорение как вид речевой деятельности <http://doshkolnuk.com/govorenie-kak-vid>

7 Резуанова Ғ.Қ., Шнайдер В.А., Қазақ тілі сабағында қолданылатын ойындар. Оқу-әдістемелік құрал. – Павлодар: Павлодар Университеті, 2006-128 бет.

8 Әбдезұлы Қ., Тұрсынғалиева С., Қазақ әдебиеті - әдістемелік нұсқау. Орыс тілінде білім беретін мектепке арналған. Арман ПВ, 2012

КОМПОНЕНТЫ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ К РЕАЛИЗАЦИИ ГЕНДЕРНОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ ШКОЛЬНИКОВ

ЕРОФЕЕВА Р. Ж.
магистр, докторант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар
ПФЕЙФЕР Н. Э.
д.п.н., профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

В условиях смены образовательных стереотипов, быстро изменяющихся социальных, экономических условий, профессиональная деятельность значительно усложняется, предъявляя тем самым повышенные требования к работнику, актуализируются психологические ресурсы личности.

В современном образовательном пространстве готовность будущего педагога физической культуры к профессиональной педагогической деятельности является одним из главных требований, предъявляемых к будущим специалистам и определяет способность выпускника вуза быстро адаптироваться к практической профессиональной деятельности в быстро изменяющихся условиях современной системы образования.

Проблему готовности Л. И. Божович, А. В. Запорожец, Л. А. Венгер, И. Шванцар, Г. Вицлак рассматривали в связи с тремя основными этапами становления, формирования личности человека: начало обучения в общеобразовательной школе, начало

получения профессионального образования (профессиональное самоопределение) и самостоятельная профессиональная деятельность.

Студенческий возраст является сенситивным периодом для развития основных социогенных потенций человека [1], способствующим формированию направленности ума, склада мышления, профессиональной направленности, работоспособности и мотивации на самообразование. Новый статус предполагает и новую систему отношений и обучения, адаптируемых к условиям профессионально-педагогической деятельности, где адаптационные возможности формируются на дидактическом уровне (приспособление к новым условиям обучения); социально-психологическом (вхождение в новую социальную среду) и профессиональном (принятие ценностей будущей профессии и ориентация на непрерывность образования в течение всей жизни). Профессиональная готовность определяется выработкой «знаний в действии», т.е. умений и навыков, которые характеризуются последовательностью разворачивающихся педагогических действий на основе теоретических знаний и единства умения мыслить и действовать.

Таким образом, понятие профессиональной готовности рассматривается как категория теории деятельности и понимается, с одной стороны, как результат процесса подготовки, с другой – установки на что-то. Под готовностью будущего учителя физической культуры к реализации гендерного подхода в обучении школьников, мы понимаем системное образование личности педагога, интегрирующее в себе: знание основ гендерной педагогики, потребность и умение применять их в практической профессиональной деятельности по физическому воспитанию школьников, способность решать задачи этой деятельности на высоком компетентностном уровне, стремление к саморазвитию и самореализации в данном направлении.

Говоря о готовности, мы не можем не выделить компоненты профессиональной готовности учителя физической культуры.

Анализу диссертационных работ показал, что данной темой занимались многие ученые, но никто не изучал готовность учителей физической культуры. В. В. Дудукалов в полоролевом воспитании студентов первых курсов рассматривает следующие компоненты – когнитивный, рефлексивно-оценочный, личностно-смысловой [2]; И. А. Загайнов в процессе формирования гендерной компетентности

будущего учителя основывается на компонентах – мотивационно-ценностном, когнитивном, поведенческом [3]; Т. Е. Овчинникова применяла гендерный подходе в обучении студентов иностранному языку, и определяла следующие компоненты: когнитивный, эмоциональный, деятельностный (коммуникативно-речевой) [4]; М. А. Толстых изучала гендерную идентичность студентов младших курсов вузов, и выделила интеллектуально-когнитивный, эмоционально-смысловой, рефлексивно-регулятивный компоненты [5]; С. В. Рожкова, при изучение гендерных особенностей педагогической культуры учителя, выделяла компетенции – личностно-смысловую, социально-культурную, профессионально-исследовательскую, коммуникативную, информационную, гендерную, а они, включали в себя такие компоненты, как содержательный, рефлексивный, организационный [6].

Анализ перечисленных выше методологических подходов стал основополагающими при разработке компонентов готовности будущего учителя физической культуры к реализации гендерного подхода в обучении школьников. В этой связи мы рассматриваем готовность как целое, состоящее из пяти структурных компонентов: личностно-смыслового, мотивационно-ценностного, информационно-теоретического, действенно- практического, рефлексивно-оценочного. Каждый из данных компонентов обладает специфичным только для него содержанием и выполняет свои функции. Рассмотрим выделенные компоненты.

Личностно-смысловой компонент готовности предполагает наличие у будущего учителя физической культуры:

- личностного отношения к идеям о предназначении мужчины и женщины в обществе, их социальной роли;
- отношение к своей личности как представителю определенного пола;
- психолого-педагогической готовности к пониманию, принятию и признанию различных типов гендерной идентичности, многообразия проявлений гендерного поведения, гендерная толерантность.

Мотивационно-ценностный компонент готовности будущего учителя физической культуры характеризуется:

- наличием интереса к проблеме гендерного подхода в образовании;
- системой ценностных ориентаций, определяющих отношение к деятельности по реализации гендерного подхода в обучении

школьников физической культуры, а также профессионально-личностных качеств, обуславливающих выбор способов педагогической деятельности, ее содержание и соответствие гендерному подходу в обучении школьников;

- мотивацией к профессиональному самосовершенствованию и саморазвитию в данном направлении;

- принятием или отторжением гендерных стереотипов и гендерных норм как ориентиров в конструировании гендерного взаимодействия с учащимися и коллегами.

Информационно-теоретический компонент готовности является теоретической основой для формирования данной готовности.

С теоретической позиции выделяем содержание образования, которое состоит из:

знаний о сущности понятия «гендер» и гендерных особенностях субъектов образовательного процесса, включающих в себя: основные понятия («пол», «гендер», «дифференциация полов», «маскулинность», «фемининность», «андрогинность», «гендерные особенности» и др.);

ценностно-ориентирующие знания (осознание ценности, роли и места каждого человека в обществе независимо от его пола, сформированность общечеловеческих и профессиональных ценностей);

социально-правовые и экономические знания (знание законодательства по вопросам равноправия мужчин и женщин в обществе, по вопросам трудоустройства и ситуации на рынке труда, спросе и предложениях на различные профессии, проявлении ответственности за будущее страны и др.);

психолого-педагогические знания (знания о различных проявлениях мыслительных и психических процессов школьников – мальчиков и девочек, об особенностях познавательных способностей обучаемых, психологии взаимоотношения полов и др.);

биолого-физиологические знания (возрастные и анатомо-физиологические особенности мальчиков/мужчин и девочек/женщин и др.);

этические знания (нравственные понятия, относящиеся к уважительному отношению между представителями разного пола и гендера, знание норм поведения в обществе и др.);

методико-педагогических знаний (знания о специфике и основных направлениях осуществления гендерного подхода в обучении школьников физической культуре, знания о методах гендерной диагностики учащихся).

Действенно-практический компонент готовности включает в себя наличие практических умений и навыков, необходимых в профессионально- педагогической деятельности будущего учителя физической культуры для реализации гендерного подхода в обучении школьников. Учителю как субъекту данной деятельности необходимы:

- общепедагогические умения (организаторские (мобилизационные, информационные, развивающие, ориентационные) и коммуникативные (перцептивные, вербального общения и педагогической техники));

- технологические умения (умения выполнять различной степени сложности упражнения как для мальчиков, так и для девочек; умения по выполнению домашних обязанностей и самообслуживанию, обустройству своего быта, рациональному ведению домашнего хозяйства; оказанию помощи в выборе будущей профессии и др.);

- умения по воплощению методов реализации гендерного подхода, а именно: владение методиками гендерной диагностики учащихся; владение методами реализации гендерного подхода в обучении школьников; умения организовывать учебный процесс на основе идей гендерного равенства и взаимодействия полов; умения корректировать воздействие гендерных стереотипов школьника в пользу проявления и развития его способностей при выборе деятельности.

Важность действенно-практического компонента готовности будущего учителя обусловлена тем, что учитель является основным агентом социализации в рамках школьного образования и оказывает большое влияние на формирование у учащихся представлений о качествах мужчины и женщины, их ролях, видах профессиональной деятельности, некоторые из которых учащиеся осваивают на уроках физической культуры.

Рефлексивно-оценочный компонент готовности будущего учителя физической культуры предполагает наличие у него:

- способности к рефлексии своей педагогической деятельности по реализации гендерного подхода в обучении школьников физической культуре;

- определенного уровня развития самооценки (осознания своих возможностей, способности изменить их);

- готовности к самоанализу и самокоррекции.

Обобщая предпринятый анализ научной психолого-педагогической литературы с целью определения сущностной и структурно-содержательной характеристик готовности будущего учителя физической культуры к реализации гендерного подхода в обучении школьников отметим, что данная готовность определяется как закономерный результат профессиональной подготовки, являющийся системным образованием личности педагога, и представляет собой единство взаимосвязанных структурных компонентов: личностно-смыслового, мотивационно-ценностного, информационно-теоретического, действенно-практического, рефлексивно-оценочного.

ЛИТЕРАТУРА:

- 1 Григоренко Л. В. Формирование готовности студентов педагогического вуза к профессиональной деятельности в процессе самостоятельной работы : дис. ... канд. пед. наук /Л. В. Григоренко. – Кривой рог, 1991. – 185 с.
- 2 Дудукалов В. В. Педагогические условия полоролевого воспитания студентов младших курсов вузов [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / В. В. Дудукалов. - Волгоград, 2002. – 156 с.
- 3 Загайнов И. А. Формирование гендерной компетентности педагога в процессе профессиональной подготовки [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / И. А. Загайнов. – Йошкар-Ола, 2007. – 196 с.
- 4 Овчинникова Т. Е. Гендерный подход в обучении студентов университета иностранному языку [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / Т. Е. Овчинникова. – Оренбург, 2007. – 206 с.
- 5 Толстых М. А. Становление гендерной идентичности студентов младших курсов вузов [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / М. А. Толстых. – Волгоград, 2006. – 221 с.
- 6 Рожкова С. В. Гендерные особенности педагогической культуры учителя [Текст] : дис. ... канд. пед. наук / С. В. Рожкова. – Ростов-на-Дону, 2006. – 212 с.
- 7 Горшкова Т. А. Формирование готовности будущего учителя технологии к реализации гендерного подхода в обучении школьников [Текст]: дис. ... канд. пед. наук/Т. А. Горшкова. – Ульяновск, 2010. – 212 с.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНДЕ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАСЫРМАЛАРДЫ ӨЗІРЛЕУ

ЕСМАҚАЕВА Г. Б.
магистрант, мұғалім, С. Торайғыров атындағы ПМУ,
№ 21 ЖОББМ, Павлодар қ.

Қазіргі мектепте басым мақсат: қоршаған ортамен белсенді қарымқатынасқа түсуге, өз бетімен білім алып, өзін өзі дамытуға дайын тұлғаны дамыту. Өз бетінше оқуға қол жеткізу үшін баланың өз бетінше бақылаубағалаушылық қабілетінің болуы маңызды. Яғни оның өзінің қызметін бақылауға және бағалауға дайындығы мен қабілеті, пайда болған қиындықтардың себебін анықтауы мен жою алуы. Бүгінгі бағалау жүйесі білім берудің оқыту парадигмасының аясында өзірленіп, білім беру процесін емес білім алу процесінің нәтижесін көрсетеді [1, 4 б.].

Қазіргі кезде ел мектептерінде оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау қолданысқа ие, себебі бұл тәсіл барлық процеске қатысушыларға оқу материалының игерілу деңгейін түсініп, кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Кері байланыс қаншалықты мазмұны терең болса, соншалықты оған әсері сындарлы бола түспек [1, 35 б.].

«Ұлттық білім беру саясатына шолу. Қазақстандағы орта білім беру» (2014) ЭЫДҰ есебінде сыныпта жүргізілген бағалаудың жиілігін арттыру, маңыздылығын, сапасын жетілдіруге бағытталған шаралар реті ұсынылған. Сондай-ақ, критерийлер негізінде бағалау жүйесін енгізу, жоғары ойлау деңгей дағдыларына қатысты бағалау критерийлерін ақтау, мұғалімдерді даярлау, білім берудің әр кезеңінде ұлттық стандартталған тестілеу өткізу, мәліметтерді сенімді жинақтау, тиімді жүйе құру және т.б. Бұл ретте өткізілген бағалаудың нәтижелерін тиімді қолдану қажеттілігі ескертіледі [3, 12 б.].

Түрлі деңгейдегі тапсырмалар – білім алушының қабілетін есепкне ала отырып, дифференциациялық оқытуды ұйымдастыру үшін қолданылатын күрделілігі түрлі деңгейдегі тапсырмалар.

Критериалды бағалау төмендегідей қағидаттарға (принциптерге) негізделеді:

- Оқыту мен бағалаудың өзара байланысы. Бағалау оқу бағдарламасындағы мақсаттармен, күтілетін нәтижелермен тікелей байланысты оқытудың ажырамас бір бөлігі болып табылады. Демек, неге және қалай оқытады, білім алушының қажеттілігі қандай және

бағалау тәжірибесінде жүзеге асыруға қажетті нәтижелерге жетуге қалай көмектесуге болады деген сұрақтарға жауап іздеу.

- Шынайылық, анықтық және валидтілік. Бағалау дәл және сенімді ақпаратты ұсынады. Қолданылатын критерийлердің, құралдардың оқу мақсаттарына жетуге, күтілетін нәтижелерді бағалайтынына сенімділік бар. Объективтілік, анықтық, валидтілік жиынтығы бағалаудың сапасын анықтайды. Барынша мазмұнды сипаттаманы бағалауды қаншалықты дұрыс өткізетінімізді және нақты нені өлшейтінімізді бағалаудың валидтілігі ұсынады. Аталған қағидатты жүзеге асыру: нені бағалау қажеттігін нақты түсіну және анықтауды; бағалау критерийлерін құрастыру және негіздеуді; тапсырмаларды құрастыру және рәсімдерді жоспарлауды көрсетеді.

- Ашықтық және нақтылық. Бағалау түсінікті, айқын ақпараттарды ұсынады, сондай-ақ, барлық оқу үдерісіне қатысушылардың қызығушылығын, жауапкершілігін арттырады. Аталған қағидат мақсаттар мен бағалау рәсімдерінің түсінікті, нұсқаулықтың анық және нақты, нәтижелердің пайдалы және қолжетімді болуын болжайды. Бағалау үдерісінде оның мақсаттылығы мен дұрыстығы еш күмән тудырмауы тиіс. Өз кезегінде білім беру үдерісіне қатысушылар арасындағы өзара әрекет пен сенімге қол жеткізу олардың қызығушылығын арттыру және оқу нәтижесіне оң әсер етуге ықпал етеді.

- Үздіксіздік. Бағалау білім алушылардың оқу жетістігінің ілгерілеуін дер кезінде және жүйелі қадағалап отыруға мүмкіндік беретін үздіксіз үдеріс болып табылады. Бағалау үдерісінің тұрақтылығы рәсімдер арасындағы өзара байланысты негіздейтін және бірыңғай білім беру жүйесін құратын қалыптастырушы бағалау, балл қою кестесі механизмін қолдану және жиынтық бағалаудың кестесін белгілеу әрекеттері арқылы қамтамасыз етіледі.

- Дамытуға бағыттылық. Бағалау білім алушылардың, мұғалімдердің, мектептің, білім беру саласының даму бағытын анықтайды және ынталандырады. Бағалау білім алушылардың қандай білім мен дағдыларды меңгергені туралы ақпараттарға талдау жасауға және жинақтауға негізделген білім беру үдерісінің алдағы уақыттағы қадамдары туралы негізгі шешімді қабылдауына мүмкіндік береді [4, 16 б.].

Қалыптастырушы бағалау үдерісін білім алушылардың қажеттіліктеріне сәйкес және тиімді жоспарлау үшін мұғалімге оның формасын, мазмұнын, жиілігін, сондай-ақ құралдарын өз бетінше анықтау мүмкіндігі беріледі.

Мұғалім оқу үдерісіне және қалыптастырушы бағалауға оқу бағдарламасына сәйкес барлық оқу мақсаттарын енгізуі қажет. Сол үшін мұғалімге көмек ретінде оқу мақсаттары бойынша бағалау критерийлері, дескрипторлары бар тапсырмалар үлгілері берілген қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы дайындалды. Қалыптастырушы бағалаудың жинақтары сабақты жоспарлау кезінде тапсырмаларды іріктеу үшін дереккөздері ретінде қолданылады және басып шығару талап етілмейді. Қалыптастырушы бағалаудың тапсырмаларын өз бетінше құрастыру үшін мұғалімге:

- оқу бағдарламасымен, оқу жоспарымен танысу, оқу мақсаттарына талдау жасау;
- оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары негізінде бағалау критерийлерін құрастыру;
- тапсырма құрастыру кезінде саралау (дифференциялау) тәсілін қамтамасыз ету үшін бағалау критерийлерін ойлау дағдыларының деңгейлеріне бөлу;
- бағалау критерийлері мен ойлау дағдылары деңгейлеріне сәйкес тапсырмалар құрастыру;
- әр тапсырмаға оның орындалу кезеңдерін сипаттайтын дескрипторлар құрастыру ұсынылады. Мұғалім оқу мәнмәтінің, өз білім алушыларының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тапсырмаларды іріктеп алады немесе құрастырады [3, 16 б.].

Ашық сұрақтар талдауды және бағалау ақпараттарын талап етеді, қиялдауға, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ынталандырады.

Сұрақты дұрыс қойғанда өз ойын айтуға, ақпарат алмасуға, диалогтік оқуды дамытуға, маңызды кезеңдерге назар аудартуға, оқудағы бастамашылдығын қолдауға мүмкіндік беруі, қызықтыруы мүмкін. Осылайша, сұрақ білім алушы қалайтындай, жауап бере алатындай немесе оқуда, жауап іздеуде қызықтыратындай берілуі қажет. Алайда сұрақты қолдану кезінде кейбір пікір білдірілмейтін, толықтырылмайтын, жауап алу ұзаққа созылатын сұрақтар механикалық түрде қайталана берген жағдайда қиындықтар туындауы мүмкін (Геффрой Э. К., 1997) [2, 28 б.].

Осындай қателіктердің алдын алу үшін:

- негізгі және екінші кезектегі мәселелер көтерілген, жетекші және басқа да сұрақтарды қою;
- егер білім алушылар тапсырма жауабын білетінін алдын ала білсеңіз ондай сұрақтарды қоймау;

- сұрақты қысқа етіп құрастыру, әр білім алушы үшін түсінікті, қисынды болуын қамтамасыз ету;

- әлсіз тұстарын анықтауға бағытталған, білім алушыларға өздерінің қателескен тұстарын анықтай алуға мүмкіндік беретін сұрақтар құрастыру;

- оқытудың тиімділігін арттыратындай сұрақтарды алдын ала жоспарлау ұсынылады. Сондай-ақ, қашан, қандай сұрақтарды қоюды, мүмкін жауаптарды, қате жауаптарды қалай жөндеуге болатынын, күтпеген сұрақтарды қалай қабылдайтынын, жауапты қалай жақсартуға болатынын анықтау да ұсынылады [2, 32 б.].

Блум таксономиясы оқуды күрделілік деңгейінің өсуі бойынша алты танымдық деңгейге бөлінеді. Оқу мақсаттарын Блум таксономиясы бойынша жіктеуде бағалау критерийлерін құруда мұғалім басшылыққа алатын зат есім мен етістіктерді дұрыс қолдану маңызды.

1 Оқу мақсаты: 8.6.1.2 Елдерді басқару формасы және мемлекеттік құрылымы бойынша топтастырады

Бағалау критерийі: Мемлекеттерді басқару формасы бойынша жіктейді

а) конституциялық монархия елдерін анықтаңыз

Бутан, Оман, Қырғызстан, Франция, Испания [1]

б) абсолюттік монархия елдерін анықтаңыз

Германия, АҚШ, Сауд Арабиясы, Бруней [1]

Қорытынды: Нұсқау карапайым, дәл және қысқа. Қысқа жауап, ұпайы нақты көрсетілу қажет.

2 Оқу мақсаты: 8.3.2.1 климат түзуші факторларды талдайды

Бағалау критерийі: Климат элементтерін, климатты қалыптастырушы факторларды анықтайды [4].

Сурет 1

	тура күн радиациясы	жиынтық күн радиациясы	шашыранды күн радиациясы	шағылысқан күн радиациясы
адамға				
аққалаға				
ұшаққа				
итке				

Қорытынды: Оқушының жас ерекшелігі ескеріле отырып, тапсырма түсінікті, қолжетімді берілуі қажет. Когнитивті дағдыны дамыта отырып, сыни ойлауға арналғаны жөн.

3 Оқу мақсаты: 8.3.2.5 жергілікті компонентті қосымша камту негізінде климаттың адамзат тіршілігі мен шаруашылығына тигізетін әсеріне баға береді

Бағалау критерийі: Адамзат әрекетінің атмосфера мен климатқа тигізетін кері әсерін жіктейді

а) климаттың адамзат шаруашылығына жағымды әсерін атаңы [1].

б) климаттың адамзат шаруашылығына жағымсыз әсерін топтастырыңыз [1].

с) кәсіпорындар атмосфера ластануын төмендету үшін сіздің ұсынысыңыз [1].

Қорытынды: Берілген тақырыптың түрлі аспектілерін ашып көрсете отырып, өз көзқарасын аргумент түрінде келтіру, мәселені шешу жолдарын ұсына алатындай бағыттау қажет.

Тапсырма нақтылықты көрсетуі қажет. Түрлі командалық сөздерді қолдана отырып, әрекеттер сипаттамасы тұспа тұс келгені дұрыс болады.

Оқыту тек білім берудің төңірегінде ғана болмайды, ол оқушының жеке тұлға ретінде жан-жақты дамуына да тікелей қатысты болады. Оқытудың қаншалықты табысты, ойдағыдай өтетіні, сондай-ақ, білім алушылардың қандай қиындықтарды басынан өткізетіндігі туралы ақпаратты мектептің тиімді бағалау жүйесі көрсетеді.

Ашық тапсырмалар түрлері оқушының тапсырманы орындау кезінде қажетті деңгейдегі оқу нәтижелеріне жақындауға

мүмкіндік бере отырып, әр сатыда білім деңгейінің сапасын қамтамасыз етеді. Білім алушылар өзінің біліміндегі ақаулықтарын өз бетінше және саналы анықтап, мұғаліммен бірге оларды жою бойынша жұмыс жүргізеді. Сонымен қатар, ашық тапсырмалар түрлері жеті түйінді құзыреттіліктер негізінде жеке тұлғаның тұтас дамуы үшін іргесін қалауы қажеттілігіне негізделген, ал бағалау жүйесі болса, білім мазмұнының жаңару үрдісіне сәйкес келуі тиіс. Педагогикалық технология түрі пәндік білімнің неғұрлым сапалы және саналы түрде меңгерілуіне, біліктілігі мен қабілеттерін мақсатты түрде қалыптастыруға ықпал етуіне, пәнді оқып-білу қабілетінің дамуына, оқушылардың психикалық және шығармашылық дамуының оң әсеріне, тәуелсіздік, белсенділік, жауапкершілік өсуіне бастама болады. Тапсырмалар ұсыныс түрінде берілген, білім алушылардың мүмкіндігін, қажеттіліктерін есепке ала отырып, бейімдеуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Әдістемелік құрал. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериялы бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 58 б.

2 Тренерге арналған нұсқаулық. «География» пәні бойынша «Бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу және сараптау» педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. – Астана, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018. -136 б.

3 Критериялы бағалаудың кіріктірілген моделі әдістемелік ұсыныстар. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы. Білім сапасын бағалау департаменті. – Астана, 2013 ж. – 36 б.

4 О.И.Можаева, А.С.Шилибекова, Д.Б.Зиеденова. Негізгі және жалпы орта мектеп мұғалімдеріне арналған критериялы бағалау бойынша нұсқаулық: Оқу-әдістемелік құрал.– Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2016. - 54 б.

5 Тренерге арналған нұсқаулық. «География» пәні бойынша «Бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу және сараптау» педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. – Астана, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2018. -136 б

СИТУАЦИОННАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ. КЕЙСЫ

ЖАНГАЗИНА З. Ш., БЕЙСЕНБАЕВА Ж. Ш.
учителя, СОШ № 10, г. Екибастуз

Одним из прогрессивных методов обучения, способных формировать функциональную грамотность, является кейс-метод, который позволяет перейти к ситуационной методике обучения. Общеизвестной родиной кейс-метода является Гарвардская школа бизнеса (20-е годы XX века).

Конкретная ситуация, включаемая в кейс-метод, — это описание определённых условий из жизни, ориентирующее учеников на формулирование проблемы и поиск вариантов её решения.

Для работы учащимся представляется письменная информация о ситуации, которая может быть произвольного объёма и степени подробности. В ней также фиксируется фактическая сторона дела: что, где, когда происходит, кто включён в ситуацию, каковы внешние условия и дополнительные ограничения, влияющие на ситуацию.

В настоящее время различают три основные структуры описания ситуации кейса: временная, сюжетная и разъяснительная. Любая ситуация в кейсе должна происходить во времени. Поэтому учащиеся, работающие с кейс-материалом, должны чётко представлять, в какой временной последовательности происходят события, изложенные в кейсе. В свою очередь, сюжетная линия кейса определяет интерес учащихся, их увлечённость материалом. Разъяснительная структура кейса заключается в том, что изложенная ситуация в кейсе должна быть понятна.

Мы разработали и апробировали мини-кейс по математике «Решение практико-ориентированных задач». В данном кейсе, ориентированном на учащихся 8 класса, приводятся различные задания, погружающие учащихся в реальность. Для решения данной проблемной ситуации, учащиеся должны были предложить наиболее дешёвый и наиболее дорогой вариант покупки; различную комплектацию скейтборда; рациональное использование имеющихся средств; рассчитать оптимальный угол наклона при прыжке.

Для адекватной оценки результатов работы учащихся над кейсом была применена критериальная система оценивания. В

систему оценивания работы над кейсом включается ряд таких важных критериев, как умение сформулировать и обосновать проблемы, предложить способы их решения, творчески подойти к выполнению заданий кейса. Не менее важны также самостоятельность подхода, чёткое и ясное представление результатов выполнения кейса, аргументированность, логичность и демонстрация владения информацией.

Тема: Решение практико-ориентированных задач.

Мини-кейс

Медет не очень усердный ученик. Школу посещает скорее по принуждению. Усилия всей семьи направлены на то, чтобы дать Медету престижное высшее образование, хотя он еще учится в 8 классе. Тесты ВОУД и ЕНТ содержат много практических задач, связанных с реальной жизнью, однако в учебниках таких заданий нет. Родители опасаются, что сын не сможет сдать экзамены, и решают «погрузить его в реальность». Медет большой любитель кататься на скейтборде. Он получает задание зайти в магазин «Всё для спорта», чтобы выяснить цены на некоторые товары.

Таблица 1

Товар	Цена в тугриках (денежная единица)	
Собранный скейтборд	82 или 84	
Платформа	40, 60 или 65	
Один комплект из 4 колес	14 или 36	
Один комплект из 2 держателей колес	16	

Один комплект металлических и резиновых деталей скейтборда (подшипники, резиновые прокладки, болты и гайки)	10 или 20	
---	-----------	---

Вопрос 1. Медет захотел сам собрать для себя скейтборд. Какую наименьшую и какую наибольшую цену можно заплатить в этом магазине за все составные части скейтборда?

Вопрос 2. В магазине предлагаются на выбор три различных вида досок, два различных комплекта колес, два различных комплекта металлических и резиновых деталей. При этом имеется только один выбор комплекта держателей колес. Сколько различных скейтбордов может собрать Медет из предлагаемых составных частей?

A. 6 B. 8 C. 10 D. 12

Вопрос 3. У Медета 120 тугриков, и он хочет собрать самый дорогой скейтборд, который может себе позволить на эти деньги. Сколько денег он может истратить на каждую из 4 частей скейтборда?

Вопрос 4. Скейтбордист прыгает на стоящую на рельсах платформу, со скоростью $v = 3$ м/с под острым углом α к рельсам. От толчка платформа начинает ехать со скоростью

$u = \frac{mv}{m + M} \cos \alpha$ (м/с), где $m = 80$ кг – масса скейтбордиста со скейтбордом, а $M = 400$ кг – масса платформы. Под каким максимальным углом α (в градусах) нужно прыгать, чтобы разогнать платформу не менее чем до 0,25 м/с?

Предполагаемые решения задач

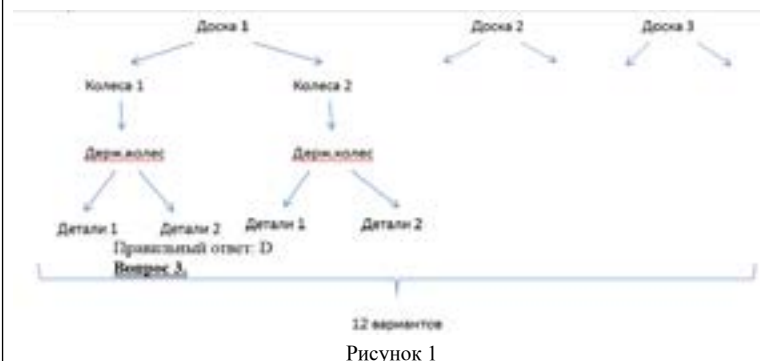
Вопрос 1. Наименьшая цена складывается из наименьших цен составляющих скейтборда: $40+14+16+10=80$ тугриков. Наибольшая цена складывается из наибольших цен составляющих скейтборда: $65+36+16+20=137$ тугриков.

Ответ: 80 тугриков, 137 тугриков.

Вопрос 2. К каждому из трех видов платформ можно подобрать два вида колес. Получается шесть различных комбинаций платформ и колес. К каждой из этих комбинаций комплект держателей подбирается одним единственным способом. Значит, есть шесть

комбинаций платформ, колес и держателей колес. К каждой из этих комбинаций комплект деталей подбирается двумя способами. Итого получается двенадцать способов сборки скейтборда.

Изобразим схематично сборку скейтборда:

1-й способ. Самый дорогой скейтборд стоит 137 тугриков. У Медета только 120 тугриков, ему надо сэкономить как минимум 17 тугриков. На платформе можно сэкономить либо 5 (что недостаточно), либо 25 тугриков, на колесах – 22, на комплекте деталей – 10 (что тоже недостаточно). В сочетании экономия составляет либо более 22 тугриков, либо 15 тугриков (что также недостаточно). В итоге, минимальную экономию, составляющую не менее 17 тугриков, можно осуществить на колесах. Самый дорогой скейтборд со стоимостью не более 120 тугриков собирается из платформы за 65, колес за 14, держателей колес за 16 и комплекта деталей за 20 тугриков.

2-й способ. Выпишем таблицу, сколько Медет может сэкономить на деталях самого дорогого скейтборда.

Таблица 2

Деталь скейтборда	Экономия
Платформа	5 или 25
Комплект колес	22
Комплект деталей	10

В сочетаниях экономия может составить 5, 10, 15, 22, 25, 27, 32 и более тугриков. Наименьшая возможная экономия, большая семнадцати, составляет 22 тугрика (экономия на комплекте колес).

Ответ: 65 тугриков на платформу, 14 – на колеса, 16 – на держатели колес, 20 – на комплект деталей.

Вопрос 4. Задача сводится к решению неравенства $\mu \geq 0,25$ на интервале $(0^\circ; 90^\circ)$ при заданных значениях массы скейтбордиста $m = 80$ кг и массы платформы $M = 400$ кг:

$$\mu \geq \frac{1}{4} \Leftrightarrow \frac{m}{m+M} v \cos \alpha \geq \frac{1}{4} \Leftrightarrow \frac{80}{80+400} \cdot 3 \cdot \cos \alpha \geq 0,25 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow \frac{1}{2} \cos \alpha \geq \frac{1}{4} \Leftrightarrow \cos \alpha \geq \frac{1}{2} \Leftrightarrow 0^\circ < \alpha \leq 60^\circ$$

Ответ: 60.

Рефлексия:

Попробуйте понять, для чего лично Вам может пригодиться сегодняшнее занятие?

Есть ли особенности при подготовке к экзамену по математике? Следует ли уделять одинаковое внимание всем учебным предметам или сосредотачиваться на изучении только некоторых?

Какие возможные выгоды от вашей совместной работы Вы способны почерпнуть?

Какая информация для нас является ценной, а какая – полезной? Забываем ли мы с течением времени ценную или полезную информацию?

Можно ли задания так переформулировать, чтобы свести к известным вариантам?

Зачем нужна математика спортсмену?

Стоит ли при подготовке пользоваться компьютером как инструментом для получения, представления, обработки информации?

Являются ли задачи с практическим содержанием из практики ВОУД, ЕНТ отражением реальных ситуаций?

Можно ли, проанализировав задачу, подготовиться к решению целого набора заданий?

Живя в обществе, будучи просто потребителем, ты подходишь к оценке ситуации иначе, чем производитель?

Таким образом, кейс-технологии развивают умение:

- анализировать и устанавливать проблему;
- четко формулировать, высказывать и аргументировать свою позицию;
- общаться, дискутировать, воспринимать и оценивать вербальную и
- невербальную информацию;

- принимать решения с учетом конкретных условий и наличия фактической информации.

Кейс-технологии помогают:

- понять, что чаще всего не бывает одного единственно верного решения;

- выработать уверенность в себе и в своих силах, отстаивать свою позицию и оценивать позицию оппонента;

- сформировать устойчивые навыки рационального поведения и проектирования деятельности в жизненных ситуациях.

Кейс-метод, в отличие от многих традиционных методов обучения, позволяет учащемуся применить полученные теоретические знания к практической ситуации, и, понять, с одной стороны, что они получены не зря, а с другой – что реальный мир весьма далёк от мира теоретических моделей. Разбор кейсов способствует активному усвоению знаний и накоплению определённого багажа практической информации, которая может оказаться в жизни более полезной, нежели теоретические знания. Также в процессе разбора кейсов развиваются аналитические, творческие и коммуникативные навыки, крайне необходимые в современном мире.

ЛИТЕРАТУРА

1 Бухаркина М.Ю., Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие. – М.: Академия, 2010. – 368 с. [1, с. 44-52]

2 Маргвелашвили Е. О месте «кейса» в российской бизнес-школе. // Обучение за рубежом. – 2000. – № 10. [2, с. 16-18]

3 Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с [3, с. 76-80]

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ІЗДЕНІС АРҚЫЛЫ БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІН ЖӘНЕ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС – ТӘСІЛДЕРІН ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІН ЖЕТІЛДІРУ ЖӘНЕ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

ЖЕТПІСБАЕВА Г. К; КАМЗИНА А. Д
мұғалімдер, № 10 ЖОББМ, Екібастұз қ.

«Тегінде, адам баласы адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез деген қасиеттермен озады» ұлы ақын Абай сөзі барлық уақытта

өз мәнін қосады. Білім – қоғамды әлеуметтік мәдени-ғылыми прогреспен қамтамасыз ететін ғажайып құбылыс, адам үшін де, қоғам үшін де ең жоғары құндылық. Бүгінгі білім беру сапасы- бұл біздің қоғамымыздың ертеңі. Сондықтан біздің еліміздің болашағы, мұғалімнің шығармашылығына байланысты. Мұғалім қазіргі кезде тек ақпарат берумен ғана емес, оқушының ізденіс қызметінің көмекшісі болуы керек. Осы бағытта оқытудың жаңашаланған технологиялары маңызды роль атқаратыны сөзсіз.

Жаңартылған білім мазмұнында үш басымдық бар: олар – критериялды бағалау жүйесі: шиыршық жүйесімен оқыту (оқыған тақырыбынды түпқазыққа орала отырып дамыта түсу), саралау, топтық білім алуда, оқушылардың бірін-бірі қолдауына мүмкіндік көп беріледі. Сөздік қолданысқа «дескриптор» деген термин енуде, бұл-жұмысты орындаудың қадамдары, онда нақтылық бар. Тағы бір атап өтерлігі, бағалау критериялды түрде, шынайы жүретіндіктен, бала да күтілетін нәтижені біліп отырады.

Қазіргі кезеңде ұстаздың алдында тұрған маңызды, жауапты міндеттердің бірі – оқушыға тиянақты білім беру. Білім беруде оқушылардың жас ерекшеліктеріне көңіл бөліп, тиімді әдіс-тәсілдерді таңдап алу.

Критерийлер – оқытудың міндеттерін жүзеге асыратын өлшемдер, атап айтқанда, оқушылар жұмыс барысында орындайтын іс-әрекеттер тізбесі. Оқушы жетістіктерін критериялды бағалау жүйесі төменде қарастырылған міндеттерді шешеді:

Әрбір оқушының сабақ үдерісіндегі әр кезеңіндегі дайындық деңгейін анықтау;

Білімді меңгерудің жыл аяғындағы ғана емес, күнделікті білім алудың даму динамикасын айқындауы;

Оқушының сабаққа қызығушылығын, белсенділігін арттыруы. Бағаға қарсы теріс көзқарастың болмауы;

Оқушы білімінің жүйеленуі, тереңдеуі, есте сақтауы. Оқушыны табандылық пен шыдамдылыққа тәрбиелеуі;

Білім алу барысындағы қиындықты, қателікті, білім олқылықтарын және оның себептерін дер кезінде анықтауы;

Оқушының білім алу үдерісін қадағалап, дәл және жедел түрде сапалы білім алғаны жөнінде кері байланыс ақпаратын алуы;

Оқушының барлық жұмыс түрлерін бағалауы (өзіндік жұмыс, ағымдағы бағалау, қорытынды бақылау, тренинг, үй жұмысы, шығармашылық т.б.).

Оқушының білімін ағымдық және қорытынды бағалау;

Сабақ үрдісінде көбінесе оқушылармен бірлесіп, ұйымдасқан жұптық, топтық жұмыс барысында белсенді әдістерді қолдану өте тиімді. Бұл әдістердің ішінде ерекше орын алатыны – диалог әдісі. «Диалог әдісі» арқылы оқушылардың ауызекі сөйлеуі, қарым-қатынас жасауы, сұрақ-жауапқа түсуі, әңгімелесуі, сөйлеу қабілеттерін арттыру. Бұл жерде мұғалім, бақылаушы, бағдаршы рөлінде. Бастауыш сыныптарда жұмыс жасағандықтан «Мозайка» әдісі өте тиімді әдістердің бірі. Бұл әдіс сабақтың ұйымдастыру кезеңінде қолданылады. Өйткені оқушылар берілген тапсырманы мозайка әдісіне сала отырып, қызығушылықтары артады, сөйлеу тілі дамиды.

Тағы бір жаңа әдіс бұл «Хикая картасы» әдісі. Бұл әдісті топтық жұмыс барысында қолданамыз. Бұл әдістің тиімділігі сол – барлық оқушы қамтылады. Бірі суретін салып жатса, қалғандары өз іштерінде талдап, бір шешімге келіп, бірін-бірі тыңдап, өз ойларын айтып жатады.

Жаңартылған білім берудегі жаңа әдістердің сабақта тиімді өтудің бір ерекшелігі әр тапсырмаға бағытталып жасалған критерийлерге байланысты. Оқушылар сол критерийлерге сүйеніп жұмыс істеу барысында ізденіске түседі, шығармашылық қабілеттері дамиды.

Менен сұрап қалады-ау деген қорқыныш сезімінен арылады;

Топ болып жауап беруге үйренеді;

Уақыттары қызықты әрі тиімді өтеді.

Жаңа әдістер арқылы жасалған жұптық, топтық жұмыстарда бос отыратын оқушы болмайды.

- Оқушы өз бетімен жұмыс істеуге дағдыланады;

- Оқушының жеке қабілеті айқындалады;

- Іштей бір-бірінен қалмауға тырысады, әсіресе төмен оқитын оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары артады.

- Сабақта белсенділік жоғарылайды;

- Сөздерді есте сақтау қабілеті дамиды;

- Дұрыс сөйлемдер құрауға дағдыланады;

Сөйлеу тілі қалыптасады.

Сабақтың барсынды АКТ-ны пайдалану өте тиімді. Оқушылар тыңдаған мәтіндерін өз ойларымен жеткізеді, тіл байлықтары артады.

Жаңа әдіс-тәсілдер арқылы оқушылармен жүйелі, тиімді жұмыстар жасалады.

Оқыту технологиясында қазақ тілі мен әдебиеттен берілітін білім мазмұны да, оқытатын мұғалім қолданатын әдістер де, қосымша дидактикалық және техникалық құралдар да барлығы бірімен-бірі тығыз байланысты, үйлесіммен қолданылады.

Мұғалім осы жоспардағы іс-әрекеттің дұрыс таным логикасымен басшылық етуі тиіс екені белгілі және де орындаған жобаға өз тарапынан пікір беруі керек.

1) Қызығушылықты ояту-жаңа сабақты түсіндіру кезіндегі үйрену процесі. Бұл бұрынғы білетінмен жаңа білімді ұштастырудан тұрады.

2) Мағынаны тану-жаңа сабақты бекіту процесі. Берілген жаттығуды, мәтінді оқып, тақырып бойынша жұмыс жүргізіледі.

3) Ой – толғанис сабақты қортындылау кезеңі оқушы не үйренгенін саралап, салмақтап оны қалай қолдану керектігін түсінеді.

Педагогикалық технология оқу үрдісімен мұғаліммен оқушының іс-әрекетімен тығыз байланысты. Оның құрылымына мыналар кіреді.

А) Тұжырымдық негіз;

Ә) Оқыту мазмұны;

Б) Үрдістік бөлім – техникалогиялық процесс.

Білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларымен меңгермейінше, сауатты, жан- жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, нәзіктік, адамгершілік, рухани, азаматтық келбетіне қалыптасуына игі әсерін тигізіп, өзін-өзі дамытып, оқу тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Жалпы білім беретін мектептерге және оқушылар болашақта жақсы маман, білімді азамат болуына ең басты жауапты адам- мұғалім. Ұстаз еңбегі оқушы білімімен өлшенеді. Ұстаздың оқу- тәрбие ісі жастардың жүрегін тебірентіп, ой сезіміне әсер ету үшін саяси сауатты, жан-жақты білімді болуы; өз бойындағы білімді оқушы жүрегінде еркін, шебер жеткізе білетіндей әдіскерлік икемділігі; оқушының психологиялық ой-өрісін бақылай алатын сезімтал психолог, өз ісіне, шәкіртіне деген сүйіспеншілігі қажет. Сонда ғана ол-нағыз ұстаз.

«Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті», – деп қазақ ағартушыларының бірі - М. Жұмабаев айтқандай, жас ұрпаққа саналы тәрбие және сапалы білім беру деңгейі ең алдымен мұғалімнің даярлығына, оның іс-

тәжірибесінің қалыптасып, шындалуына байланысты. Сондықтан өмір талабына байланысты жаңа оқу үрдістерін тиімді пайдалану әр мұғалімнің кәсіптік шеберлігін арттыруда да зор маңызын тигізеді. Мұғалімдердің шығарамшылық ізденісі балаларға сапалы да терең білім беру арқылы оқу-тәрбие үрдісінде жоғары нәтижеге қол жеткізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, Назарбаев Зияткерлік мектебі, ДББҰ, 2012 жыл, 56 бет.

2 Критериалды бағалаудың кіріктірген моделі. Әдіснамалақ нұсқаулық. Астана, 2013, 7 бет.

3 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, Назарбаев Зияткерлік мектебі, ДББҰ, 2012 жыл, 58 бет.

ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫНЫҢ БІЛІМ ДЕҢГЕЙІН ЖЕТІЛДІРУ

ЖОМАРТОВА Н. Н.

мұғалім, Абай атындағы № 10 лицей-мектебі, Павлодар қ.

Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын-ала белгіленген критерийлердің (Глейзер енгізген ұғым, 1963) нақты жиынтығының көмегімен өлшенеді. Бұл нормаға негізделген бағалаудан өзгеше. Нормаға негізделген бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі олардың сыныптастарының үлгерімімен салыстырылып қойылады.

Оқушылардың пән бойынша үлгерімі екі тәсілмен бағаланады: қалыптастырушы бағалау (ҚБ) және жиынтық бағалау (ЖБ) [2].

Қалыптастырушы бағалау күнделікті оқыту мен оқу үдерісінің ажырамас бөлігі болып табылады және тоқсан бойы жүйелі түрде өткізіледі. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді, балл не баға қоймастан-ақ оқу үдерісін түзетіп отыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оны оқушылардың жетістіктерін өлшеп, алдағы сабақтарын жоспарлау үшін қолданады.

Қалыптастырушы бағалау оқушылардың оқуда жетістіктерге жетуіне және алға ілгерілеуіне тікелей ықпал ететін және оқушы мен мұғалімнің арасындағы кері байланысты қамтамасыз ететін оқыту мен оқудың бөлінбейтін құрамдас бөлігі болып табылады.

Қалыптастырушы бағалаудың негізгі функциялары:

- қалыптастыру – тәжірибе жүзінде құндылықтар жүйесін белгілеу, қалыптастыру және бекіту,

- ынталандыру – оқушының күтілетін нәтижеге қол жеткізуі, тиімді түрде алға ілгерілеуі үшін қолайлы жағдай жасау;

- уәждеу – оқушылардың бойында оқуға және нәтижеге қол жеткізуге деген ынтаны ояту. Қалыптастырушы бағалаудың міндеттері:

Оқушылардың өзін-өзі бағалау дағдыларын қалыптастыру;

Оқушыларға жүйелі түрде кері байланыс ұсыну;

Оқушыларды мақсатты түрде оқуға уәждеу;

Оқушыларға олардың жұмысының сапасы туралы ақпарат ұсыну;

Мұғалімдерге оқушылардың алға ілгерілеуі туралы ақпарат ұсыну [2, 25-б.].

Осылайша, тиімді оқыту және оқу мақсатында оқушылардың түсіну деңгейін анықтау үшін олардың оқу мақсаттарына жеткендігінің немесе алға ілгерілеуінің деңгейі қадағалануы тиіс.

Бастауыш сыныпта оқытудың негізгі міндеті - баланың жеке басының жан-жақты қалыптасуын қамтамасыз ету, оның қабілетін анықтау және дамыту, мектеп жағдайына тез бейімделуге қажет жағымды мінез-құлық қалыптастыру. Оқытудың әдіс-тәсілдері мен әр түрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру, әлемдік білім кеңістігіне ену, өмірлік білімін жалғастыру-білім беру процесінің негізі болып табылады [4].

Қалыптастырушы бағалаудың әдістерін жеке, жұптық және топтық жұмыстарды ұйымдастыру кезінде де қолдануға болады.

Жеке жұмыс кезінде қалыптастырушы бағалауды жүзеге асыру үшін мұғалім оқушылардың әрекеттерін жүйелі қадағалап және аралық нәтижелерді тіркеп отыруы қажет. Нәтижелерді тіркеу кезінде білім алушылар жұмысының жақсы жағына да, нашар тұсына да назар аударып отырған дұрыс. Жеке жұмыс нәтижелерін талқылауды тікелей білім алушылармен бірге жүргізуді есте сақтау қажет. Сондай-ақ, білім алушылардың өз ойын айтуына мүмкіндік беру маңызды болып табылады.

Жұптық жұмыс қалыптастырушы бағалаудың тиімді формаларының бірі болып табылады. Жұптық жұмыста жұп ішінде бірін-бірі бағалауына болады. Мұндай өзара қарым-қатынас кезінде білім алушылардың дайындық деңгейіне қарамастан өзара көмегі, рефлексиясы, өзін-өзі реттеуі белсенді байқала бастайды. Жұптық жұмыста оларды өз әрекетімен келісуге, өзара әрекеттесуге, пікір алмасуға, сындарлы (конструктивті) кері байланыс беруге үйрету өте маңызды.

Топтық жұмыс кезіндегі қалыптастырушы бағалау кезінде мұғалім белгілі бір дағдыны бағалаудың тиімді тәсілі ретінде қолданып, топтық жұмысты ұйымдастыруына болады. Оқушылар алдын ала бағалау критерийлерімен таныс болуы тиіс. Топтық жұмыс кезінде мұғалім әр топтағы білім алушылардың талқылауын тыңдайды, қадағалайды. Мұғалім ол білім алушылардың атын жазып алуы қажет. Әрі қарай мұғалім білім алушыларға қосымша қолдау көрсетуге қажетті сұрақтар қойып, бақылайды. Егер білім алушылар тәжірибелік тапсырмалар орындайтын болса, онда осы тапсырмаға қатысты сұрақтар болуы мүмкін.

Қалыптастырушы бағалауды ұйымдастыру кезіндегі маңызды кезеңдердің бірі – оқушылар жұмыстарының нәтижелеріне талдау

жасау. Мысалы, қалыптастырушы бағалау нәтижелеріне толық талдау жүргізу үшін мұғалім арнайы құрастырылған бақылау парағын қолдануына болады [2].

Тәжірибеге сүйенетін болсақ, баланың қиялын дамытып, ойын ілгері жетектеуде мұғалім оқушыға үнемі шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын нұсқап көрсетсе, онда балалардың өздері де ізденіске түседі. Оқушылар жеке, жұппен не топпен жұмыс жасау барысында, әуелі идеялармен өзара бөліседі, содан соң бір-біріне сұрақ қою, яғни диалог арқылы жұмыстарын жүйеге келтіреді. Балалардың жауаптарына сүйене отырып, оқушылардың мәселелерді шешудің тиімді жолдарын іздеп таба алатынын, болашаққа болжам жасай және шешім қабылдай алатынын байқадық. Төменде 1-сынып оқушыларына арналған қалыптастырушы бағалау тапсырмалары көрсетілген. Бұл тапсырмаларды жеке, жұппен немесе топпен орындауға болады.

Жаратылыстану ғылымы бойынша білім беру бастауыш сынып оқушыларының табиғи білімқұмарлығының дамуына, әлем жайлы ой-өрісінің кеңеюіне, ғылымды түсінудің және қоршаған ортаны тұтастай қабылдауының дамуына, қоршаған ортаны қорғау және бағалай білу біліктерінің дамуына көмектеседі (кесте-1, 2).

Кесте 1 – «Жаратылыстану» пәні бойынша тапсырма

Бөлім	Адам
Бөлімше	Қалай дұрыс тамақтану керек?
Оқу мақсаты	1.2.3.3 адамның өсуі мен дамуы үшін керек қажеттіліктерді анықтау
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Бағалау критерийі	Дұрыс тамақтану жолдарын біледі
Тапсырма (жеке жұмыс) Зерттейік Өзің жиі тұтынатын азық-түлікті пирамида сатыларына қалай орналастырар едің?	
	
Бағалау критерийі	Дескриптор
	Білім алушы

Өзі жиі тұтынатын азық-түлікті пирамида сатыларына орналыстырады Адамның өсіп-дамуына қажетті жағдайларды атайды	- адам ағзасына пайдалы тағамдарды белгілейді; - адам ағзасына зиянды тағамдарды анықтайды; - тамақтану пирамидасын құрастырады; -өзі жиі тұтынатын азық-түліктерді айтады.
---	--

Кесте 2 – «Жаратылыстану» пәні бойынша тапсырма

Бөлім	Жер және ғарыш
Бөлімше	Қазір ғарышты қалай зерттейді?
Оқу мақсаты	1.4.2.2 ғарышты зерттеуге арналған құрылғылар мен ұшу аппараттарын сипаттау
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Бағалау критерийі	Ғарышты зерттейтін құралдар мен ұшатын аппараттар туралы біледі
Тапсырма (топтық жұмыс) Зерттейік Ғарышқа саяхат жасау үшін не қажет? Зымыран жасап көріңдер.	
Бағалау критерийі	Дескриптор Білім алушы
Ғарышқа тсаяхат жасау үшін зымыран моделін жасайды	-Ғарышқа саяхат жасау үшін не қажет екенін анықтайды; -зымыранның моделін жасайды; -зымыран не үшін қажет екенін айтады.

Математика бойынша бастапқы білім сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамытады, зерттеу және қарым-қатынастың, математикалық білімді өмірде қолданудың алғашқы дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді (кесте-3).

Кесте 3 – «Математика» пәні бойынша тапсырма

Бөлім	Геометриялық фигуралар
Бөлімше	Жазық фигуралардың модельдері (2)
Оқу мақсаты	1.3.2.3 жазық фигуралардың моделдерінен және бөліктерінен композиция құрастыру
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану

Бағалау критерийі	Жазық фигуралардан композиция құрастырады
Тапсырма (жүппен жұмыс) Орындап көр Балапанның немесе күшіктің моделін жасаңдар. Оларды жасау үшін қандай жазық фигураларды қолданасыңдар?	
Бағалау критерийі	Дескриптор Білім алушы
Жазық фигуралардан композиция құрастырады	- Балапанның (күшіктің) қандай фигуралардан құралғанын айтады; - Геометриялық фигуралардан ұсынылған композицияны құрастырады.

Кесте 5 – «Еңбекке баулу» пәні бойынша тапсырма

Бөлім	Саяхат
Бөлімше	Табиғи материалдардан бейне жасаймыз
Оқу мақсаты	1.2.1.1Өз идеялары мен сезімдерін айқындау үшін қарапайым тәсілдерді анықтап, қоршаған ортадағы кейбір визуалды элементтерді қолдану
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Бағалау критерийі	Табиғи материалдардан ерекше композиция жасайды
Тапсырма (жүппен жұмыс) Табиғи материалдар мен сызықтардан ерекше композиция ойлап табыңдар.	
Бағалау критерийі	Дескриптор Білім алушы
Табиғи материалдар мен сызықтардан ерекше композиция жасайды.	- Композициядағы алдыңғы және артқы көріністерді дұрыс сақтап салады; - Түстердің үйлесімділігін сақтайды. - Композициядағы не бейнелегенін айтады.

Кесте 5 – «Дүниетану» пәні бойынша тапсырма

Бөлім	Менің отбасым және достарым
Бөлімше	Менің үйім

Оқу мақсаты	1.1.1.1 түрлі дереккөздерді зерттей отырып, «отбасы» ұғымын түсіну және мәнін түсіндіру
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Бағалау критерийі	Баспана түрлерін, өз мекенжайын айтады, үйдің жобасын құрастырады.
Тапсырма (топпен жұмыс) Орындап көр Түрлі түсті геометриялық фигуралардан үйдің жобасын құрастыр. Қандай фигура түрлерін қолдандың? Оларды ата.	
Бағалау критерийі	Дескриптор Білім алушы
Геометриялық фигуралардан үйдің жобасын құрастырады.	- Үйдің жобасын жасауға қажетті фигураларды қиып алады; - Түрлі түсті геометриялық фигуралардан үйдің жобасын құрастырады; - Қолданған фигура түрлерін атайды.

Осы үлгіде әр пәнге шығармашылыққа бағытталған «Зерттейік», «Орындап көр», «Шығарып көр», композиция құрастыр деген сияқты тапсырмаларды орындатуға болады.

Қай кезде, қай қоғамда болсын, жеке тұлғаның қалыптасуы ұстаздан басталады. Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін өмірінде қажетке асыра білуі керек. Қорытындылай келе, бұл жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша менің көкейге түйгенім: алдымызға бір мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында шәкірттердің жүрегіне жол тауып, әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің ұл-қыздары білімді де білікті болып шықпақ.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, Астана, 2015ж.

2 Бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық. Оқу-әдістемелік құрал, Астана, 2016 ж.

3 ҚР орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде бастауыш пәні бойынша педагогика кадрларының арттыру курсының

бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016 ж.

4 Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4 сыныптарына арналған «Математика», «Жаратылыстану», «Дүниетану» үлгілік оқу бағдарламалары. (ҚР БҒМ 2018 ж. 10 мамырдағы №199 бұйрығына 6,7,8 – қосымша) Астана, 2018 ж.

5 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ smk.edu.kz ресми сайты.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЗИЯТКЕРЛІК ДЕҢГЕЙІН ДАМУЫ

ЖУМАБАЕВА Б. Н., БУХАНОВА Д. У.
мұғалімдер, № 47 ЖОББМ, Семей қ.

«Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндері бойынша оқу бағдарламаларының негізгі мақсаты пәннің мазмұнын сапалы меңгеруді қамтамасыз ету, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, сонымен қатар, басқа пәндермен сабақтастық арқылы жалпы адамзаттық құндылықтардың, ұлттық әдебиет пен мәдениеттің үздік дәстүрлерінің негізінде оқушылардың шығармашылық және зияткерлік деңгейін дамыту болып табылады.

«Қазақ тілі» пәнінің жаңартылған оқу бағдарламасы білім деңгейі жоғары, ой-өрісі дамыған, өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін және шынайы өмірге бейім жаңашыл ұрпақ тәрбиелеу мәселесін жүзеге асыруға маңызды үлес қосады.

Қазақ әдебиеті – қалыптасқан тарихы бар, әлем әдебиетінде өзіндік орнымен ерекшеленетін бай әдебиет. Әлем әдебиетіне қосар үлесін ғаламдық мәдениетпен ұштастыра отырып, пән ретінде оқушылардың танымдық әлеуетін кеңейтеді. Жалпы білім беретін мектептерде әдебиетті оқытуда қазақ әдебиетінің мазмұнын, стилін, идеяларын және жанрын бағалай білу, талдау жасау, шығармашылық ойлау дағдыларын дамытуға баса назар аударылады. Қазақ әдебиетін оқу барысында оқушылардың көркем шығармалардағы көтерілген мәселелерді жан-жақты талдау, бағалау, өзіндік ой айту дағдылары қалыптасады, бұл рефлексия дағдыларын дамытуға мүмкіндік туғызады.

«Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндері бойынша жаңартылған оқу бағдарламалары да осы үдерістің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл бағдарламалар оқушылардың оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамытуға көмектеседі. Оқушылар әр жылы келесі сыныпқа ауысқан сайын ақпаратты бағамдау, дәлелдерді қабылдау және өз дәлелдерін ұсыну, тапсырмаға, аудитория мен мақсатқа сай келетін терең жазбаша материал өндіру үшін аталған дағдыларын қолдануда шеберлігі арта түспек. Олар алған білімдері мен үйренген дағдыларын кез келген орта жағдайында, ресми/іскерлік /ортада бәсекеге қабілетті болуға, қарым-қатынас үдерісінде тиімді қолдануға мүмкіндік беретін білім алады. Сондықтан қазақ тілі мен әдебиеті арқылы оқушылар өз білімдерін қажетті жағдайларда қолдануды үйренеді, соның нәтижесінде олардың бәсекеге қабілеттілігі артып, өмірде туындайтын әр түрлі қиындықтарды еңсеру барысында қолдануға мүмкіндік алады.

«Қазақ тілі» пәні. Қазақ тілі – қазақ халқының ана тілі және Қазақстандағы мемлекеттік тіл мәртебесіндегі өзара қарым-қатынас құралы. Қазақ тілі қазақстандық қоғам мен қазақ тілін ана тілі ретінде қолданатын әрбір жеке тұлға өмірінде бірегей қызмет атқарады. Қазақ тілін функционалдық-коммуникативтік және қатысымдық-танымдық тұрғыдан оқыту тілдің қоғамдағы маңызды қызметі мен рөлін саналы түрде түсінуге, тілдің табиғатын ғылыми танымдық тұрғыдан түсініп меңгеруге, коммуникактивтік тілдесім әрекетіндегі тілдік бірліктердің функционалдық қасиеттерін саналы түрде қолдануға, әрбір тілдік бірліктің ішкі мағыналық иірімдерін түсініп қолдануға дағдыландырады.

«Қазақ әдебиеті» пәні. «Қазақ әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасының басты бағыты оқушылардың ақыл-ой қабілеті мен тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына, тілдік эстетикалық талғамдарының дамуына, коммуникактивтік құзыреттіліктерінің жетілуіне, өмірлік дағдыларын шындауына, өздігінен білім алуына мүмкіндік туғызу. Сонымен қатар, пән бойынша бағдарлама оқушыларды ұлттық мәдениет пен әдеби мұраларды түсінуге, қазіргі заманғы әдебиетті бағалай білуге үйретеді. Қазақ әдебиеті – қалыптасқан тарихы бар, әлем әдебиетінде өзіндік орнымен ерекшеленетін бай әдебиет. Әлем әдебиетіне қосар үлесін ғаламдық мәдениетпен ұштастыра отырып, пән ретінде оқушылардың танымдық әлеуетін кеңейтеді. Жалпы білім беретін мектептерде әдебиетті оқытуда қазақ әдебиетінің мазмұнын, стилін, идеяларын

және жанрын бағалай білу, талдау жасау, шығармашылық ойлау дағдыларын дамытуға баса назар аударылады. Қазақ әдебиетін оқу барысында оқушылардың көркем шығармалардағы көтерілген мәселелерді жан-жақты талдау, бағалау, өзіндік ой айту дағдылары қалыптасады, бұл рефлексия дағдыларын дамытуға мүмкіндік туғызады. «Қазақ әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасының мақсаты оқушыларды шығармашылық ойлауға бағыттау, олардың өз ойларын ауызша еркін жеткізуіне және жаза білуіне қолдау көрсету, дәлелдер келтіру, салыстыру және талдау, бағалау дағдыларын қалыптастыру. Оқушылар әдеби жанрларға эксперимент жасау арқылы драмалық шығарманы проза тілімен, прозаны поэзия тілімен жазу тәсілдерін меңгере алады. Теориялық материалдар оқушының қазақ әдебиеті туралы ұғымдарын кеңейтуге, әдебиет туралы дүниетанымын қалыптастыруға және адамзатқа ортақ ойларды, дилеммаларды, проблемаларды зерттеуге мүмкіндік береді. Қазақ әдебиеті білім деңгейі, ой-өрісі дамыған, әдеби тіл және әдеби формалар арқылы өз ойын еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін өмірге бейім ұрпақ тәрбиелейді.

Қазақ тілі мен әдебиет сабақтарын жоспарлаудың тағы бір маңызды аспектісі оқушылардың зияткерлік қабілеті мен тәжірибесін дамытуға көмектесетін әр түрлі педагогикалық тәсілдерді таңдау болып табылады. Бұл кезде оқушылардың өзіне деген сенімі соншалықты артпаған күннің өзінде де, сіз жай ғана сырттан бақылаушы болмай, оқуға «ынталандырушы» болуы маңызды екенін ұмытпаған жөн.

Оқытудың барлық аспектілері сындарлы оқыту теориясымен үйлеседі. Сындарлы оқыту тәсілдері білім берудің «дәстүрлі» әдістерімен салыстырғанда, оқыту кезінде жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді (Hattie, 2011). Сындарлы оқыту тәсілдері оқушылардың алдыңғы білімдерімен ұштастыра отырып, жаңа білім алуы туралы тұжырымдамаға негізделген. Бұл жерде ең маңыздысы: оқушылардың алдыңғы алған дағдылары жаңа дағдыларды меңгеруге үлкен ықпалын тигізеді, ал егер ол ескерілмесе, онда білім тереңге бармай, үстірт меңгерілген таяз білім болады. Мұндай үстірт білім оқушыға қазіргі әлемде жетістікке жету үшін қажетті жоғарыда аталған сын тұрғысынан ойлау, рефлексия және басқа да дағдыларын, алған білімін қолдануына кері әсерін тигізеді. Оқушылар білімді толықтай меңгеру үшін ақпаратты енжар қабылдамай, сабаққа белсенді қатысуы керек. Оқушылардың алған

білімдерімен жұмыс істеуіне, оны әрі қарай өндеп, өз дағдыларын арттыруға мүмкіндік беретін жаттығулар орындауға мүмкіндік беру аса маңызды болып табылады

Қазақ тілінде оқытатын мектептердегі «Қазақ тілі» мен «Қазақ әдебиеті» пәндері бойынша оқу бағдарламасының мақсаты оқушылардың бойына

XXI ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін қажетті дағдыларды дарыту болып табылады. Оқушылар кез келген ауызша немесе жазбаша мәтіндерді сенімді және сын тұрғысынан қолдана білуі, басқалармен әр түрлі тақырып төңірегінде саналы әрі анық әңгіме жүргізіп, әр түрлі мақсатқа арналған мазмұнды мәтін құра білуге дағдылануы керек. Бұл оқушыларды тіл және әдебиетке қатысты мәселелермен қатар, заманауи тақырыптар мен мәселелерді талқылауға дайындап, олардың пікірталасқа араласуына түрткі болады. Пәндердің оқу бағдарламасы біліммен қатар, дағдыларды да қолдануды назарға алады.

Белсенді оқылым – тілді оқытудың негізгі элементтерінің бірі (Simpson, 1996), мұндай оқылым барысында оқушы өзінің сыни талдау дағдыларын дамыту мен жетілдіру үшін мәтінмен жұмыс істеудің әр түрлі кезеңдерінде бірқатар әдіс-тәсілдерді қолданады. Белсенді оқылымда олар мәтінді игеру үшін, оқығанын терең түсіну үшін және сыни талдау дағдыларын жетілдіру үшін пайдалана алады. Венден (1985) оқылым әдіс-тәсілдері оқушының өз оқуына жауапкершілік ала отырып, өзінің оқудағы проблемаларын шешуге мүмкіндік береді деп қорытады.

Флауэр мен Хайс (1981) жазу үдерісін авторлар шығарма жазу кезінде жүзеге асыратын ойлау үдерістерінің ерекше жиынтығы деп мәлімдейді; иерархиялық тұрғыдан бұл өте көпдеңгейлі үдеріс, әрі ол үдерістер өзара орын ауыстыра беруі мүмкін; жазушының бірнеше мақсаттарымен басқарылатын ойлаудың нысаналы үдерісі болып табылады және жазушы өз еркіне қарай өз мақсаттарын екі негізгі тәсілмен таңдайды: жоғары деңгейлі мақсат және жазушының мақсатты қалай іске асыратынын көрсететін қосымша мақсат белгілеу, екіншісі, жазу барысында үйренгендерін ескере отырып, мезгіл-мезгіл басты мақсатты өзгерту немесе мүлде жаңа мақсат белгілеу.

Оқу үдерісі өзінің табиғаты бойынша ойлаудан тұруы керек және ми құрылымында өзгеріс туғызуға жетелеуге тиіс. Ми неғұрлым белсенді жұмыс істеген сайын, оқу үдерісі соғұрлым қарқынды жүзеге асады. Хэтти (Hattie, 2014) адам миы ақпаратты

өндеп, оны түсінуге мүмкіндік беретінін, ал мұғалімнің тоқтаусыз сөйлеуі миға шамадан тыс аса көп ақпарат «жүктемелейтіні» және ол оқушылардың қызығушылығын жоғалтуға әкеліп соғатыны, сол сәтте оқудың нәтижелілігі айтарлықтай төмендеп кететіні туралы біздің хабардар екенімізді мәлімдейді. Ал белсенді оқу, керісінше, оқушылардың белсенді қызметпен айналысу арқылы мұғалім берген ақпараттың мәнін ұғынып, алған білімдерін есте сақтап, оны қолдана алуын қамтамасыз етуді көздейді. Хэттидің мидың қызметін талдай отырып жүргізген шолуы дағдыларды меңгерту шеберлігі тек іс жүзіндегі белсенді қызмет арқылы жүзеге асатынын, демек, оқушылар тек тыңдаумен айналыспай, білім алуда белсенді әрекет етуі керек екендігін көрсетеді. Қызметтің мұндай түрлері оқушылардан өздері тапқан ақпаратты талдау және түсіндіру үшін зерттеу және жоспарлау дағдыларын қолдануды талап етеді, болашақта өз дағдыларын жақсарту мақсатында басқа нәтижелерді бақылауды және талдауды қажет етеді. Сабақ барысында «баланың өзін еңбектендіріп, бірлестіріп, өз бетімен білім тапқандай қылса», «жұмыстайтын материалдар даяр түрінде емес, балалар тәжірибе кылып, зерттеп, өз бетімен шешкендей, тұрмыс жұмбақ түрінде берілсе» (Ж. Аймауытұлы, 1929) оқудың анағұрлым тиімді болатынын естен шығармаған дұрыс

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕДЕ МОНТЕССОРИ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

ЖУМАБЕКОВА Г. Г.
тәрбиеші, «Балдәурен» бөбектер бақшасы,
Шарбақты ауданы, Павлодар облысы

Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты жолдауында мектепке дейінгі мекемелерге үлкен міндет жүктеді. Ол «кішкентай бүлдіршіндердің дамуына ықпал ететін үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы ретінде мектепке дейінгі балаларға баса назар аударған жөн», - деген болатын. Сондықтанда біз мектебімізде Монтессори әдістемесі бойынша жұмыстар жүргіземіз.

Монтессори педагогикасы немесе Монтессори жүйесі XX ғасырдың бірінші жартысында итальяндық педагог, ғалым әрі ойшыл Мария Монтессори тарапынан ұсынылған тәрбиелеу жүйесі. Монтессори әдістемесі әрбір тәрбиеленушіге деген

даралы тәсілдемеге негізделген. Бұған сәйкес, балдырғандар мен бүлдіршіндер дидактикалық материалдар мен сабақ ұзақтығын әрдайым өздері таңдай отырып, өзіндік ағым мен бала – ата-ананың көз қуанышы, көңіл жұбанышы. Кез келген ата-ана баласы үшін өмір сүреді деп ойлаймын. Халқымыз «Балалы үй базар» деп тегін айтпаса керек, отбасылық өмірдің мәні мен сәні сәбімен бірге кіреді. Үлкен адамдардың өміріне соншама қуаныш пен шаттық сыйлайтын сәбилер кейде, керісінше, ата-анасының көңіліне уайым мен алаңдаушылық ұялатып жататыны да қоғамымыздағы белгілі жәйт. Туғаннан мүгедектікке душар болған, не есейе келе әртүрлі жағдайдың салдарынан денсаулығына, соның ішінде, жүйке жүйесіне зақым келген балаларды тек ата-анасы емес, мемлекет те бақылауда ұстап, қолынан келген жәрдемін аяп отырған жоқ. Өткен жылғы халық санағының қорытындысы бойынша еліміздегі осындай балалардың саны 58 мыңдай екені анықталды, ырғақта дамиды. Соңғы жылдардағы тағы бір жетістігіміз – Монтессори әдістемесін енгізуіміз. Бізде қазақ тілінде білім беретін мектеп жұмыс істейді. Онда жалпы білім беру, қосымша білім беру бойынша және психофизиологиялық дамуы тоқтап қалған балаларға арналған бағдарлама бойынша сабақ оқытылады. Мектепте 1 жастан 6 жасқа дейінгі балаларға арналған медициналық және психологиялық негізде адам дамуы туралы білімдерден құрылған екі Монтессори-педагогика кабинеті жұмыс істейді. Мария Монтессори италиялық дәрігер әйел. Бұл жүйені осыдан 100 жыл бұрын сол ойлап тапқандықтан, соның атымен аталады. Қазіргі кезде Монтессори жүйесін 146 мемлекет қолданады. Бұл жүйе бойынша 1 жастан 6 жасқа дейінгі балалар зейінін, шығармашылық және логикалық ойлау қабілетін, есте сақтауды, сөйлеуді, елестетуді, қимылды дамытады. Оның негізгі қағидаты – «оқы, оқы» деп күштеп емес, ойын арқылы оқыту және баламен дербес тіл табысуға негізделген жаттығуларды таңдап алу. Мұнда бала дидактикалық материалдар мен сабақ уақытының ұзақтығын өзі таңдайтын болғандықтан оқытуда ерекшеліктер бар. Сондай-ақ олар өз қателіктерін өздері көріп, соны өздері түзеп отырады. Монтессори әдістемесінің маңызды ерекшелігі – баланың жеке қабілетін көрсете алатын және көрсеткісі келетін арнайы ортаны құру. Бұл Монтессори ортасы деп аталады. Бұл ортада психологиялық жайлылық, таңдау еріктілігі және педагогтің сабырлы адамгершілігі салтанат құрады. Бұл күндері жүйені баяғыдан бері пайдаланып келе жатқан Жапония, Қытай, Сингапур, Германия секілді мемлекеттерде интеллектуалды

дамыған адамдардың көптігі осыған байланысты екеніне біртіндеп көз жеткізіп келеміз. Тіпті сол дамыған мемлекеттерде тек жалпылама адамдар емес, ұлттың өзі интеллектуалды ұлт ретінде қалыптасып отырғаны белгілі. Бала жас кезінде жас шыбық сияқты. Қалай исең, солай қарай иіледі. Жақсыға үйретсең, жақсылап үйретсең тез қабылдайды. Осы тұрғыдан келгенде Монтессори әдістемесінің біздің орталыққа енуі жақсы бастама деп ойлаймын. Бұл ауру балаларға қолданғанда «Монтессори терапия» деп аталады. Монтессори технологиясын қолданудың әдіс-тәсілдері.

Мария Монтессори – 1870 жылы 31 тамыз айында дүниеге келген.

Италияндық педагог, әрі ғалым. Ол балаларды еркін тәрбиелеу идеясын жасап, өмірге енгізді. 1896 ж Рим Университетінің медициналық факультетін бітіргеннен кейін М. Монтессори Италиядағы әйелдерден шыққан бірінші медицина докторы болып табылады.

Университеттің емханасында ақыл-ойы артта қалған балаларға бақылау жасап көрді. 1900 ж Марияның өзі дамуында ауытқушылықтар бар балаларға арналған Еуропадағы бірінші оқу орнына басшылық етті. Оның кішкентай емделушілері нашар сөйлегендіктен, ол саусақтардың ұсақ моторикаларын жаттықтыру арқылы сөйлеуді дамытатын арнайы жаттығулар және балалардың өзіндік сенсорлық тәжірибе негізінде қоршаған ортаны зерттей алатын арнайы құралдар және ойындар әзірледі. Сөйтіп, Монтессори өзінің бірегей дидактикалық құралдарын әзірлей бастады.

Бірқатар уақыт өткеннен кейін оның тәрбиеленушілері оқу, жазу және есептеуді кәдімгі мектептегі өздерінің құрдастарынан бұрын үйренді.

1909 ж бастап М. Монтессори жүйесі өмірге белсенді түрде енгізіле бастады. Түрлі елдердің педагогтары үшін курстар ашылды. 1910 ж әлемнің көптеген тілдеріне аударылған «Монтессори әдісі» атты кітап жарық көрді.

1929 ж Мария Монтессори қазіргі кезде де жұмыс істеп жатқан халықаралық Монтессори Ассоциациясының (АМІ) негізін салды. Италиядағы фашистік тәртіп кезеңінде Марияның елден кетуіне тура келді. Ол Еуропаға 76 жасында қайтып келді. Көптеген еңбектерін шығарды, оқу курстарын жүргізді, психологиялық еңбектер жазды. 1950 ж оған Амстердам университетінің профессоры атағы, докторлық құрметті дәрежесі берілді.

Бұл әдіс бойынша 3 жастан 6 жасқа дейінгі балалар зейінін, шығармашылық және логикалық ойлау қабілетін, есте сақтауды,

сөйлеуді, елестетуді, қимылды дамытады. Монтессори әдісінің негізгі қағидасы- «оқы, оқы» деп күштеп емес, ойын арқылы оқыту және баламен дербес тіл табысуға негізделген жаттығуларды тандап алу. Мұнда бала дидактикалық материалдар мен сабақ уақытының ұзақтығын өзі таңдайтын болғандықтан оқытуда ерекшеліктер бар. Сондай-ақ, олар өз қателіктерін өздері көріп, соны өздері түзеп отырады. Монтессори бөлмесінде «Барлығымен еркін айналыс, бірақ басқаларға кедергі жасама» деген ереже үнемі сақталады.

Бүгінде осы әдіспен жұмыс істейтін балабақшалар көптеп ашылып жатыр. Балабақшадағы ұстаздар міндетті түрде дайындық курсынан өтеді. Монтессори әдісінде сыныптық сабақ системасы жоқ, мектеп партасының орнына жеңіл қозғалатын столдар мен отырғыштар, кілемшелер қолданылады. Монтессори ұстаз баланың өз бетімен жұмыс жасауын қадағалайды. Монтессори әдісі үш негізгі бөлімнен тұрады: бала, қоршаған орта, ұстаз.

Монтессори әдісінің мақсаты:

- балаларды еркін тәрбиелеп, өмірге бейімдеу;
- өмірде өз мақсаты бар екенін қалыптастыру;
- балалардың өзінің үйреніп, өзін дамытуына жаңа мүмкіндіктер беру.

Монтессори ұстазының міндеті:

балаға өз жұмысын басқаруға көмектесу; негізгі түстерді айыра білуге үйрету; ұсақ моториканы дамыту; алғашқы математикалық, ғарыштық түсініктерді қалыптастыру; зейінін тұрақтандыру; тәртіпке үйрету;

Монтессори бөлмесі 5 аймаққа бөлінген:

1. Сенсорлық аймақ.	2. Математикалық аймақ	3. Күнделікті өмір жаттығулары аймағы	4. Тілдік аймақ.	5. Ғарыштық аймақ.
---------------------	------------------------	---------------------------------------	------------------	--------------------

Ерте жастағы балаларды сенсорикаға тәрбиелеу.

Мақсаты:

Сенсорикалық тәрбие қоршаған ортаны толық қалыптастыруға бағытталған. Балаларды сенсорикалық жағынан дамыту үшін, бірнеше ұстаным бар. Заттардың көлемі, қалыбы, түсімен таныстыру. Тілдің дыбыстық саралауын жүзеге асырып ән-күйлік естумен қабылдауды қалыптастыру. Сенсорикалық қимылмен балаларды іс-әрекеттерін үйрету. Қоршаған ортамен байланысты сенсорика

бойынша жалпылауға үйрету. Заттардың сапасы мен мәндері туралы түсініктерін қалыптастыру

Сенсорика жайлы түсінік!

Сенсорика латындармен аудармада сезім мүшелері арқылы орындайтын қабылдауды білдіреді. Психологияларда және физиология сенсорикалық сезінулердегі мәлеметті білдіреді. Сенсорика-функциялардың бірі, сезгіштік пен қатар қоршаған орта туралы мәлеметті қабылдауының әдісінің бірі болып табылады. Мысалы: көрермен, акустикалық иіс сезу және әрі қарай организмнің сенсорлық жүйелердің бір белгісі болады. Сенсорика К. Г. Юнга типологияларда “сезіну” деп аталады. Сенсориканың айырмашылық ерекшелігі бұл функцияны позицияларымен әлеммен өзара әрекеттесуі. Сенсорика әлемі – бұл сезімдері органдары арқылы қоршаған ортаның заттарымен, пішінімен, түсімен қолдануға болады. Сенсорикада саусақ моторикасы жұмыс істейді.

Қызғылт мұнара.

Мақсаты: Көлемі әртүрлі кесектерден мұнара тұрғызу.

Жанама мақсаты: Көлемді көру арқылы қабылдауды дамыту. Үлкен-кіші деген ұғымдарды енгізу.

Бала маманның көмегімен мұнараны тұрғызып шықты.

Сурет 1

Сурет 2

Шу қорапшалары.

Көк және қызыл қақпақты екі ағаш қорапша, оның әр біреуінде 6 цилиндрдан құралған, қағып-соғу кезінде дыбыс шығарады.

Суды бір ыдыстан екінші ыдысқа құю

Керекті құралдар: поднос, шүберек, лейка

Мақсаты: Қозғалыс жүйесін дамыту, қоршаған әлем ішінде тепетендікті сақтауға үйрету. Жас мөлшері 3 жастағы балалар.

Материалмен жұмыс жасау жолдары: лейка суға толтырылады. Мұғалім лейканы қолына алып жоғары көтереді. Ыдысқа суды құяды. Лейканы қай

тадан үстел үстінеқойып,ыдыстағы суды қайтадан лейкаға құйды.Төгіліп қалған суды сүртіп отыру қажет.

Геометриялық комод

6 тартпалы подностармен ағаш комод және рама – қосымша тиісті стандартталған беттер

Сурет 3

Демонстрациялық стенд

Рамамен ағаш поднос және үш геометриялық фигуралар: шеңбер, шаршы, үшбұрыш Мата мен жәшік

Сурет 4

Ағаш жәшіктегі мата үлгілері (Маталардың жұптары) зығыр, мақта, жібек, тері, жүн, жасанды тері. Сипап сезу сезімін дамыту үшін.

Сурет 5

Конструктивтік үшбұрыштар 5 ағаш жәшік: 2 тік төртбұрышты, 1 үшбұрыштық, 1 үлкен алты бұрышты және 1 кішкентай алты бұрышты жәшік.

Сурет 6

Заттарды тасымалдауға үйрену және қимыл-қозғалысты үйлестіру.

Монтессори бөлмесінде еркін жүріп, қандай аймаққа баратындары өз еріктерінде екенін сезінді.

М. Монтессори әдісі балаларға жауапкершілікті сезінуге, өздігінен шешім қабылдауына, топта да, жеке де жұмыс жасай алуына, таңдау жасай алуына, өз уақытын ұйымдастыра білуіне, өзіне сеніммен қарауына мүмкіндіктер береді, қолайлы жағдай туғызады.

Бұл әдістің мақсаты – балалардың табиғи мінезін, қабілетін, тәрбиешінің нұсқауымен емес, өз еркімен тәуелсіздік рухында тәрбиелеу. Өзімнің жасауыма мүмкіндік бер»дейді мұндағы бала. Балаларға дауыстап сөйлеу бұл әдісте мүлдем жоқ. Ұйымдастырушысы балаларға әр сала жайлы қызықтыра мағлұмат береді. Балалардың жас ерекшеліктері әр түрлі, 3 пен 6 жас бірге өз қалауларымен жұмыс жасайды. Бұл жастың қабілетін ашуға, үлкеннің кішіге мейірім, қамқорлығын сезінуге мүмкіндік берері сөзсіз. Қай салада жұмыс жасау бала қалауында: зертханада, жаратылыстану, аспан әлемі, асхана, қолөнер, бейнелеу, сумен, т. б. Еркін жұмыс жасау барысында жетістігін өзі көріп, қатесін де өзі жөндеуі – ішкі дүниесін тәртіпке баулып, жеке адамгершілік қасиеттерін дамытады деп ойлаймын. Пайдаланған заттардың ең басында қалай тұрғанын бақылаған бала жұмыс аяғында тап солай жинастырып, тазартып қояды.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Е. Абенов «Сарыарқа самалы» газеті- №24 - 30 тамыз, 2015
- 2 Е. Хилтунин «Упражнения с Монтессори – материалом», Учебник,2003,032 бет
- 3 Сумнительная С.Ш «Мне сделать это самому?»// Методист-2005, 20-бет
- 4 Мария Монтессори «Помоги мне сделать это самому», Алматы, «Мектеп»-2009,25 бет
- 5 Мария Монтессори: «Дом ребенка», Методист-2008, 4-5 бет

ОСНОВНЫЕ КОМПОНЕНТЫ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ КОЛЛЕДЖА

ЖУМАДИРОВА К. К.
к.п.н., профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар
СТАРИНА А. П.
магистрант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Проблема качества подготовки специалистов из числа выпускников учреждений технического и профессионального образования является актуальной в современном мире. Опыт, умения, навыки человека, его творческие способности, моральные ценности и культура труда составляют человеческий капитал, который является основным фактором социально-экономического развития общества. В Послании Президента Республики Казахстан – лидера нации Н. А. Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан2050» сказано: «Профессионально-техническое и высшее образование должно ориентироваться в первую очередь на максимальное удовлетворение текущих и перспективных потребностей национальной экономики в специалистах» [1]. Сегодня требования к профессионалу возрастают: недостаточно владеть какой бы то ни было специальной информацией, необходимо уметь ориентироваться в информационных потоках, быть мобильным, осваивать новые технологии, самообучаться, искать и использовать недостающие знания или другие ресурсы, иными словами быть компетентным.

Главной идеей развития компетентности личности является приобретение знаний и умений не только в условиях формального образования, но и вне его, а также их синтез. В приоритете у современного профессионального образования находится единство профессиональной подготовки обучающихся и формирование у них фундаментальных профессиональных компетенций.

Вопросами исследования профессиональной компетентности занимались такие ученые, как М. В. Семенова, Н. Р. Шаметов, Б. Г. Ананьев, А. И. Донцов, Н. В. Кузьмина, Г. В. Мухаметзянова, В. Д. Шадриков, К. В. Шапошников, Дж. Равен и другие. Дж. Равен предлагает следующее определение понятия «профессиональная компетентность»: «это специфическая способность, необходимая для эффективного выполнения конкретного действия в конкретной предметной области и включающая узкоспециальные, особого

рода предметные навыки, способы мышления, а также понимание ответственности за свои действия» [2, с. 211].

На основе систематического анализа выделены ведущие компоненты профессиональной компетентности: мотивационно-ценностный компонент, учебно-познавательный компонент, операционально-деятельностный компонент. Определим природу и характер каждого из выбранных компонентов, необходимых для подготовки специалистов.

Мотивационно-ценностный компонент профессиональной компетентности специалиста обуславливает необходимость мотивации к активной познавательной деятельности в процессе подготовки, творческого саморазвития и ценностно-смысловых отношений в процессе. Мотивация – это совокупность различных мотивов, некоторые из которых могут быть ведущими, а другие – сопутствующими. Кроме того, А. К. Маркова выделяет мотивационную сферу личности, включающую в себя потребность в движущей силе, важность, мотив, цель, эмоции, отношение и интерес [3, с. 24].

Мотивы являются формой проявления потребностей, объясняют, почему человек действует так, а не иначе. Формирование мотивов – это, прежде всего, создание условий для проявления внутренних стимулов к обучению, понимания самими обучающимися собственного мотивационно-ценностного поля и дальнейшего его развития.

Мотивация – это совокупность всех факторов (мотивация, потребности, интересы, цели и т.д.), которые определяют мотивацию для обучения и решения образовательных задач. Поскольку мотивация – сложное явление, система должна предоставить обучающий набор инструментов для ее поддержки. Повышение мотивации к обучению является одним из принципов формирования профессиональной компетентности обучающегося в любой области.

Из этого следует, что субъективные аспекты отношений составляют мотивы деятельности, стремления, интересы, убеждения и т.д., а также отношения между индивидуальной мотивацией и ценностью. Посредством мотивационно-ценностных отношений обучающегося происходит формирование компонентов профессиональной компетентности. Практика показывает, что формирование познавательной мотивации обучающихся происходит противоречиво и достаточно сложно, так как этот процесс по своей сути является многомерным и многогранным и

требует целенаправленной, систематической работы педагогов с обучающимися во многих направлениях.

Из вышеизложенного следует, что перед преподавателями специальных предметов на начальном этапе обучения студентов ставится сложная задача – эффективная организация самостоятельной работы студентов, от успешного решения которой зависит развитие познавательной мотивации учащихся, и, в целом, эффективность формирования их профессиональной компетентности.

Мотивационный компонент связан с созданием условий, способствующих преодолению внутренних барьеров, изменением сознания студента, его психологической готовностью активно работать с различными объектами и проектами специальных дисциплин. Это достигается формированием установки интереса, сильной мотивации и повышенной активности студента в процессе профессиональной подготовки. В этом случае студент должен обучаться в выбранной им области, без особых организационных усилий.

Учебно-познавательный компонент профессиональной компетентности определяется знаниями и умениями обучающихся в области общих и специальных дисциплин, направленных на самостоятельное и успешное участие в создании объектов профессиональной деятельности. В целом это определяется содержанием профессионального образования, которое формируется в соответствии с государственными образовательными стандартами. Учитывая, что обучающийся осваивает конкретные профессиональные компетенции, информацию и опыт, ясно, что качественное образование играет основную роль в формировании этой компетенции.

Студенты при изучении различных дисциплин должны быть ориентированы в первую очередь не на увеличение объема знаний, а на способ его усвоения, на развитие имиджа и мышления, преодоление формализма знаний, на развитие собственных познавательных и творческих способностей, а также духовно-нравственной сферы. Только в таких условиях будут развиваться и улучшаться их познавательные и творческие способности, а учебная деятельность приобретет динамичный, процедурный характер. Усвоение знаний и осознанное владение этими знаниями составляют основу готовности обучающихся к дальнейшей профессиональной деятельности. Этот уровень знаний определяет информационную стратегию подготовки студента. Эта стратегия основана не только на

учете приобретенных знаний учащегося, но и на их использовании в прикладных задачах рабочего процесса в области выбранной специальности, характеризующих его логическое мышление.

Учебно-познавательный компонент является теоретической основой для формирования профессиональной готовности студента, как результат, к дальнейшей социальной и профессиональной деятельности. Кроме того, этот компонент определяется потребностями личности в активном использовании знаний, необходимых для эффективной будущей карьеры. Формирование этого компонента должно происходить путем интеграции знаний из многих областей через междисциплинарный подход. Содержание обучения охватывает междисциплинарные связи на основе изучаемой дисциплины в соответствии с государственным образовательным стандартом. На основании вышеизложенного можно определить, что учебно-познавательный компонент является основой для развития профессиональной компетентности будущего специалиста. Это и играет основную роль в его направленности, так как качество приобретенных профессиональных знаний определяет готовность к профессиональному успеху.

Операционально-деятельностный компонент профессиональной компетентности будущего специалиста обеспечивает овладение и дальнейшее применение студентами профессиональных базовых и технологических компетенций – умений и способностей по выбору средств, способов и технологий конструирования, моделирования, проектирования решения профессиональных задач, отвечающих специфике целей и содержания профессиональной деятельности. Особое внимание при подготовке будущих специалистов следует уделять активным технологиям обучения, которые бы позволили обучающимся активно включаться в самостоятельный поиск и открытие нового, профессионально необходимого.

Активные технологии обучения – это совокупность педагогических действий, направленных на организацию образовательного процесса, и создаваемых специальными средствами условий, мотивирующих обучающихся к самостоятельному, инициативному и творческому освоению учебного материала в процессе познавательной деятельности. Организация образовательного процесса должна базироваться на усилении практической направленности с согласованным использованием традиционных и новых педагогических технологий [4, с. 14].

Таким образом, профессиональная подготовка специалистов должна отвечать современным потребностям национального рынка труда, что необходимо учитывать при формировании профессиональной компетентности обучающихся колледжа. Нами было выделено три основных компонента профессиональной компетентности: мотивационно-ценностный компонент, учебно-познавательный компонент, операционально-деятельностный компонент. Единство указанных компонентов является определяющим фактором гармоничного развития личности будущего профессионала в процессе обучения.

ЛИТЕРАТУРА

1 Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н. А. Назарбаева народу Казахстана. Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства / Стратегии и программы Республики Казахстан. Декабрь 2012 г. [Электронный ресурс] // http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs

2 Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. – М.: Когито-Центр, 2002. – 400 с.

3 Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.

4 Заречнова К. В. Компоненты педагогической направленности в профессиональной подготовке будущих специалистов по сервису и туризму // Известия АлтГУ. – № 2. – Т. 1. – 2011. – С. 12-15.

ЖАҢА ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ПАТРИОТИЗМДІ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ЖАҢА ИДЕОЛОГИЯ

ЖУМАНОВА К. И.

магистр, преподаватель, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Қазір қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу туралы, осы ұғымның мәні, оның басты қағидалары туралы көп айтылады. Бірақ патриотизм ұғымының өзі өте терең, баға жетпес мәнге ие. Өз елінің патриоты болу бұл кез келген адам үшін әрқашан үлкен құрмет. Сонымен қоса, патриот болып тумайды, қалыптасады және қарыштап дамушы мемлекетте патриоттық тәрбиені шығармашылық процесс деп қана бағалауға болмайды. Бұл

жастардың еліміздің болашағы үшін күрес, мәжбүрлі көшіп-қону, қылмыстың өсуі, нашақорлық, маскүнемдік және экстремистік, террористік және т.б. арам пиғыл тәрізді теріс құбылыстармен күрес. Қазақстан көпэтносты қоғамдық құрылымы бар мемлекет, патриотизмге, өз жеріне деген сүйіспеншілікке негізделген бірыңғай идеологияны құруға ұмтылады. Бұл бірізділікті, тұтастықты және бірлік пен қоғамдық келісімді сақтауды талап ететін күрделі міндет.

Қазақстанның ұлттық идеологиясының негізгі басымдығы мемлекеттік билікке ықпал ету негізгі стратегиялық конституциялық міндетті іске асыру саясатын жүргізу болып табылады – «өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» [1]. Сонымен қатар, жастарға патриоттық тәрбие беру міндетінің бірі бұл өскелең ұрпаққа Қазақстандағы жұмыс істейтін діни бірлестіктердің мәнін, мазмұнын және мақсаттарын көрсету болып табылады.

Ұлттық идеологияны насихаттау, ұлттық мәдениеттерді, тілдерді, салт-дәстүрлерді дамытуды ынталандыру, Қазақстан аумағында тұратын қазақ және басқа да этностардың тарихи санасы мысалында ұлттық патриотизмді тәрбиелеу арқылы қазақстандықтарды тәрбиелеу. Патриотизм жай ғана қалыптаса алмайды. Оның бастауы – еліміздің тарихын терең білуде, оның тәуелсіздігі мен гүлденуіне атсалысқан ұрпақтың қызметін ұғыну және құрметтеуде.

Мемлекет басшысы «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласында атап өткендей, «біз өз тарихымызды оның сан қырлы және көпмәдениетті екенін сезініп, қабылдап алуымыз керек. «Сұрақ басқа халықтардың рөлін төмендету арқылы өзінің ұлылығын көрсету емес. Ең бастысы, қатаң ғылыми фактілерге сүйене отырып, жаһандық тарихтағы біздің рөлімізді байсалды және объективті түрде түсіну» [2].

«Ұлы даланың жеті қырын» атап өте отырып: салт аттылық мәдениеттің пайда болуын, ежелгі металлургияны, аң стилінің феноменін, «Алтын адамның» бейнесін, түркі әлемінің Бесігін, Ұлы Жібек жолын және алма мен Қызғалдақ Отанын, Ел Президенті жалпыға ортақ талқылауға шығарып, тарихи маңызды жобаларды іске асыру жөнінде нақты тапсырмалар берді. Елбасы ұсынған жобалардың әрқайсысы Қазақстан үшін ғана емес, әрбір қазақстандық үшін де маңызды екенін атап өтті [2].

Кез келген тәрбиенің негізі – патриотизм. Өз отбасына, туған өлкесіне, өз Отанына деген махаббат. Өз тамырыңды білуіне, өз халқының тарихы мен мәдениетін білуіне негізделген Отаншылдық, ең алдымен өзімізде, содан балаларымызда қалыптастыруымыз керек. Қоғамдық сананы жаңғырта отырып, біз өз ұрпақтарымызға іргелі зерттеулерге негізделген тарихи және мәдени мұраны қалдыра аламыз. Осы тұрғыдан алғанда, мемлекет басшысының «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласы тарихи маңызға ие. Өзімізді рухани байыта отырып, біз өз болашағымызды рухани байытамыз.

Мұндай идеология Қазақстанның саяси тәуелсіздігін, Қазақстандықтардың этносаяси және этномәдени қауымдастығын нығайту негізінде, халықтың адамгершілік, физикалық және экологиялық сауығуы проблемаларын шешуге ықпал етеді. Ол шовинизм, сепаратизм, ұлтшылдық, трайбализм және ұлттық түйықтылық көріністеріне қарсы әрекет етеді. Мемлекеттік идеологияның қазақстандық қоғам өмірінің барлық салаларында сауықтырушы рухани күш ретінде болуы маңызды. Сондай-ақ, Қазақстанның жаңа идеологиясының негізі қазақ этносының рухани және тарихи мұрасы болып табылатынын атап өткен жөн. Ол Қазақстанның барлық полиэтникалық халқының гуманистік, адамгершілік әлеуетін пайдалану жолымен байытылады. Қаншалықты біз бүгін Отанымызға деген махаббатты арттыру үшін үлес қоссақ, соншалықты ертең, болашақ біздің ұрпағымыз біздің арман мен үмітті шындыққа жүзеге асырады.

Н. А. Назарбаев өзінің жыл сайынғы Жолдауында этносаралық, ұлтаралық және патриоттық тәрбиеге қатысты мәселелер шеңберін нақты атап өтті. «Этносаралық келісім – бұл тірі оттегі. Біз дем алған кезде оны байқамаймыз, мұны автоматты түрде жасаймыз – біз жай ғана өмір сүреміз. Біз өзіміздің бірлік пен этносаралық келісімді сақтауымыз керек. Сырттан ешкім және ешқашан мұны біз үшін жасамайды. Біздің жастарымыз жаңа, тәуелсіз елде өсіп келеді. Қазіргі ұрпақ 90-шы жылдардағы этносаралық соғыстар мен қақтығыстарды көрмеді және көптеген адамдар Қазақстанда тұрақтылық пен қолайлы өмірді бір қалыпты нәрсе ретінде қабылдайды».

Шын мәнінде, ең жоғары патриотизм өз Отанының игілігі үшін жасалады. Өз халқының дәстүрін және мәдениетін қастерлеуге, басқа халықтың ұлттық сезімдерін сыйлау және осылайша ұлтаралық қақтығыстарды болдырмауға, Қазақстанның біртұтастығын сақтауға, оның әлемдегі беделін арттыруға белсенді

қызмет етуге міндеттейді «Кеңес заманында Қазақстанда, басқа да одақтас республикалардағыдай, көптеген онжылдықтар бойы, коммунистік кезеңнен басқа идеология болған жоқ, ол ықпалды және тиісті институттармен ұсынылған. Қайта құру процестері мен социалистік жүйенің ыдырауы нәтижесінде ондаған жылдар бойы қалыптасқан әлем бейнесі бұзылды, осының салдарынан жаппай бағдарлану, жеке және топтық деңгейлерде де, жалпы қазақстандық қоғам деңгейінде де бірдейлендірудің жоғалуы болды.

ҚР Президенті Н. А. Назарбаевтың тамаша сөздері бар: «біз өзіміз өзгердік, біздің ойлауымыз бен дүниетанымымыз өзгерді. Біз тек өз еңбегіміз әл-ауқат көзі болатынын, ал мемлекет бұл үшін қажетті жағдай жасауы тиіс екенін ерекше ескертусіз түсіндік» [3]. Коммунистік идеологияның ыдырауы идеологияның рөлі мен орнын, сондай-ақ оның саяси процестерге қатысу дәрежесін қайта пайымдауға алып келді.

Ұл мақтанышы, ел патриоты Б. Момышұлы: «Патриотизм – Отанға деген сүйіспеншілік, жеке адамның аман-саулығы, қоғамдық, мемлекеттік қауіпсіздікке тікелей байланыстылығын сезіну, өзінің мемлекетке тәуелді екенінді, мемлекетті нығайту дегеніміз – жеке адамды күшейту екенін мойындау, қысқасын айтқанда, патриотизм дегеніміз – мемлекет деген ұғымды, оны жеке адамның барлық жағынан өткені мен бүгінгі күнімен және болашағымен қарым-қатынасын біріктіреді», – деп анықтама берген [4]. Б. Момышұлы айтып отырған белгілердің педагогикалық негізі-тұлғаның патриоттық сана – сезімін қалыптастыру; патриоттық іс-рекетін ұйымдастыру; мінез-құлқына патриоттық сипат беру оқу-тәрбие ісінің өзегі болуы керек.

Шын мәнінде, қазақстандық патриотизм – посткеңестік кеңістікте алғашқылардың бірі болып алға жылжып, жаңа мемлекет құрып, өзінің амбициялық, ауқымды өзгерістерімен ғана емес, шетелдік саясаткерлердің, мемлекет көшбасшыларының, сондай-ақ өз отандастарының да таңқалдыра отырып, өзінің Отанын мақтан тұтудың басты негізі. Қазақтардың менталитетінде қазіргі қазақ жастарының адамгершілік мінез-құлқын қалыптастыруға өте қажет болатын жағымды сәттер көп. Қазақстанда өтпелі кезеңнің басында жалпы қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға белсенді шақыру жалпыұлттық идеологияға айналды. Біздің қоғамда осы идеяны одан әрі тарату және дамыту үшін маңызды негізі бар.

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы, ал келешекте оның барлық

өміріне апат әкеледі» – деп Әл-Фарабидің ұлағатты сөзімен айтқанда біліммен бірге жақсы тәрбиені қоса беру және ізгілікке бағдарланған, әсемдікпен қаруланған ұлттық тәлім нәрімен сусындаған халық игілігін жасаушы болашақ азаматты тәрбиелеу, ел ертені, ел болашағы - бүгінгі жас ұрпақтың білімді, сауатты, жақсы азамат болып өсуіне, қалыптасуына жол көрсетеді. Адамзаттың болжауынша, жақын болашақта бұрын өткен, жүздеген ғасырлар бойы болмаған өркендеулер мен көп өзгерістер болады деп күтілуде, өркениетті әлемнің таңдаулы мүшесі болу – елдің рухани, мәдени қуатына, ғылымы мен біліміне байланысты. Білім мен ғылымды өз дәрежесінде меңгерген елдер ғана әлемдік дамудың алдында, озық көштің бойда ұстар тұсында болады. Біздің Елбасы Н. А. Назарбаев: «көп ұлтты жастарды өздерін Қазақстан тарихымен, алдыңғы ұрпақтың маңызды өмірлік құндылықтарымен сәйкестендіруге үйрету керек. Жастарға нақты өмірлік бағдар беріп, күмәнді идеялардың ықпалынан қорғау керек» – деген екен.

Әрине, патриотизмді тәрбиелеу үдерісінде мемлекеттік идеология маңызды рөл атқарады. Егер мемлекет осы проблемадан алыстаса, онда 90-шы жылдардың басында сияқты толық анархия болады. Ғани Қасымов атап өткендей «Патриотизм – азаматтың өз еліндегі рөліне қоғамдық көзқарас. Өз азаматтарының құлына айналған мемлекет құратын қазақстандық патриот-бейнесі. Бұл әрбір тұлғаның шынайы еркіндік жағдайында өсіп келе жатқан дүниетаным жүйесі. Егер осы үш көрсеткіштің барлығы жиынтығында Қазақстанның координаттары жүйесінде болса, бұл нағыз патриотизм, бұл кезде адам Отанымыздың мүддесін бермейді, ал мемлекет әрбір индивидті соңғы мүмкіндіктерге дейін қорғайтын болады. Бірақ, біздің елімізде тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында патриотизм туралы ойламады да, өйткені адамдардың мақсаттары – жақсы өмір сүру болды. Ол кезде мемлекет кімге қызмет ететінін білмеген, ал азаматтар не үшін өмір сүретінін білмеген» [5].

Бүгінде патриотизм мәселесі бар. Отанға деген махаббат сезімі ғана емес, сонымен қатар басқа да іргелі құндылықтар: үлкендерді құрметтеу, қарапайымдылық, парасаттылық және т. б. қиын жағдайда тұр. Қазіргі әлеммен эгоизм, прагматизм және материалдық артықшылыққа табыну басқарады, өзін-өзі құрту, бей-жай, жалғыздық көбейді. Ең жақсы өмірді іздеу мақсатында шет елге кету мәселесі, материалдық фактор, кейде өз еліне деген сүйіспеншілікті өзгертеді. Бірақ бұл антипатриотизм деуге бола ма?

Рухани мен материалдық байлығы арасындағы жұқа қырды қалай табуға болады? Кез келген адам бір нәрсені түсіну керек. Отаншылдық – бұл өз Отанының игілігі үшін күнделікті жұмыспен расталған өз қатысуын түсіну. Бұл ретте Кеңес тәжірибесінен ең жақсысын алып, тарихымызға, мәдениетке баса назар аудару қажет. Нағыз патриот ешқашан өз елінің жауы болмайды. Патриот өз елі үшін бәрін жасайтын және өз елінің мүддесін негізге алатын адам. Егер халық өз Отанына деген махаббат пен адалдық сезімімен біріктірілмесе, мемлекет те, қоғам да мықты бола алмайды.

Осы мағынада патриотизм елдің жас ұрпағының азаматтық сезімін тәрбиелеуде басымды болуы тиіс. Қазір біздің алдымызда, мемлекеттік билік алдында отансүйгіштікке, моральдық және адамгершілік құндылықтарға, адамның құқықтық мәдениетіне негізделген жастарды тәрбиелеу жүйесін құру міндеті тұр. Қазіргі заманғы қазақстандық қоғам үшін әрбір адам өз тарихын есте сақтап қана қоймай, өз елін мақтан тұтуы және ел жетістігінен әр азаматтың бақыты байланысты екенін түсінуі маңызды, бірақ бұл ретте мемлекетте болып жатқан оқиғаларға қатысы болмауы. Мемлекет басшысы ел халқына жолдауында патриотизм жаңа Қазақстанды құрудың маңызды факторларының бірі деп атап өтті.

Тиімді патриоттық саясатты жүргізудің арқасында бүгін Қазақстанда тұрақты қоғамдық келісімге қол жеткізілді. Бүгін Қазақстанда бейбітшілік пен келісім орнаған, бұл биліктің де, біздің елде өмір сүріп жатқан барлық халықтардың да еңбегі. Осындай салиқалы саясаттың арқасында Қазақстан көптеген жас мемлекеттердің дамуының күрделі кезеңінен құтыла алды, онда «патриотизм» ұғымы девальвацияланған немесе бұрмаланған, ал біздің елімізде азаматтылық пен патриотизмді тәрбиелеу мақсатты нәрсе болып табылады.

«Біздің маңызды идеологиялық міндетіміз – қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу, әрбір азаматтың өзін-өзі қалыптастыру», – деп атап өтті Қазақстан Президенті. Бұл ретте мемлекет басшысы жүргізіп отырған патриоттық саясаттың негізгі желісі барлық қазақстандықтардың саяси ортақтығының басымдығын, азаматтардың бірегейліктің басқа нысандарынан басымдығын басты назарда ұстау болып табылады. Нұрсұлтан Назарбаев «Қоғамның идеялық бірігуі Қазақстан прогресінің шарты ретінде» жұмысында «шынайы патриотизмді, шынайы азаматтықты қалыптастыру жеке тұлғаның нақты саяси өзін-өзі айқындауын, өз Отанын саналы таңдауын болжайды деген» [6].

Мемлекет басшысы ел халқына жолдауында патриотизм жаңа Қазақстанды құрудың маңызды факторларының бірі деп атап өтті.

Біздің республикамыз халықаралық қоғамдастықтың танылған және құрметті мүшесі - табысты және егеменді мемлекет ретінде өзін тануы үшін негіз бола алатын жарқын ерекшеліктер мен жалпыға танылған жетістіктердің барлық қажетті жиынтығына ие екенін атап өткен жөн. Қазақстандық патриотизмнің маңызды элементтері ұлттық сана-сезімді және көпұлтты халықтың бірегейлігін қалыптастыратын және Қазақстанның туы, елтаңбасы және гимні сияқты маңызды ұлттық брендтерде өз көрінісін тапқан ұлттық мәдениеттің дәстүрлі нышандары мен құндылықтары болуы тиіс.

Сонымен қатар, ұлттық бірегейлікті қалыптастыру үшін қазақ мәдениетінің басқа халықтардың мәдени тәжірибесін қабылдау үшін ашық бола отырып, өзінің бірегей ұлттық мазмұнын жаңғырту қабілеті зор маңызға ие. Жастар өздері тұратын елдің тарихын білуі тиіс. Өткеннің тарихын зерттеп, Қазақстанның, қазақ халқының тарихын айтатын болсақ, бұл арқылы біз патриотизмді көтереміз, өткеніміздің бай екенін, ал халық жанкешті болғанын түсінуге көмектесеміз» [7]. Қазақстандық патриотизмнің бір маңызды құрамдас бөлігі бұл оның әлемге ашықтығы, шығыс және еуропа мәдениетінің бірегей синтезі, диалогтың ерекше мәдениеті болып табылады.

Қазақстан – бұл қайталанбас өркениетті қорытпа жасаған дала және отырықшы мәдениеттер, түркі және славян әлемі кездесуінің кеңістігі.

Қазақстанның саяси бейнесінің салмақты құрамдас бөлігі бұл сөзсіз, толеранттылық пен «әралуандықтағы бірлік» қағидаттарына негізделген көпмәдени және көп ұлтты қоғам моделі болып табылады. Ұлттық бірлік осы ұғымның қазіргі заманғы түсіндірмесіне сәйкес топтастырылған этникалық, діни және басқа да әлеуметтік-мәдени топтардың топтастырылған қауымдастығын құруды көздейді.

Нәтижесінде ол ел ішіндегі қауіпсіздікті қамтамасыз етеді, ал бірліктің негізі – жалпы тарих болып табылады. Әлбетте, қазақстанның этносаралық және конфессияаралық қарым-қатынастарын әлемдік танымалдылыққа белсендірек тарату қажет.

Осыған байланысты толеранттық, бірлік, өзара көмек, қайырымдылық сияқты қазіргі қазақстандық қоғамды біріктіретін жалпыұлттық құндылықтық бағдарларды нығайту ерекше маңызға ие болады. Қазақстандық жастардың патриоттық санасын қалыптастыру үшін Қазақстанның экономикалық жетістіктері,

жедел экономикалық және әлеуметтік прогресс, сондай-ақ ұлттық даму міндеттерін шешуге мүмкіндік беретін және басқа мемлекеттер үшін тартымды болып табылатын экономикалық реформалар моделі де маңызды негіз болып табылады.

Қазақстанның геосаяси бейнесі де қазақстандық патриотизмнің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, оның Орталық Азия өңірінде және Алдыңғы Азияда маңызды шоғырландырушы және тұрақтандырушы функцияларды орындайтын елдер ретінде ықпалды Еуразиялық держава ретіндегі маңызын атап көрсетеді, бұл ҰҚШҰ және ШЫҰ сияқты ықпалды ұйымдарға мүшелікпен нығайтылады.

«Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы «Рухани жаңғыру» бағдарламасын толықтырады және кеңейтеді, сонымен қатар осы тарихи сананы жаңғырту үшін берік негіз қалайды.

Саясаттанушы Эдуард Полетаев «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы қоғамның тарихқа деген қызығушылығын арттырады деп есептейді. Мақала туған елдің жетістіктерін, оның тарихы мен болашағы үшін мақтаныш сезімін дамытуға бағытталған. Отаншылдық адамды мемлекетпен байланыстырады және елдің табыстылығы қандай да бір дәрежеде азаматтың табыстылығы деуге болады. Өз кезегінде, патриоттық сана мемлекеттің қолдауы мен бағыты арқылы қоғамдық өмірде бекітіледі, – дейді Полетаев [8]. Мақала идеологиялық және патриоттық тәрбиенің маңызды бағыттарын анықтайды. Ғылым мен техниканың озық жетістіктерін пайдалана отырып.

Патриотизмнің жоғары деңгейі – ұлттың жоғары бәсекеге қабілеттілігінің кепілі. Сондықтан осы саладағы мемлекеттік саясаттың бірқатар маңызды бағыттарын айтып кетуге болады. Біріншіден, бұл білім беру саласы – өскелең ұрпақты тәрбиелеудің іргелі негізі. Екіншіден, бұл ең алдымен ұрпақтар сабақтастығына қатысты мәдениет саласы. Үшіншіден, бұл ұлтаралық келісім саласы. Қазақстан – барлық қазақстандықтардың ортақ Отаны. Әрбір азаматтың борышы – ортақ үйімізде бейбітшілік пен келісімге ықпал ету. Төртіншіден, бұл конфессияаралық келісім мен ашық либералдық қоғам саласы. Бесіншіден, бұл ақпараттық кеңістік саласы. Ақпараттық технологиялардың дамуымен соңғы аспект әсіресе өзекті деуге болады».

Осылайша, жас, тәуелсіз және табысты қалыптасқан мемлекеттің өз қызметінің барлық салаларындағы жетістіктерін көрсететін қазақстандық патриотизм дербес және терең саяси

күбылыс ретінде болу үшін барлық қажетті алғы шарттарға ие. Оны құруға өз елінің одан әрі өркендеуі мен әл-ауқатына мүдделі барлық қазақстандық қоғам қатысады.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан Республикасының Конституциясы. – Алматы: ЮРИСТ, 2008. – 50 б.
- 2 http://lenta.inform.kz/en/neobhodim-pozitivnyy-vzglyad-na-sobstvennyu-istoriyu-obzor-nedel-nyh-sobytyi_a3465371
- 3 Политика и общество // Круглый стол в Мажилисе: развитие и укрепление патриотизма молодежи Казахстана через призму образовательной системы Жигер Байтелесов, Пресс-служба Аппарата Мажилиса Парламента РК, 21 апреля 2009.
4 <https://zharar.kz/id/377>
- 5 zakon.kz/90811-kazakhstanskije-chinovniki-ocenil.html
- 6 Назарбаев Н.А. Идейная консолидация общества - как условие прогресса Казахстана // Стратегия неза-висимости. - Алматы, 2003. - С. 84-120.
- 7 khabar.kz/rus/socium/Roli_patriotizma_v_zhizni_obshtestva_obsudili_kazahstanskije_politiki.html
- 8 <https://365info.kz/2018/11/predlozhennye-prezidentom-proekty-stanut-vizitnymi-kartochkami-strany-politolog>

К ВОПРОСУ ОБ ИНТЕГРИРОВАННОМ ОБУЧЕНИИ ЯЗЫКАМ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ЖУМАШЕВА А. А.

д.ф.н., доцент, ПГПУ, г. Павлодар

ДЖАНМАМЕДОВА Л. Р.

магистрант, ПГПУ, г. Павлодар

В настоящее время проблема развития полиязычного образования в Республике Казахстан является все еще достаточно актуальной. Это связано с тем, что в Казахстане живут более 130 национальностей и этносов, в соответствии с чем Казахстан является полиязычной страной с государственным и официальным языками, закрепленными Конституцией [1].

Преимущества полиязычного образования очевидны, они заключаются в следующем:

- более 150 крупных научных исследований за последние 50 лет свидетельствуют о том, что дети, изучающие 2 и более языков в начальной школе, глубже понимают язык, имеют более эффективные коммуникативные навыки [2].

- изучение иностранного языка улучшает внимание и навыки концентрации. В 63 % случаев дети-билингвы более эффективны в шумной среде при отвлекающих факторах, против 51 % монолингвов [3].

- полиязычные учащиеся имеют более высокую функциональную грамотность, чем одноязычные учащиеся и умеют применять полученные знания и навыки в новых ситуациях [4].

- программы полиязычного образования положительно влияют на учебные достижения учащихся с низкой успеваемостью [5].

В настоящее время в Казахстане интенсивно развивается полиязычное образование:

- В 2007 г. инициирован эксперимент обучения на трех языках в 33 школах [6].

- Полная модель полиязычного образования реализуется с 1992 г. в образовательных инновационных (бывших казахско-турецких) лицеях (БИЛ), с 2008 – в Назарбаев Интеллектуальных школах (НИШ) [7].

- В 2008 году КарГУ и КазУМОиМЯ утверждены базовыми вузами по реализации обучения на трех языках [8].

- Дорожной картой развития трехязычного образования на 2015 – 2020 годы определены меры по поэтапному внедрению обучения на трех языках на всех уровнях образования [9].

Однако внедрение полиязычного образования требует дальнейшего решения ряда проблем, связанных с определением целей, содержания, методов и технологий внедрения полиязычного образования в учебно-воспитательный процесс различных образовательных учреждений.

В настоящее время в Казахстане разработана методология обучения на трех языках. Так, базовыми принципами полиязычного образования являются:

- Полиязычное образование не является элитарным: все учащиеся могут обучаться по программе полиязычного образования.

- Родной язык должен стать основой для развития навыков других языков. Учащиеся, имеющие хорошую базу родного языка, демонстрируют сильные навыки письма и чтения по другим языкам.

- Языку следует обучать в благоприятной и доброжелательной языковой среде, в которой учащиеся не испытывают тревогу и активно принимают участие в процессе овладения языком.

- При обучении языку фокус должен быть на значении, а не на форме. Язык должен изучаться не ради самого языка, а ради получения конкретных знаний.

- Языковые навыки, в свою очередь, развиваются не только на языковых предметах, но и через другие предметные области (через содержание).

- Сквозные общие темы при их параллельном изучении на языковых и других предметных уроках способствуют лучшему усвоению предметного содержания и языков.

- Билингвальное командное преподавание (ведение урока двумя учителями: один на Я2 или Я3 ведет урок, второй на Я1 оказывает поддержку в понимании) повышает эффективность полиязычия.

Существующая система трехязычного образования в Казахстане уникальна и не похожа на примеры других полиязычных стран. Это отражается в ее масштабности, региональных социально- демографических особенностях (преимущественное использование казахского языка в одних регионах, русского – в других) и типологических различиях трех языков (казахский – тюркский язык, русский – восточнославянский, английский – западногерманский. В контексте Казахстана три языка отличаются типологически, принадлежат к разным языковым семьям, ветвям, группам и используют разные алфавиты (кириллица и латиница), что усложняет внедрение обучения на трех языках.

Следует отметить, что на сегодняшний день одним из требований обновленного содержания образования является развитие полиязычного образования, в связи с чем возникает необходимость разработки качественно новых методик и технологий обучения языкам, обеспечивающих формирование полиязычного образования. На наш взгляд, одним из средств, ведущих к осуществлению этой задачи, является реализация интегрированного обучения языкам, в основе которого лежит использование межпредметных связей как эффективного средства обучения и воспитания [10]. Так, например, в ряде средних общеобразовательных учреждений г. Павлодара нами была разработана и экспериментально апробирована технология интегрированного обучения языкам в виде программы интегрированного элективного курса «В мире трех языков», основанного на межпредметной интеграции русского, казахского и английского языков.

Программа была рассчитана на 33 часа, в соответствии с чем занятие проводилось один раз в неделю. На каждое

интегрированное занятие отводилось в целом по 3 часа, они были построены в занимательной, игровой форме. Основная цель занятий: формирование коммуникативной компетенции школьников на трех языках на базе типичных лексических тем и ситуаций общения. При этом приоритетной целью является формирование умений и навыков говорения, а затем чтения и письма. В основе занятия находился текст на одну из заданных лексических тем на трех языках и речевые задания к нему.

Результаты опытно-экспериментального обучения показали, что в процессе реализации интегрированного обучения:

- у школьников формируется коммуникативная компетенция на трех языках в рамках наиболее употребительных лексических тем и речевых ситуаций;

- развивается логическое мышление;

- формируется и развивается речевая деятельность (слушание, говорение, чтение и письмо);

- развивается речевая культура и культура общения;

- развиваются умения и навыки анализа связного текста.

Таким образом, учет указанных проблем при реализации полиязычного образования будет способствовать более успешному овладению языками, особенно на начальном этапе обучения, когда закладываются основы формирования языковой личности, человека, способного к активной жизни в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований. Именно через знание языков можно непосредственно ощутить свою принадлежность к мировой истории и одновременно глубоко понять свою национальную культурно-историческую уникальность.

ЛИТЕРАТУРА

1 Конституция Республики Казахстан (Конституция принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года). http://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_ (дата обращения: 10.01.2017)].

2 The World's largest ranking of countries by English skills. EF (Education First) (n.d.). Retrieved January 18, 2017, from <http://www.ef.kz/epi> [на англ.яз.].

3 Университет Англия Раскин, 2014. <http://www.anglia.ac.uk/news/bilingual-pupils-cope-better-in-noisy-environments>.

4 Genessee, F. (2007). French immersion and at-risk students: A review of research findings. *Canadian Modern Language Review*, 63, 655-688 [на англ.яз.].

5 Gajo, L.&Serra, C. (2002). Bilingual teaching: Connecting language and concepts in mathematics. In D. So & G.Jones (Eds), *Education and Society in Plurilingual Contexts* (pp. 75-95). Brussels: VUBPress [на англ.яз.].

6 Mehisto, P., Kambatyrova, A. & Nurseitova, Kh. (2014). Three in one? Trilingualism in policy and educational practice. In D. Bridges (Ed.), *Educational reform and internationalisation: the case of school reform in Kazakhstan*. Cambridge: Cambridge University Press [на англ.яз.].

7 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ ресми сайты. <http://nis.edu.kz/kz/> (<http://nis.edu.kz/ru/>).

8 Приказ МОН РК № 441 от 22. 07. 2008 года «Об утверждении базовых организаций образования по приоритетным направлениям развития высшего и послевузовского образования». <http://icqa.kz/normativnopravovye-dokumenty-rk/prikazy-mon-rk> (дата обращения: 31.01.2017).

9 Үш тілде білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған жол картасы (Дорожная карта развития трехязычного образования на 2015- 2020 годы). <http://nao.kz/loader/fromorg/2/51?lang=kz>. (кіру уақыты: 31.01.2017)].

10 Жумашева А.Ш. Взаимосвязь в обучении казахскому и русскому языкам: учебное пособие. – Павлодар: ПГУ им. С.Торайгырова, 2001. – 71 с.

ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ ЖАҢАРТЫЛҒАН МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ӨТКІЗІЛЕТІН САБАҚ ҚАНДАЙ БОЛУЫ КЕРЕК?

ЖҰМАБАЕВА Ж. Ж.
мұғалім, №7 орта мектеп, Павлодар облысы, Ақсу қ.

«Сабақ—мұғалімнің жалты және педагогикалық мәдениетінің айнасы, оның интеллектуалды байлығының өлшеуіші, оның дүниетанымының және эрудициясының көрсеткіші»

В. А. Сухомлинский

Білім берудің мақсаттары мен мазмұны өзгеруде, жаңа оқыту құралдары мен технологиялары пайда болуда, бірақ қандай

реформалар жүргізілсе де, сабақ негізгі білім беру нысаны болып қала береді. Дәстүрлі білім беру жүйесі бойынша да, қазіргі орта білім берудің жаңартылған мазмұны бойынша да солай болмақ.

Кез келген сабақтың жаңартылған бағдарлама міндеттерін шешуде маңызы зор. Бағдарламаның негізгі идеяларына сәйкес сабақ тақырыпқа емес, оқу мақсаттарына және күтілетін нәтижелерге негізделіп құрылуы керек.

Оқытуға бағытталған сабақ нақты және әр балаға түсінікті мақсаттарға негізделіп жоспарлануы керек. Көбінесе сабақтың басым бөлігі мұғалімнің ауызша түсіндіруіне жұмсалып, берілген тапсырмаларды орындауда да, оқушылар емес, басты рөлде мұғалімнің өзі тұрады. Сондықтан да оқушылардың оқуға деген қызығушылықтары жойылып, белсенділіктері төмендейді де, кейбіреуі тіпті тәртіп бұза бастайды. Мұндай жағдайларды болдырмау үшін әр мұғалім, ең алдымен, жоспарлауға саналы түрде және үлкен жауапкершілікпен қарауы керек.

Жоспарлаудың маңызы зор екенін түсініп, сабақ жоспарына асқан жауапкершілікпен қарау мұғалімге өзінің әрбір қадамын талдап отыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар білім берудің жаңартылған мазмұны бойынша жұмыс істейтін мұғалім мобильді болуы керек. Мысалы, сабақта жоспарланған тапсырмалар жұмыс істемейтінін көрсе, яғни, оқушылардың қызығушылықтарын оятпаса, оқу процесіне баулымаса, сол арада жоспарға түзетулер енгізе алуы керек және сабақтан соң міндетті түрде талдау жасалуы керек. Мұғалімнің барлық іс-әрекеті оқытуға бағытталған тиімді сабаққа алып келуі шарт. Сабақты жоспарлау кезінде келесі сұраққа көңіл аударып отырған жөн: «Менің сабағымның мақсаты қандай? Сабақтың әрбір бөлігінің осы мақсатқа жетуге қандай пайдасы бар?»

Ал сабақтың мақсаты дегеніміз не? Бұл мұғалімнің болжауы бойынша, оқушының сабақ барысында қол жеткізетін нәтижесі.

Сабақтың мақсатын дұрыс қою – бағалаудың ажырамас бөлігі. Ол оқушы мүмкіндіктерінің басым жақтарын анықтауға, шешім қабылдауға және жоспарланған істі жүзеге асыруға көмектеседі. Мақсаттар неғұрлым нақты қойылса, бағалау да соғұрлым тиімді және анық болады.

Көптеген жағдайларда мақсатты дұрыс қою келесі талаптардың орындалуына байланысты:

- мақсаттардың нақты тұжырымдалуы;
- мақсаттардың іске асырылатын міндеттерге бөлінуі;
- мотивация және табандылық;

- үздіксіз бағалау.

Мұғалімдер кейде мақсаттарды міндеттермен шатастырады. Сондықтан, бірнеше міндетке бөлінетін сабақ мақсаттары «көп қабатты» болып кетеді. Мақсат – ол оқушылар қол жеткізетін нәтиже. Ал міндет – бұл процесс, яғни сол нәтижеге қалай қол жеткізетінін көрсетеді.

Мысалы, қазақ тілі сабағында етістіктің шақтарын өттік делік, нәтижесінде оқушылар мәтіндегі етістіктерді танып, шақтарын анықтап, оларды өткен шаққа қойып сөйлемдер құрастырулары керек.

Мақсаты: Оқушылар өтілген етістіктерді пайдалана отырып, өткен шақта сөйлемдер құрай алады.

Міндеттері:

Оқушылар мәтіннен етістіктерді таба алады;

Оқушылар етістіктердің шақтарын анықтай алады;

Оқушылар етістіктерді зат есімдермен дұрыс байланыстырып, сөйлем құрай алады.

Оқу мақсаттарын дұрыс қолдану оқушыларға қандай нәтижеге қол жеткізуі керек екендігін түсінуге көмектеседі.

Мақсат оқушыларға нені оқитынын, берілген тапсырмалардың не үшін орындалатынын көрсетеді. Олар мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланысты жақсартады және іс-әрекеттің нәтижесін бақылауға және өзін-өзі бақылауға мүмкіндік береді.

Сабақтың мақсаттарын анықтау мен оны іске асыруда қателерді болдырмау үшін, мынаны есте сақтау қажет:

Сабақ жоспары сабақтың мақсаттары мен міндеттерін қамтиды.

Сабақта:

- оқушыларды мақсаттармен таныстыру немесе олардың өздерін мақсат қоюға баулу;

- оқушылардың сабақ мақсатын түсінуін және оған қол жеткізу қадамдарын (табысқа жету критерийлерін) анықтау;

- мақсаттардың орындалуы бойынша қорытынды жасау.

Критериалды бағалауды енгізу бағалаудың көптеген мәселелерін шешеді. Ол нақты критерийлерді қолдану арқылы бағалау жүйесін оқу мақсаттарымен байланыстыруға мүмкіндік береді, оқушылардың оқу әрекеттерін анықтауға және жетілдіруге ықпал етеді, мектеп білімінің тиісті деңгейінде құзыреттіліктерін қалыптастыруға септігін тигізеді.

- Жетістік критерийлері – мұғалімдердің сабақ мақсаттарына қол жеткізуіне көмектесетін құралдардың «мәзірі».

- Оқушылар үшін табысқа жету критерийлері мұғалімнің (немесе оқушылармен бірге) қойған мақсаттарына жетелейтін «қадамдар».

- Табыс критерийлері оқушыларға өздерінің жетістіктерін (өзін-өзі бағалау) және сыныптастарының (бірін-бірі бағалау) нәтижелерін қадағалап отыруға көмектеседі. Табысқа жету критерийлері оларға ненің қиындық тудыратынын немесе нені жақсы орындай алатынын анық көруге мүмкіндік береді.

- Табыс критерийлері оқушыларға өзін-өзі реттеуге бағытталған оқу дағдыларын және оқуға деген жауапкершілік сезімін дамытуға көмектеседі.

Критериалды бағалау қалыптастыратын (қалыптастырушы) және нәтижелік (жиынтық) болуы мүмкін.

Қалыптастырушы (ағымдағы) бағалау күнделікті сабақта немесе үй жұмысын орындау барысында білім, дағдыларының даму деңгейін анықтау, оқыту процесінде оқушы мен мұғалім арасындағы байланыстың жүзеге асырылуы деп түсінеміз. Бұл оқушыларға жаңа материалды меңгеру барысында тапсырмаларды қаншалықты дұрыс орындағанын және мақсаттар мен міндеттерге қандай деңгейде қол жеткізе алғандарын түсінуге мүмкіндік береді [1, 53 б.].

Бағалаудың бұл түрі:

- бағалау критерийлеріне сәйкес жүзеге асырылады;

- оқушыларға тиімді кері байланыс ұсынады;

- оқушылардың өзіндік оқуға белсенді қатысуын, бұл өз кезегінде оқушыларды өзін-өзі бағалауға қатысуын қамтамасыз етеді;

- бағалау нәтижелерін ескере отырып, оқытуды түрлендіруге мүмкіндік береді;

- оқушылардың оқуға деген ынтасын дамытуға түбегейлі түрде ықпал етеді;

- оқушылардың өз оқуын қалай жетілдіруге керектігін түсіну үшін өздерін өздері бағалай алуын қамтамасыз етеді және өзара бағалау арқылы бірге оқитын оқушылармен бірлесіп жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырады [1, 55 б.];

- қалыптастырушы бағалаудың нәтижелері оқыту және оқу сапасын жақсарту үшін, оқу жоспарын жетілдіріп отыру үшін қолданылады.

Нәтижелік (қорытынды) бағалау келесі білім беру туралы шешім қабылдау мақсатында оқу нәтижелерін жүйелі түрде жинақтау болып табылады [1, 53 б.].

Мұғалімдер үшін критериалды бағалау білім беру процесін ұйымдастырудың нақты көрсеткіштерін және балалардың материалды меңгеру деңгейін бағалаудың критерийлерін қамтиды, бағалау процесін объективті етіп, жеңілдетеді.

Ал оқушылар үшін критериалды бағалау оқу мақсаттарын, бағалау критерийлерін және өз жұмысын жақсарту жолдарын анық түсінуге мүмкіндік береді. Өйткені мұғалімнің олардан не күтетінін көрсететін нақты нұсқаулары бар. Егер оқушы бағалау критерийін жүйелі түрде пайдалануға әдеттенген болса, оның оқу нәтижесіне деген жауапкершілігі де арта түседі. «Неліктен маған мұндай баға қойылды?» деген сұрақтар да болмайды.

Сонымен, оқытуға бағытталған сабақ нақты және әр балаға түсінікті мақсаттарға негізделіп жоспарлануы керек. Ендеше, төмендегідей қорытынды жасауға болады:

1 Когнитивтік мақсаттарды іске асыру сабақтың эмоционалдық негізіне және балалар қарым-қатынасының сапасына байланысты екенін ескере отырып, мұғалім сабақ жоспарлауда кешенді мақсаттар қоя білуі керек. Мақсаттарға сәйкес, оқушылардың ішкі мотивациясын дамытуға үлес қосатын бағалаудың әдіс-тәсілдерін таңдай алуы шарт.

2 Сабақтың мақсаты Блум таксономиясына сәйкес күтілетін нәтижелер (оқушы позициясынан) тұрғысынан тұжырымдалуы керек. Мақсатты оқушылардың өздері қойғаны әбден құпалады. Мұғалім оқушыларды мақсаттарды талқылауға баулуы керек, сондай-ақ, қалыптастырушы бағалау көмегімен олардың қаншалықты саналы түрде қойылғанын және балалардың мақсатқа жету жолдарын нақты түсінетіндерін анықтауы керек.

3 Мақсат қойған кезде, мұғалім мен оқушыға қойылған мақсаттарға қол жеткізгенін көруге көмектесетін көрсеткіштерді анықтау керек. Оқу мақсаттарына қол жеткізудің табыс критерийлерін, тақырыптың күрделілігіне байланысты, оқушылардың өздері немесе мұғалім құрастыруы мүмкін.

4 Әрбір оқу тапсырмасын орындау барысында мұғалімге сабақтың әр сатысындағы оқушының түсіну дәрежесін анықтауына мүмкіндік беретін қалыптастырушы бағалау стратегиясы болуы қажет. Күтілетін нәтижеге қол жеткізу үшін не істеу керектігіне айқын нұсқайтын қалыптастырушы бағалау стратегияларын таңдау керек. Тек смайликтер, мадақтау мотивацияның дамуына ғана әсер етеді, бірақ жұмысты орындау барысында оқушыларға нақты нұсқау көрсете алмайды.

5 Мұғалім әр тапсырманы бағалау критерийлерін критериалды бағалау қағидаларына негіздеп әзірлейді. Оқушыға бағалау критерийлері қаншалықты анық, түсінікті болса, күтілетін нәтижелерге қол жеткізу мүмкіндігі соншалықты жоғары болады.

6 Сабақты қорытындылағанда, мұғалім сабақтың мақсатына қайта оралып, оқушылармен бірге мақсатқа жету деңгейін анықтауы қажет. Сонымен қатар, бағалау үшін мұғалім әрбір оқушының оқу нәтижесін көруге мүмкіндік беретіндей тиімді бағалау әдісін жоспарлауы керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016.

2 Питерс Т. «В поисках совершенства». Бесплатная электронная библиотека. Режим доступа: <http://www.dissers.ru/books/1/6074-7.php>

ВЛИЯНИЕ КРИТЕРИАЛЬНОГО ОЦЕНИВАНИЯ НА УСПЕШНОЕ ОБУЧЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ПОЗИЦИИ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА

ЗАБЛОЦКАЯ А. А.,

учитель, Специализированная школа-лицей № 1
для одаренных детей, г. Экибастуза

Современная система образования должна быть приведена в соответствие с потребностями социально-экономического развития Республики Казахстан. Основной принцип развития общества в XXI веке - конкурентоспособность личности, определяемая в первую очередь уровнем образованности. На смену усвоения учащимися определенной суммы знаний, должно прийти компетентностно-ориентированное образование, при котором формируется система ключевых компетенций. Учителя должны располагать достаточным объемом времени, проявлять гибкость не только в развитии знаний, навыков учащегося, но и его личности в целом, принимая во внимание важность индивидуализации обучения и формирования у учащихся метасознания – обучения тому, как учиться.

Казахстанское образование должно быть ориентировано на развитие навыков применения знаний в разнообразных учебных и жизненных ситуациях, в межличностном общении и социальных отношениях.

Перед учреждениями образования ставится задача перехода на модель среднего образования, ориентированного на результат, т.е. на подготовку образованных граждан, способных к самостоятельному творческому поиску, предприимчивых профессионалов с нравственными целями и ценностями.

Современное образование ориентировано на овладение каждым учащимся совокупностью ключевых компетенций как результатов образования с учетом особенностей личности.

Назовем основные из них:

- 1 Компетентность разрешения проблем (самоменеджмент);
- 2 Информационная компетентность;
- 3 Коммуникативная компетентность.

Необходимо создать такую дидактическую основу урока, которая будет способствовать не только, и не столько формированию нового знания, а формированию мировоззрения, становлению надпредметных компетентностей.

Наиболее значимые из них:

- готовность к разрешению проблем, то есть готовность анализировать нестандартные ситуации, ставить цели и соотносить их с устремлениями других людей, планировать результат своей деятельности и разрабатывать алгоритм его достижения, оценивать результаты своей деятельности, что позволяет принять ответственное решение в той или иной ситуации и обеспечить своими действиями его воплощение в жизнь.

Включение в учебный процесс критериального оценивания способствует формированию компетенции разрешения проблем и, следовательно, влияет на успешное обучение школьников.

Реализация компетентностно-ориентированного подхода предполагает, что учитель владеет рядом технологий и соответствует следующей квалификационной характеристике:

- способность к построению особой коллективно-распределительной формы учебной деятельности;
- организации коллаборативного обучения.
- способность выстраивания учебного предмета в виде учебных задач;
- знания психологических закономерностей и механизмов построения учебной деятельности, развития личности ребенка.

Поэтому считаем, что включение в учебный процесс критериального оценивания будет способствовать формированию

компетенции разрешения проблем и, следовательно, влиять на успешное обучение младших школьников [5, с. 15].

Процесс формирования компетенций должен носить системный и целенаправленный характер, начинать этот процесс необходимо с начальной ступени образования.

Считаем, что для успешного обучения ребенка необходимо включение в учебный процесс критериального оценивания, а именно, сформировать у него действия самоконтроля и самооценки, которые будут основой его рефлексивного отношения к своим действиям; использовать не только констатирующую оценку, но и оценку диагностирующую, процессуальную.

Цель исследования: выявить влияние критериального оценивания на успешное обучение младших школьников.

На протяжении всех этапов развития педагогической науки контроль и оценка являлись и остаются важной и необходимой составной частью учебного процесса. Для младшего школьного возраста ведущей является учебная деятельность, которая «понимается как особая форма активности ребёнка, направленная на изменение им самого себя как субъекта учения».

В процессе учебной деятельности можно выделить три основных линии контрольно – оценочных действий:

I – это контрольно- оценочная деятельность самого педагога, суть которой заключается в коррекции и стимулировании учебной деятельности школьника, в выражении положительного отношения к ребёнку и веры в его возможности;

II – специальная линия, направленная на формирование самоконтроля и самооценки у школьников в условиях коллективно - распределённой деятельности;

III – это линия контроля и оценки в самостоятельной учебной деятельности, где на первое место выходит самооценка (внутренняя, рефлексорная) оценка [7, с. 51].

Рассмотрим виды и формы контроля и оценки.

Формы контроля:

Контроль-внимание – пооперационный контроль – направлен на исполнение действия, в соответствии с планом, алгоритмом (осуществляется на этапе решения частных задач).

Рефлексивный контроль – контроль, приводящий к отказу от старого способа действий в новых условиях и стимулирующий ребенка к поиску путей трансформации этого способа (осуществляется на этапе постановки учебной задачи).

Виды контроля:

- по объекту контроля: взаимно - и самоконтроль;
- по месту, занимаемому в процессе решения задачи:
- констатирующий (КК);
- рефлексивный (РК);
- планирующий;
- пооперационный (ПК);
- итоговый контроль [8, с. 36].

Предполагается два вида оценивания: оценивания обучения (суммативное оценивание) и оценивание для обучения (формативное оценивание). Оценивание, направленное на определение возможностей улучшения обучения, методов и форм реализации этих возможностей, является формативным, иначе - оцениванием для обучения (ОдО).

Предположим, что влияние критериального оценивания на успешное обучение младших школьников будет эффективно, если будут соблюдены следующие условия:

- соблюдение логики разворачивания учебной деятельности, система уроков (среднесрочное планирование);
- организации коллаборативного обучения;
- наличие диагностирующей оценки, корректировка процесса обучения с учетом результатов оценивания;
- развитие умения учащихся взаимооценивать, оценивать свои знания самостоятельно, что окажет глубокое влияние оценивания на мотивацию и самоуважение учащихся, которые, в свою очередь, оказывают важное влияние на успешное обучение младших школьников;

включение в учебный процесс методических приемов и техник для формирования критического мышления учащихся.

1 условие эффективного влияния критериальной оценки на успешное обучение младших школьников: включение в учебный процесс критериального оценивания должно происходить при соблюдении логики разворачивания учебной деятельности, при определенной системе уроков. Младший школьник, как субъект выполняет собственную учебную деятельность вместе с другими детьми с помощью учителя, превращается в учащегося, т. е. в ребёнка, изменяющегося и совершенствующего самого себя в процессе осуществления учебной деятельности [6, с. 37].

В. В. Давыдов выделяет основные, структурные компоненты учебной деятельности: мотив, целеполагание, учебные действия, контроль, оценка [3, с. 26].

Приобретение ребёнком потребности в учебной деятельности, мотивов учебных действий способствует формированию у них желания учиться.

В связи с этим, уроки строятся на основе структуры УД, предлагаемой В. В. Давыдовым, на трех аспектах формирования критического мышления: вызов, осмысление и рефлексия. На стадии вызова осуществляется мотивация, целеполагание. После, наступает момент осмысления, выполнение учебных действий, с помощью которых решаются соответствующие задачи, формируется у ребёнка умение учиться. На стадии рефлексии выполняется контроль и оценка процесса учащихся.

2 условие эффективного влияния критериальной оценки на успешное обучение младших школьников: организации коллаборативного обучения.

Обучение в сотрудничестве – образовательный подход к преподаванию и обучению, который представляет собой группы учащихся, работающих вместе для решения проблемы, выполнения задания или создания какого-либо продукта.

При организации коллаборативного обучения на уроках конструируются определённые нормы взаимоотношения между учащимися как внутри группы, так и между группами, разрабатываются правила группы.

При формировании групп, в зависимости от темы, типа и места урока в среднесрочном планировании, используются способы деления на группы:

- деление по цвету смайлика: предлагалось поочередно выбрать цветной смайлик и подарить однокласснику.
- для организации работы по разноуровневым заданиям проводится деление на группы по интеллектуальному развитию учащихся, на основе методики: Определение уровня интеллектуальных способностей (Амтхауэр). Такое деление позволяет организовать работу по разноуровневым заданиям и направленно на реализацию личных целей каждого учащегося в отдельности [9, с. 54].
- деление по интересам, по результатам социометрического теста «Ракета».

Выполняя учебную деятельность совместно, дети, чувствуют групповую поддержку, защищённость, научаются сотрудничать и оценивать деятельность свою и другого человека.

3 условие эффективного влияния критериальной оценки на успешное обучение младших школьников: развитие умения учащихся взаимооценивать, оценивать свои знания самостоятельно, что оказывает глубокое влияние оценивания на мотивацию и самоуважение учащихся, которые, в свою очередь, положительно влияют на успешное обучение младших школьников.

Организуя обучение в сотрудничестве, рекомендуется применять на уроках специальные средства детского взаимоконтроля и взаимооценивания («ученик-ученик»), позволяющие обучить детей самоконтролю и самооцениванию.

Сначала выполнение действий и контроль за его исполнением распределены между разными учениками: один выполняет задание, а другой контролирует и оценивает полноту и правильность его действий. После того как учащийся научится контролировать действие другого ученика, формируется умение контролировать и оценивать собственные действия [2, с. 42].

4 условие эффективного влияния критериальной оценки на успешное обучение младших школьников: наличие диагностирующей оценки, корректировка процесса обучения с учетом результатов оценивания.

Как оценивать работы детей, что необходимо включать в процесс оценивания? Разрабатывая краткосрочное планирование уроков, в каждый урок включается критериальное оценивание. Проверая работу по модельному ответу, ученик видит на какую орфограмму или умение необходимо обратить ему внимание.

Материал для учащихся предлагался на рабочих листах. Для осуществления формативного оценивания предлагается учащимся оценить работу группы по готовым ответам и дескрипторам.

Дифференциация при делении на группы дает возможность реализовать личные цели каждого учащегося в соответствии с их уровнем развития. Учащимся предлагаются разноуровневые задания, составленные по таксономии Блума. Проводится формативное оценивание по критериям и дескрипторам.

Далее предполагается проведение нескольких уроков для устранения пробелов в знаниях и проведение контрольной работы с суммативным оцениванием.

В серии последовательных уроков используются методические приемы и техники для формирования критического мышления учащихся.

Прием «интеллект-карт», оформленные в виде постеров:

– интеллект-карты помогают учащимся лучше осваивать учебный материал, эта работа очень интересна и делает обучение легким и доступным. У учащихся формируется способность видеть более важные вопросы, умение общаться, умение воспроизводить материал.

«Знаю - Хочу узнать-Узнал» Дети с помощью этой таблицы смогут собрать воедино имеющиеся у них знания по любой изучаемой теме, обосновать и систематизировать их. Использование таблицы помогает актуализировать имеющиеся знания и повышает мотивацию к изучению нового.

«Рефлексия – особый вид мышления»

Рефлексия – умение размышлять, заниматься самонаблюдением, самоанализ, осмысление, оценка предпосылок, условий и результатов собственной деятельности, внутренней жизни. Рефлексия даёт возможность понять ученику, как он мыслит, зафиксировать сильные стороны деятельности, является составляющей формативного оценивания [10, с. 49].

Для формирования действий контроля и оценки у учащихся рекомендуется использовать следующие педагогические приёмы:

Изобретение специальных шкал «волшебных линейчек» с использованием разных критериев оценки:

А – актуальность и ПР – правильность, С – старательность, К – красота, П – понимание, ГР – грамотность, ТР – трудность, И – интерес и др.

Создание «помощника» (алгоритма) для выполнения работы.

Создается совместно с детьми «помощник»-«образец» выполняемых действий, которые представлены как в теоретических тетрадях учащихся, так и наглядно в виде плакатов в классе. Данные «образцы» помогают работать на каждом уроке при контроле учащимися за действиями другого человека, а затем и за своими действиями [4, с. 41];

Организация списывания как особой формы работы с печатным текстом [1, с. 32].

Организация работы по определённым правилам списывания, позволяет формировать у учащихся умение осуществлять самоконтроль и самооценку своих действий в процессе письма. Объектом контроля и оценки со стороны учителя должны быть не результаты списывания, а его способы и действия самоконтроля и самооценки.

Таким образом, видим, что при организации коллаборативного обучения, учащиеся чувствуют себя комфортно, защищено и это способствует благоприятному развитию действия взаимно и самоконтроля и оценки. Отмечаем, что формирование всех видов и форм контроля и оценки происходит именно в определенной логике разворачивания учебной деятельности. Использование критериального оценивания обеспечивает хорошую обратную связь между учеником и учителем, позволяет своевременно корректировать как пробелы в знаниях, умениях школьников, так и в целом учебный процесс. А это, в свою очередь, формирует компетенцию разрешения проблем, и в общем влияет на формирование ключевых компетентностей учащихся. А для учеников – осознанность учения, знание своих ошибок повышает мотивацию к учению, к аналитическому мышлению.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Айдарова Л.И. Формирование лингвистического отношения к слову у младших школьников. //Вопросы психологии, 1964.
- 2 Бабаева Ю.Д. Потенциальная и скрытая одаренность. // Одаренные дети: теория и практика. – М., 2001.
- 3 Возрастные возможности усвоения знаний (Младшие классы школы). /Под ред. Д.Б. Эльконина и В.В. Давыдова. – М.: Просвещение, 1966.
- 4 Жедек П.С. Усвоение фонематического принципа письма и формирование орфографического действия. – М., 1975.
- 5 Лозинг В.Р. Начала теории построения практики развивающего обучения. – Кемерово, 1998.
- 6 Некрасова Т.В. Развивающее обучение на уроках русского языка в начальной школе. – Томск: Пеленг, 1994.
- 7 Репкин В.В., Репкина Н.В. Развивающее обучение: теория и практика. Томск: Пеленг, 2001.
- 8 Романеева М.П., Суховерша Л.А., Цукерман Г.А. Оценка знаний и умений учащихся в системе развивающего обучения. Пакет предметной диагностики по русскому языку 1 и 2 класс. – М., 1995.
- 9 Русский язык в начальных классах: теория и практика обучения /Под ред. М.С. Соловейчик. -: Просвещение, 1993.
- 10 Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников. Методика продуктивного обучения. – М.: Владос, 2000.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ РАЗЛИЧНЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

ЗОРИНА И. В.

учитель, Иртышская СОШ № 4, с. Иртышск, Павлодарская область,

Технология – педагогическая система в виде наборов педагогических приёмов.

Это проектирование и реализация проекта обучения и воспитания на практике.

Образовательная технология – система совместной деятельности учащихся и учителя по проектированию (планированию) организации, ориентированию и корректированию образовательного процесса с целью достижения конкретного результата при обеспечении комфортных условий участникам.

Почему образовательная практика нуждается в современных технологиях?

Каждое время рождает свои требования к учебному процессу. Индикатором этих требований является по-прежнему урок. Современный урок – это урок, где видна совместная деятельность учителя и учащихся, урок, на котором каждый учащийся не остается посторонним, способен пережить ситуацию успеха, урок, на котором ребенку интересно. Современный урок немислим без поиска новых, более эффективных технологий, которые способствуют развитию творческих способностей учащихся, их познавательной активности, интереса к изучаемому предмету.

Поэтому так актуальны становятся технологии самоорганизации и самопрезентации, развития критического и диагностического мышления.

Инновации в системе образования связаны с внесением изменений:

- в цели, содержание, методы и технологии, формы организации и систему управления;
- в стили педагогической деятельности и организацию учебно-познавательного процесса;
- в систему контроля и оценки уровня образования;
- в систему финансирования;
- в учебно-методическое обеспечение;

- в систему воспитательной работы;
- в учебный план и учебные программы;
- в деятельность учащегося и преподавателя.

Использование возможностей современных развивающих технологий, позволит обеспечить формирование базовых компетентностей современного человека:

1 информационной (умение искать, анализировать, преобразовывать, применять информацию для решения проблем);

2 коммуникативной (умение эффективно сотрудничать с другими людьми);

3 самоорганизации (умение ставить цели, планировать, ответственно относиться к здоровью, полноценно использовать личностные ресурсы);

4 самообразования (готовность конструировать и осуществлять собственную образовательную траекторию на протяжении всей жизни, обеспечивая успешность и конкурентоспособность).

Инновационные технологии.

Информационно-коммуникативные технологии; которой отводится большое значение, т.к. ученик должен владеть информацией, уметь ею пользоваться, выбирать из нее необходимое для принятия решения, работать со всеми видами информации и т.д. И сегодня учитель должен понимать, что в информационном обществе он перестает быть единственным носителем знания, как это было раньше. В некоторых ситуациях ученик знает больше, чем он, и роль современного учителя – это в большей степени роль проводника в мире информации.

- проектная технология (создание проектов, презентаций)
- коммуникативное обучение (обучение в процессе общения)
- портфолио (дневник личностного роста ученика)
- исследовательская деятельность.
- проблемное обучение (использование проблемных ситуаций)
- игровые технологии (использование развивающих игр с определённой педагогической целью).
- диалог культур;
- развивающее обучение (Занков, Эльконин, Давыдов)

Использование ИКТ

Урок с использованием информационных технологий становится более интересным для учащихся, становится более эффективным усвоение знаний; улучшается уровень наглядности на уроке. Многие уроки провожу с использованием компьютерных презентаций,

особенно те, которые требуют наглядного представления материала. Использование компьютерных программ, анимации позволяет увидеть то, что на обычном уроке невозможно. Учащиеся при этом ощущают себя активными участниками процесса обучения, получают новые знания, анализируют, сопоставляют, находятся в постоянном поиске. Я использую уроки-презентации, уроки-исследования, тематический проект, урок-путешествие, урок-игра, урок-соревнование. На таких уроках повышается качество знаний учащихся, их активность.

Использование некоторых компьютерных программ позволяет облегчить труд педагога: подбор заданий, тестов, проверка и оценка качества знаний, самопроверка, тем самым на уроке освобождается время для дополнительных заданий. Конечно же компьютерные технологии создают гораздо более высокий уровень наглядности. Возможность продемонстрировать явления, которые в реальности увидеть невозможно. Современные персональные компьютеры и программы позволяют с помощью анимации, звука, фотографической точности моделировать различные учебные ситуации, имеют возможность представления в мультимедийной форме уникальных информационных материалов (картин, рукописей, видеофрагментов); визуализации изучаемых явлений, процессов и взаимосвязей между объектами.

Разработка урока с использованием информационных технологий возможна лишь при наличии электронного ресурса. Учебные электронные ресурсы содержат:

1 Иллюстрации учебного материала (таблицы, схемы, опыты, видеофрагменты);

2 Поддержку учебного материала (задания, тесты и т.д.)

3 Источник учебного материала (электронный учебник, разработка задания для самостоятельной работы учащегося).

Использование компьютерных технологий в процессе обучения способствует значительному повышению качества образования.

Игровые технологии.

Применение игровых технологий на уроках позволяет сделать изучаемый материал более увлекательным и запоминающимся, снять напряжение и способствует эмоциональной разрядке, позволяя частично вывести мышление из рациональной сферы в сферу фантазии. Игра – это естественная для ребенка и гуманная форма обучения. Учитывая, что основным видом деятельности детей семи-девяти лет является игра, в процессе обучающей игры

у ребенка возникает положительная мотивация усвоения знаний. Обучая посредством игры, мы учим детей не так, как нам, взрослым, удобно дать учебный материал, а как детям удобно и естественно его взять. Успешно проходят на уроке деловые игры. На уроке познания мира детям нравится участвовать в деловой игре «Научная лаборатория»: учащиеся – сотрудники лаборатории, ведущие наблюдения, делающие открытие, внедряющие свое открытие в жизнь др. В игре дети чувствуют себя более уверенными, раскрепощенными, повышается познавательная активность, для каждого создается ситуация успешности, каждый видит свою значимость в учебном процессе.

Проблемное обучение

Проблемное обучение – это современный уровень развития дидактики и передовой педагогической практики. Проблемным называется обучение потому, что организация учебного процесса базируется на принципе проблемности, а систематическое решение учебных проблем – характерный признак этого обучения. Под технологией проблемного обучения понимается такая организация учебных занятий, которая предполагает создание под руководством учителя проблемных ситуаций и активную самостоятельную деятельность учащихся по их разрешению, в результате чего и происходит творческое овладение знаниями, навыками, умениями и развитие мыслительных способностей.

Проблемная ситуация и учебная проблема являются основными понятиями проблемного обучения.

Проблемное обучение реализуется успешно лишь при определенном стиле общения между учителем и учеником, когда возможна свобода выражения своих мыслей и взглядов учениками при пристальном и доброжелательном внимании учителя к мыслительному процессу ученика.

Успех интеллектуального развития обучающегося достигается главным образом на уроке, когда учитель остается один на один со своими воспитанниками. И от его умения организовать познавательную систематическую деятельность зависит степень интереса учащихся к учебе, уровень знаний, готовность к постоянному самообразованию. Проблемный урок отличается от других (традиционных) именно этапами введения и воспроизведения знаний.

Структура проблемного урока

II Постановка учебной задачи

Формулирование темы урока и его задачи

III Поиск решения

Открытие субъективно нового знания, путем выдвижения и анализа гипотез

IV Выражение решения

Выражение нового знания в доступной форме. Моделирование.

V Реализация продукта

Представление продукта учителю и классу

Из структуры проблемного урока видно, что его центральным звеном является проблемная ситуация. Основная цель создания проблемных ситуаций заключается в осознании и разрешении этих ситуаций в ходе совместной деятельности обучающихся и учителя, при оптимальной самостоятельности учеников и под общим направляющим руководством учителя, а так же в овладении учащимися в процессе такой деятельности знаниями и общими принципами решения проблемных задач.

Но, здесь учителю важно помнить, что при столкновении с трудностью у учащихся может и не возникнуть познавательная потребность, если задание, которое должно выявить затруднение у учащихся, дается без учета их возможностей (интеллектуальных возможностей и достигнутого ими уровня знаний). Поэтому учитель должен знать возможности своих учащихся в анализе условий поставленного задания и усвоении (открытии) нового знания. Степень трудности задания должна быть такова, чтобы с помощью наличных знаний и способов действия учащиеся не могли его выполнить, однако этих знаний было бы достаточно для самостоятельного анализа (понимания) содержания и условий выполнения задания. Только такое задание способствует созданию проблемной ситуации. Зная внутренние условия мышления, и способствуя их созданию с помощью проблемной ситуации, педагог может активизировать мыслительную деятельность учащегося, управлять ею.

Основными условиями использования проблемных ситуаций являются:

Со стороны учащихся:

- уметь определять наличие или отсутствие у себя общего способа решения тех или иных задач: «это я уже умею и знаю», «этого я еще совсем не знаю, надо узнать», «это я уже немного знаю, но надо еще разобраться»;
- умение задавать вопросы;
- умение использовать ранее усвоенные знания и переносить их в новую ситуацию;

- активная поисковая деятельность: умение строить гипотезы.

Со стороны учителя:

Умение учить умному незнанию – это значит формировать у учащихся действия оценки, благодаря которому человек оценивает свои возможности действовать, определяет, достаточно ли у него знаний для решения новой задачи, каких именно знаний недостает. Не зная, чего он не знает, ребенок не знает, чего ему следует узнать. И не пробует узнавать....

Основными элементами проблемной ситуации являются вопросы, задача, наглядность, задание. Вопрос имеет первостепенное значение, т. к. стимулирует и направляет мыслительную деятельность учащихся.

Задача является важным фактом повышения познавательной активности учеников. Наглядность служит инструментом «схватывания» обобщенного «видения» содержания новых абстрактных понятий и представлений и облегчает формирование научных понятий. Учить, используя традиционные формы, не оптимально. Поэтому именно за проблемным обучением будущее современной школы.

Развивающее обучение.

Основой развивающего обучения является «зона ближайшего развития». Это понятие принадлежит советскому психологу Л. С. Выготскому.

Главная идея заключается в том, что все знания, которым можно научить учащихся, делятся на три вида. Первый вид включает в себя то, что ученик уже знает. Третий – это, наоборот, то, что ученику абсолютно неизвестно. Вторая же часть находится в промежуточном положении между первой и второй. Это и есть зона ближайшего развития.

Развивающее обучение разрабатывалось с конца 50-х годов в рамках школ Л. В. Занкова и Д. Б. Эльконина. В настоящее время развивающее обучение является актуальным наряду с другими педагогическими технологиями.

Л. В. Занков выделил несколько принципов развивающего обучения:

1 Обучение на высоком уровне трудности. Ученик стремится преодолеть трудности в «зоне ближайшего развития», которые выходят за рамки актуальных возможностей учащихся. Это ведет к развитию способностей ученика и его самостоятельности.

2 Ведущая роль теоретических знаний. Ученик не просто изучает теорию, а раскрывает в материале существенные связи и открывает закономерности между явлениями и процессами.

3 Высокий темп изучения материала. Повторение не является главным образовательным компонентом. Только при изучении нового материала ученик обращается к повторению старой информации, если это необходимо.

4 Осознание учащимися процесса учения. Ученик осознает себя как субъект учебной деятельности. Он должен задумываться над тем, зачем ему нужны знания, как лучше запоминается материал, что нового он узнал, как изменились его представления о мире, как меняется он сам и т.д.

5 Целенаправленная работа над развитием всех учащихся. Нельзя разделять учеников по способностям и нельзя сравнивать учеников друг с другом. Каждый учащийся уникален и должен продвигаться в своем развитии в результате сотрудничества с разными по развитию детьми.

Таким образом, в развивающем обучении акцент переносится с изучения учебного материала на учебную деятельность ученика по развитию теоретического мышления и на всестороннее развитие личности учащегося.

Нет ни одного урока, на котором использовалась бы только одна какая-либо технология. Урок, приносящий удовлетворение учителю и радость познания детям – это урок, на котором грамотно сочетаются разные виды педагогических технологий, взаимодополняющих друг друга. Любой урок – это, прежде всего, творчество, поэтому каждый педагог старается пробудить интерес к изучаемому предмету, не просто осуществляя передачу знаний и умений, но и укрепляя веру в свои силы у каждого ученика, независимо от его способностей, используя для этого современные образовательные технологии, грамотно адаптируя их в соответствии с педагогической ситуацией на уроке, создавая ситуацию успеха для каждого.

ЛИТЕРАТУРА

1 Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании.– М.: изд-во РАО, 1994 г.

2 Громов Г.Р. Очерки информационной технологии.– М., 1993г.

3 Информатизация общего среднего образования: Научно-методическое пособие / под ред. Д.Ш.Матроса.– М.: Педагогическое общество России, 2004г.

4 Ларина В.П., Ходырева Е.А., Окунев А.А. Лекции на занятиях творческой лаборатории «Современные педагогические технологии».- Киров: 1999 – 2002.

5 Манвелов С.Г. Конструирование современного урока. - М.: Просвещение, 2002.

6 Петрусинский В.В. Иргы - обучения, тренинг, досуг. Новая школа, 1994

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА 1-СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ УӘЖІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ

ИЛЬДЕБАЕВА Г. М.
мұғалім, № 29 ЖОББМ, Павлодар қ.

Адам өміріндегі маңызды кезеңдердің бірі – мектеп табалдырығын аттау. Педагогикалық үдерісте де 1-сынып оқушыларының оқуға бейімделуіне ерекше назар аударады. Оқудың алғашқы аптасында оқушылардың оқуға деген ынтасы мен уәжі, қызығушылығы негізінен өзіміз көріп жүргендей өте жоғары деңгейде болады. Оқу үдерісінің біртіндеп күрделенуі, бір сарынды сабақтар, ерте тұру, кеш жату, бірыңғай талаптар, т.т. 1- сынып оқушысының бастапқы болжамдарымен сәйкес келмей, оқуға деген ынтасының төмендеуіне алып келеді. Ғалымдар оқушы уәжін сыртқы, ішкі деп екіге бөліп қарастырады. Оқушы 1-сыныпқа келгенде оның сыртқы уәжі жоғары деңгейде болады. Себебі ата-анасының қолдауы, баланың жаңа ортаға деген қызығушылығы, психологиялық дайындығы сыртқы уәждің артуына алып келеді. Ал ең маңыздысы – ішкі уәж. Ішкі уәж – оқушының табысты оқуын қамтамасыз ететін бірден-бір фактор.

Әлемдік білім беру жүйесіндегі маңызды бетбұрыстардың бірі оқушыны жеке тұлға ретінде дамыту болып табылады. Жеке тұлғаны дамыту ол тұлғаның жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып білім беру үдерісінде ғана жүзеге асады. Оқушының жеке, даралығын ескере отырып, білім беру ең алдымен, оның қызығушылығы мен уәжіне байланысты. Ал уәж бен қызығушылықты қалыптастыру бүгінгі білім беру жүйесіндегі

маңызды аспект болып табылады. Қызығушылықты біз, көбінесе, таным тұрғысынан алып қарастырамыз, ал уәж тікелей білім алумен байланысты болып келеді. Ендеше біздің қарастыратынымыз – білім беру үдерісіндегі оқушы уәжі. Оқушының уәжін(мотивациясын) қарастырмас бұрын, бұл терминдердің мәнін ашып алайық. Сонымен уәж (мотив) дегеніміз не? Бұл - әрекетті қозғаушы, жеке мақсаттарына қол жеткізу үшін өзінің және жеке әрекетін қозғайтын үдеріс. Уәж – оқушының танымдық қызығушылығын қанағаттандыруды, белгілі бір білімге қол жеткізуді, баланың ой-дүниесін кеңейтуді көздейді. Ресейлік ғалым Т.А.Ильина уәжді былайша жіктеп көрсетеді:

Тікелей қозғаушы уәж:

- мұғалімнің сұрыптаған материалдары мен әдістеріне, тұлғасы мен әрекетіне тікелей байланысты;

- оң эмоцияға негізделген еріктен тыс зейінге сүйенеді.

Перспективті қозғаушы уәж:

- оқушының пәнімен байланысты, оның болашаққа деген мақсатты әрекетімен байланысты;

- оқушының өз бейіміне орай белгілі бір әрекетке, пәнге деген қызығушылық; жолдастарының қолдауына ие болуға деген ұмтылушылық;

- уәждер көбінесе, жағымсыз болуы да мүмкін, мұғалімнің, ата-ананың алдындағы қорқыныш;

- саналы түрде қойылған мақсатқа байланысты қойылған ерікті зейінге сүйенеді.

Интеллектуалды қозғаушы уәж:

- ақыл-ой әрекеті үдерісіне деген ынта;

- сұраққа өз бетінше жауап іздеуге ұмтылу, ойлау жұмысының өзіндік үдерісінен қанағаттану;

- мұндай уәждерді қозғау мен қолдау мұғалімге тікелей байланысты, себебі мұғалім қажетті ақыл-ой әрекетінің әдіс-тәсілдеріне төселдіру керек [3].

Тағы бір ғалым А. К. Маркова уәжді ішкі және сыртқы деп бөліп көрсетеді. Сыртқы уәжді әрекетке қатысы жоқ, ішкі уәж оқушы әрекетімен байланысты деп қарастырады. Сыртқы уәж оқушыда сыртқы күштердің (ата-ана, мұғалім) қысымымен болады да бақылаусыз әрі үлкендердің қадағалауынсыз іске аспайды дейді, ішкі уәж үдеріс пен оның нәтижесіне деген ынта, қандай да бір қасиет пен сапаны дамытуға деген ұмтылушылық, шешім табу үдерісіне деген қызығушылық, анағұрлым тиімді тәсілдерді

табуға деген талпынушылық деп тұжырымдайды. Сыртқы уәжді әлеуметтік, ішкі уәжді танымдық деп те атайды[4]. Оқушыларды уәждеу тәсілдерін еуропа ғалымдары да сыртқы және ішкі деп бөліп қарастырады. Алайда, оларды қатан түрде екіге бөліп талдағаннан гөрі, ажыратуға келмейтін біртұтас ретінде қарастырған орынды болар (Vallerand, 2000) деп көрсетеді. Ғалымдар ішкі уәж іштен шығып жатады немесе жеке тұлғаның өзінен туындайтын, бастау алатын уәж, әдетте сыртқы уәжге қарағанда бұл анағұрлым рақымды, ізгілікті табыс деп есептеледі (Hunt, 1969/1971 cited Walford, 2003). Оқушылар оқудан ләззат алып, оны қызықты деп санағандықтан, оқуға белсенді атсалысу арқылы табысқа жетуін ішкі уәждің мысалы ретінде келтіруге болады[1]. Дегенмен, зерттеулер көрсетіп отырғандай, сыртқы уәжді қолдану ішкі уәжді бәсеңдетуі ықтимал. Әдетте пән мұғалімдері топтық оқу түрін жиі қолданады. Бірақ кейбір кездерде топтық оқу түрлері ешқандай да мақсатқа жеткізбеуі мүмкін. Сондықтан да сыртқы уәж оқушының ішкі уәжіне кедергі келтірмеуі керек.

Сонымен оқушының сыртқы уәжін қалыптастырудың негізгі аспектілері:

- жағымды психологиялық ахуал;
- оң позитивті қарым-қатынас;
- сыртқы марапат, мадақтамалардың болуы;
- оқушының дербестігі, ешкімге тәуелді болмауы.

Сыртқы уәжді тудыратын бұл аспектілер аса маңызды болып табылады. Бұл кез келген сабақтың негізін құрап береді. Сыртқы уәждің негізінде ішкі уәж қалыптасады. Ішкі уәжді тудыратын жағдайлар:

- сабақ мақсатының дұрыс құрылымдауы, оқушыға, анық, түсінікті әрі бірлесіп құруы;
- оқушының ынтасы мен қызығушылығы, жас ерекшелігін ескеруі;
- әдіс-тәсілдердің дұрыс әрі тиімді түрінің таңдалынып алынуы;
- оқушылардың алған білімдерін тәжірибеде қолдануына мүмкіндік тудыруы;
- меңгерілетін тақырып аясында оқушылардың өздігінен міндеттерді қоя және шеше білуге мүмкіндіктің берілуі.

1-сынып оқушыларының сыртқы, ішкі уәждерін қалыптастыру сынып жетекшісінен, пән мұғалімдерінен үлкен ізденімпаздықты, білгірлікті, жауапкершілікті талап етеді. Пән мұғалімдері 1-сынып оқушысының психологиясын аса жетік білуі керек. 1-сынып

оқушыларының ішкі уәжін қалыптастыру үшін ғалымдар көбінесе, белсенді оқу тәсілдерін ұсынады. «Бастауыш сыныптарға арналған білім беру бағдарламасы оқушыларға олар үшін қызықты тақырыптарды талқылауға және топтық жұмысқа қатысуға мүмкіндік береді. Бұл – оқушыларға ішкі уәжді қалыптастыруға көмектесетін ерекшеліктер» [1]. Әсіресе, сауат ашу, дүниетану, жаратылыстану, математика пәндерінің мазмұнында мұндай тақырыптар көптеп қарастырылғанын айта кетуіміз керек. Бұл өз кезегінде оқушыларды белсенді оқуға тарта отырып, тиімді оқу ортасын қалыптастыруға мүмкіндік береді. 1-сыныпқа келген оқушылардың бойындағы басты ерекшелігі олардың еркіндігі, даралығы екендігі белгілі, біз сабақ барысында оқушылардың осы қасиеттерін тиімді пайдалануға тырысамыз. Оқушыларға өз көзқарастарын еркін әрі дәлелді жеткізуге, мәселені шешудің бірнеше нұсқаларын қарастыруға, өздігінен тұжырым жасап, қорытынды шығаруға, әр мәселеге шығармашылық тұрғыдан қарауға, тез шешімін табуға ынталандыру оқушының ішкі уәжінің өсуіне мүмкіндік береді. Оқушының ішкі уәжін жүйелі түрде өсіру оның тұрақты әрі жүйелі түрде білім алуына, тәжірибе жинақтауына ықпал етеді. Бұл факторлар оқушылардың тұлғалық әрі коммуникативтік құзыреттіліктерін де дамытуға әсер етеді. 1-сынып оқушысының ішкі уәжін қалыптастыру мен дамыту қандай өзекті болса, оның сыртқы уәжі де айтарлықтай маңызға ие. Себебі 1-сынып оқушыларының әлі де 6 – 7 жастағы балалар екенін ұмытпауымыз керек. Балалардың осы жастағы психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес олар жылы сөз, мақтауға құштар болады. Ересектердің өздерін құптап, қолдағанын қалайды. Сол арқылы өздеріне деген сенімдері артады, ересектердің қолдаулары мен құптаулары олар үшін маңызды болып табылады. Жалпы ғалымдар оқушының сыртқы уәжі мен ішкі уәжін біртұтас үдеріс ретінде қарастыруға кеңес береді. Жалпы өз тәжірибемізге сүйенсек, оқушының уәжін арттыратын бірқатар факторлар бар. Енді соларды тарқатып көрейік:

Әр сабақта оқушылардың ішкі уәжіне түрткі болатын тиімді оқу мен оқыту тәсілдерін жүйелі түрде қолдану.

Сындарлы оқыту теориясына негіздей отырып, оқушылардың алдыңғы алған білімдерін жаңа біліммен ұштастыру. Алдыңғы тәжірибе негізінде жаңа білімді өздігінен игеруіне мүмкіндік жасау.

Белсенді оқу тапсырмаларымен оқушылардың басым көпшілігін қамту.

Сабақ мақсатын айқын белгілеу, оқушылардың күтілетін нәтижені түсінуін қамтамасыз ету.

Әр оқушының жеке даралығын ескеру, қажет оқушыларға дер кезінде қолдау көрсету.

Бұл факторлар бүгінгі жаңарған білім беру мазмұнына сай өткізілетін сабақтардың негізгі өзегі болып табылады. Бұл факторларды ескермейінше пән мұғалімдері оқушылардың уәжін тұрақты түрде дамыта алмайды. Ал уәж – оқушының табысты оқуын қамтамасыз ететін басты фактор.

Оқушының табысты оқуын, ішкі уәжін тұрақты түрде дамытатын маңызды факторлардың тағы бірі зерттеу дағдыларына байланысты болып келеді. Зерттеу дағдылары оқушылардың жас ерекшелік психологиясына сәйкес олардың тұрақты түрде уәжі мен сабаққа деген ынтасын қалыптастырып отырады. Себебі бұл жастағы оқушылар көп нәрсені білуге ұмтылады, олар үшін мына әлем таңсық, көріп, біліп, ұстап, зерделеу арқылы өз тәжірибесіне қалыптастырады, өз дағдыларын кеңейтеді, білімдерін тереңдетеді. Зерттеу дағдылары топтық, жұптық, жеке жұмыс формалары арқылы ұйымдастырылып отырады. Оқушылардың тұрақты зерттеу дағдыларын дамытудың жаңарған білім беру бағдарламаларында 3 тәсілі көрсетілген: құрылымдалған, мұғалімнің жетекшілігімен, ашық зерттеу жұмыстары.

Құрылымдалған зерттеу. Мұғалім оқушылар ұстанатын тәсілдерді егжей-тегжейлі түсіндіреді (әр қадамды сипаттау арқылы). Оқушылар өздерінің (немесе басқа біреудің) тапқандарының негізінде мәселеге түсініктеме береді, талқылайды және қорытынды жасайды деп күтіледі.

- Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін зерттеу. Мұғалім оқушылар ұстанатын белгілі бір құрылым ұсынады (мысалы, сұрақтар тізімінен зерттейтін мәселені таңдау). Оқушылар сұрақтарға жауап беру үшін тәсілді өздері таңдай алады.

- Ашық зерттеу. Оқушылар зерттеу сұрағын және бұл сұраққа жауап берудің тәсілін өздері таңдайды[1].

1-сынып оқушыларына негізінен құрылымдалған зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру тиімді болады. Себебі оқушылардың қалыптасып келе жатқан ынтасы мен жұмыс істеу әрекеттерін ескеретін болсақ, бұл тәсіл олардың жүйелі зерттеу дағдыларын қалыптастыруына мүмкіндік береді. Оқушылар туындаған мәселені бірлесіп шешуге талпынады, ақпараттарды жинақтайды, өз ақпараттарымен бөліседі, оған түсініктеме беріп, талқылау жасайды,

қорытынды жасап, тұжырым шығарады. Зерттеу дағдылары - оқушылардың өмірлік білім алуына бірден-бір ықпал ететін фактор. Себебі зерттеу арқылы оқушы өзіне қажетті білім алып, оны өмірлік жадына тоқиды. Сондықтан да оқушылардың уәжі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыру мен тұрақты түрде дамыту 1-сынып оқушыларының табысты оқуын қамтамасыз етеді.

Қазақ тілі сабақтарында әсіресе, халық ауыз әдебиеті негізінде оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыруға мүмкіндіктер мол. Мәселен, жаңылтпаш, жұмбақ, мақал-мәтелдер тез жатталынады. Әрі айтуға жеңіл, әрі жаттауға ыңғайлы. Тез жаттап алғаннан кейін оқушының алдымен сыртқы уәжі артады, кейіннен ішкі уәжін арттыруға болады. Қысқа мәтіндер, ертегілер арқылы оқушылар қазақ тіліндегі мәтіндердің мазмұнын тез қабылдап алады. Себебі бастауыш, оның ішінде 1-сынып оқушыларының ұғымына жеңіл келетін ертегілерде етістіктер қайталанып келеді, кейіпкерлердің жалпы атауы бар. Оқушылар сюжетті жалпы қабылдау үшін тыңдалым да жасау маңызды. Оқушылар сюжеттің жалпы мазмұнын түсіну арқылы етістіктерді бірнеше қайталата айту арқылы өздеріне қажетті білімді меңгеріп қана қоймай, мемлекеттік тілді меңгеруге деген қызығушылықтары артады.

1-сынып оқушыларына суреттерге қажетті сөздерді ыңғайлап беру арқылы мазмұнды меңгертуге болады. «Тыңдау-көру-орындау» сияқты тәсіл де оқушылардың оқуға деген ынтасын арттырады.

1-сынып оқушыларының мемлекеттік тілді табысты меңгеруі – болашаққа бастайтын табысты өмірдің негізі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде қазақ тілінде оқытатын мектептердегі бастауыш сынып пәндері бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. МҰҒАЛІМГЕ АРНАЛҒАН НҰСҚАУЛЫҚ. ЕКІНШІ БАСЫЛЫМ «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015

2 Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде қазақ тілінде оқытатын мектептердегі бастауыш сынып пәндері бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. МҰҒАЛІМДЕРДІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ БАҒДАРЛАМАСЫ. ЕКІНШІ БАСЫЛЫМ «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015

3 Ильин Е. П. И Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2002 – 512 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»)

4 Маркова А.К.Формирование мотивации учения в школьном возрасте. - М., 1983. - С. 69-87.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПАМЯТИ У НЕСЛЫШАЩИХ ШКОЛЬНИКОВ

ИСИНА А. Т.

учитель-дефектолог, Специальная общеобразовательная школа-интернат
№ 1 для детей с нарушением слуха и речи, г. Павлодар

Роль памяти в развитии неслышащего ребёнка первостепенна, так как, запоминая речевые знаки и окружающие его предметы, ребёнок применяет запомнившуюся информацию при общении с окружающими. В исследованиях Л.С.Выготского можно выделить, что овладевая любым мнемическим процессом, неслышащий ребёнок учится выделять цель - запомнить, сохранить или воспроизвести, осуществляя для её реализации определённую работу с материалом. Он начинает понимать необходимость повторять, сопоставлять, обобщать группировать материал [1, с.32].

Под памятью в психологии понимаются процессы организации и сохранения прошлого опыта, делающие возможным его повторное использование в деятельности или возвращение в сферу сознания. По мнению И. В. Дубровиной, память, это важнейшая психическая функция, лежащая в основе обучения. В процессе психического развития происходит изменение способов запоминания, возрастает роль выделения в материале семантических связей, т.е., как и другие высшие психические функции, память из непосредственной превращается в опосредованную, из произвольной – в произвольную [2, с. 112].

Таким образом, долговременное сохранение полученной информации оказывает влияние на развитие всех познавательных процессов неслышащего ребёнка. Процессы памяти тесным образом связаны с особенностями личности, его эмоциональным настроением, интересами и потребностями. Они определяют то, что и как человек запоминает, хранит и припоминает. То, что интересно и эмоционально значимо, запоминается лучше.

В исследованиях И. М. Соловьёва описываются специфические особенности развития зрительного восприятия, в первую очередь

то, что неслышащие дети отмечают в окружающих предметах и явлениях яркие, контрастные признаки, часто – несущественные, влияют на эффективность их образной памяти. Неслышащие дети раньше познают в объектах специфическое, чем общее и общее, отмечают несущественные детали в ущерб главным, но менее заметным. У слышащих детей эти два вида познания предметов развиваются одновременно, что приводит, по мнению И. М. Соловьёва возрастающему у них числу «ступеней разноспецифического узнавания». Кроме того, по его мнению, особенности возникающего образа предмета зависят от восприятия и влияют на последующее запоминание и воспроизведение [3, с.205].

Исследования Т. В. Розановой показали, что при произвольном запоминании наглядного материала неслышащие дети по всем показателям развития образной памяти отстают от нормально слышащих сверстников: в дошкольном возрасте хуже запоминают места расположения предметов; в начале младшего школьного возраста имеют менее точные, чем слышащие сверстники, образы памяти, поэтому путают места расположения предметов, сходных по изображению или реальному функциональному назначению. Сами изображения предметов неслышащие дети запоминают неточно, на протяжении младшего школьного возраста они отстают от нормально слышащих сверстников - легче смешивают образы сходных предметов, затрудняются в переходе к соответствующим им образам предметов. В процессе развития разница в успешности запоминания наглядного материала между неслышащими и слышащими постепенно уменьшается [4, с. 13].

В развитии словесной памяти у детей с нарушениями слуха наблюдаются большие сложности, поскольку даже в условиях специального обучения отставание в развитии словесной речи приводит к отставанию в развитии словесной памяти. Что было исследовано Романовой Е. С., Усановой О. Н., Потемкиным О. Ф и освещено в монографии по изучению детей в норме и патологии [5, с. 23].

Как считает Р. М. Боскис, память человека не является постоянной, а изменяется в течение жизни. С раннего детства процесс развития памяти ребенка идет по нескольким направлениям:

Во-первых, начинают действовать аффективная (эмоциональная) и механическая (моторная, двигательная) память, которая постепенно дополняется и замещается логической и образной.

Во-вторых, непосредственное запоминание со временем превращается в опосредствованное, связанное с активным и

осознанным использованием для запоминания и воспроизведения различных мнемотехнических приемов и средств.

В-третьих, произвольное запоминание, доминирующее в детстве, у взрослого человека превращается в произвольное. Сами средства – стимулы для запоминания подчиняются некоторой закономерности: сначала они выступают как внешние (например, завязывание узелков на память, а затем становятся внутренними (речь, чувство, ассоциация, представление, образ, мысль). Характерно, что в формировании внутренних средств запоминания центральная роль принадлежит речи, которая также из чисто внешней функции общения все больше превращается во внутреннюю [6, с. 45].

Рецепторы и особенно ретикулярная формация выполняют роль фильтров, выделяя в каждый момент времени те входные сигналы, которые признаются важными для организма. Только после этого мозг «обращает внимание» на эту важную информацию и решает, как ее обрабатывать и сохранять.

Исследования проведенные Т. В. Розановой по изучению особенностей произвольного запоминания предметов, схематических фигур показали, что у неслышащих детей сложившиеся в опыте системы образов оказываются менее дифференцированными, менее прочными, менее устойчивыми к помехам со стороны сходных образов, чем у слышащих сверстников. Например, что при запоминании схематичных фигур имеющееся объективное сходство между фигурами затрудняло запоминание каждой из них, приводило к тому, что вместо какой-то определенной фигуры неслышащий школьник рисовал такую, которая отдаленно напоминала любую из них, или рисовал фигуры, похожие на предшествующие, ранее нарисованные как указывает Т. В. Розанова [4, с.89]. При этом неслышащие школьники реже пользовались словесными обозначениями как средствами запоминания схематических фигур, а в случае использования таких обозначений менее точно характеризовали объект.

Словесные обозначения объектов имеют двоякое значение для запоминания: с одной стороны, они ведут к тому, что возникающий образ конкретного предмета уподобляется привычному представлению о нем, с другой стороны, выполняют роль средств для запоминания и интеграции различных частей фигуры в единое целое, тем самым, увеличивая устойчивость образов, облегчая воспроизведение. Т. В. Розанова в своих

исследованиях указывает, что при запоминании неслышащие дети редко пользовались словесными обозначениями, менее точно характеризовали объект, что отрицательно сказывалось на воспроизведении схематических фигур. Если им удавалось подобрать удачное словесное обозначение, то это положительно влияло на воспроизведение фигур - рисунки приобретали большее сходство с образцами. В старшем школьном возрасте неслышащие дети чаще использовали словесные обозначения, воспроизведение фигур улучшалось. Неслышащие дети пользовались и жестовыми обозначениями фигур, что также приводило к улучшению запоминания [4, с. 109].

В процессе психического развития неслышащих детей образы памяти совершенствуются, формируется умение пользоваться различными средствами для запоминания. Р. М. Боскис указывает на то, что для развития образной памяти необходимо совершенствовать познавательную деятельность детей, развивать их речь, формировать мыслительные операции - анализ и синтез, сравнение, абстракцию; учить их использовать различные средства для запоминания. В развитии словесной памяти у детей с нарушениями слуха наблюдаются большие сложности, поскольку даже в условиях специального обучения отставание в развитии словесной речи приводит к отставанию в развитии словесной памяти [6, с. 73].

П. Олерон высказывает, что трудности, испытываемые неслышащими детьми в запоминании слов, связаны с особенностями овладения ими словесной речью. Во-первых, во время обучения речи слово воспринимается неслышащим ребенком не как смысловая единица, а как последовательность элементов (слогов, букв), на фиксацию которых он затрачивает значительные усилия. Это субъективно увеличивает и общее число запоминаемых элементов. Отсюда – искажения буквенного состава слова, пропуски и перестановки букв и слогов. Во-вторых, не достигается необходимая дифференцированность значений слов, относящихся к одной ситуации. В-третьих, реже используются приемы опосредствованного запоминания, например группировка слов по смыслу. При запоминании от двух до шестнадцати слов, принадлежащих к известному детям списку из 87 слов, неслышащие и слышащие дети показали примерно одинаковые результаты, но неслышащие дети хуже использовали организующие возможности материала (смысловые и синтаксические), хуже структурировали материал [7, с. 15].

Для неслышащих детей предложения и тексты не всегда выступают как целостные, иерархически организованные системы, как единые смысловые единицы. Это зависит от уровня и глубины понимания предложений и текстов. Поэтому дети воспроизводят предложения с пропущенными словами, что нарушает их смысл или делает предложение аграмматичным. Однако в исследованиях П.Олерона можно выделить элементы затрудняющие процесс воспроизведения изучаемого материала. Часто дети могут вспомнить только часть предложения, переставляют и заменяют слова. Например, предложение «Рабочие выстроили дом рядом с лагерем» неслышащий школьник воспроизвел так: «Рабочие выстроили дом рядом с этажом». Часто неслышащие школьники стремятся воспроизвести предложение с точно той же последовательностью слов, вкакой оно было предъявлено, поэтому, забыв какое-либо слово, опускают его, оставляя все остальные на своих местах.

Неслышащие школьники не могут передать содержание текста своими словами, поэтому стремятся к дословному его воспроизведению. По мнению Л. В. Занкова и Д. М. Маянца, такое стремление объясняется не только недостаточным словарным запасом, но и тем, что используемые неслышащими слова «инертны», «малоподвижны», застыли в определенных сочетаниях [8, с. 61]. Неслышащие дети часто не могут вырвать слово из определенной группы слов и использовать его в соответствии с его значением в других сочетаниях. В конце младшего школьного возраста неслышащие дети мало отличаются от слышащих сверстников по числу правильно воспроизведенных слов (55 и 69), но значительно отличаются по числу точно воспроизведенных предложений (21 и 62).

Особенности развития словесной памяти неслышащих детей находятся в прямой зависимости от замедленного темпа их речевого развития, от неполного понимания текста. Дети часто понимают, о каких предметах идет речь, правильно устанавливают предметную отнесенность, довольно хорошо могут понять, какие действия совершаются персонажами; гораздо хуже они улавливают отношения между персонажами. Как указывает И. В. Цукерман, это приводит к упрощению отношений, обеднению содержания. Часто наблюдается сплав осмысленного и механического запоминания: то, что поняли, запоминают осмысленно, остальное – механически. Это затрудняет запоминание на длительный срок, поскольку для такого запоминания необходимо глубокое понимание текста, установление сложных логических связей и отношений [9, с. 68].

В ходе развития речи, в процессе игровой и учебной деятельности память неслышащих детей совершенствуется. Т. В. Розанова выделила следующие направления развития словесной памяти неслышащих детей. Главное направление связано с обеспечением запоминания на длительный срок.

Для этого нужно:

- во-первых, добиться полного понимания текста, используя, в частности, наглядные средства;

- во-вторых, помочь детям овладеть приемами произвольного запоминания - разбивкой текста на смысловые куски, выделением в нем опорных пунктов, подбором заголовков к смысловым кускам, составлением плана текста и т.д.;

- в-третьих, научить включать новый материал в уже сложившуюся систему знаний. Для этого нужно уметь находить сходство и различия, систематизировать и классифицировать материал. Важно создать у детей установку на длительное хранение материала. Поскольку произвольное запоминание формируется у неслышащих детей медленнее, необходимо использовать и непроизвольное запоминание – подачу материала в игровой форме, приемы, способствующие переработке и осмыслению материала [10, с. 73].

В психолого-педагогической литературе рассматривается проблема формирования словесной памяти у детей с нарушенным слухом как одна из важнейших при организации их обучения. Как показал анализ, не только психологической, но и педагогической литературы, словесная память является одной из наиболее сложных форм психической деятельности, так как процессе своего развития память тесно и непосредственно взаимосвязана с речью, развитие которой у неслышащих детей замедленно и своеобразно.

ЛИТЕРАТУРА

1 Выготский Л.С. Память и ее развитие в детском возрасте // Собр. соч.: В 6т.-М.: Просвещение, 1981. -Т. 2.-С.32-48

2 Младший школьник: развитие познавательных способностей: Пособие для учителя / И.В.Дубровина, А.Д.Андреева, Е.Е.Данилова и др.; Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: Просвещение, 2003. – 208 с.

3 Психология неслышащих детей. / Под ред. И.М.Соловьева и др. - М.: Просвещение, 1971. -232с.

4 Розанова Т.В. Развитие памяти и мышления неслышащих детей. - М.: Просвещение, 1978. -232с.

5 Романова Е.С., Усанова О.Н., Потемкин О.Ф. Психологическая диагностика развития школьников в норме и патологии/ Галичская типография Костромского управления издательств, полиграфии и книжной торговли, 1990. - 145 с.

6 Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха. М.: «Просвещение», 1988,- 123с.

7 Олерон П. Психологическая оценка глухого ребенка // Дефектология. - 1977.-№4. -132с.

8 Маянц Д.М. Особенности сохранения и воспроизведения словесного материала у глухонемых школьников. Учебно-воспитательная работа в школах для глухонемых и вспомогательных школах, № 11-12, С. 55-71.

9 Цукерман И.В. Глухота и проблема общения. Учебное пособие. - Ленинградский восстановительный центр ВОР. 1980.-134с.

10 Розанова Т.В. Особенности развития познавательной сферы неслышащих дошкольников //Дефектология. - 1997. - № 2.-134с.

ВОПРОСЫ МАТЕМАТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ШКОЛЕ И В ВУЗЕ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЁННОГО СОДЕРЖАНИЯ

КАДЬКАЛОВА Т. И.

к.п.н., доцент, профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Система высшего образования в разных странах мира складывалась в результате длительного накопления коллективного опыта учёных-методистов и преподавателей ВУЗОВ. В бывшем Союзе также сложилась собственная система приёма, обучения и выпуска специалистов, которая постоянно совершенствовалась, реформировалась и в основном отвечала (удовлетворяла) требованиям подготовки высококвалифицированных специалистов.

В настоящее время заметно стремление людей к улучшению качества жизни, в том числе и качества образования, стремительное расширение международных связей, достаточно свободное перемещение граждан из одной страны в другую, устройство на работу. Всё это сопряжено со знанием языков, признанием документов об образовании. Все эти и связанные с ними другие проблемы породили в Европе так называемый Болонский процесс, суть которого заключается в глобальной реформе

высшего образования, выражающейся в переходе всех Вузов Европейских государств, подписавших Болонскую декларацию, на двухступенчатую модель подготовки кадров с высшим образованием: бакалавриат и магистратуру. Казахстан в числе первых подписал Болонскую декларацию, т.к. для Республики Казахстан развитие науки и образования является неотъемлемым условием повышения конкурентоспособности, способом занять достойное место на региональном и мировом уровнях, способом укрепления государственности и развития национальных интересов.

Эффективность и целесообразность кредитной системы подтверждаются все большим распространением её в системе образования многих стран мира т.к. направленность образовательных программ на развитие у студентов навыков самостоятельной работы позволяет повысить уровень творческой активности и самостимуляции в освоении знаний, а значит и повышения качества образования.

Академическая свобода выбора является одним из основных преимуществ кредитной системы обучения: обучающиеся имеют возможность как выбрать преподавателей, так и формировать свою образовательную траекторию. При этом свободный выбор дисциплин сопровождается ограничениями, обусловленными логической последовательностью изучения дисциплин, также необходимостью учёта дисциплин специализации.

Внедрение кредитной системы обучения совпало с широким использованием информационных компьютерных технологий, всеобщей компьютеризацией, достаточно хорошим оснащением ВУЗОВ коммуникационными средствами связи, что в значительной степени повышает эффективность организации учебного процесса, позволяет предоставить образовательные услуги обучающимся на расстоянии от учебного заведения.

Сейчас уже нет необходимости убеждать кого-либо в необходимости реформирования высшей школы, да и всей системы образования. Говорить о том, что наше образование было ничуть не хуже западного, поскольку многие наши выпускники, выезжая в Израиль, США, Европу, находят себе работу. Или ещё более применяемый довод - было бы плохим наше образование не было бы «утечки мозгов». Но поскольку «мозги утекают» значит образование хорошее, а если оно хорошее, то зачем его реформировать. Дело не в «плохом» и «хорошем», а в том, по крайней мере, что оно не в полной мере решает те задачи, которые диктует время. Глобализация протекает с большой интенсивностью, на крепкой

технической основе и её уже невозможно остановить. Если первый этап глобализации можно связать с «исчезновением отдалённости», то теперь мы наблюдаем снижение телекоммуникационных затрат, использование спутниковых систем, стекловолоконных технологий передач, Интернет. Обучение по «традиционным» технологиям можно сравнить с «питьём воды из пожарного шланга» – весь вымокнешь, но всё равно не напьёшься. Пришло время смены парадигм (примеров, образцов) в образовании. И выход из создавшейся ситуации один - переход на международные стандарты. Ситуация с образованием напоминает картинку из области оптических обманов, на которой можно рассмотреть молодую или старую женщину и если ты увидел молодую, то потом не просто скорректировать её в голове так, чтобы увидеть – старую. И наоборот. Занимаясь реформированием образования, необходимо всегда помнить о том хорошем, что имеет «старая» школа и сохранить это хорошее.

Общеобразовательные школы являются «важными звеном» в цепи подготовки специалистов. Если в школе не будет объяснено то, что является основополагающим в высшей школе, работать с такими «студентами» практически уже не возможно. Сейчас школы взяли курс на подготовку к ЕНТ и не закладывают основ математического (не берусь судить о другом) образования, не развивают логического мышления и математической интуиции. В то же время на математическую подготовку в своё время обращал внимание Президент Республики и не случайно математика включена в число дисциплин, входящих как обязательная в ЕНТ.

Обновлённое содержание школьного курса математики нацелено на стремление как можно быстрее подготовить обучаемых к пониманию современных достижений науки. Этого требует время. И теперь, когда определено содержание, сформулированы основные технологии, от учёных-методистов и педагогов требуется разработка в первую очередь более эффективной методики изучения программного материала с использованием соответствующих принципов дидактики, в рациональном и эффективном использовании современных компьютерных технологий и т.п. Решение этой проблемы в большей степени зависит от качества подготовки педагогических кадров, от их теоретической и методической подготовки. Работая с учащимися, важно насколько глубоко и свободно владеет учитель теоретическими основами изучаемого предмета, эффективной

методикой изучения соответствующих дисциплин. Немаловажную роль при этом играет широкое использование принципов сравнения и сопоставления, раскрытия связей между понятиями, систематизации их при обобщающем повторении и др.

В связи с этим, считаем необходимым в учебных планах педвузов больше времени отвести на элективные курсы, направленные на выработку соответствующих умений и навыков.

Основными линиями школьного курса алгебры являются линии числа, уравнения и неравенства, функции. Понятие числа является стержневым, основным понятием школьного курса математики и служит фундаментом, на котором строится изучение функций, тождественных преобразований, уравнений, неравенств и др. Впервые понятие числа вводится в начальной школе, затем расширяется в курсе математики 5–8 классов и углубляется в старших классах. Именно в числовой линии в значительной степени реализуются главные задачи школьного курса математики, именно на примере изучения числовой линии представляется возможным показать школьнику общность на первый взгляд совершенно различных блоков учебного материала. Поэтому изучение происходит по принципу «спирали». С каждым новым «витком», с каждым новым обращением к понятию необходимо раскрывать какие-то новые грани его, наполнять понятие всё новым и новым содержанием.

Полезно предлагать учащимся заполнять таблицы (вначале начиная от натуральных до действительных чисел, а затем не обязательно числовых), отмечая при этом, например, какие операции выполнимы, а какие невыполнимы на рассматриваемых множествах, свойства сложения и вычитания, умножения и деления, нейтральных и симметричных элементов по операциям сложения и умножения

Сравнение результатов на различных множествах позволяют сделать выводы об общих свойствах множеств различной природы, проводить таким образом систематизацию. Причём, систематизация знаний может быть проведена с большим эффектом при обобщающем повторении, в процессе решения специально подобранных задач увидеть выход в сферу абстрактной математики, что особенно важно для школьников, связывающих свое будущее обучение с циклом математических дисциплин.

Для реализации такого подхода к преподаванию выпускников педвуза мы готовим, например, в процессе изучения элективной дисциплины «Алгебраические системы». Примеры для иллюстрации

(без использования специальной терминологии) таких понятий высшей алгебры как фактор-множество, операции над классами равно остаточных чисел, группа, кольцо, поле, будущие учителя получают при изучении «Теории сравнений» и т.д.

В этой ситуации бесспорна необходимость учебных пособий нового поколения, которые обладали бы наибольшей эффективностью в контексте развития математического мышления, интеллектуального потенциала учащихся. Этим требованиям соответствуют обновлённые учебники.

Как правило, не все связи между знаниями могут быть раскрыты сразу. Во-первых, потому что учащимся трудно воспринять несколько параллельных связей или длинную цепочку их, во-вторых, связи требуют и новых промежуточных знаний для их понимания.

Раскрытие связей, а значит, углубление знаний требует времени, оно может даже занять всё время, отведённое на изучение учебного предмета. Поэтому важно, чтобы с введением каждой связи была восстановлена вся совокупность до данного момента изучения и тем самым было определено место нового знания в системе усвоенных связей, наступает необходимость в обобщении ранее изученного.

Обобщения, в первую очередь, способствуют превращению простой суммы знаний о понятиях, законах в целостную систему, во-вторых, дни позволяют учащемуся переосмыслить знания по всему учебному материалу, отыскать новые связи и отношения между понятиями, ранее ему не известные, а это всякий раз представляет понятия в новых качествах [4, с. 84 – 91].

Аналогичную работу необходимо проводить и в геометрии. Школьный курс геометрии – это евклидова геометрия. Объём часов, отведённый в школьной программе катастрофически мал. И вообще, геометрии, как учебной дисциплине, не уделяется должного внимания в общей математической подготовке. Изучаемая в школе евклидова геометрия хорошо описывает реальный мир, но уже, по крайней мере, вопросы, связанные с космическими исследованиями не описываются евклидовой геометрией. А выпускники школ не имеют даже и представления о существовании других геометрий, отличных от евклидовой. Все теоретические положения, связанные с космическими исследованиями и другими её приложениями базируются на гиперболической геометрии Лобачевского. В рамках школьной программы на протяжении долгих лет не было

возможности знакомства учащихся с неевклидовыми геометриями. Однако в современных условиях, в рамках обновлённого содержания, представляется возможным организовать работу по ознакомлению учащихся с самим фактом существования других геометрий.

Нами предложен и апробирован метод проведения такой пропедевтической работы на примере модели Пуанкаре [3, с. 303 – 308]. В этой модели за плоскость Лобачевского принимается внутренность круга. Граничные точки круга – «абсолюта» не являются точками Лобачевского. Роль прямых на модели выполняют содержащиеся в этом круге дуги окружностей, перпендикулярных абсолюту. На этой модели учащиеся имеют возможность проверить все аксиомы евклидовой геометрии и аксиому параллельности Лобачевского. В качестве преобразования, позволяющего переводить одну фигуру в другую при этом выбрано преобразование инверсии, сохраняющее угол между элементами данной и преобразованной фигурами. Разработанный нами факультатив открывает большие возможности для решения уже известных учащимся задач на построение, но в новых условиях. [3, с. 303-308]. Знакомство с предложенным материалом в курсе стереометрии, на завершающем этапе изучения геометрии, имеет большое значение для развития логического мышления учащегося, математической инициативы, восприятие на более высоком уровне.

Естественно мы не отрицаем самой основы школьного курса геометрии, но включение в школу (в результате проведённых ранее реформ) геометрических преобразований создаёт основу для знакомства школьников с элементами неевклидовых геометрий, в частности, с геометрией Лобачевского в рамках факультативного курса. Знакомство учащихся с неевклидовыми (в частности, с геометрией Лобачевского) геометриями имеет большое общеобразовательное и методологическое значение. Изучение содержания хотя бы одной из них открывает новый взгляд на саму прародительницу – евклидову геометрию и формирует общий взгляд на геометрию

ЛИТЕРАТУРА

1 Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы. Астана, 2010 г.

2 Об утверждении Национального плана действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы. Астана. 2012.

3 Лобачевский и XXI век: Материалы III учебно-научной студенческой конференции, посвящённой Дню математики в Казанском федеральном университете. Казань. Изд-во Казан. Университета, 2016

4 Кадькалов В.Г. Кадькалова Т.И. Теоретические и методические основы изучения элементов общей алгебры в средней школе Научный информационно-аналитический журнал Педагогический вестник Казахстан, ПГПИ, 2012, №3

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУ

КАЖКЕНОВА Р. С.

Ұзынсу ЖОББМ, Павлодар облысы, Ертіс ауданы

Бүкіл дүниежүзілік білім беру кеңістігіне кіру мақсатында қазіргі кезде елімізде білімнің жаңа жүйесі құрылуда. Бұл үрдіс педагогика теориясымен оқу-тәрбие жұмысында нақты өзгерістер енгізумен қатар елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, шәкірттердің шығармашылық қабілетін дамытуды, іс-әрекетті жаңаша ұйымдастыруды талап етеді.

Мектепте білім беру жауапты іс. Өйткені, мектеп арқылы жеке тұлға тәрбиеленеді. Бүгінгі мектеп оқушысы ертеңгі ел тізгінін ұстайтын азамат.

Бастауыш мектеп – оқушыны тұлға етіп қалыптастырудың алғашқы баспалдағы.

Бастауыш мектептің негізгі міндеті – жеке тұлғаны дамытып, оның алғашқы қалыптасуын қамтамасыз ету, білімге деген сенімін нығайту, іскерлігі мен дүниетанымын қалыптастыру, оқуға деген қызығушылығын оятып, ынтасын арттырумен бірге біліктілігін ұштап, жан-жақты дамуын қамтамасыз ету болып табылады.

Мұғалімнің міндеті – баланың өзіне деген сенімін арттыру, өзін тұлға ретінде сезінетіндей мүмкіндік ашу, өзін тұлға ретінде сезінген бала әрқашан өмірде өз жолын таба алады.

Заман талабына сай қажетті жаңартылған өзгерістер мен ізденістер қарастырылуда. Білім берудің мақсаты, мазмұны өзгерді. Соған сәйкес оқытудың жаңа технологиясы енгізілуде.

Білім берудің сапасын жақсарту мақсатында Сын тұрғысынан ойлау технологиясын өз сабақтарымда қолданып жүрмін. Сын

тұрғысынан ойлау технологиясының мені қызықтырғаны баланың өзі ізденіп дәлелдеуі. Ол бұрын тек тыңдаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші, ал мұғалім осы әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы.

Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы оқушының еркін сөйлеуіне, пікір таластыруына, достарының ойын тыңдауға, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған бағдарлама.

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз- сабақта оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойынды еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау.

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз - ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, сұрыптап, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсу үшін шығармашылық қабілеттерін дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады. Шығармашылық жұмыстар оқушыларды ойлауға жетелеп, қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілетін арттыруға, белсенділікке ынталандырады.

Сын тұрғысынан ойлауды дамытудың мақсаты барлық жастағы оқушыларға кез келген мазмұны сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға үйрету.

Бұл бағдарлама жаңа буын оқулықтарының талаптарын жүзеге асыруда оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуда, ойларын еркін айтуда тез арада дұрыс шешімдер табуға атсалысатын бірден-бір тиімді бағдарлама деп есептеймін.

Сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шындалған ойлау. Оқушылардың да бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз даму деңгейіне сәйкес ойы шындалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз. Білімнің болашақта пайдаға асуы, қажетке жарауын қалыптастырады. Көп ақпаратты талдай, жинақтай отырып, ішінен қажеттісін алуға үйретеді. Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы қызығушылығын ояту, мағынаны тану, ой толғаныс кезеңдерінен түзіледі.

«Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясымен жұмыс жасау кезінде бұл сабақтар баланың

танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал ететіндігін атап өтсем, оқушылар - оқудың (сабақтардың) қызықты, ұжымды бірлесіп жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі әрі тиімділігі артатындығын баяндайды. Бұл жобамен жұмысқа дейінгі және кейінгі кезеңін (аралығын) салыстыру оқушылардың оқуға деген ынта-ықыласының артқандығының, адами жақсы қасиеттердің қалыптасқандығын, мұғалімнің шыдамдылық, төзімділік сияқты сапаларымен қатар оқушылардың басқаны қабылдау, түсіну, сыйлауды үйренгендігімен сипатталады.

Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту барысында келесі міндеттерді анықтадым.

Мазмұнға байланысты міндеттер:

1 Әңгімені оқып танысады.

2 Мазмұнын ашады.

3 Кейіпкерлерді салыстыра отырып айырмашылықтары мен ұқсастықтарын сипаттай алады.

Сын тұрғысынан ойлауды дамытуға байланысты:

Оқушының оқу мен жазу арқылы сыни тұрғысынан ойлауын дамыту, қиялын шарықтату және сезімін ояту.

Топтық жұмыс үрдісіне байланысты міндеті:

1 Оқушылар бір-бірімен пікірлесе отырып, ортақ қорытынды шығарады.

2 Тақырыптық түсініксіз жерлерін айқындайды.

3 Топтастарының сұрақтарына жауап береді.

4 Қорытынды шығарады, өз пікірін дәлелдейді.

Тәрбиелік мәні: Өзара құрмет сезімін тудыру. Басқаның пікірін сыйлауға, сөзін бөлмеуге тәрбиелеу.

Оқу мен жазуды сыни тұрғыдан дамытудың басты жолы сабақ өткізу мәнерін өзгерту деп білемін. Стратегияларды әр сабақтың мақсат-міндетіне сәйкес тиімді қолдану мұғалімнің шеберлігіне, ізденісіне байланысты. Сонда ғана оқушының оқуы мен жазуына, тілдік әрекетке өзгеріс енгізуге болады. Өз ойын айтуға еркіндік берілгенін бала сезінгенде ғана ашылады және нәтижелі болады. Оқушылардың ойлау деңгейі жоғарлайды.

Баланың шығармашылығын дамытуда мынадай әдістерді қолдандым. Әр тақырыптың идеясын оқушылардың өздері ашады. Кейіпкерге айналады, онымен бірге қуанады, қиналады, армандайды, қиялдайды, жағымды жағын алады. Мысалы: «Торғай» тақырыбын көрнекілік әдісі арқылы тақырыпты оқушылар өздері

ашты. Ол үшін «Торғай, жылан, бала» сөздерін алдым. Бұл сабақта Сын тұрғысынан ойлау технологиясының «Болжау кестесі» стратегиясын қолдандым.

Не болады?

Дәлел.

Не болды?

Торғайға бір қауіп төніп тұр. Жылан торғайды жемекші, не бала торғайдың жұмыртқасын жармақшы.

Торғайдың ащы шырылы құлаққа тиді. Жаны ашыған торғайлар жанында жүр.

Торғай тастай ағып жерге топ ете түсті.

Талқылау кестесі арқылы проблемалық сұрақ туғыза отырып, талқылау:

1) Торғай аман, тірі қалсын ба? – Тірі қалсын.

2) Әлде жылан торғайды жеп қойсын ба? – Жоқ.

3) Бала торғайды құтқарсын ба? - Құтқарсын.

4) Бала мақсатына жетті ме? – Бала мақсатына жетті.

5) Бала неге қуанды? – Бала торғайды аман алып қалғанына қуанды.

Оқушылардың шығармашылығының дамуына ықпал ету мақсатында мәтін, ертегі, әңгімені өз бетінше аяқтау жұмыстарын тапсырамын. Мысалы: «Ақымақ бота» әңгімесіндегі оқиғаны оқушылар былай жалғастырған болатын: « Шынар басқа ботамен дос болды. Ұлпан ақымақ ботаны қуып жіберді, сен керек емессің - деді Ұлпан. Ақымақ бота Шынарға қайтып келді. Шынар есікті ашпады. Ақымақ бота өзі жалғыз қалды.» Бұл сынды тапсырмалар оқушылардың сөздік қорларын молайтып, бала қиялын дамытады.

2-сыныптан бастап жоспар арқылы жазуға төселеді. Кейбір оқушылар ойын жазбаша жеткізуге қиналады. Ал, кейбіреулері ойын жазбаша еркін жеткізгенді ұнатады. Тірек сөздерді пайдалана отырып жазуға төселеді. Тапсырма түрлері өзгертіледі. Кейіпкерге мінездеме беру, автордың ойына өз ойларын қосу, мәтінді жалғастыру, кейіпкерге сипаттама беру, өзіндік көзқарастарын білдіру, авторға хат жазу, автор орындығы т.б. арқылы шығармашылығын арттырып, қызықтырып отырамын.

Сонымен бірге 5 жол өлең құрастыру арқылы да оқушылардың тақырып бойынша ойын жинақтап, шығармашылығын дамыту жолын сабақта жиі қолданамын.

Жаңа тақырыпқа байланысты сөздік жұмысын жүргізген кезде, жаңа қолданылған сөздерге сөйлем ойлап жазумен бірге,

сол сөздерді қолданып, 5 жол өлең құрастыруды да тапсырамын.
Мысалы: «қырбық қар» – жаңа түскен қар.

- 1 Ақша қар
- 2 Мамық, ақ жібектей,
- 3 Себелеп, ұшып жүріп жауады
- 4 Жайнатады даланы.

5 Қырбық қар – деп құрастырды. Бастауышта сәтті сабақ белгіленген мақсатқа жетуге ұстаз бен оқушының өзара ынтымақтастығы негізінде жүзеге асатын үрдіс.

Оқушы әректі:

- 1 Өз ойын еркін жазу.
- 2 Өзгені тыңдай білу және көмектесу.
- 3 Бірлесе әрекет ету.
- 4 Өз әрекетін талдау.
- 5 Өз мақсатын анықтау.

Сыни тұрғыдан оқу мен жазудың көмегі зор. Бұл жұмыстарды бірнеше тақырыптар көлемінде өткіздім. Оқушы жеке жұмыс істеуге жаттығады. Өз ойын көпшілікке жеткізуге ықпал етеді.

Мысалы: 2-сыныпта «Ешкімге жауыздық қылма мәтінін өткенде сабақты Топтастыру стратегиясымен бастадым.

Қастандық, жамандық, дұшпандық, жауыздық, арамдық

ББҮ – Білемін, білгім келеді, үйрендім стратегиясы бойынша жұмыс жүргіздім. Ол үшін тақырыпқа байланысты сұрақ қойылды.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Бастауыш сынып. Начальная школа / №2, 2009 ж /
- 2 Бастауыш мектеп / №8, 2004ж, №12, 2001 ж. №7, 2006ж. №9, 2003 ж. /
- 3 Қазақстан мектебі / №2, 2003 ж /
- 4 С.Ахметов. «Бастауыш сыныптарда білім берудің тиімділігін арттыру жолдары». Алматы «Рауан» 1994ж.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ

ПОНЯТИЯ «ИНТЕГРАЦИЯ» В ОБУЧЕНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

КАЛИМОВА А. Д.

PhD докторант, Карагандинский государственный университет
имени Е. А. Букетова, г. Караганда

АНЕСОВА А. Ж.

PhD, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ЖЕКИБАЕВА Б. А.

к.п.н., асоц. профессор, Карагандинский государственный университет
имени Е. А. Букетова, г. Караганда

В настоящее время проблема процесса интеграции в обучении актуальна и важна как для теории, так и для практики. Актуальность интеграции в обучении, продиктована обновленным содержанием образования. Целостное представление об окружающем мире, а также повышение уровня умственной активности учащихся является – целью интегрированного обучения. Для достижения данной цели, необходимо четко определить особенности развития мыслительных действий и психофизиологические основы интеграции знаний. Усвоение теоретических основ философской и педагогической концепции интеграции является основой для познания процесса интеграции в психологии.

Предметом педагогики являются закономерности воспитания и обучения, а психические свойства учащихся на различных ступенях его развития выступают как условия, которые должны быть учтены, поэтому необходимо дать психологическое обоснование интеграционным процессам в обучении [1, с. 184].

В психологической науке проблема интеграции имеет свою историю, оставаясь актуальной в настоящее время. Особая значимость интеграции в процессе познания окружающего мира была отмечена Гераклитом, который отделил деятельность органов чувств от разума. В своих трудах, автор отмечает, что чувственное и разумное познание не противопоставляются, но гармонически дополняют друг друга [2, с. 149]. Таким образом, различные стороны познания у Гераклита, являются взаимосвязанными, взаимодополняющими друг друга.

Интерес для разработки теории интеграции в обучении и межпредметных связей представляют данные педагогической психологии. Известные ученые-исследователи, как Менчинская Н. А., Кабанова-Меллер Е. Н., Леонтьев А. Н., Гальперин П. А., Рубинштейн

С. Л., Самарин Ю. А., Смирнов А. А., Талызина Н. Ф., Шеверев П. А., Богоявленский Д. Н., Богоявленская Д. Б., Шардаков М. Н., Шумакова Н. Б., Щербанова Е. И. и многие другие разработали теорию усвоения знаний, описали подробное содержание психических процессов, лежащих в основе мыслительных операций, создали прочный фундамент для межпредметных связей между учебными дисциплинами.

Автор Талызина Н. Ф., определяет важность процесса интеграции в самом психофизиологическом механизме поэтапного перехода представленных в материальной или материализованной форме сведений из внешнего во внутренний план. Поэтому благодаря интеграции и последовательно совершаемым обучаемым действиям, объективная информация из окружающего мира становится достоянием сознания учащегося. Данная концепция, объяснив механизм формирования новых знаний, не дает психофизиологического объяснения процесса синтеза знаний, образования связей и их систем в процессе учения.

На проявление процесса интеграции направлена разработанная Самариним Ю.А. психофизиологическая теория ассоциативно-рефлекторной природы умственной деятельности, уходящая корнями в идеи английского психолога Д. Селли об интеграции элементов составляющих основу главных образующих психики на основе ассоциаций, появляющихся в процессе психического развития детей в определенном порядке. В основу данной теории об ассоциативном мышлении положено утверждение автора о том, что любое знание есть ассоциация, а система знаний есть система ассоциаций.

Установление связей между предметами в процессе преподавания, по Самарину Ю. А., является необходимым педагогическим условием для формирования целостных и системных знаний учащихся. Продолжая эту мысль, Кулагин М. П. утверждает, что «признание рефлекторно-ассоциативной природы мышления определяет понимание процесса усвоения знаний школьниками как процесса формирования сложной системы ассоциаций, отражающих связи между предметами и явлениями реальной действительности».

Таким образом, происходит простейшее обобщение знаний, но они не соотносятся с интеграцией знаний. Данный уровень системных ассоциаций назван Самариним Ю.А. частносистемным, на данном уровне возникает аналитико-синтетическая деятельность учащихся. Процессы интеграции, образующиеся между разделами учебного предмета, курса, отражающие причинно-следственные,

временные, количественные связи, когда происходит широкое использование знаний в рамках изучаемого предмета, названы внутрисистемными ассоциациями, обеспечивающими познание учащимися целостных систем знаний.

Высшим уровнем системных ассоциаций, следовательно, и высшей ступенью умственной деятельности, являются связи между материалом различных учебных предметов или межсистемные ассоциации, они объединяют, обобщают различные системы знаний, дают возможность познать явление или процесс в его многообразии. На уровне данных ассоциаций возникают общие понятия, создаются условия установления взаимосвязей на стыке различных областей знания. Следовательно, прослеживается динамика развития интеграции ассоциаций: локальные и частносистемные ассоциации служат основой образования внутрисистемных, а те свою очередь образуют межсистемные [4, с. 189].

Совокупность знаний обучаемых по вопросу, вносимому номинальной порцией новой информации, условно представлена в виде звеньев, имеющих определенную структуру:

- элемент целого или ядро;
- зародыш будущего;
- вносимое новое;
- отрицаемый или снимаемый элемент.

Динамика перехода с элементарным проявлением интеграции, согласно автору, состоит в следующем:

- обратная связь;
- удерживание и сохранение;
- получение нового;
- закрепление и развитие формируемого (устойчивость целого);
- отрицание [5, с. 17].

Следовательно, проанализировав механизм интеграции знаний, необходимо иметь представление об особенностях развития основных мыслительных действий детей младшего школьного возраста. Так, например, швейцарский психолог Клаперед Э. считал, что основное свойство детского мышления является – синкретизм, т.е. нерасчлененность, слитность детских представлений о мире [6, с. 160]. Автор утверждал, что психическое развитие продвигается от схватывания внешнего мира к называнию предмета, а затем к пониманию его назначения. Синкретизм в психологии означает нерасчлененность психических функций на ранних этапах развития учащегося. Синкретизм проявляется в

тенденции детского мышления связывать между собой разнородные явления без достаточных на это оснований. Ряд исследователей отмечали синкретичность детского восприятия, выражающуюся в нерасчлененности чувственного образа объекта, в отсутствии выделения и соотнесения его внутренних связей и компонентов. О таком же направлении в развитии мышления детей – от слитности к расчлененности – писали позже Коффка К., Пиаже Ж.

Швейцарский психолог Ж. Пиаже относил синкретизм к основным характеристикам детского мышления, объясняя неспособность ребенка к логическому рассуждению тенденцией заменять синтез соединением рядоположенного. Принимая связь впечатлений за связь вещей, учащийся неосознанно и ненаправленно в форме игры или манипулирования словами переносит значение слова на ряд лишь внешне связанных явлений или объектов. Синкретизм имеет большое значение для развития детского мышления. Отбирая в процессе последующей практики синкретические связи, соответствующие действительности, учащиеся воссоздают для себя истинное значение знаний.

Значение для обоснования возможности обучения учащихся на интегрированной основе имеет положение Выготского Л. С., раскрывающую глубинную связь сознания, общения и обобщения [7, с. 80]. Данное положение получило развитие в научных исследованиях Давыдова В. В., состоящих в обосновании идеи «изменения типа мышления» и формирования у школьников научно-теоретического мышления, осуществляющегося путем создания содержательных абстракций и обобщения, а также посредством восхождения от абстрактного к конкретному. Реализация такого подхода к обучению требует, чтобы учащиеся воспроизводили и фиксировали особенное отношение вещей, которое выступает как всеобщее основание частных проявлений изучаемой системы. Определенным образом расчленения и конкретизируя исходное отношение, учащиеся должны проследивать эти связи всеобщего с частным и единичным, таким образом оперировать понятием. Усвоение учебного материала, охватываемого данным понятием, осуществляется в процессе перехода от всеобщего к единичному.

Таким образом, по мнению автора, открытие и усвоение абстрактно-всеобщего предшествует усвоению конкретно-частного. Другими словами, воссоздание конкретного, выражающее природу теоретического мышления, связано преимущественно с процессом синтезирования, хотя внутри его постоянно производится анализ с целью получения

необходимых абстракций. Рассматривая условия формирования у учащихся новых понятий, Давыдов В. В. опирается на теоретические взгляды Арсеньева А. С., который в частности отмечает: «Новое возникает как целое, которое затем формирует свои части, разворачиваясь в систему» [8, с. 62]. Это выглядит как «схватывание» мышлением целого раньше его частей, и составляет характерную черту содержательного творческого мышления в науке. В диалектике это один из существенных моментов движения от абстрактного к конкретному. Кроме того, Давыдов В. В., рассматривает фактические особенности и формы развития способности к обобщению у учащихся соответствующего возраста.

К числу психологических новообразований мышления младших школьников принято относить анализ, планирование и рефлексию, становление конкретных операций и переход к развитию формальных операциональных структур, интенсивное развитие креативности. Постоянное соприкосновение детей младшего школьного возраста со всевозможными понятиями и психологической настрой усваивать, изучать приводят к очень характерному наивному и игровому отношению к некоторым знаниям. Наивно-игровой характер познания, органически свойственный детям этого возраста, обнаруживает вместе с тем огромные формальные возможности детского интеллекта. При недостаточности жизненного опыта и лишь зачаточности теоретико-познавательных процессов особенно очевидно выступает умственная сила детей, их особая расположенность к усвоению. В младшем школьном возрасте дети удивительно легко осваивают очень сложные умственные навыки и формы поведения (чтение, счет в уме), что свидетельствует об огромных резервах детской восприимчивости и больших возможностях именно интеграции знаний.

Выводы зарубежных и российских ученых о глобальности, слитности, слабой дифференцированности психических процессов детей получили свою конкретизацию и развитие в исследованиях Поддякова Н. Н., свидетельствующих о доминировании в детстве процессов интеграции (синтеза) над процессами дифференциации (анализа), что обеспечивает целостность детской психики, а также приобретение новых знаний, представлений, возможность охвата широкого круга разнообразных явлений [9, с. 109]. Более того, автор акцентирует внимание на том, что преждевременное формирование процессов дифференциаций ведет к значительному ослаблению способности целостного осмысления и понимания учащимися сложных ситуаций и явлений.

Доминирование интеграционных процессов у учащихся необходимо накладывать печать на сферы их психики. По мнению автора, одна из важных линий такой работы состоит в создании благоприятных условий для проведения собственной активности учеников, что способствует саморазвитию, в процессе которого происходит интенсивное генерирование малодифференцированных психических образований, которые способствуют познанию учащимися сложных связей и зависимостей внешнего и внутреннего мира и лежащих в основе детского воображения и фантазии, развития всех видов детского творчества.

Интегрированные тенденции в психологии проявляются в стремлении учеными выделить интегрированные, системные, стержневые, целостные, свойства личности. Психолог Якобсон П. М. разграничивает стержневые, фундаментальные свойства личности и свойства, хотя и важные для характеристики конкретного облика личности, но не определяющие основную направленность ее поведения в целом.

Автор отмечает, формирование личности заключается в том, чтобы в растущем человеке выделились основные направляющие линии его становления, исходя из круга стержневых свойств, сумеет переработать и освоить все многообразные воздействия, невольно создавая психологические барьеры нечувствительности к тому, что не отвечает ведущим началам его личности. Данная идея получила свое дальнейшее развитие в Эстонии, где учеными были исследованы некоторые интегральные свойства личности и высказано предположение, что в ходе учебно-воспитательного процесса в первую очередь следует развивать те способности и свойства личности, которые являются факторами формирования ее интегральных качеств [10, с. 87].

Интеграция рассматривается как процесс, с помощью которого части соединяются в целое. На личностном уровне состояние организма, когда все составляющие индивида, его черты или качества действуют согласованно как единое целое. Понятие интеграция используется тройко:

Как описание психолого-педагогической ситуации индивида. Она подразумевает обследование взаимодействия сознания и бессознательного, мужской и женской составляющей личности, различных пар противоположностей.

Как подпроцесс индивидуализации психологической дифференциации – интеграция создает основу для индивидуализации,

как следствие, интеграция может привести к чувству целостности в результате соединения воедино различных аспектов личности.

Как стадию развития, типичную для второй половины жизни, когда различные взаимодействия достигают определенного равновесия.

Таким образом, подводя итоги, можно сделать следующие выводы:

- существует широкий спектр научно-психологической литературы по исследованию проблем процессов интеграции, включающий в себя философский, педагогический, научный характер. Это свидетельствует о важности задач интеграции, так и об осознании психологами потребности в исследовании сложнейших проблем интегрированного обучения;

- психологи, педагоги придают большое значение процессам интеграции в психофизиологическом механизме поэтапного перехода сведений из внешнего плана во внутренний умственный план, в механизме синтеза знаний, в особенностях свойств детского мышления, в познании человеческой индивидуальности, в процессе становления индивидуальности и описании психологической ситуации индивида.

- научные исследования в области психологии, педагогики дают нам возможность утверждать, что обучение, построенное на идеях интеграции не только возможно, но и обоснованно необходимо, особенно для детей младшего школьного возраста.

ЛИТЕРАТУРА

1 Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2т. – М.: Просвещение, 1989. – 424 с.

2 Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний: Психологические основы. – 2-е изд., доп. и испр. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 344 с.

3 Самарин Ю.А. Очерки психологии ума. Особенности умственной деятельности школьников. – М., 1962. – 504 с.

4 Кустов Ю.А. Психофизиология и диалектика интеграции знаний // Интеграционные процессы в педагогической теории и практике: психологический аспект/ Свердлов. инж.-пед. ин-т, Свердловск, 1990. В. 2. – С. 17-20

5 Поддяков Н.Н. Доминирование процессов интеграции в развитии детей дошкольного возраста // психологический журнал. – 1997. - № 5. С. 103-111

6 Якобсон П.М. Формирование личности школьника. – М.: Педагогика, 1999. - 144 с.

История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в.: Учебное пособие для педагогических учебных заведений / Под ред. академика РАО Л.И. Пискунова. – 2-е изд. испр. и дополн. – М.: ТИ Сфера, 2001. – 512 с.

7 Выготский Л.С. Мышление и речь. Собр.соч. в 6 томах. Т.2. М.: Педагогика, 1982. – 360 с.

8 Давыдов В.В. Развитие обобщения у детей // Психологическая наука и образование. – 1996. - № 1. – С. 20-312.

9 Мазилев В. А. Актуальные методологические проблемы современной психологии // Ярославский педагогический вестник. Научный журнал, № 2, том 2 (психолого-педагогические науки), 2013, с. 149-155

ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС ИНТЕГРАЦИЯНЫҢ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗІ

КАРИПБАЕВА Ш. Т.
магистр, аға оқытушы, Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң
университеті, Семей қ.
СЕКСЕНОВА Г. М.
мұғалім, № 1 ЖОББМ, Сарань қ.

Қоғамның әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық, рухани өмірінің өзгерісі қазіргі білім беру жүйесінің жалпы стратегиясының гуманистік бағытын, педагогикалық парадигманың авторитарлықтан гуманистікке, тұлғалық бағдарлылығына ауысуын қамтамасыз етуде. Білім берудің құрылымы мен мазмұны жаңартылып, оқу орындарының жаңа түрлері мен үлгілері пайда болуымен қатар, білім берудің саралануы мен интеграциясы күшеюде.

Адамзаттың қазіргі даму кезеңі адам мен табиғаттың үйлесімді қатынасын, өскелең ұрпаққа қоршаған дүниені және оны зерделеуді тұтастыққа қалыптастыруды қажет етуде. Өйткені, дүниені тану процесінде кішкене кезден бастап баланың тұлғасы дамиды және адамның барлық негізгі қасиеттері қалыптасады.

Қазақстан Республикасында білім мазмұнын талаптары жеке пәндер бойынша емес, білімдік аймақ (табиғи тіл, жасанды тіл, табиғат, қоғам, адам, т.б.) бойынша интеграциялауға, оқу әрекеті

процесінде баланың жеке тұлғасын дамытуға, оқушыда дүниенің ғылыми бейнесін қалыптастыруға бағытталған.

Демек, әлемдік білім деңгейіне шығу ғылымдар жүйесін жаңа сапалық деңгейге көтерумен, әлемдік ғылыми жаңалықтармен қамтамасыз етумен байланысты шешілмек. Сондықтан оған бір ғана ғылым шеңберінде білім беру ішкі бар мүмкіндіктерінің жан-жақты ашылуына, креативті, компонентті, бәсекеге барынша қабілетті, интегративті тұлға болып қалыптасуына толық жағдай жасай алмайды. Әлемдік ғылымда табиғатқа, қоғамға және адам ойының дамуына ғылыми көзқарас бірнеше ондаған ғылымдардың өзара байланысы шеңберіндегі білімдер жиынтығы негізінде қалыптасады.

Осы орайда, қазіргі ғылымдар интеграциясы жағдайында оқыту процесінде пәнаралық байланыстың алатын орны мен оны жүзеге асырудың мүмкіндіктері мол екендігі анықталады [4, 82 б.].

Интеграция ұғымы латынның «integration, integer» сөздерінен шыққан. Integratio» – қалпына келтіру, толықтыру, «integer» – тұтас, бүтін деген мағыналарды білдіреді.

Соңғысы бөліктіреді бүгінге біріктіру; бір типтес қоғамдық құрылыстағы екі я одан да көп мемлекеттердің ұлттық ыңғайластыру процесі деген екі мағынада қолданылады.

Ұлттық энциклопедияда интеграция (лат. «integratio» – қалпына келтіру, толықтыру, «integer» – тұтас, бүтін) экономикалық субъектілерді біріктіру, олардың арасындағы байланыстарды дамытып, өзара ынтымақты іс-қимылын тереңдету деп анықталған.

Философиялық тұрғыдан интеграция – «даму процесінің әр текті бөліктері мен элементтерді тұтасқа біріктірумен байланысты жағы» болып табылады.

Кеңестік үлкен энциклопедияда интеграция «жеке дифференциацияланған бөліктердің тұтасқа байланысқан күйін, сонымен қатар осы күйге (жағдайға) апаратын процесті білдіретін жүйелер теориясының ұғымы» ретінде қарастырылады.

Шетелдік сөздер сөздігінде «интеграция кез-келген бөліктердің тұтасқа бірігуі» деп түсіндіріледі.

Сонымен қатар, интеграция ғылымының белгілі бір саласына байланысты болады. Мысалы, энциклопедиялық сөздікте интеграция «тілдегі құбылыс, белгілі бір сөздің құрамды морфологиялық бөлігі (түбір, суффикс, префикс) ретінде» қарастырылады. Логикалық анықтамалық сөздікте «интеграция қандай бір жекеленген

элементтердің біртұтас болып бірігуі, қандай да бір бірліктің қайта құрылуы» – деп сипатталады.

Педагогикалық көзқарас тұрғысынан, интеграция – педагогикалық теория мен практика шеңберінде жүзеге асырылатын ғылыми интеграцияның алуан түрлілігі.

Демек интеграция тұтастықты қалыптастырып, білімді жүйелеу мен жинақтауда әр түрлі ғылымдарды біріктіріп, пәндердің өзара байланысын жоғары деңгейде нақты түрде іске асырады [1, 130 б.].

Қазіргі білімді, ізгілендіру кезеңінде интеграциялық процестер күшейтіліп, интеграция жетекші, доминантты тенденция болып табылады.

Адам мен қоршаған дүниенің өз-ара әсерінің жаңа дәуірі табиғатты, қоршаған дүниені жаңаша құндылықта қабылдаудың тұлғалық тәсілін талап етеді. Қазіргі кезеңде бұл мәселені жүзеге асыру білімнің интеграциясы, оқытуды ізгілендіру, балаларда адам тұлғасына деген қатынасты дүниедегі ең жоғары құндылық ретінде дамыту арқылы ғана мүмкін болады.

Ғылымаралық интеграцияның философиялық негіздері: Б. М. Кедров, А. Д. Урсул, М. Г. Чепиков, және т.б. еңбектерінде, жалпы теориялық бағытта философиялық-әдіснамалық мәселелер: Ж. Әбділдин, П. В. Копнин, В. С. Степин, және т.б., педагогиканың әдіснамасы: И. Я. Лернер, М. Н. Скаткин, Н. Д. Хмель және т.б. қоршаған дүниені интеграциялау негізін психологиялық тұрғыдан: П. К. Анохин, Л. С. Выготский, А. Н. Леонтьев, т.б., пәнаралық байланыс: А. А. Бейсенбаева, И. Д. Зверев, В. Н. Максимова т.б. бастауыш білім берудегі интеграция мәселесі Л. К. Виноградова, Н. Н. Светловская т.б. еңбектерде көрініс тапты.

XVII ғасырдан бастап, әртүрлі елдердің педагог-гуманистері арасында білім мазмұны элементтерінің өзара байланысын зерттеу, оқу үрдісінде білімді интеграциялау қажеттілігіне деген қызығушылық пайда болды. Олар әртүрлі құбылыстар мен үрдістерді үнемі бір бірінен оқшаулап қарастырудың жасандылығы туралы ескертті. Мысалы, чехиялық педагог Я. А. Коменский барлық білімдерді бір бүтінге біріктіру, синтездеу арқылы ғылым мен философия энциклопедиясын жасауға талпынған: «Барлығы – ең көлемдісі де, ең шағыны да – ажырамас бүтін жасайтындай етіп өзара қойылып және біріктірілуі тиіс...», «өзара байланысы бардың барлығы сол байланыспен оқытылуы тиіс...».

Швейцариялық педагог И. Г. Песталоццидің пікірінше, оқыту ісі, бір жағынан, пәндерді өзара шектеуден, ал екінші жағынан –

«біздің санамызда ұқсастар мен тектестерді біріктіріп, осы арқылы біздің түсініктерімізге үлкен айқындықты енгізе отырып және толық түсінгеннен кейін, оларды нақты ұғымдарға дейін көтеруден» тұруы тиіс. Ағылшын педагогы Дж. Локк оқу пәндері арасындағы өзара байланыс туралы ойды оқытудың жетекші бастауларының бірі ретінде негіздеді және дамытты: «бір пән келесінің элементтері мен фактілерімен толықтырылып, ал жалпы білім қолданбалылармен үйлестірілуі тиіс». Француз педагогы Ж. Ж. Руссо атап өткендей, негізгі ғылымды білу басқа шектес ғылымдар туралы жалпы түсінік болған жағдайда ғана терең және негізді болуы мүмкін.

Бүгінгі күнде тарихи – педагогикалық зерттеу жұмыстарында интеграцияға берілген бірнеше анықтамалар бар, әр зерттеу бұл ұғымның жаңа бір қырын ашуға бағытталған. Мысалы, И. А. Колесникова философиялық-педагогикалық тұрғыдан, интеграция «Адамзаттың ақыл-ой жиынтығы мен жеке ойлау деңгейлерінің сай келуін қамтамасыз ететін механизм ретінде қарастырылуы тиіс» – деп есептейді. Н. В. Груздева «интеграцияны әлем бейнесін құруға және сол әлемде өзін түсінуге жағдай жасауға, ақиқат шындықты өзара толықтыруға негізделген білім процесін жүзеге асыратын принцип» ретінде анықтайды. Ал, М. Г. Чепиков ғылыми білім «интеграциясы тенденциядан заңдылыққа айналады» – деген пікірін білдіреді.

Г. Ф. Федорец интеграцияны элементтердің бірлігін тұтастыққа біріктіретін, бірлікті қайта қалпына келтіретін дифференциацияға қарама-қарсы процесс деп түсіндіреді.

М. Н. Борулава оқу пәндері интеграциясы мен пәнаралық байланыс арасындағы ара қатынасты зерттей отырып, пәнаралық байланысты оқу пәндері интеграциясының белгілі бір деңгейі ретінде қарастырады. Оның пікірінше, кәсіби-техникалық және жаратылыстану ғылымдары арасындағы интеграция синтез деңгейінде тиімді болып саналады [3, 314 б.].

Білімді интеграция деңгейінде жан-жақты ойлау және араластыру қайта ойлау оқытылатын пәнде фундаменталды сұрақтарды көтеруге және тартуға мүмкіндік беріп, қоғамда мектептің рөлінің өзгеруіне алып келеді.

Міне осындай білімдер «білім, білік және дағдылар қосындысы» ретінде ғана емес ақпараттық және коммуникативті технологияларды икемді және тез пайдалана білетін креативті, компетентті, бәсекеге қабілетті, интегративті тұлғаны қалыптастыру көзі ретінде анықталады.

Сондықтан моделде жалпыадамзаттық құндылықтарды қалыптастыру үшін әлеуметтік мүмкіндіктерін ашатын мұғалім мен оқушы арасындағы диалог мәдениеті туралы интеграциялық қарым-қатынасты айтуға болады.

Қазіргі педагогикада интегративті процестер дамып отырғандықтан, интеграция ұғымы «ғылыми білім мен ғылымының тұтас жүйесін қалыптастыруда даралану, бөлу, жіктеуді бірлікте көрсететін білімнің өзара ену, өзара сіңу процесі» деп анықталады.

Сондықтан ғылымдар интеграциясының маңызы қоршаған әлемді зерттеуде жалпы идеялар мен ұғымдарды, әдіс-тәсілдерді пайдалану арқылы пәнаралық байланысты күшейтетін танымның барлық формаларында білімді толықтыру болып табылады [2, 117 б.].

Қазіргі педагогикада пәнаралық байланыс ұғымын қолданудың заңдылығы, қажеттілігі ешқандай күдік тудырмайды. Себебі ол педагогикалық феномен ретінде қоғамның дамуына байланысты өзгеріп отырған мәселе болып табылады. Сондықтан қазіргі уақытта педагог-зерттеушілер «пәнаралық байланыс» ұғымының мазмұнын, дидактикалық категориялар арасындағы орнын, оқыту жүйесін білімділік, тәрбиелік, дамытушылық міндеттерін жүзеге асырудағы рөлін ашып көрсетумен шұғылдануда.

Пәнаралық байланыс формасындағы интеграция білім беруде пәндік оқыту жүйесінде дидактикалық толықтыру қызметін атқарды.

Интеграция тұтас жүйеде білім фрагменттерін реттеу, үйлестіру және біріктіру процесі деп түсініледі. Бұл ұғымды пайдалана отырып, біздер алдымен, жай біріктіру емес, кейбір өзара байланыстылықты тереңірек өзара ену, өзара әрекет деп түсіндіреміз. Жаңа білім өзінде бар білім жүйесімен бірге, ассоциациялық тізбекті жай түзіп қана қоймай, әр саладағы білімнің арақатынасын өзгертеді. Ғылым интеграциясы білімге икемділік, ептілік, нәзіктік, жаңа түскен ақпарат әсерінен өзгеруге қабілеттілік беруге тығыздалуға, топтауға, жинақтауға бағытталған. Қазіргі түсінікте білім мазмұны интеграциясының жоғары деңгейі өзіндік зерттеу пәні ретінде ескімен түйіскенде пайда болған жаңа ғылымды құру негізі бар жаңа оқу пәнін қалыптастырумен аяқталатын тұтастықпен сипатталады.

Интеграция оқушыларда тұтас синтезделген білім мен іскерлік жүйесінің түзілуіне әкеліп соғады. Интеграцияның бұл ерекшелігіне жаңа сапалық білім мен іскерлік алудың өзіндік процедурасы ретінде назар аударылады. Бірнеше оқу пәндерінің ақпаратын біріктіру процедурасымен ұйымдастыру арқылы теориялық және

қолданбалы сипаттағы жаңа білім алынады. Бұл сапалы жаңа білім мен іскерліктің түзілу процесі күрделі және көп қырлы болып табылады.

Қорыта келе, ғылымның пайда болуының өзі танымның дамуындағы интеграциялық үрдістермен тікелей байланыста болады, былайша айтқанда, ғылым – интеграцияның жемісі. Ал, даму мен интеграцияның қозғаушы күші болып табылатын қоғамдық өзгерістер ғылымның интеграциялануын қажет ететін факторлар. Бүгінгі күні оқу процесінде пәнаралық байланыс өзінің терең тамырын жайды. Педагогиканың дамуының қазіргі кезеңінде бұл идея дамып бекіді, жаңарды және өзінің, жаңа, интеграция түрінде көрініп отыр.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Хмель Н.Д. Педагогический процесс в общеобразовательной школе. Алма-Ата, Мектеп, 1984. 130 с.

2 Бейсенбаева А.А. Пәнаралық байланыс негізінде оқу процесін ұйымдасуы. Жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған оқу құралы. Алматы:РБК, 1995. 117 б.

3 Урсул А.Д. Философия интегративно-общенаучные процессы. М.:Наука, 1985.– 314 с

4 Чепиков М.Г. Интеграция науки (философский аспект). – М.: Наука, 1981.- 82 с.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ЖЕТІСТІГІН АРТТЫРУДА КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

КАСЕНОВА А. У., ЖАБАЕВА С. М.
мұғалімдер, № 10 ЖОББМ, Екібастұз қ.

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде көптеген өзгерістер енгізіліп жатыр. Сондықтан мұғалімдер өзінің бүкіл тәжірибесіне басқаша қарап, жаңаша ойланып, жаңашылдыққа ашық болу заман талабы. Мұғалім өз тәжірибесін жетілдіру мақсатында жаңадан енгізіліп жатқан әдіс-тәсілдерді тиімді коданып, үнемі жұмысында рефлексия жасап отыратын қасиеттерді көздейді. Сондай өзгерістердің ішінде маңызды орын алатын мәселе – оқушылардың білімдерін бағалау.

Мектептегі бұрынғы дәстүрлі болып кеткен бағалау жүйесі білімді нақты, әділ бағалауға мүмкіндік бермей, бағалар салыстырмалы түрде қойылғаны анық болған. Сондай-ақ қойған бағалар оқушыға жеткен жетістіктер туралы нақты және толық ақпарат бермей, нәтижелерін жақсартуға мүмкіндік бермейтін баға алу жүйесі болған. Оқушыларды бағалауда тұрақты көзқарас қалыптасытырып, белгілі бір деңгейдегі оқушыға үнемі бір бағаны қойылуы, олардың оқуға деген қызығушылықтарын төмендеп, оқуға ынталары болмайтыны белгілі. Сондықтан біздің Қазақстанның білім жүйесіне басқа дамыған елдермен қатар заман талабына сай жаңаша бағалау жүйесін енгізілді. Жаңадан «критерийлерді пайдалана отырып бағалау» деген түсінік енгізілді.

Критериалды бағалау – оқу бағдарламасындағы күтілетін нәтижелерге жету мақсатында оқушылардың білім алудағы жеке даму жолына түзетулер енгізуге мүмкіндік беретін, оқушының оқу жетістігінің алдын-ала нақты анықталған бағалау критерийлерімен сәйкестігін бағалау болып табылады [1].

Критериалдық бағалау моделін мектепке енгізудің қажеті бар ма? Оның тиімді және тиімсіз тұстарын қарастырып көрейік.

«Бағалаудың мақсаты одан арғы оқу шешімді қабылдау мақсатымен оқытудың нәтижелерін жүйелі түрде жиынтықтауға бағытталған қызметті белгілеу үшін қолданылатын термин. Басты мақсаттары: Оқытудың қиындықтарын анықтау. Кері байланыс. Уәж. Болжау және сұрыптау. Стандарттарды бақылау және орындау. Оқыту бағдарламасының мазмұнын және оқыту стилін бақылау» [2].

Мектептегі мұғалім білім беру бағдарламасы бойынша орта мерзімді жоспарға сүйеніп, қысқа мерзімді сабақ жоспарын құрастырғанда ең алдымен сабақ жоспарына назар аударады. Мақсатты орындау үшін сыныптың ерекшеліктеріне сәйкес ең тиімді сабақ мазмұнын, формасын, әдіс-тәсілдер мен технологиясын ойластырады. Сабақ мазмұны мен формасына сәйкес орындалған тапсырмалар мен оларды бағалау критерийлерін дайындайды. Сабақ мақсаттары оқушының сабақта жасайтын іс-әрекеттері, тапсырмаларды орындағанда айқындалатын дағдылары арқылы білімі мен білігін бағалауға бағытталады. Күнделікті сабақ ағымына әр алуан әрі саны да көп қалыптастырушы бағалау (Оқыту үшін бағалау) түрлері қолданады.

«Оқыту үшін бағалау» – бұл білім алушылар өздерінің оқытудың қандай сатысында қажетті деңгейге қалай жету керек екендігін

анықтау үшін оқушылар және олардың мұғалімдері қолданатын мәліметтерді іздеу және түсіндіру үдерісі». Бұл қалыптастырушы Бағалау Реформасының Тобы (2002) берген анықтамасы [3].

Критериалды бағалау жеке оқушының оқу жетістіктерін нақты айқындайды, бірлесе отырып даярланады, оқу үрдісін барлық қатысушыларына алдын ала белгілі, білім беру ұйымының білім беру мақсаттары мазмұнына сай критерийлерімен салыстыруға негізделеді. Сондай-ақ оқушыға бағалау алгоритмі анық болады. Оқушылар өз жұмысының деңгейін анықтай алады және ата-аналарына нақты ақпарат бере алады.

Бүгінгі күні критериалды бағалаудың екі жолы: формативті (қалыптастырушы) және суммативті (жиынтық) бағалау қолданылып келеді.

Формативті (қалыптастырушы) бағалау оқушылардың ағымдағы үлгерімінің көрсеткіші, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты көрсетеді, оқу үдерісінде дер кезінде өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді. Оқу үдерісі кезіндегі оқушы мен мұғалімнің іс-әрекетін түзетуіне, сондай-ақ, бағалаудың бұл түрі мұғалімге оқушының оқу мақсатына жету үдерісін бақылауға, түзетуге және оқушыны жетістікке жетелеуге ықпал етеді.

Мектепте қазақ тілін жүргізу барысында формативті бағалауды қолдану өте тиімді нәтижелерге жеткізеді. Соның ішінде жиі қолданылып жүрген техникалар «Бес минуттік эссе» – тақырыпты өткеннен кейін оқушылардың білімі мен түсінік деңгейін анықтау үшін сұрақ қойылады: Тақырып бойынша сіздер үшін не маңызды болды? Қай жері түсініксіз болды? Бір минут ішінде дәптерлерге немесе параққа жазып шығады. Өздерінің қалаулары бойынша кейбір эсселерді оқытуға болады. Бұл әдісті сабақтың соңында немесе сабақ барысында қолдануға болады. «Аяқалмаған сөйлем» әдісі – сөйлемдегі ойды аяқтауға көмектесетін сөйлем үлгілері беріледі, оқушылар аяқтайды.

«Формативті сұрақ-жауап» әдісі – бұл әдісті жаңа материалмен таныстырғаннан кейін немесе оқушылардың қандай бір тапсырмаларды орындағаннан кейін жүргізілетін тексеру түрі. Мұғалім оқушыларға «Неге? Қалай?» деген қосымша сұрақтар қояды. «Мини-тест» әдісі (шағын тапсырмалар) оқушылардың нақты білім, білік дағдыларын бағалауға арналған, белгілі тақырып бойынша нақты ақпаратты игеру деңгейі тексеріледі.

- ұсынылған бірнеше жауаптардың ішінен дұрысын таңдау;
- дұрыс/бұрыс еместігін немесе қысқа жауап жазу;

Тапсырманы орындауға барлығы 5 минут қана беріледі. Оқушылар тапсырманы жазбаша түрде орындап, жауаптарын мұғалімге тапсырады. Мұғалім тексергеннен кейін қорытындысын шығарып, қиындық туғызған сұрақтар талқыланады. Қажет болған жағдайда тақырыпты қайта түсіндіруге болады. «Бір сөйлеммен қорытындылау» әдісін қоладанғанда оқушылар «Кім? Не? Қайда? Қашан? Қалай? Неге?» деген сұрақтарға жауап бере алатындай, өтілген тақырыпты бір сөйлем арқылы қорытындылау сұралады. «Бір сөзбен қорытындылау» әдісі мұғалімнің оқушыларға «берілген сөздердің ішінен тақырыпты жалпылай алатын сөзді таңдаңдар» деген тапсырма береді. Сонымен бірге сабақ соңында оқушылардан алған жазбаша және ауызша кері байланыстары байқалады. Мұғалім оқушылардың нені үйреніп, нені түсінбегенін бақылап, жұмыс жоспарлайды. Бұндай формативті бағалаудың маңызы зор және оқу сапасын жақсартуға мүмкіндік болады.

«Оқу нәтижелері – жеке тәжірибенің бөлшектері (білім, білік, дағды). Оқу- оқушының күш-жігері, жеке қажеттіліктері және мотивтер білдіретін ішікі үдеріс» [4, 14 б.]. Қалыптастырушы бағалау техникаларын қоладана отырып, оқушылардың бойында болатын үрей, қорқыныш, сенімсіздік сияқты өз сенімдерін жоюға мүмкіндік береді және оқушыларға ұнайды. Сондықтан алдағы уақытта қалыптастырушы бағалаудың әдістерін жан-жақты қарастырып, қолдану өте тиімді.

Суммативті (жиынтық) бағалау оқу сатысы мен оқу ақпаратының бөлімін аяқтау кезінде орындалады. Жиынтық бағалау түрлі тексеру жұмыстары (бақылау, тест, шығарма, эссе, зертеушілік жұмыстар, жоба т.б) орындау нәтижесінде іске асады. Бұл жұмыстар МЖМБС және оқу бағдарламалары негізінде құрастырылады. Оқушы жетістігінің деңгейін сұрақ, тест нұсқалары немесе оқулықтағы тарау, бөлім соңында берілген сұрақтар арқылы анықтайды. Сондай-ақ мұғалім қосымша дереккөздерді немесе өз тәжірибесін пайдалана отырып тапсырмалар мен сұрақтарды құрастыра алады.

Критерийлерді құрастыру кезінде тақырып, бөлім, тарау өтер алдында оқушыларға сабақтың мақсаты мен міндеттерін таныстыру қажет. Әр оқушы кез келген тапсырма орындау алдында 1–2 критерийлерді ұсынуына бағыттап, критерийлерді тақтаға жазып қою керек. Сол критерийлерді барлық оқушының түсінгенін байқап, маңыздылығына қарай орналыстыру және талдау барысында өте маңызды критерийлерді таңдау керек. Баға қойылатын жағдайда сандық көрсеткіштерді анықталып, бағалау шкаласы белгіленеді.

Мысалы 5-ші сыныпта «Денсаулық-зор байлық» бөлімі бойынша «Дәрумен – денсаулық кепілі» тақырыбын өту барысында оқушылармен топтық жұмыс ұйымдастырылды. Оқушылар 2 топқа бөлініп, 15 мин ішінде «Кластер» әдісін қолданып жұмыс істеді. Тапсырма орындау алдында оқушылармен бірге критерийлері талқыланды, қалай бағаланатынын алдын ала білді. Бағдарлама бойынша оқу мақсаттарына жету үшін сабақ барысында тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым, тілдік бағдар дағдалыры қолданылды.

тапсырма. Тақырыптың ашылуы.

Тақырып бойынша менгерген жаңа сөздерді тиімді пайдалану.

Сөз тіркестер мен сөйлемдер құрастыру.

Тақырыптың идеясын ашу.

тапсырма. Постердің көркемділігі.

Тақырыпқа байланысты «Кластер» құрастыру.

Креативтілігі ескеріледі.

тапсырма. Оқушылардың сөйлеу мәдениеті

Айтылым барысында қазақ тіліндегі төл дыбыстардың дыбысталуын, үндестік заңын ескеріп баяндау.

Өз ойларын жеткізе білуі.

Сөйлемде сөздердің орын тәрбін сақтау.

Сурет 1 – Жетістік критерийлерін құру

Кесте 1

Р У Б Р И К А Т О Р	Критерийлері	Дескрипторлар	Балл	Бағасы
	Тақырыптың ашылуы	Толық ашылды	3 балл	«5»
Жартылай ашылды		2 балл	«4»	
Ашылмады		1 балл	«3»	
Постердің көркемділігі	Талапқа сай	3 балл	«5»	
	Талапқа сай емес	1 балл	«3»	
Оқушылардың сөйлеу мәдениеті	Өте жақсы	3 балл	«5»	
	Жақсы	2 балл	«4»	
	Қанағаттанарлық	1 балл	«3»	

Кесте 2 – Ұпайларды бағаға айналдыру шкаласы

Жинап алған ұпайлар саны 0-9 ұпай	Баға «5»
6-8 ұпай	«4»
3-7 ұпай	«3»
1-2 ұпай	«2»
0-1 ұпай	«1»

Осындай топтық жұмыстан кейін оқушылар өздерінің білім жетістіктерін анықтай алады және шынайы болғанына көзі жетеді. Сондай-ақ, бағалау шкаласы алдын ала ұсынылды. Оқушылар жұмыстың әрбір элементін жеке бағалауға үйренеді және кері байланыс жасауға мүмкіндігі болады. Постер қорғау кезінде кез келген топ бір-бірін тындап, жіберілген кемшіліктерін байқап, «Бағдаршам» әдісі арқылы бағалап, түзетіп отырды. Кері байланысты «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» тәсілі арқылы жалғастырып, постермен жұмыстың жағымды және тиімді жақтарын мақтап жазып және бір ұсыныс ретінде тілектерін жазды.

Бағалаудың бұл түрі мынадай мүмкіндіктерге жол ашады: Мұғалімдерге:

- сапалы нәтижеге жетуге ықпал ететін критерийлерді құрастыру;
- өз іс-әрекетін жоспарлау және талдау үшін нақты ақпараттарды білуге;
- оқыту сапасын арттыру;
- оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың жеке траекториясын жасауға;
- бағалаудың түрлі құралдарын пайдалануға; Оқушыларға:
- жетістікке жету критерийлерін біліп түсінеді;
- өзінің түсінігін білдіру үшін түрлі стильдер мен ойлау қабілеттерін қолданады;
- өзін және сыныптасын бағалай отырып, рефлексия жасауға қатысады;
- тапсырманы шешуде өз білімін қолданады және түрлі көзқарастарды білдіре алады, сын тұрғысынан ойлауға мүмкіндік туады;
- Ата-аналарға:
- баланың білім алу деңгейі туралы дәйектеме алуға;
- баланың оқытудағы жетістіктерін бағылауға,
- балаға қолдау көрсетуге;

Бағалауды ұйымдастыруда мұғалімнің оқушының іс-әрекетіне байланысты:

- кері байланыс стратегиясын үнемі қолдану;
- оқушылар өзін-өзі дамытуға белсенді қатысуға жағдай жасау;
- мұғалім оқушылар нәтижесіне қарай оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі өзертіп отыру;
- мұғалімнің үнемі формативті бағалауды қолдануы;
- мұғалімнің оқушыларға өзін-өзі бағалауына жағдай жасауы;
- мұғалім оқушылардың көшбасшылық қасиеттерін ашылуына жағдай жасауы.

Критериалды бағалау мұғалімдер үшін сапалы нәтиже алуға ықпал ететін критерийлерді құрастыруға, өз жұмысын талдап, жоспарлау үшін ақпарат алуға, оқу үрдісінің сапасын жақсартуға, әрбір оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, бағалаудың әртүрлі тәсілдері мен құралдарын қолдануға, оқу бағдарламасының мазмұнын жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізуге мол мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТ

1 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, Назарбаев Зияткерлік мектебі, ДББҰ, 2012 жыл, 56 бет.

2 Критериалды бағалаудың кіріктірген моделі. Әдіснамалақ нұсқаулық. Астана, 2013, 7 бет.

3 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, Назарбаев Зияткерлік мектебі, ДББҰ, 2012 жыл, 58 бет.

4 «Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, Назарбаев Зияткерлік мектебі, ДББҰ, 2012 жыл, 14 бет.

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ АКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ

КАСЕНОВА Г. Т.

магистр, учитель-эксперт,

Назарбаев Интеллектуальная школа ХБН, г. Павлодар

НУРХАЕВА А. Е.

учитель-эксперт, «Лицей-Инновация» для одаренных юношей, г. Павлодар

Анализ современного этапа становления образования характеризуется как активное и динамичное развитие, связанное с экономическими, социальными, технологическими и политическими

изменениями в государстве. Рыночные отношения, которые ставят свои требования и задачи перед работодателями и работниками предполагает рост конкуренции в сфере рынка труда. Рынок требует активного, способного быстро адаптироваться к работе в быстро меняющихся условиях работника. Все это доказывает о потребности общества в личности с активной познавательной установкой, который, может и стремиться к самосовершенствованию, саморазвитию и самоактуализации.

Одной из путей решения такой задачи, является адаптивное образовательного процесса школы к требованиям рынка труда. Ученик должен владеть высоким уровнем познавательных умений и уметь учиться на протяжении всей жизни.

Сегодня современное школьное образование ориентировано на запросы и интересы личности, который может самостоятельно принимать решение и ответственно участвовать в жизни общества. Для этого нужно создать инновационную модель школьного образования, который сочетает лучшие традиции казахстанской и мировой образовательных систем. Это позволяет воспитать образованную личность с активной жизненной позицией который может конкурировать на международном уровне.

Актуальность темы заключается в том, что в современном обществе предъявляют новые требования к личности с активной познавательной позиции, который способен учиться на жизни и недостаточное внимание в образовательном процессе, которые могут формировать данную позицию.

Современный человек должен обладать навыками к самостоятельному поиску путей решений из различных жизненных и профессиональных ситуаций. Это возможно лишь тогда, когда на этапе обучения в школе закладывается фундамент развития познавательной активности учащихся. Когда школа целенаправленно реализовывает процесс развития познавательной активности. Развитие познавательной активности – это процесс взаимодействия всей участников образовательного процесса, где есть возможность для самореализации каждого ученика. Вопрос познавательная активность рассматривается очень широко, но познавательная активность учеников в учебном процессе исследовано недостаточно.

Познавательная активность это форма самоорганизации и самореализации учащегося и результат организации познавательной деятельности педагога. Активность ученика это следствие

целенаправленных педагогических воздействий и организации образовательной среды включающий учет возрастных особенностей учащихся, активные педагогических технологии и соотнесение критериев развития познавательной активности с ее структурой.

Возвращаясь к определению познавательной активности ученика как «психологическая готовность ученика к активному восприятию и саморазвитию, связанную с потребностью в учебно-профессиональной деятельности» рассмотрим педагогические условия развития познавательной активности учеников в образовательном процессе школы.

На развитие познавательной активности учеников направлена соответствующая группа педагогических технологий, как: игровые технологии; технологии проблемного обучения; технологию исследовательского обучения; активные методы обучения; технологии формирования лидерства человека, технологии не пренужденного воспитания; технологии развивающего обучения [1. с. 9–15].

Рассмотрим подробнее активные педагогические технологии.
- развитие критического мышления через анализ исторических фактов;

- коллективно-взаимное обучение;
- модульное обучение;
- технология работы с аудио и видеоматериалами;
- метод проектов и другие.

Развитие критического мышления через анализ исторических фактов. Задача данной технологии – развитие у учащихся самостоятельности и формирование собственной точки зрения на определенный исторический факт.

Эта работа широко применяется на уроках истории, так как очень важно при анализе того или иного исторического события умение сформулировать свое собственное видение проблемы и его обоснование. С учетом подросткового возраста, с его психологической потребностью к наличию собственного мнения и желания быть услышанным, данная технология вызывает повышенный интерес. Одно из требований такого урока, это не просто уметь высказывать свою точку зрения, но и выявить логическую связь с событиями рассматриваемого периода.

Работу по этой технологии возможно разбить на 3 этапа.

1 этап – Мотивация. Учитель проводит вводный курс о историческом событии определенного периода. Указывая на исторически важные моменты и сложившуюся ситуацию.

2 этап – Осмысление. Ученик самостоятельно читает и изучает материал, пытается при возможности построить схему происходящих событий и т.д.

3 этап – Рефлексия. Переработка информации, обсуждение с одноклассниками и изложение собственного видения ситуации.

Коллективное взаимное обучение. Работа по данной технологии проводится в группе или индивидуально. Учитель раздает проблемную историческую ситуацию. При групповой работе каждая группа должна в конце урока выступить с выводами. При индивидуальной работе он делится со своими собственными выводами с одноклассниками. Поощряется, если материал был взят вне школьной программы, но относимый к изучаемому историческому периоду.

Эта технология позволяет совершенствовать навыки по данному материалу, каждый ученик чувствует себя свободно, что очень важно для подростка, формирует умение работать в коллективе. За время выступления ставится задача выслушать каждого ученика не перебивая и принимая его суждения с уважением и терпением. Таким образом формируется одно из важных качеств для подростка, это умение слушать партнеров и уважать другую точку зрения.

Модульное обучение. Весь материал по истории делится на отдельные блоки. Задания могут быть разного уровня, таким образом используется личностно-деятельностный подход обучения. Каждый блок содержит проверочный материал. Модуль может быть построен в несколько этапов.

1) Диспут на заданную тему. Диспут способствует развитию логического мышления, обучает формировать правильно вопросы и ответы.

2) конспект-лекция. При изложении нового материала учащиеся могут составлять логическую схему, краткие записи и другое. Таким образом формируется самостоятельность и умение выявлять главное и основное в большом объеме материалов.

3) Рефлексия. Она может проходить в виде лекции с обратной связью, в виде коллоквиума, где учащиеся могут через свой краткий конспект или схему изложить пройденный материал.

Технология работы с аудио и видеоматериалами. Включает в себя:

1) погружение учащихся в конкретный фрагмент исторического события. Через визуально- или аудиовоздействие учащиеся

обучаются наблюдать, выдвигать гипотезы, выбирать главные моменты из сюжета или видео-аудио материала;

2) учащиеся анализируют показанную или услышанную историческую ситуацию или факта, находят причинно-следственную связь происходящего;

3) учащиеся комментировать и критически оценивать ситуацию, а также формируются умение формулировать свою точку зрения и его обоснование.

Метод проектов. Метод проектов включает в себя комплекс работ, каждая из которых имеет определенную цель. Каждая отдельная работа требует определенного времени. Одни работы могут выполняться автономно, другие взаимосвязаны, и невыполнение одних, влечет за собой невозможность выполнения последующего. Таким образом, суть метода проектов заключается в мотивации учащихся к определенным историческим проблемам, предполагающим владение некоторым объемом знаний, и через проектную деятельность показать практическое применение полученных знаний.

Данный метод ориентирован на групповую, парную и индивидуальную деятельность, которые учащиеся выполняют в течении определенного периода времени учебного года. Существуют следующие виды проектов: исследовательские, творческие, игровые, ролевые, информационные проекты, прикладные проекты.

Технология работы с незнакомым текстом. Текст исторического события должен быть новым, не с учебника.

Задача данной технологии – самостоятельное освоение учебного материала и накопление опыта работы с исторической литературой. Формирование мыслительных процессов: анализа, прогнозирования и суждения.

Учитель:

- заранее делит текст на несколько частей, логически завершаемых;

- подготовка вопросов по каждому фрагменту (они могут быть на понимание, прогнозирование, анализ);

- подготовка заданий по каждому фрагменту.

Таким образом, активизация познавательной деятельности учащихся не должна быть только использованием учителем отдельных методических приемов при изучении материала. Оно должно использоваться на всех этапах учебного процесса, начиная от целеполагания, структурирования учебного материала,

организации учебной деятельности, контроле до оценки ее результативности. Признаки познавательной активности, делают работу педагога эффективным. К признакам относятся: отношение к образовательному процессу; особенности учебной деятельности; отношение и интерес к познавательной деятельности. В процессе развития познавательной активности можно развивать каждого ученика, найти способы решения возникающих перед ним задач, владеть общими принципами решения задач, владеть системой теоретических понятий.

Вышеназванные технологии обладают качеством который активизирует работу учеников и делают результат обучения эффективным. В основном эффективность обучения зависит от активности подростков при выполнении учебно-познавательной деятельности. Когда учитель применяет традиционные технологии, он является транслятором готового учебного содержания. В связи с этим возникает много проблем в учебном процессе. Такие проблемы как: низкий уровень навыков общения, недостаточное обсуждение ответов школьников в системе где педагог идет с готовыми знаниями происходит не соответствие установок учителя и ученика. Учитель выполняет программу, ученик хочет удовлетворить свои познавательные интересы, утвердить себя в среде своих друзей. Эти разногласия негативно влияют на добывания новых знаний и дображелательных отношений [2. с. 176].

В процессе обучения мы должны создать условия для индивидуального развития учащегося, повышения его познавательной активности через применение активных педагогических технологий. Создание педагогических условий помогает формированию положительной мотиваций, развитию интереса к учению, полному раскрытию учебно-познавательной деятельности учеников.

Основным условием развития познавательной активности является роль взрослого: родителей и учителя. Их ожидания, соответствие этим ожиданиям, видение перспектив от обучения все это в некотором роде являются барьерами к развитию познавательной деятельности, так как это приводит к развитию тревоги и разочарования в возможности не оправдать такие ожидания.

Большинство учителей, воспринимают познавательную активность как исполнение требований, формальной активности на уроках, а показатели сомнения в определенных фактах, стремление к рассуждению и подвергание сомнению вызывает со стороны учителя как помеха учебному процессу.

Включенность в образовательный процесс является основные условием познавательной активности подростков. Ученик желает быть включенным в общий контекст жизни, условиям его проживания и признания.

Однако, наряду с подобной мотивацией к учебе, мотивация базируется не столько на мотивации к познавательной активности, сколько на мотивации достижения. Самостоятельная познавательная активность характеризуется ориентацией на установление источников, причинно-следственных связей, механизмов окружающих явлений, событий и самого себя. Барьерами развития познавательной активности является личностные особенности подростков – низкая самооценка, снижение оценки об интеллектуальных возможностях, комплекс негативных переживаний, связанных со школой, отметками и другое [3. с. 46 – 51].

Подводя итог, можно констатировать, что одна из основных целей образовательного процесса школы, это создание условия для проявления познавательной активности учащихся, особенно выделяется данный процесс при организации образовательного процесса с учащимися. Система образования всегда являлась отражением экономических, социальных и культурных изменений, которые происходят в современном мире. И для того чтобы образовательный процесс был готов к таким изменениям нужны мобильные, адаптированные к изменениям технологии и кадры. Такие кадры готовит школа. Познавательная активность учащихся является одной из ведущих качеств, которая позволяет подрастающему поколению быть востребованными, самостоятельными и способными к приспособлению к быстро меняющимся условиям современности [4. с. 1].

Теоретическое осмысление проблемы развития познавательной активности учащихся неотделимо от целенаправленно осуществляемой в рамках образовательного процесса системы обучения с учетом использования активных педагогических технологии, от учета возрастных особенностей и соотношения и соотношения критериев развития познавательной активности с ее структурой, а показатели - с содержательными характеристиками компонентов.

Эффективным средством реализации этой задачи выступает вовлечение учащихся в процесс обучения. Изучение состояния разработанности данной проблемы показало, что ей уделяется

большое внимание, как в плане разработки общей концепции развития познавательной активности, так и в аспекте выявления специальных технологических подходов, методов и приемов, при внедрении которых в образовательный процесс школы создаются эффективные условия для развития познавательной активности.

По нашему мнению, развитие познавательной активности учащихся зависит от создания соответствующей образовательной среды, включающий в себя:

- готовность учителей, родителей и самих детей к удовлетворению познавательных потребностей;
- активных технологии обучения;
- плодотворного климата для самостоятельной работы и другое.

Развитие познавательной активности в школе – сложный и многомерный процесс. Он включает в себя как формирование мотивации, положительного эмоционального фона по отношению к учебе, интереса и удовлетворенности от самостоятельного поиска решения задач, взаимосвязь самостоятельной работы учащихся с использованием современных методов и технологии. Все это зависит от установки и учащихся, и учителей на сотрудничество, от настроения всех участников образовательного процесса к активному познавательному процессу.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Красновский, Э.А. Активизация учебного познания / Э.А. Красновский // Сов. Педагогика, 1984. – С. 9-15
- 2 Кларин, М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследовательских игр, дискуссии: анализ зарубежного опыта / М.В.Кларин. Рига. НПЦ Эксперимент, 1995. – 176 с.
- 3 Щукина, Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся / Г.И. М.: Педагогика, 1988. – 203 с.
- 4 Концепция 12-летнего среднего образования Республика Казахстана <http://www.myuniver.kz>

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

КЕНЖИБАЕВА Б. Т.
мұғалім, Қараағаш ЖОББ, Павлодар облысы,
Ертіс ауданы, Қараағаш ауылы

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі – әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы -заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын бағдарлама.

Қазақ әдебиетінің классигі, ұлы атамыз Абай Құнанбайұлы: «Шәкірттерің жақсы оқу үшін, оның оқуға деген ынтасы және қызығушылығы зор болу керек», – деген. Расында да, тек қана жігерлі, әр нәрсені үнемі білгісі келген, табандылығын, шыдамдылығын көрсеткен адам ғана мақсатына жетеді.

Ағылшын тілі сабағында жаңа технологияларды қолдану арқылы, оқушыларға бағыт-бағдар беру, өз беттерімен ізденіп, білім алуға жетелеу. Нattie (2009) зерттеуі бойынша сындарлы оқытудың мақсаты-оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез-келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету деген.

Қазіргі біліктілікті арттырудың жаңа жүйесі мұғалімнің ізденушілік – зерттеушілік әрекетін ұйымдастыруды шебер меңгеруді талап етеді. Сол себепті, мен де жаңашылдыққа бетбұрыс жасап, Кембридж бағдарламасы бойынша білім алуды мақсат етіп, Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасына сәйкес оқытудағы Кембридж тәсілдерінің теориялық негіздерін меңгеріп, қазіргі таңда жаңа көзқарас, тың идеямен өз мектебімде жұмыс жасап жатырмын.

Бағдарлама модульдері:

- 1 Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер.
- 2 Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету
- 3 Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау

4 Оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.

5 Талантты және дарынды балаларды оқыту.

6 Оқушыларды жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу.

7 Оқытуды басқару және көшбасшылық.

Мұғалімдер өз кезегінде өзінің сабақ беруіне емес, оқушылардың оқу ептілігін дамытуға назар аударуға тиіс. Оқыту мен оқудағы жаңа әдіс-тәсілдермен теория жүзінде таныса отырып оқушылардың қабілетін жақсартуға мүмкіндік беретін педагогикалық тетіктерді білдім. Іске тартылған педагогикалық тетіктер: оқыту негізін түсіну, өмір бойы өзін-өзі оқытудың қажеттілігін мойындау және оның әдіс-тәсілдерін таңдау, жүйелі ойлауға үйрету, оқушылардың шығармашылық таланттарын және оларды барынша жақсы пайдалану жолдарын зерттеу және анықтау, оқу үдерісі үшін және өзін-өзі тану әдісі ретінде оқуды жақсы көру, тілді, есептеуді жақсы көру, сандық технологиялар саласындағы құзіреттілік [1, 326.]. Ағылшын тілін оқытуда ең алдымен тәжірибелік мақсат қойылады, оған оқушылардың сөздік қорларын байыту, сауатты жазуға үйрету, сөйлесуге, көргендерін, естігендерін әңгімелеп беруге үйрету қажет. Сонымен қатар оқушылар интеллектуал-дық, шығармашылық және коммуникативтік істерін дамыта алады, оқушының оқу белсенділігі артады, сабақтың негізгі кезеңдерінің бәрінде оқушыларға шығармашылық жұмысты ұсынуға болады.

Қазіргі кезде мектептерде жиі қолданылып отырған жаңа технологиялардың бірі – оқушылардың жазу мен оқуда сын тұрғысынан ойлау қабілетін қалыптастыруға бағытталған әдіс-тәсілдер. Осындай әдістеме негізінде оқушыларға ағылшын тілі пәнінен терең де тиінақты білім беруді өз тәжірибемде қолдандым. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының мәні қызықтырғаны баланың өзі ізденіп дәлелдеуі. Ол бұрын тек тындаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші, ал мұғалім осы әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы оқушының еркін сөйлеуіне, пікір таластыруына, достарының ойын тындауға, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған бағдарлама. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау.

Сын тұрғысынан ойлау модулі қызығушылығын ояту, мағынаны тану, ой толғаныс кезеңдерінен түзіледі. Әрбір әдіс оқушылардың ойлауына және қиялына негізделіп келеді. Баланың тереңде жатқан ойын дамытып, оларды сөйлеуге, дәлелдеуге үйретеді.

Сын тұрғысынан ойлауды дамытуға арналған жұптық әңгіме. Ағылшын тілі сабағында берілген тапсырмаларды ағылшын тілінде жазып, бір-бірінің жұмысын тексеріп, қатесін табады. Ол арқылы оқушылар біріншіден есте сақтау қабілеті жақсарады, екіншіден сауаттылыққа, үшіншіден бірін-бірі бағалауға және өзін-өзі бағалауға үйренеді. Мәнмәтінді есепке ала отырып, бақылау мен тындау арқылы дәлелдер жинастыру және шешім қабылдау үшін талапқа сай қолдану сияқты дағдыларды дамытуды үйрендім.

Сын тұрғысынан ойлауды бағалау әдісін сабағымда қызығушылықты ояту, мағынаны ашу, ой толғаныс негізін басшылыққа ала отырып жоспарлап өттім. Топпен жұмыстың нәтижесінде оқушылар ойын ашық айтып, нақты дәлелдер келтірді. Флипчарт әдісі арқылы мағынаны аша білді. Деңгейлік тапсырмалар орындауда дарынды оқушылар озыпшығып көшбасшы болды. Флипчарт әдісінде венн диаграммасын жасаған кезде оқушылардың белсенділігіне таң қалдым. Сабаққа деген белсенділігі төмен оқушылар белсене жұмыс істеді. Өз ойларын ашық жеткізді.

Сабақтарымда сын тұрғыдан ойлау модулін іс-тәжірибеме енгізуде оқушылардың бойында мынадай дағдыларды қалыптастыруға болатынын байқадым:

- әр бір оқушы өзінің жеке ойын еркін жеткізуге үйренеді;
- ойын жаңа ақпараттар арқылы білдіреді;
- өз ойларын дұрыс тұжырымдайды;
- өздеріне деген белгілі ақпаратты пайдалан аалады.

Сыныптағы ынтымақты қарым-қатынас орнатуды, бір-біріне қолдау көрсетіп, өзгені тындау мәдениетін қалыптастыруды, топтық жұмыс жасауға дағылануды, өзін-өзі реттеуді, сын тұрғыдан ойлауға дағылануды, өзін-өзі бағалауға өз білімін баға беруге үйретуді жоспарладым.

Жеті модуль енгізуде мен тиімді әдіс-тәсілдерді таңдауда оқушылардың жас ереселіктерін ескердім. Топтық жұмысты ұйымдастыруда оқушылардың өзара қарым-қатынас дағдылары дамымағандықтан бірінші сабақтан бастап топтық ережені белгілеп және оның орындалуын қадағалаймын.

«Мозаика», «Бірге ойлаймыз», «Көршіне әңгіліп бер», «Сухбат алу», «Конверттегі сұрақ», «Венн диаграммасы», «Крестиктер-нәлиқтер»,

«Синквейн» т.б. әдіс-тәсілдерді тиімді қолданып, оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттыруда жұмыс жасау тиіс деп ойладым. Сабақта дарынды және талантты оқушылардың қабілетін ашуда оларға жекелей күрделі, кеңейтілген тапсырмалар арқылы оларда ақыл-ойының тілдік стилін, сын тұрғысынан ойлауын дамытуды жоспарладым. Тапсырманы құрған кезде жас ерекшеліктерін ескеріп, білім, білік дағдыларды игеру, оқу, ойлау, сөйлеу дағдыларын дамытамын. Оқушыларға әр тапсырманы орындауда сын тұрғысынан ойлауға, өз ойларын ашық айтуға, сұрақтардың дұрыс, нақты болуын қадағалаймын.

Тақырыпты түсіну дәрежесін бағалау. Оқушылар мәтінмен жұмыс істеу арқылы өз ойларын ашық айтуға, өзгенің пікірін тыңдап, өзіне керектісін ала білуді үйренді. Өзін-өзі бағалап, жетістікке жету үшін не істек керектігін ойланды. Оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытатын тапсырмаларды көбейткім келетінін білдім.

Оқушы не үйренгенін, нені білу керектігін өзі реттеп, жетпей жатқан кемшіліктерін жоюды өзі жолға қоюды сын тұрғысынан ойлауға бағыттаған жұмыстарының нәтижесінде жүзеге асырдым. Топтық тапсырмалар берген кезде не істеу керектігін алдымен жақсылап түсіндіріп отырдым, оқушылар өз ойларын реттеп, не істеу керектігін шешіп отырды.

Оқушылар сабақта қалай оқу керектігін меңгереді және дағдыланады. Өздері ой қорытады, нәтижеге жетуге ұмтылады. Мұғалім оқушыға қалай оқу керектігін үйретеді. Сабақтағы басты тұлға, басты кейіпкер- оқушы. Оқушыны өз бетімен білім алуға, ол үшін ізденуге, терең ойлауға, зерттеуге дағдыларын қалыптастыру қажет.

Оқушылардың сөйлеу тілін дамытуда диалогтың да берері мол. Диалог – сөйлесудің ең негізгі түрі болып саналады. Мақсатты ұйымдастырылған жағдаяттар арқылы ауызекі сөйлесуге үйрету – оқушыларды қызықтырады. Диалогтік сөйлеу коммуникативтік оқытудың негізгі ұстанымына сәйкес келеді. Коммуникативтіліктің жауап алынған жағдайда ғана жүзеге асуы оның ұстанымы болып есептеледі. Оқытудағы жаңа тәсіл диалог әдісін пайдаландым. Диалог әдісін сабақтың барлық кезеңдерінде қызығушылығын ояту, мағынаны тану және ойтолғаныс сатыларында қолдандым.

Ғылыми зерттеу нәтижелері сабақта диалогтың маңызды роль атқаратынын көрсетті. Оқушылар топта суреттерге байланысты

мәтін құрастырды. Диалог арқылы талдау және сын тұрғыдан ойлану оқушылардың өз пікірлерін толық білдіре алатындығын көрсетті.

Выготскийдің оқыту моделі оқушы диалог құру нәтижесінде білім алады деп жорамалдайды. Сондықтан, оқушының білім деңгейін дамытуға әлеуметтік көмек көрсетуде мұғалімнің рөлі ерекше. Оқушылардың көбірек білетін басқа адамдармен, бұл рөлдерде сыныптастары мен мұғалімдер болуы мүмкін, диалог жүргізу мүмкіндігі болған жағдайда, оқыту жеңіл болмақ.

Ағылшын тілін оқыту барысында жаңа ақпараттық технологияларды қолданудың тиімділігі, бүгінгі күні Қазақстан Республикасының білім туралы тұжырымдамасы ойлы, өнерлі, білімді тұлғаны қалыптастыруға бағытталған және қазіргі білім жүйесі оқушылардың танымдық белсенділігін дамытатын оқытудың дәстүрлі емес, белсенді түрін және әдістерін оқу процессіне енгізу бағытында құрылуы тиіс. Білімді дамыту үшін білім берудің үйреншікті әдісінен оқыту процессінде оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттыратын білім берудің жаңа белсенді әдісіне көшу керек. Ақпараттық технологиялар арқылы өтетін оқу процессі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, шығармашылық қабілеттерін дамытып, заман талабына сай, жаңашыл бағытта білім алушыларды толық қамтамасыз етеді. Ал ағылшын тілі сабағында ақпараттық технологияны қолдану арқылы көптеген жетістіктерге жетуге болады. Ақпараттық технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа қабілеттерін арттырады.

«Ағылшын тілі – ХХІ ғасырдың тілі. Бұл тіл қазақты дүниеге танытатын, әлемдік деңгейге шығаратын тіл». Сондықтан да орта мектептердегі ағылшын тілі пәні мұғалімдерінің мақсаты – оқушылардың сөйлеу дағдысын дамыту, қарым - қатынас біліктілігін қалыптастыру, ағылшын тілін меңгертіп, еркін сөйлеуіне жағдай тудыру. Ұстаздардың біліктілігі мен оқушылардың ізденістеріне басты назар аударатын бұл әдіс-тәсілдерді қолдануда әрбір мектеп жетістікке жетері сөзсіз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 UNIVERSITY OF CAMBRIDGE Faculty of Education Center of Excellence Nazarbayev Intellectual Schools Мұғалімге арналған нұсқаулық (Үшінші негізгі деңгей)

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА ӘСКЕРИ - ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ ӨЗЕКТІ АСПЕКТІЛЕРІ

КОЖАХМЕТОВ Т. А.
мұғалім, Үштерек ЖОББМ, Ақсу қ.

Қазақстан Республикасы демократиялық құрылыстың міндеттерін жүзеге асыра отырып, бейбітсүйгіш сыртқы саясатты дәйекті жүргізеді. Сонымен қатар, ол елдің қорғанысы мен ҚР Қарулы Күштерінің жауынгерлік қуатын одан әрі нығайту, халықтар достығы мен басқа мемлекеттермен әскери ынтымақтастықты дамыту үшін қажетті шараларды қабылдайды. Негізгі Заңда, Қазақстан Республикасының Конституциясында ҚР егемендігі мен аумақтық тұтастығын қорғауды оның Қарулы Күштері жүзеге асырады деп белгіленген.

Біздің Отанымызды қорғау ісі-бүкіл ҚР халқының ісі. «ҚР Қорғаныс және Қарулы Күштері туралы» заңда Отанды қорғау және Қарулы күштердегі қызмет ҚР азаматтарының конституциялық міндеті және халық пен мемлекет алдындағы борышы болып табылатыны көрсетілген.

«ҚР Білім беру ұйымдарында тәрбиелеудің кешенді бағдарламасында» жалпы орта білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінің сипатты белгілерінің бірі - азаматты тәрбиелеу, көпұлтты қоғамға, қазақстандық патриотизмге сәйкес құндылықтар мен қатынастар жүйесін қалыптастыру.

Егеменді Қазақстанның даму жағдайында оқушыларды патриоттық тәрбиелеу мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Қазіргі уақытта бұл мәселе республиканың барлық мектептерінде басты назарда.

Қалалық әскери комиссариатта тіркеуден өту кезінде медициналық тексеру 100 % - ның 40 % - ы ғана саптық қызметке жарамды деп танылады. Мұндай төмен көрсеткіш жақын арада Қарулы күштерде қызмет ететін болады деген қорытындыға келеміз.

Осының бәрі мектептерде әскери-патриоттық оқыту мен тәрбиенің жеткіліксіз болуының нәтижесі. Осылайша, 10 жыл бойы мектептерде алғашқы әскери дайындық негізгі пән ретінде болған жоқ. Бірақ, Білім және ғылым министрлігінің, Қорғаныс министрлігінің және төтенше жағдайлар комитетінің бірлескен бұйрығына сәйкес пән оқу жоспарларының инвариативті бөлігіне қайта енгізілді.

Соңғы уақытта біздің қоғамымыздың патриоттық тәрбие беру қажеттілігін, оның өскелең ұрпақты қалыптастырудағы маңыздылығын түсінуі сөзсіз факт болып табылады.

Осылайша, қоғамның дені сау түлек - жас азаматты, өз Отанының патриотын қалыптастыруға деген сұранысы мен білім беру мекемелерінде әскери-патриоттық тәрбиені ұйымдастырудың жеткіліксіз деңгейі арасында қарама-қайшылық бар.

Әскери-патриоттық тәрбие-көп қырлы және күрделі кезеңдердің бірі. Сондықтан жиі оны фрагменттік іс-шараларға жеткізуге тырысады. Мұндай жұмыс сәтсіз аяқталды. Мұғалімнің ақшасын, уақытын, шеберлігін жүйесіз іс-шараларды өткізуге емес, осы бағыттағы жұмыс жүйесіне салу керек.

Мектептің оқу-тәрбие процесі оқушылардың патриоттық тәрбиесін қалыптастыруда үлкен мүмкіндіктерге ие. Оқыту мен тәрбиелеудің әртүрлі құралдарының, нысандары мен әдістерінің кең спектрі жұмысты мақсатты және тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Мектеп адамгершілік және азаматтық тәрбие аспектілерінің бірі ретінде әскери-патриоттық тәрбиені ұйымдастыру бойынша мақсатты және тиімді жұмыс үшін нақты және әлеуетті мүмкіндіктерге ие.

Мектептің шығармашылық тобы құрамында мектеп директорының тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасарлары, тарих мұғалімдері патриотизмді қалыптастыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша жұмыстар жүргізді. Төмендегі көрсетілген факторлар арқылы арттыруға болады:

- * ана тілін білу;
- * халық дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары;
- * бұқаралық ақпарат құралдары;
- * білім саласындағы мемлекеттік саясат;
- * мемлекеттік рәміздер;
- * отбасы;
- * АӘД сабақтары;
- * сыныптан тыс жұмыстар мектепте;
- * мұғалімнің жеке тұлғасы

Мен, Кожыхметов Тулеуболат Айдарбекұлы, Үштерек орта мектебінің АӘД мұғалімі бола отырып, өз алдымда мектептегі әскери - патриоттық тәрбие жұмысын жетілдіру мен оқушыларды отан сүйгіштікке тәрбиелеуді міндет қылдым. Осы орайда мектеп

кабырғасында «Жас Ұлан» әскери-патриоттық клубы жұмыс істеуде.

Осы тәжірибені практикалық негіздеумен қызмет ететін идеяларды растау мақсатында Үштерек орта мектебінде мектепте 35 мұғалім және 9 – 11 сыныптардың 35 оқушысымен зерттеу жүргізілді.

Жоғарыда көрсетілген факторлардың маңыздылығы тәртібімен саралау нәтижесінде мынадай нәтижелер алынды:

Кесте 1

Әкімшілік пен тарих пәнінің мұғалімдері	Мұғалімдер	9-11- сынып оқушылары
Рәміздер	Отбасы, салт-дәстүрлері	Ана тілін білу
Отбасы, БАҚ	Сабақтар, ана тілін білу	Мемлекеттік саясат, тарихты білу
Салт-дәстүрлері, ана тілін білу	Сабақтан тыс жұмыстар	Отбасы

Жүргізілген зерттеулер арқылы алынған нәтижелер практикалық қызығушылықты арттырады. Өзара байланыстағы барлық факторларды есепке алу қажеттілігі туралы қорытындыға келеміз. Зерттеу нәтижелері әскери-патриоттық тәрбие бойынша жұмыс бағыттарын таңдаудың дұрыстығын растады.

Мұғалімнің әскерді жан-жақты дамытуы ұжымда және ұжым арқылы тәрбие принципі қолдану арқылы жүзеге асады, өйткені ұжымда (сыныпта) әртүрлі қатынастар құрылады: өзара жауапкершілік пен тәуелділік, ұйымдастырушылар мен орындаушылардың іскерлік қатынастары, үлкендер мен кішілер арасындағы қатынастар, серіктестік қатынастары, достық және т.б. Бұл қарым-қатынастардың барлығы мектепті бітіргеннен кейін жігіттер мүше болатын әскери ұжымдарға да тән. Мектеп ұжымынан әскери бөлімге өту қиын және ауыр болмас үшін, осы оқиғаға мектепте әскери білімді меңгеріп, денсаулықты нығайтып, идеялық-саяси деңгей мен дене дайындығының деңгейін арттыра отырып дайындалу қажет.

Мектеп оқушысының жеке тұлғасын құрметтеу қағидасын басшылыққа ала отырып, оған ақылға қонымды талап қоя отырып, әскери қызметшінің әрекеттері әрдайым және барлық жерде бұйрықтық, үзілді-кесілді сипатта болмауы тиіс. АӘД негіздерін меңгеру кезеңінде және оқушылардың әскери қасиеттерін қалыптастырудың бастапқы кезеңінде мұғалім оларды әскери

білімді меңгеру, командалар мен талаптарды орындау қажеттілігіне сендіреді.

Оң ұстанымға сүйену принципі әрбір оқушыны зерттеу (жеке тұлғаға бағытталған тәсіл) және кемшіліктерді жеңуде он сапаға сүйену болып табылады. Осылайша, «қиын» деп аталатын жігіттерге берілген қоғамдық іс оң тәрбиелік әсер етеді. «Жас Ұлан» патриоттық клубының әскери-спорттық ойындар бағдарламасы Денсаулық күніне дайындық барысында мектеп оқушылары мен орта сынып оқушыларымен нұсқаулық жұмыстарын, ұйымдастыру тапсырмаларын береді.

Тәрбиенің оқушылардың жеке ерекшеліктеріне сәйкес болу принципі әскери жетекшінің әр оқушыны жан-жақты зерделеуді, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, әскери-патриоттық тәрбиені саралап жүзеге асыруды талап етеді. Мұнда көптеген сыныптан тыс іс-шаралар, жасөспірімдердің әскери - далалық жиыны, мектеп түлектері-сарбаздармен және курсанттармен байланысын ерекше атап өткен жөн.

Әскери жетекшінің оқушыларды әскери-патриоттық тәрбиелеудің жоғарыда көрсетілген барлық қағидаттарын білуі және тиімді үйлестіруі – тәрбиелік міндеттерді табысты шешудің маңызды шарттарының бірі.

Әскери-патриоттық тәрбие-адамгершілік, азаматтық және физикалық аспектілерден тұратын жүйе. Автордың тәжірибесі жалпы мақсаттар мен міндеттермен біріктірілген бірнеше блоктардан (бағыттардан) тұратын жұмыс жүйесі болып табылады.

Жоғары сынып оқушыларын әскери-патриоттық тәрбиелеу оқушының санасына, сезіміне, ерік-жігеріне, психикасына және дене бітіміне педагогикалық ықпал етудің ұйымдастырылған және үздіксіз процесі болып табылады.

Әскери-патриоттық тәрбиенің бір бөлігі ретінде психологиялық даярлық оқушыларда күрделі әскери қызметті мінсіз атқаруға мүмкіндік беретін әлеуметтік-психологиялық, ерік-жігер және зияткерлік қасиеттерді қалыптастыру болып табылады.

Батылдық, төзімділік, мақсаткерлік, өзін-өзі ұстау, жеңіске деген ерік-жігер сияқты классикалық қасиеттермен қатар патриотизм мен интернационализм, Достық, ұжымдық және өзара көмек, батылдық, тәртіп пен ұйымшылдық, эмоциялық тұрақтылық пен тапқырлық пен парасаттылық жатады.

Әскери-патриоттық тәрбие процесін жақсарту бойынша жұмыстағы жолдар мен бағыттарды үнемі белсенді іздеу және

барлық педагогикалық ұжымның қатысуымен жұмыс жүйесін құру ұсынылған модельде көрсетілген.

Модель тұтастық, жүйелілік, қисындылық және дәйектілік қағидаттарына негізделген оқыту мен тәрбиелеудің тұтас педагогикалық процесі болып табылады, схема түрінде берілген.

Әскери-патриоттық тәрбиенің тиімділігі әскери жетекшінің оқыту қызметін қаншалықты кенінен қолданатындығы, болашақ жауынгер тұлғасын қалыптастыру процесіне педагогикалық басқаруды мақсатты және ұйымдасқан түрде жүзеге асыратындығына байланысты.

Оқушылардың қарым-қатынасы мен қызметінің арқасында оқытудың тәрбиелік функциясы олардың бойында адамгершілік мінез-құлық нормаларын қалыптастыруға ықпал етеді. Оқытудың тәрбиелік қызметінің арқасында оқушылардың халық іс-әрекетіне және Отан қорғау сияқты маңызды қоғамдық іске қатыстылығын ұғынуы орын алады.

Оқушылардың Отанын қорғауға үнемі дайындықтарын қалыптастыру мақсатында мұғалім әдістемемен тиісті фактілерді, дәлелдерді, мысалдарды тандай алады, сабақта әскери істің қандай да бір жағдайын түсіндіретін кез-келген сөздерден жақсы жағдай жасай алады.

Спортпен шұғылданатындарға түрлі спорт секциялары жұмыс істейді: баскетбол, волейбол, футбол, үстел теннисі, шахмат. Мұндай жұмыстың тиімділігі, ең алдымен, материалдық базаға және спорт залының жабдықталуына байланысты. Бұл жерде директор мен мұғалімнің бірлескен жұмысы үлкен рөл атқарады.

Дәстүрлі спорт түрлерімен қатар кедергілер жолағы, жергілікті жерге бағдарлау және басқа да әскери-қолданбалы спорт түрлерімен мақсатты және жүйелі түрде айналысу президенттік тестілерді табысты тапсыруға ықпал етеді.

Әскери-патриоттық тәрбиенің негізгі бағыттарының бірі мектеп мұражайы болып табылады. Бұл әскери-патриоттық жұмыс орталығы, онда оқушылар жинаған құжаттық және заттай материалдар негізінде экспонаттар жасалып, кездесулер, сабақтар мен іс-шаралар өткізіледі.

Мысылға: «Жас Ұлан» клубының жұмыс аясында 2 топ арасында «Жас Сарбаз» әскери-патриоттық ойыны өткізілді. Мұғалім 3 кезеңді өткізуді қарастырады:

I кезең – жалпы сапқа тұру, саптық байқау;

II кезең – спортландия: спорттық сынақтар;

III кезең – қарсы шабуыл

Жауынгерлік жағдайға жақын болған жағдайда топтар қарсыластың дене күшін жояды және жаудың туын жаулап алады. Топтардың күштері мен қару-жарағы тең, сондықтан соғысты жағдайды тез бағалайтын, дұрыс шешім қабылдайтын және шабуыл жасау үшін өз күштерін толығымен пайдаланатын тарап жеңеді. Ойынның барысы мен ережелерін бақылау үшін жоғары сынып оқушылары мен мұғалімдер арасынан «бақылаушылар» шақырылады.

Әскери-патриоттық ойындарды өткізу жас әскери мамандықтарға оқыту процесін жандандырады, жоғары адамгершілік қасиеттерді қалыптастырады: бастама, дербестік, саналы тәртіп, ерік, батылдық, Достық, тапқырлық және шыдамдылық.

«Денсаулық күні» жаппай іс-шарасына мектептің барлық оқушылары, мұғалімдер және ата-аналар қатысады. Мектеп пен отбасының бірлескен жұмысы әскери-патриоттық тәрбиенің мақсаттары мен міндеттерін табысты шешуге мүмкіндік береді

Жыл сайын әскери-дала жиындарына 100 % қатысу, жиындарды өткізу барысында өткізілетін жарыстарда сапалы көрсеткіштер қамтамасыз етіледі. Әскери-дала жиындарынан үлкен пайда. Балалар әскери іс-әрекетпен бетпе-бет кездеседі. Басқаша айтқанда, жақын арада оларға тап болуы керек нәрселерді өз қолдарымен ұстай алады.

Кәсіптік бағдар беру жұмысын мұғалім негізгі бағыттар бойынша бөледі. Ең кең қолданылатын нысандар экскурсиялар, әскери мекемелердің өкілдерімен кездесулер болып табылады. Рекреацияда рәсімделген стендтер жастарға әскери мекемелерге қабылдаудың мекен-жайлары мен шарттарымен танысуға мүмкіндік береді. Мектеп түлектері жоғары әскери-оқу орындарып аяқтап, еліміздің Қарулы Күштеріне қызмет ететін мақтанышпен айтамын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Учебник по НВП для 10 классов общеобразовательных школ. Мектеп - 2010. [25 стр.]

2 <http://military-kz.ucoz.org>

3 nashol.com

ИССЛЕДОВАНИЕ КАК ОДИН ИЗ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ОЦЕНИВАНИЯ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ (ОДО) С ЦЕЛЮ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ И ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ

КОЛОМЕЕЦ И. Л.
учитель, школа-лицей, г. Аксу

*В современном мире выиграет не тот,
кто держится за когда-то полученные знания,
а тот, кто умеет учиться всю жизнь...
Кто постоянно готов к изменениям,
тот выиграет.*

Н. А. Назарбаев

Актуальность исследования обусловлена современной стратегией обновления образования. Общеизвестным стало утверждение, что вооружение учителя необходимыми методиками изучения школьников и обучение работе с ними позволяют получить более успешный конечный результат воспитания и обучения учащихся [7].

Прежде чем начать разговор об исследовании, я думаю, необходимо обозначить два важных фактора, которые помогут верно расставить акценты при изучении сложившейся проблемы, на которую выходит учитель или школьное сообщество. Во-первых, ответить на вопрос «Почему данная методика необходима для развития личной практики или для развития школы». Во-вторых, в чем разница между «исследованием в действии» и Lesson Study как инструментами рефлексии педагогической деятельности [5, с. 433].

Исследование урока и умение рефлексировать – две составляющие, позволяющие учителю улучшить собственную практику через подбор методов, способствующих позитивной динамике качества, повышению мотивации учащихся и их активности на уроках. Умение наблюдать в рамках исследования необходимо как учителю с небольшим опытом, так и опытному – такая работа помогает продуктивнее заниматься планированием, брать ответственность за выбор того или иного подхода или метода обучения.

Педагогическое исследование в действии на базе школы является процессом, посредством которого специалисты-практики обдумывают и выходят на решение школьных проблем. Исходя из этого, назначением преподавателя является собственное вовлечение

в процесс саморефлексивного исследования для того, чтобы суметь понять и усовершенствовать собственную практику. [3, с.10]

Каждый учитель, практически ежедневно, встречается с различными проблемами, которые вынужден решать и преодолевать самостоятельно. В результате меняется практика учителя и он выбирает наиболее действенные приемы, методы, формы проведения занятий и становится успешным учителем. Но этот процесс исследования собственной практики не является достоянием других педагогов. Каждый проходит этот путь в одиночку. Мировой опыт предлагает сделать исследование в действии практикой каждой школы и делать результаты достоянием всех.

Учителя часто озадачены проблемами, возникающими на занятиях и активно пытаются решить их. В тот момент, когда учитель включается в практику, чтобы осуществить изменения в ней, при этом систематически собирает доказательства влияния данных изменений, он погружается в исследование в действии. Однако во всех случаях присутствует единое намерение, суть которого заключается в том, чтобы изменить практику в ответ на проблему, обозначенную исследователем-практиком. Еще одной важной особенностью исследования в действии является то, что оно всегда осуществляется членом или при участии своих членов в организации или сообществе, а не командой исследователей извне, обычно изучающей преподавателей или учеников в действии. Исследование в действии для преподавателей является действенным способом продолжения роста и обучения, при использовании практического опыта [4, с.36, 39]. Исследование в действии начинается буквально там, где в настоящий момент находится преподаватель и совершенствует его настолько, насколько он этого желает. Таким образом, исследование в действии – процесс выполнения действий с целью совершенствования преподавания и обучения совместно с систематическим исследованием практических действий и их последствий; в значительной степени разрабатывается и проводится специалистами-практиками, анализирующими данные по итогам своей работы с целью ее совершенствования.

Как проводить исследование?

Первым шагом проведения исследования в действии является сознательное принятие обязательств по его выполнению. Необходимо определить достаточный объем времени для обдумывания применяемой в классе практики. Согласно подходу Кембриджского университета в центре трактовки понятия профессионализма

находится способность к исследованию, способность к постановке вопросов в ситуациях, воспринимающихся другими как само собой разумеющееся, например: «Что дает результат в Вашем классе, в Вашей методике преподавания?», «Кто учится?», «Кто исключается из процесса?», «Как учебный план способствует обучению?», «Когда Вы осознаете, что не управляете ситуацией?» Задавать вопросы подобного рода не совсем комфортно. Ответы на них могут создать еще больший дискомфорт. Но до тех пор, пока учителя не решат сложные вопросы, улучшить ситуацию в классах будет невозможно. Одним словом, исследование в действии - способ, позволяющий учителю познать себя в этой роли, воспринять самого себя как критического мыслителя, сопровождающего учеников в мире познания и развития.

Цель ИД- выяснение причин, негативно влияющих на эффективность практики, и поиск путей их устранения.

Этапы исследования в действии:

- 1 Определение области проблемы.
- 2 Постановка проблемы.
- 3 Сбор данных.

Информация из классных журналов. Анкетирование. Изучение личных дел. Исследование различных ситуаций. Протоколы встреч, совещаний. Образцы работ учащихся. Опрос. Аудиозаписи. Видеозапись. Фотографии. Отчетная информация по успеваемости, посещаемости учеников. Конспекты Самооценивание. Материалы работы фокус-группы Интервьюирование. Наблюдение. Проекты, выступления. Проверочные листы. Портфолио. Ситуативные записи

- 4 Оценивание результатов.

Наблюдается ли в действительности улучшение и подтверждают ли этот факт полученные данные? Если нет улучшений, то, какие необходимо внести изменения в действия для получения лучших результатов?

Рассмотрим Lesson Study как одну из методик исследования в действии (ИвД), педагогический подход, характеризующий особую форму исследования. Lesson Study – коллаборативный подход к обучению учителей и развитию практики.

Аналогично исследованию в действии, предполагает ряд циклов. Центральное место в Lesson Study имеет процесс «исследование урока» или «изучение урока», в котором сотрудничающие учителя изучают процесс обучения учеников для выяснения, каким образом они могли бы развивать определенный подход для повышения

качества обучения. Группы обычно состоят как минимум из трех учителей, что является фактором, благоприятно влияющим на опыт и знания друг друга. Несмотря на то, что только один учитель будет преподавать урок, группа берет на себя ответственность за него и любое оценивание преподавания и занятия в целом относится к работе всей группы, а не отдельного учителя. Подход Lesson Study первоначальным этапом предполагает совместное детальное его планирование. Затем исследовательский урок проводит один из членов группы, а остальные члены - наблюдают. Все результаты, касающиеся процесса обучения учеников, систематизируются и анализируются всеми членами группы сразу после завершения исследовательского урока и, затем, работа совместно перепланируется с учетом результатов, полученных в процессе обучения, чтобы обеспечить Lesson Study большую эффективность [8].

Имеется ряд шагов в процессе Lesson Study, которые становились и утверждались с течением времени:

1 Группа Lesson Study согласует систему правил, которые обеспечивают результативность ее работы, в процессе которой все члены относятся друг к другу с уважением.

2 Группа согласует ключевую идею исследования, которая, как правило, оформлена в виде вопроса и определяет, чему учить и кого, например, «Как мы можем научить X более эффективно использовать возможности Y для того, чтобы улучшить их обучение».

3 Члены группы исследуют литературу, чтобы найти ответ, касающийся их ключевой идеи исследования и обобщают их результаты, чтобы использовать их в планировании.

4 Группа решает, какой класс и какие три «исследуемые ученика» будут в центре исследовательского урока и будут представлять группы класса с высоким, средним и низким уровнем успеваемости.

5 Группа планирует исследовательский урок, акцентируя особое внимание на предстоящем его усвоении «исследуемыми учениками»

6 Один учитель ведет исследовательский урок, в то время как другие – наблюдают и делают заметки с обращением особого внимания на трех «исследуемых учениках (А, В, С)»

7 Учителя интервьюируют нескольких учеников для выяснения их мнения об исследовательском уроке.

8 Группа обсуждает исследовательский урок сразу после его окончания. Обсуждение следует установленной структуре:

- наблюдения за обучением «исследуемых учеников» в сопоставлении с предварительными прогнозами, сделанными в процессе планирования, и установление причин произошедших различий;
- обучение класса в целом;
- ход исследовательского урока и процесс преподавания;
- постановка цели последующего исследовательского урока в соответствии и на основе установленного и изученного;
- совместное планирование группой следующего Lesson Study.

После цикла Lesson Study (как правило, три или больше) группа согласует изменения в подходах обучения и учебных программах, которые будут предприняты и популяризированы.

Таким образом, с целью совершенствования преподавания и повышения уровня знаний учащихся используют исследования личность характера (ИвД) и коллаборативного (L S).

Исследование в действии осуществляют учителя, желающие понять и усовершенствовать свою практику, что и придает исследованию личностный характер, и способствует признанию либо критическому осмыслению условий, в которых реализуется образовательная практика [2, с. 12].

В Lesson Study в результате совместного планирования, совместного наблюдения, совместного анализа учителя формируют и «совместное представление» об обучении. Аспекты обучения в данном случае рассматриваются не только с собственной позиции, но и глазами коллег, с которыми Lesson Study готовится, в результате чего фактическое обучение, наблюдаемое на Lesson Study, сопоставляется с обучением, которое мы представляли себе в процессе его планирования [1, с. 18, 22, 34].

Многие педагоги считают, что Исследование урока – очень сложный трудоёмкий процесс, который требует определенных теоретических знаний. На самом деле можно начать с простых принципов: учителя работают вместе, планируют уроки, ходят друг к другу на занятия и обсуждают результаты, решая вопрос, который их интересует.

Результаты Исследования в действии обобщаются в школе и распространяются в сети организаций образования.

Полученные в результате исследования знания публикуются в официальных источниках в целях использования в последующих исследованиях, осуществляя принцип преемственности [6].

Обмен опытом оказывает сильное влияние на педагогическую практику в целом. Достижения и неудачные опыты совместно обсуждаются, выявляются новые идеи, которые служат основой для дальнейшего исследования интересных тем.

Обучаясь на курсах по Программе «Исследования в практике учителя», я пришла к важным для себя выводам: эффективность в практике преподавания учителей и обучения их тренером зависит не столько от исследовательских навыков учителя, умения наблюдать и рефлексировать, сколько от убежденности самого учителя или школьного тренера в необходимости изменений. Между мыслями и приобретёнными новыми навыками, между тем, что учитель или школьный тренер думает, говорит и делает должна существовать гармония, которая позволит взять ответственность за выбор метода или подхода, поможет продуктивнее планировать и действовать в современных условиях.

Французский писатель и философ-просветитель Вольтер ещё в XVII веке отметил: «Человек создан для действия. Не действовать и не существовать для человека – одно и то же».

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Исследование урока (Lesson study): от А до Я: метод.рекоменд./Ж.К. Байгаринова. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2016. – 36 с.
- 2 Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях. – М.: Пресс, 2004. – 67 с.
- 3 Образовательная программа внутришкольного курса профессионального развития «Исследования в практике учителя» // руководство для школьного тренера, – Астана: 2018. – 63 с.
- 4 Образовательная программа внутришкольного курса профессионального развития «Исследования в практике учителя»// раздаточные материалы, – Астана: 2018. – 413 с.
- 5 Словарь иностранных слов. – М., 1986.- 608с.
- 6 Материалы интернет – сайта www.teachingexpertise.com
- 7 Материалы интернет – сайта <https://ru.sputniknews.kz/society/20170527/2359217/kak-stat-prezidentom>
- 8 Материалы интернет – сайта <http://www.dissercat.com/content/soderzhanie-i-metody-obucheniya-budushchikh-uchitelei-kulture-pedagogicheskogo-diagnostirova>

ИННОВАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ GREEN-MANAGEMENT – КАК РЕЗУЛЬТАТ КРЕАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ ЧЕРЕЗ МЕТОДОЛОГИЮ DESIGN-THINKING

КОНКЫШЕВА Н. С.

магистрант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ЕСИМОВА Д. Д., КАИРОВА Ш. Г.

ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

КОНКЫШЕВ К. С.

учитель, Назарбаев интеллектуальная школа ХБН, г. Павлодар

В связи с постепенной трансформацией традиционной системы обучения информационного типа в качественно новую систему образования, в которой ученик из позиции пассивного потребителя заведомо известной и зачастую устаревшей информации переходит в активную позицию креативной личности, перед системой основной школы встает задача видоизменения традиционных методик преподавания географии и формирования новых приоритетов.

С переходом на обновленное содержание образования произошли большие изменения процесса образования, продиктованные требованиями современного общества максимально раскрыть индивидуальные способности и дарования человека. А затем на их основе сформировать компетентную и мобильную личность, умеющую делать правильный профессиональный и социальный выбор, способную отстаивать свою гражданскую позицию. Роль обучения на данном этапе развития общества состоит в том, чтобы выявить особенности субъективного опыта учащегося, создавать условия для раскрытия и развития его индивидуальных познавательных особенностей. За основу берем тот факт, что география — один из немногих школьных предметов, где ученик способен самостоятельно добывать информацию, принимать нестандартные решения, находить пути решения локальных, региональных, а также глобальных проблем современного развития цивилизации. Во-вторых, в стандартных образовательных программах никогда не уделялось заслуженного внимания творчеству. Более трех десятилетий назад Ловенфельд назвал творчество (креативность) «падчерицей образования», и такое положение дел сохранилось до наших дней [1, с. 26].

В традиционных школьных программах почти не отводится места для повышения творческого потенциала обучающихся.

Поэтому для развития навыков высокого порядка и креативного мышления используем методологию решения инженерных, деловых и прочих задач, основывающаяся на творческом подходе – Design – thinking.

Design–thinking - метод разработки продуктов, сервисов и услуг, ориентированных на пользователя. Отличительными особенностями метода являются проникновение в опыт пользователя, всесторонний подход к определению проблем и фокусировка на персональных сценариях поведения и действия [2, с. 34].

На уроках географии учащиеся 9 класса при изучении раздела «Гидросфера» затрагивали такие темы как – значимость водных ресурсов, причины загрязнения, оценка, пути решения и прогноз на будущее. При систематическом использовании инструментов Дизайн-мышления, учащиеся на последних темах раздела «Гидросфера», где затрагивались вопросы нерационального использования водных ресурсов создали прототип решения данной проблемы.

На сегодняшний день одной из главных проблем человечества является нерациональное потребление в основном таких ресурсов, как: электроэнергия и вода.

Рост населения планеты является одной из первых причин чрезмерной нагрузки на водоносные горизонты мира. Сейчас из них добывают воду по всему миру, поэтому они истощаются угрожающими темпами. Мытье оборудования и сырья, стерилизация и охлаждение, хозяйственные нужды, уборка – вода задействована во многих производственных процессах и быту. Республика Казахстан относительно бедна водными ресурсами по сравнению с европейскими странами и сибирской частью СНГ. В секторе питьевого водоснабжения достаточно проблем, решению которых должна послужить новая отраслевая программа «Ак бұлақ». Вопросы экономичного и рационального использования имеющихся водных ресурсов - это приоритетные направления водохозяйственного комплекса любой страны. Как сказал Президент Республики Казахстан Н. А. Назарбаев на 18 пленарном заседании Совета иностранных инвесторов, «экономика воды, сырья, энергии должна стать элементом нашего менталитета, производственно-бытовой культуры» [3, с. 41].

Необходимые человечеству энергоресурсы также истощаются. Известно, что имеющаяся на сегодняшний день энергоёмкость продукции в нашей стране выше, чем в странах Европейского союза

в 3 раза, а удельное теплотребление выше мирового в 2 раза. То есть Казахстан потребляет в несколько раз больше, чем нужно.

Путем применения креативного обучения с помощью инструментов Дизайн-мышления учащиеся разработали экологический проект и дали ему рабочее название Green-management. Данный проект направлен на организацию системной работы по выявлению и продвижению лучшего практического опыта среди детей, который формирует систему эколого-экономического образования в школе с помощью авторского инструмента «Green calculator». Данный проект предусматривает внедрение нового понятия Green-management в сознание современного общества, что является первым шагом перехода к зеленой экономике.

Задачи Проекта:

Воспитание у учащихся знаний и привычек бережному отношению к природе и ее ресурсам;

Формирование у учащихся правильного подхода к вопросам изменения климата;

Пропаганда культуры энерго и водосбережения и устойчивого развития;

Ориентация учащихся на конкурсы, олимпиады и проекты, связанные с охраной окружающей среды, техническим решением экологических проблем.

Проведение различных мероприятий и проектов является положительной и неотъемлемой частью перехода Казахстана на «зеленую экономику». Благодаря данным организациям, увеличивается часть общества, задействованная в «экологических» действиях и помыслах. Общество выполняет то, что от него требуют. В одном случае, это может быть начальство, в другом друзья и т.д. Акции и проекты, проводимые организациями, имеют временные рамки, т.е. у человека появляется чувство ответственности и патриотизма к Родному краю лишь в определенный момент. Человек не должен вспоминать или напоминать себе о бережном отношении к окружающей среде, это должно быть на подсознательном уровне. Представитель «зеленого общества» должен иметь «зеленое подсознание». Экономичное потребление ресурсов, защита окружающей среды, бережное отношения к богатствам родного края должно быть словно рефлекс [4, с. 51].

Возьмем, к примеру, всем известную технологию Time-management: технология организации времени и повышения эффективности его использования. Для того, чтобы эффективно

использовать время необходим инструмент в данном случае – это часы, благодаря которым мы сможем правильно распределить наши дела. В нашем проекте, применяется такой инструмент как Green – calculator, который является главной частью совсем нового понятия – Green - management. Green-management - технология организации рационального потребления воды и энергии, для создания благоприятных условий при переходе на «зеленую» экономику.

Данный проект имеет следующую структуру:

- 1 Выбор аудитории (участники).
- 2 Экономия энергии и воды
- 3 Сбор квитанции по электроэнергии «Павлодар Энергосбыт» и воды «Павлодар Водоканал».
- 4 Расчет с помощью Green – calculator
- 5 Результаты

Рисунок 1 – Green box для сбора квитанции

Green - calculator – программное обеспечение, разработанное для определения зоны потребления энерго-водных ресурсов (см.рис 2).

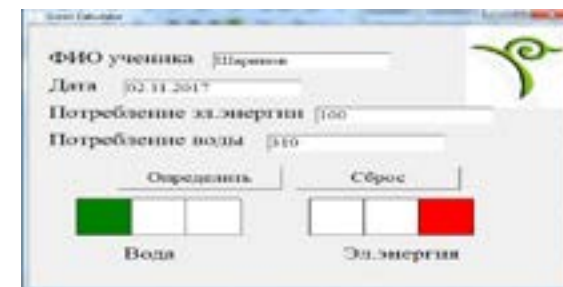

Рисунок 2 – Интерфейс программы Green calculator

Программа удобная и практичная. Благодаря данной программе точно определяется зона потребления электроэнергии и воды. Данной программой может пользоваться каждый, так как определенных знаний для этого не требуется.

Полученное в результате проектной деятельности программное обеспечение «Green-calculator» будет использовано в ходе учебно-воспитательного процесса в качестве инструмента определения экологических зон. Экологические зоны - это уровни употребления электроэнергии и воды «Павлодар Энергосбыт» и «Павлодар Водоканал».

Программа удобна тем, что может открыться в любом компьютере с минимальной системой требованиями.

Участники проекта предоставляют показания счетчиков потребления воды и электроэнергии по итогам каждого месяца. Жюри определяет «зеленого» ученика, то есть наиболее экономного посредством программного обеспечения «Green calculator».

В состав жюри могут входить учителя, ученики и энергетик школы.

Жюри осуществляет:

- экспертную оценку представленных показателей согласно указанным критериям программного приложения;
- определяет победителей Проекта.

Решение жюри оформляется протоколом, который размещается на сайте школы. Полученная информация по показаниям счетчиков не будет доступна общественности, будет храниться конфиденциально.

Подведение итогов Конкурса, награждение победителей будет проходить ежемесячно. Участники ежемесячно предоставляют информацию по показаниям счетчиков. Победитель Проекта в номинации «Зеленый ученик», занявшие 1 место, определяется по уровням ПО, награждаются дипломом и ценным призом. Лауреаты Проекта в номинации «Зеленый ученик», занявшие 2 и 3 место, будут награждены дипломами. Организатор конкурса оставляет за собой право использовать конкурсные работы для освещения конкурса, издания сборников, фотоальбомов, видеофильмов и публикаций о конкурсе.

Права авторов соблюдаются в соответствии с Законом Республики Казахстан «Об авторских правах».

Полученное в результате проектной деятельности программное обеспечение «Green-calculator» будет использовано в ходе учебно-

воспитательного процесса в качестве инструмента определения экологических зон. Экологические зоны - это уровни употребления электроэнергии и воды «Павлодар Энергосбыт» и «Павлодар Водоканал».

Для тестирования были взяты 15 семей 9 класса. Мы собрали данные по квитанциям каждой семьи по потреблению электроэнергии и воды. Ниже представлены результаты внедрения Green – calculator.

Таблица 1 – Семья № 1 (До внедрения Green – calculator)

Квитанция за август	Показатели	Зона
Павлодар Энергосбыт	220 квт/ч	
Павлодар Водоканал	350 л	

Таблица 2 – Семья № 1 (После внедрения Green – calculator)

Квитанция за сентябрь	Показатели	Зона
Павлодар Энергосбыт	172 квт/ч	
Павлодар Водоканал	231 л	

Таблица 3 – Семья (До внедрения Green – calculator)

Квитанция за август	Показатели	Зона
Павлодар Энергосбыт	113 квт/ч	
Павлодар Водоканал	362 л	

Таблица 4 – Семья № 2 (После внедрения Green – calculator)

Квитанция за август	Показатели	Зона
Павлодар Энергосбыт	92 квт/ч	
Павлодар Водоканал	300 л	

Таблица – № 5 Итоги проведения эксперимента

Павлодар Энергосбыт	Павлодар Водоканал
---------------------	--------------------

Зона потребления	Август	Сентябрь	Август	Сентябрь
Красная	10	4	12	6
Желтая	4	8	3	5
Зеленая	1	3	0	4

Green – management – умение управлять своим маршрутом в зеленое будущее. Зеленое будущее это не только поиск альтернативных источников энергии, но и экономия имеющихся. Для того чтобы воспитать у учащихся элементарный навык водо и энергосбережения необходимо внедрение сквозного эколого-экономического образования, где наша команда выработала новый термин Green – management, инструментом которого является Green – calculator. Благодаря новой технологии Green - Management и ее инструменту Green - Calculator был достигнут положительный результат, а именно увеличение количества семей, находящихся в зеленой зоне потребления ресурсов. Мы смогли успешно внедрить Green-management в повседневную жизнь современного человека, что способствовало переосмыслению его эколого-экономических ценностей.

В будущем мы планируем усовершенствовать программу Green – Calculator и добавление связи с базой данных. Так же планируем добавить нашу программу на платформы Android и IOS.

Многие научные проекты интуитивно используют некоторые методы дизайн - мышления, но большинство из них не доходит до системного применения концепции дизайн - мышления, предпочитая традиционные подходы к решению проблем. Мы считаем, что в результате процесса дизайн - мышления рождаются сотни идей, некоторые из которых могут привести к прорывным решениям, дающим стратегическое преимущество на многие годы вперед.

ЛИТЕРАТУРА

1 Сидорчук Т.А. Система творческих заданий как средство формирования креативности на начальном этапе становления личности: Москва, 1998. – 112 с.

2 Жанна Лидтка, Тим Огилви; пер. с англ. Т. Мамедовой. – М.: Манн, Иванов и Фербер, Думай как дизайнер, - 120 с.

3 С. Р. Ибатуллин, В. А. Ясинский, А. П. Мироненков (2009). Влияние изменения климата на водные ресурсы в Центральной Азии. Отраслевой обзор. © Евразийский банк развития. – 295 с.

4 Климатическая шкатулка. Пособие для школьников по теме «Изменение климата». Астана. Программа развития ООН. 2017 – 81 с.

ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

КОПЕЖАНОВА Д. Т., СЕРГАЗИНА А. С.
мұғалімдер, № 10 ЖОББМ, Екібастұз қ.

Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаев «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ атты Жолдауында: «Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек, мектеп түлектері қазақ, орыс, ағылшын тілдерін білуге тиіс, оларды оқыту нәтижесі сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеруге тиіс», - деген болатын. Сол себепті қазіргі таңда білімге ерекше көңіл бөлінгендігі белгілі. Ол бүгінгі өскелең өмірдің талаптарына сай маңыздылығымен ерекшеленеді. Жас ұрпақты білімді, мәдениетті, Отанын, тілін шексіз сүйетіндей етіп дайындау-әрбір ұстаздың міндеті.

Қазақ тілін оқыту-қиын да қызық жұмыс. Қазіргі кезде қазақ тілін оқытатын мамандарға қойылатын талап-жаңа технологиялық әдістерді қолдана отырып сапалы білім беру. Олардың ойлау, есте сақтау, көру қабілеттерін жетілдіру және танымдық күшін қалыптастыруға жағдай жасау, оқытушының жеке басының интеллектісін, оқу әрекетін, өтетін тақырып мазмұнын аша білу.

Ұстаз үшін ең басты мәселе-оқыту әдісін дұрыс таңдау. Ал жаңартылған білім беру бағдарламасының мазмұндық ерекшеліктері-оқытудан күтілетін нәтижелерге оңтайлы қол жеткізуге мүмкіндік беретін стратегияларды, әдіс-тәсілдерді жетік білуді және таңдап қолдануды талап етеді.

Жаңа педагогикалық технологиялар оқушының қызығушылығын арттырып, шығармашылық ойының дамуына ықпалы өте зор. Жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің зияткерлік, кәсіптік, адамгершілік, рухани және басқа да адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие жұмысын тиімді ұйымдастыруға көмектеседі.

Қазіргі таңда ғылым мен техниканың даму деңгейі әрбір оқушыға сапалы, жүйелі, терең білім беруге жағдай жасап отыр. Мұғалім оқу мен оқытудағы жаңа әдіс- тәсілдерді тиімді, шебер қолданса, ұтары мол.

Жалпы, жаңартылған білім берудің ең басты ерекшелігі-топтық білім алуда, оқушылардың бірін-бірі қолдауына мүмкіндік

көп. Мысалы, дәсдүрлі сабақтарда балалардан тапсырманы жеке-жеке сұраса, бұл жүйеде балалар топтасып әрекет етіп, бірін-бірі қолдайды, толықтырады. Балаларда тақтаның алдына шығардағы қорқыныш болмайды, себебі үлкен топқа шығар алдында олар өздерін-өздері дайындайды. Жаңа жүйе жағамды психологиялық ахуал қалыптастыра алуымен де ерекшеленеді.

Жаңартылған білім мазмұнында үш басымдық бар: олар – критериалды бағалау жүйесі, шиыршық жүйесімен оқыту және саралау.

Саралап оқыту тәсілі оқу үдерісін оқушылардың әр түрлі топтарына арнайы бағдарлауды, оқушылардың жеке қабілеттерін ескеру мақсатында түрлі топтар үшін әртүрлі нысанда ұйымдастыруды көздейді. Саралап оқыту тәсілі әртүрлі оқушылар тобының оқу әрекетін ұйымдастыру үшін арнайы оқыту әдістерін және іс-әрекеттерді саралау тәсілдерін қамтиды.

Қазақ тілі мен әдебиетін саралап оқыту – мұғалім мен оқушының ынтымақтастығын, оқыту үдерісінің диалогтік сипатта, әрекеттік-шығармашылық сипатта өтуін, оқушының жеке тұлғасының дамып, қалыптасуын көздейтін дидактикалық үдеріс. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында саралап оқытуды мына тәсілдермен іске асыруға болады:

1 Шығармашылық деңгейлері бойынша оқу тапсырмаларын саралау.

Барынша қолдау көрсетуді қажет ететін оқушыларға репродуктивтік тапсырмалар ұсынылады, ал орташа және аз қолдау көрсетуді қажет ететін оқушыларға шығармашылық тапсырмалар беріледі. Шығармашылық тапсырмаларды барлық оқушыларға беруге болады, бірақ барынша қолдауды қажет ететін оқушыларға шығармашылық элементтері бар тапсырмалар берілсе, қалғандарына алған білімді жаңа жағдайда қолдануға болатын шығармашылық тапсырмалар беруге болады. Барынша қолдауды қажет ететін оқушылар берілген тапсырманы орындау қолжетімді екеніне мүмкіндік алса, орта және аз қолдауды қажет ететін оқушылар өздігінен жұмыс істеуі отырып, еркін ойлауға, проблеманы шешуге, қорытынды жасауға мүмкін болады.

2 Қиындық деңгейлері бойынша тапсырмаларды саралау.

Материалды қиындату, санын өсіру, негізгі тапсырмаға қосымша салыстыруға арналған тапсырмалар, дұрыс тапсырмалардың орнына кері тапсырмаларды, шартты символдарды қолдану.

3 Оқу материалының көлемі бойынша тапсырмаларды саралау.

Орташа және аз қолдауды қажет ететін оқушыларға негізгі тапсырмалармен қатар, осыған ұқсас қосымша тапсырмаларды

орындайды. Бұл тәсілді қолданудың себебі – оқушылардың жұмысты орындау жылдамдығы әр түрлі болады.

Саралаудың бұл тәсілі оқушыларды іздендіру, алған білімін жаңа жағдайда қолдану, логикалық қорытынды жасай алу қабілеттерін шыңдай түседі.

4 Оқушыларға көмек беру мәні бойынша жұмыстарды саралау.

Мұғалімнің басшылығымен жаппай жұмысты ұйымдастыруды қарастырмайды. Барлық балалар бірден өздігінен жұмыс істеуге кіріседі, бірақ тапсырмаларды орындауға қиналатын балаларға қолдау көрсетіледі.

5 Үдеріс бойынша жұмысты саралау.

Визуалды оқулықпен қамтамасыз ету; Аудиалдарға аудио жазбаларды тыңдату;

Кинестетиктерге тапсырмаларды өздеріне жасап көруге мүмкіндік беру.

Осылайша саралап оқытуды қолданудың төмендегідей тиімділігін байқауға болады:

- барынша қолдау көрсетуді қажет ететін оқушылармен тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік туады;

- қабілеті жоғары оқушылардың білім беру үдерісінде жылдам және тереңнен білім алуға деген ынталары жанданады;

- пәннің мазмұнын терең меңгеріп, жаңа жағдайда еркін қолданады;

- өз ойын еркін жеткізіп, өмірге бейім болады;

- сын тұрғысынан ойлау қабілеті артады.

Жалпы жаңа инновациялық технологияларды пайдаланудың тиімді тұстары:

- жүйелі ойлауға үйрету;

- шығармашылық таланттарын анықтау;

- оқу үдерісін және өзін-өзі тану әдісі;

- танымдық қабілеттерінің қалыптасуы;

- сандық технологиялар саласындағы жоғары құзыреттілік.

Енді осы жаңа инновациялық технологиялардың ішінде «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясына ерекше тоқталуға болады. Мұнда әр оқушының ойы шындалып, өз даму деңгейіне сай жетістіктерге жетуге болады. Сын тұрғысынан ойлау жобасы мынадай үш құрылымнан тұрады:

- қызығушылықты ояту;

- мағынаны тану;

- ой-толғаныс.

Қызығушылықты ояту:

Үйрену процесі-бұрынғы білетіні мен жаңа білімді ұштастырудан тұрады. Үйренуші жаңа ұғымдарды, түсініктерді, өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Осы кезеңге қызмет ететін «Топтау», «Түртіп алу», «ойлану», «Жұпта талқылау», «Болжау», «Әлемді шарлау», т.б. әдістер жинақталған.

Мағынаны тану:

Бұл кезеңде оқушыларды топқа бөлу арқылы сұрақтар дайындап, оны «Кубизм» стратегиясы арқылы жүзеге асыруға болады. Кубиктің алты жағына жазылған сөздер бойынша жұмыс істейді. Қандай да бір затты жан-жақты талдайды, сипаттайды, салыстырады, ұсынады, талқылайды, дәлелдейді, сол арқылы білімдерін қайталайды, жаңа білім қосады. Кубикпен жұпта немесе топта жұмыс істейді.

Ой – толғаныс:

Мұнда Венн диаграммасын қолдану арқылы тақырыптардың ұқсастығы мен айырмашылығын көрсетуге болады.

Сондай-ақ, сыныптағы диалогтың маңызы зор. Оқытуды диалогтық тәсілмен дамытудағы сұрақтардың маңызы өте зор. Сұрақ қою арқылы мұғалім:

- оқуды тақырып бойынша сындарлы сөйлеуге ынталандыру;
- шынайы қызығушылығы мен сезімдерін анықтайды;
- білімге құштарлықты дамытады;
- зерттеуге ынталандырады;
- білімін қалыптастыруға, вербалдандыруға көмектеседі;
- сыни тұрғыдан ойлауға көмектеседі;
- әңгімелесу, ой елегінен өткізу;
- оқытудағы қиындықтарды, түсінбестіктерді анықтайды;
- бір-бірінен үйренуіне, басқа оқушының идеяларын құрметтеуіне, бағалауына ықпал етеді.

Қазіргі таңда жаңартылған білім беру үдерісі көптеген тиімді әдіс-тәсілдерге толы.

Алты кезеңге бөлуге болады:

- Сабақты бастауға арналған әдістер;
- Тыңдалымға арналған әдістер;
- Айтылымға арналған әдістер;
- Оқылымға арналған әдістер;
- Жазылымға арналған әдістер;
- Сабақты қорытындылауға арналған әдістер.

1 Сабақты бастауға арналған әдістер.

Мысалы: «Ұшақ ұшыру», «Сұрақты ұстап ал», «Менің есімім», «Қар кесегі»,

«Сәйкестендір», «Ыстық орындық», т.б. көптеген әдістерді қолдану арқылы өткен сабақты қаншалықты меңгергендігін байқау қиын емес.

2 Тыңдалымға арналған әдістер.

Тыңдалым дегеніміз – өте маңызды тілдік дағдыны қалыптастырады. Тыңдалымға аудио, видео, сұхбат, т.б. жұмыс түрлерін қолдануға болады. Бұдан басқа көптеген әдіс-тәсілдерді келтіруге болады, мысалы: «Жасырын сөз», «Екі әріп», «Жүппен диктант», т.б.

3 Айтылымға арналған әдістер.

Айтылым бірнеше мақсатта орындалады, қатысу үшін сөйлеу, түсіндіру үшін сөйлеу, өз білімін байқату үшін сөйлеу, т.б. Айтылымда баланың сөйлеу тілі дамиды, сондықтан әр сабақта айтылымға байланысты әдіс – тәсілдерді қолданған жөн: «Қар кесегі», «Маршрут ойыны», «Егер мен...», «Кемпірқосақ», «Сандық логика», «Дебат», т.б.

4 Оқылымға арналған әдістер.

Оқылым бөліміндегі әдіс – тәсілдер мәтін бойынша сұрақтар қоя білуге, мәтіннің идеясын, құрылымын анықтауға, мәтінге талдау жасауға негізделеді. Оқылымға «Бір мәтінмен жұмыс», «Чемодандар», «Еске түсіру», «Белгі қойып оқу» әдістері өте тиімді.

5 Жазуға арналған әдістер.

Жазылымға сөздік, көру диктанттары, шығармалар, т.б. жатады. Жазылым үшін әр балаға сыныптағы оқушылардың фотоларын таратып, сол оқушы туралы қысқаша әңгіме жазуға тапсырма берген өте қызықты болады. «Аялдама» әдісімен де жазылымды ұтымды етуге болады.

6 Сабақты қорытындылауға арналған әдістер.

Қорытындылауға арналған әдістердің бір артықшылығы мұғалім бөлім біткенде оқушылардың білімді қаншалықты меңгергендігін байқай алады. «Пирамида», «Өз миыңның суретін сал», «Шаршылар» әдістері соның бір айғағы.

Міне, осындай әдіс-тәсілдер арқылы сабақта оқушының жүйелі жұмыс жасауына мүмкіндік туғызу, сабақтың тақырыбына сай нақты міндет қоя білу – ол әрбір мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Бұл әрбір мұғалімді ойландырып, жанаша жұмыс істеуге, жана ізденістерге жетелейді. Әрбір мұғалімнің алға қойған

міндеті - шәкірттерінің ой-өрісін кеңейту, биік адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру.

Сабак беруді түрлі әдіс – тәсілдермен қызықты етіп өткізу, берілген төрт дағдыны үнемі назарда ұстап отыру, білім саласындағы тың өзгерістерді танып – білу, өз білімінді көтеру, үнемі жаналыққа ұмтылу – қазіргі таңда аса маңызды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімге арналған нұсқаулық үшінші деңгей; «Назарбаев зияткерлік мектептері», ДББҰ, 2012. Үшінші басылым.

2 Ш.Т.Мұқанбетова, «Тұлғалық-бағдарлы білім беру», «12 жылдық білім», №6, 2009ж. (53-бет).

3 С.Б.Құлдыбаева, «Мектепте ақпараттық-коммуникативтік технологияны қолдану міндеттері», «12 жылдық білім», №2, 2006ж. (60-бет).

4 «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы, №3, 2005ж. (64-бет).

5 Деменева Н.Н. «Оқыту үрдісінде төменгі сынып оқушыларына қолданатын саралау тәсілі». Бастауыш мектеп. 2004ж. №2.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОЙ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

КУБАЕВА Г. Р.

учитель, педагог-модератор, Городская школа-лицей, г. Атырау

«Мы живем в такое время, когда современная молодежь идет далеко впереди преподавателей по освоению компьютеров и ИКТ. Чтобы не отставать от жизни и, по мере возможности, соответствовать велению времени и запросам студентов в изучении компьютерных программ, на своих уроках использую возможности интерактивной доски. В данной работе главное внимание обращается на то, что уроки, проводимые с компьютерной поддержкой являются наиболее интересными. Для подготовки презентаций к предстоящим урокам с опережающим заданием можно привлекать самих студентов, что повышает интерес к урокам, воспитывает чувство ответственности.»

В Послании Президента народу Казахстана «К конкурентоспособному Казахстану, конкурентоспособной

экономике, конкурентоспособной нации!» образование выделено как один из главных разделов социальной политики государства. «Конкурентоспособность нации, в первую очередь, определяется уровнем ее образованности», - отмечается в Послании. Таким образом, видим, что сегодня, как никогда, образование находится в центре внимания казахстанской общественности.

В контексте принятой Концепции Республики Казахстан до 2015 года особое внимание уделяется качеству образования как обеспечению социального заказа общества, как социально определенной категории.

Возникла необходимость в новой модели обучения, построенной на основе современных информационных технологий, реализующей принципы личностно-ориентированного образования. Информационные технологии, рассматриваемые как один из компонентов целостной системы обучения, не только облегчают доступ к информации, открывают возможности вариативности учебной деятельности, ее индивидуализации и дифференциации, но и позволяют по-новому организовать взаимодействие всех субъектов обучения, построить образовательную систему, в которой учащийся был бы активным и равноправным участником образовательной деятельности. Внедрение новых информационных технологий в учебный процесс позволяет активизировать процесс обучения, реализовать идеи развивающего обучения, повысить темп урока, увеличить объем самостоятельной работы учащихся.

Урок в современном образовательном заведении. Каким он должен быть? Устарели ли требования, предъявляемые к построению урока, методика его проведения? Конечно же, нет. Триединство целей (обучающая, развивающая и воспитывающая) – обязательный компонент любого урока.

Однако современная жизнь вносит свои коррективы в методику преподавания. Сегодня нет такого преподавателя, который не мечтал бы о том, чтобы его общение с учащимися было бы увлекательным, интересным, эмоциональным, а главное – тем ценным приобретением, которое бы учащиеся смогли преобразовать в собственное мировосприятие и мироощущение. Формирование нового мышления неразрывно связано с тем информационным пространством, в котором проживает студент, в котором познает окружающую действительность, в котором он активно действует.

Эффективным средством активизации познавательной, рефлексивной деятельности учащихся является использование

информационных технологий в образовательном и самообразовательном процессе. ИКТ – обобщающее понятие, описывающее различные устройства, механизмы, способы, алгоритмы обработки информации.

Основные преимущества ИКТ: позволяет разнообразить формы работы, деятельность учащихся, активизировать внимание, повышает творческий потенциал личности [4, с. 23-46].

ИКТ интенсифицирует процесс обучения: повышает темп урока, увеличивает долю самостоятельной работы учащихся, позволяет проверить усвоение теории у всех учащихся, углубить степень отработки практических умений и навыков, вести дифференцированную работу с каждым учащимся.

Использование информационных технологий является одной из актуальных проблем современной методики преподавания филологических дисциплин. Считаю применение информационных технологий необходимым на уроках русского языка, литературы и мотивирую это тем, что они способствуют совершенствованию практических умений и навыков, позволяют эффективно организовать самостоятельную работу и индивидуализировать процесс обучения, повышают интерес к урокам географии, активизируют познавательную деятельность учащихся, осовременивают урок.

Сегодня внедрение компьютерных технологий в учебный процесс является неотъемлемой частью как школьного обучения, так и всех сузов и вузов. Современный студент имеет дома персональный компьютер, сотовый телефон и, конечно же, владеет навыками пользования ими. Поэтому педагогу нужно активно использовать современные интерактивные технологии, развивая в учащихся умения работать с необходимыми в повседневной жизни информационными системами. Общеизвестно, что использование компьютерных технологий в образовании неизбежно, поскольку существенно повышается эффективность обучения и качество формирующихся знаний и умений.

В процессе использования ИКТ на уроках формируется умение самостоятельно обрабатывать информацию. Использование этой технологии открывает для преподавателя новые методические возможности подготовки и проведения уроков русского языка и литературы (и не только этих предметов), позволяет формировать культуру умственного труда, развивает внимание, творческую активность, дисциплинированность студентов. А если эта работа

сопровождается ярким, эмоционально насыщенным учебным материалом, то она повышает познавательную мотивацию, что способствует прочному усвоению материала. Электронные учебники, видеолекции, виртуальные экскурсии, программы-репетиторы, справочники, энциклопедии, уроки в электронном виде и методические разработки к ним – сейчас существует довольно широкий интерактивный мир возможностей для успешного учебного процесса.

Одним из существенных факторов необходимости использования информационных технологий является еще и дефицит источников учебного материала, возможность представления уникальных информационных материалов (картин, рукописей, видеофрагментов, звукозаписей и т.д.). Наряду с этим, с помощью компьютерных технологий, мы решаем не только профессиональную задачу построения образовательного процесса, направленного на достижение целей образования, но и имеем возможность создавать и использовать образовательную среду, проектировать и осуществлять профессиональное самообразование, что актуально для нашей республики.

ИКТ на уроке не самоцель, а ещё один способ постижения мира учащимся. ИКТ позволяет погрузиться в другой мир, увидеть его своими глазами, стать как бы участником того или иного праздника, традиции. По данным исследований, в памяти человека остается 1/4 часть услышанного материала, 1/3 часть увиденного, 1/2 часть увиденного и услышанного, 3/4 части материала, если ученик привлечен в активные действия в процессе обучения.

Использование ИКТ эффективно на всех уроках: при изучении нового материала, на повторительно-обобщающих уроках, заключительных лекциях по курсу и других типах уроков. Использование электронной техники возможно на различных этапах урока: на этапах орфографической разминки, закрепления новой темы, проведения самостоятельной работы [2, с. 8].

Методы обучения, применяемые на уроках с использованием ИКТ: объяснительно-иллюстративный, частично-поисковый, проблемный, исследовательский. Применяемые приемы: разъяснение с применением презентации, видеофрагментов, поиск решения проблемы, исследование каких-либо явлений, объектов, прогнозирование и т.д.

Доминантой внедрения компьютера в образование является резкое расширение сектора самостоятельной учебной работы, и относится

это, разумеется, ко всем учебным предметам. Принципиальное новшество, вносимое компьютером в образовательный процесс – интерактивность, позволяющая развивать активно-деятельностей формы обучения. Именно это новое качество позволяет надеяться на реальную возможность расширения функционала самостоятельной учебной работы – полезного с точки зрения целей образования и эффективного с точки зрения временных затрат. Компьютерная деятельность на уроке русского языка ориентирована на поддержку традиционного курса обучения, и в этом случае она не только не отвлекает студента от предмета, но и служит развитию у него повышенного интереса к нему.

В обычной системе занятий учитель использует, в частности, объяснительно-иллюстративный метод изложения нового материала. Наиболее удобным средством для педагога в этом случае по-прежнему является доска. Компромиссом между привычными для преподавателя методами и требованиями прогресса является интерактивная доска.

Интерактивная доска позволяет учителю писать конспект (как на традиционной доске), вызывать с компьютера различные приложения и делать поверх них свои пометки. При этом все записи сохраняются в памяти компьютера, и есть возможность возвращаться к заданному месту в конспекте сколько угодно раз.

Интерактивная доска в совокупности с персональным компьютером приводит к качественному повышению эффективности образовательных ресурсов, которые вводятся в учебный процесс при помощи интерактивного устройства. Большинство людей запоминают 5 % услышанного и 20 % увиденного. Одновременное использование аудио- и видеоинформации повышает запоминаемость до 40-50 %.

Применение интерактивных досок в процессе обучения детей позволяет сделать этот процесс более увлекательным и наглядным. К тому же это устройство позволяет педагогу объединить в одном «лице» обычную школьную доску и экран, наподобие телевизора, для отображения различной информации. Необычная доска, подключенная к компьютеру и проектору, позволяет показывать видео, слайды, схемы, формулы и графики, наносить специальным маркером различные надписи и пометки, исправлять тексты и т.д. [1, с. 5].

Нравятся ребятам задания, в которых нужно найти ошибки в указанных объектах, вставить слово, составить схему и т. п. На

интерактивной доске можно работать электронным пером красного цвета и быть на этом этапе урока «учителем».

Построение схем, таблиц в презентации позволяет экономить время, более эстетично оформить материал.

Общеизвестно, что при использовании видеосюжетов мобилизуется психическая активность учащихся, повышается интерес к уроку, расширяется объём усваиваемого материала, формируются нравственные качества. Всё это позволяет понять практическую значимость использования видеосюжетов на уроках русского языка.

Отмечается, что видеосюжеты позволяют учителю более эффективно подготовить учеников к написанию сочинений и изложений разных жанров.

Видеосюжеты содержат интересный документальный и фактический материал, что помогает учителю обеспечить урок русского языка более совершенным изобразительным материалом по сравнению с репродукциями и фотографиями.

Использование видеосюжетов о родном крае, о странах и народах способствует патриотическому и интернациональному воспитанию учащихся [3, с 15-32].

Уроки географии должны быть яркими, эмоциональными, с привлечением большого иллюстрированного материала, с использованием аудио- и видео- сопровождений. Всем этим может обеспечить компьютерная техника с ее мультимедийными возможностями, которые позволяют увидеть мир глазами живописцев, услышать актерское прочтение стихов, прозы и классическую музыку, попасть на заочную экскурсию по местам, связанным с жизнью и творчеством какого-либо писателя. На уроках географии применение ИКТ позволяет использовать разнообразный иллюстративно-информационный материал.

Сегодня на уроках географии все чаще используются современные технологии: к ним можно отнести и показ презентаций, и проигрывание музыкальных композиций, и просмотр видеофильмов, электронная карта, экскурсии по миру...

Компьютерные технологии дают самые широкие возможности для развития творческого потенциала учащихся. Преподаватель может научить ребёнка грамотно использовать компьютер, показать, что он не только игрушка и средство общения с друзьями. При умелом наставничестве педагога подросток учится среди обилия информации в Интернете находить нужную, учиться обрабатывать эту информацию, что является наиболее важной задачей.

Все мы уже сталкиваемся с тем, что наши учащиеся приносят аккуратно переписанные с сайтов сочинения, бездумно и совершенно без усилий перепечатанные доклады и рефераты. Есть ли польза в такой работе?

Минимальная: всё же нашёл, что искал, и сумел выкрутиться из проблемы. Что может сделать учитель, чтобы подобная работа всё же приносила пользу? Создать необходимость обработать найденную информацию, преобразовав её, например, в виде опорной схемы, презентации, тестовых заданий, вопросов по теме и т.п.

Надо отметить, что ребятам нравится выполнять задания на компьютере. Это тот самый случай, когда приятное соединяется с полезным. Кроме этого, использование компьютерных, информационных технологий на наших уроках позволяет осуществлять интеграцию с информатикой, а для будущих техников – программистов возможность реализовывать приобретаемые на теоретических занятиях навыки в практической деятельности.

Таким образом обучение с применением ИКТ дает следующие результаты:

- повышение эффективности обучения (развитие интеллекта учащихся и навыков самостоятельной работы по поиску информации);
- осуществление индивидуального подхода в обучении;
- расширение объема учебной информации;
- обеспечение гибкости управления учебным процессом (отслеживание процесса и результата своей работы);
- улучшение организации урока;
- повышение качества контроля знаний учащихся и разнообразие его формы;
- включение учащихся в коллективную деятельность в парах, в группах;
- повышение интереса обучающегося к изучению предмета;
- экономия времени на опрос учащихся;
- развитие самостоятельности и творческих способностей учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Вильям Р. Компьютеры в школе. М.2005 г., стр. 5.
- 2 www.litmi.com - Интерактивный класс. стр. 8
- 3 Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998 г., стр. 15-32.

4 Плигин А.А. Развитие познавательных процессов в различных образовательных технологиях. стр. 23-46.

5 Бабиц И.Н. Новые образовательные технологии в век информации. стр. 78.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ – БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

КУДЫШЕВА А. А.

к.п.н., профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ТЕМИРГАЛИНОВА А. К.

докторант, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Современный мир характеризуется набирающими силу процессами глобализации и модернизации. Однако наряду с этим очевидна тенденция к национально-культурной идентификации, стремление народов сохранить свою самобытность и уникальность. В мировой науке данное явление рассматривается как этническое возрождение, выдвигающее новые требования перед образованием. Учебно-воспитательная работа со студентами должна опираться на культурно-исторический опыт народа, который играет важнейшую роль в становлении уникального жизненного стиля личности. Образование, не учитывающее особенностей этнического самосознания, не может быть современным.

Актуальность исследования состоит в том, что особенностью Республики Казахстан является то, что она исторически сложилась и продолжает существовать как многонациональное государство. Это всегда накладывало свой отпечаток на социально-экономическую, политическую и культурную жизнь общества. В связи с этим на первый план образовательной, кадровой и молодежной политики регионов выходят проблемы сохранения и развития культур малочисленных народов, а также поиск эффективных путей взаимодействия различных этнокультур.

На сегодняшний день общество предъявляет качественно иные требования к подготовке специалистов. Необходимо компетентное решение национальных проблем как на государственном, так и на местном (городском, районном) уровне, на уровне производственного или учебного коллектива. На повестку дня встал вопрос формирования этнокультурной компетентности

будущих специалистов и в первую очередь тех, кто призван активно действовать в полиэтнической среде. Одним из таких профессионалов социума является педагог.

Анализ общих подходов к вопросам профессиональной компетентности специалистов, осуществленный в работах Н. В. Кузьминой, О. Е. Лебедева, В. Ш. Масленниковой, А. И. Щербакова и др., показывает, что компетентность соединяет в себе общечеловеческие и профессионально значимые ценности, гибкость профессионального мышления, способность к самореализации в социокультурной среде.

Изучение литературы позволяет заметить, что имеющиеся исследования в основном посвящены рассмотрению различных аспектов профессиональной подготовки педагогов (А. Г. Асмолов, И. А. Громов, А. Г. Димова, Ю. И. Ефимов, Г. В. Мухамедзянова, В. Л. Мясников, Г. А. Петрова, В. В. Челнокова, Т. Я. Шипкало, Г. И. Шевченко и др.). Большинство из них изучают эту проблему в аспекте совершенствования образовательной подготовки будущего специалиста. Имеются лишь отдельные исследования (Б. З. Вульф, А. В. Мудрик, В. А. Сластенин и др.), в которых подготовка специалистов специальности - педагог - рассматривается в тесной взаимосвязи с гуманизацией среды, где он не только формируется как профессионал, но и реализует себя как активный деятель.

Общие закономерности социального взаимодействия, роль социальной среды в процессе становления личности будущего педагога, раскрытие этнокультурной функции образования отражены в исследованиях Г. Н. Волкова, В. В. Пименова, Е. Н. Сорочинской, В. Д. Шадрикова и др.

Процесс формирования этнокультурной компетентности будущих педагогов будет эффективным, если:

- выявлены и обоснованы сущность, структура и содержание этнокультурной компетентности будущих педагогов;
- при ее построении исходить из идеи тесного взаимопроникновения и обогащения мировой и национальных культур;
- создать условия формирования этнокультурной компетентности на основе тесного взаимодействия образовательной, социально-воспитательной и практической деятельности будущих педагогов;
- рассматривать этнокультурную компетентность как результат личностного и профессионального роста будущих педагогов.

Методологической основой исследования являются идея социальной обусловленности развития человека как личности; теория деятельности и личностного подхода, индивидуальной и социальной субъектности человека в его личностном саморазвитии во взаимоотношениях с различными общностями.

Научная новизна:

- дано научное обоснование содержания этнокультурной компетентности педагога;
- разработаны уровни сформированности этнокультурной компетентности будущих педагогов в процессе обучения в вузе.

Этнокультурная компетентность как результат профессиональной подготовленности представляет собой важную качественную характеристику педагога и отражает уровень его профессионального роста. Формирование этнокультурной компетентности будущих педагогов в процессе обучения в вузе - целостная, многоуровневая система педагогических мер, направленных на включение личности в социокультурную среду, ее приобщение к духовным ценностям, передающимся от одного поколения этносов к другому. В современных условиях формирование этнокультурной компетентности будущих педагогов является базовым компонентом их профессиональной подготовки как специалистов, призванных активно действовать в этнокультурной среде. Формирование этнокультурной компетентности обеспечивает основу будущей педагогической деятельности личности и определяется качеством ее профессиональной подготовки, опытом и индивидуальными способностями, которые аккумулируются в течение всего периода обучения в вузе.

Взаимодействие и взаимодополнение основных видов деятельности образовательного процесса вуза способствуют наиболее эффективному развитию этнокультурной компетентности будущих педагогов. Новые требования общества к профессиональной компетентности специалистов выдвигают идею совершенствования всей системы образования и поиска новых методов подготовки педагогических специальностей. Большая роль принадлежит педагогам, на которых общество возлагает большую ответственность на дружеские отношения между представителями различных наций и народностей.

Формирование этнокультурной компетентности будущих педагогов - сложный многоуровневый процесс, направленный на развитие личностных качеств, включающий знания, умения, которые

позволяют свободно использовать накопленный опыт в этнокультурной среде. В связи с этим в учебные планы вузов целесообразно включать дополнительные дисциплины, раскрывающие специфику искусства, быта и традиций различных этнокультур.

Проведенное нами исследование подтвердило то, что формирование этнокультурной компетентности будущих педагогов будет более эффективно при соблюдении ряда условий, рассмотрении ее как необходимого уровня их профессиональной подготовки; использовании этнокультурной компетентности как средства личностного и профессионального самоопределения будущих педагогов.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Волков Г. Н. Этнопедагогика / Под ред. И. Т. Огородникова. - Чебоксары: Чуваш, кн.изд-во, 1974. - 376 с.
- 2 Вульф Б. З. Компетентность педагогов // Мир образования. - №1. - 1996. С.77-82.
- 3 Дистервег А. Избранные педагогические сочинения. - М.: Наука, 1956. - 468 с.
- 4 Ильинский И. М. О спасительной роли образования. - М.: Институт молодежи, 1998. - 95 с.
- 5 Инжеватов И. Г. Актуальные вопросы подготовки студентов // Специалист. - № 6. - 1998. С. 14-15.
- 6 Кузнецов Л. М. Оценка знаний студентов // Специалист. - № 5. - 1997. С. 14-15.
- 7 Лихачев Д. С. Прошлое будущему. - Л.: Знание, 1985. - 189 с.
- 8 Макаренко А. С. Собрание сочинений: В 5 т. - М: Правда, 1971. - 850 с.
- 9 Станкин М. И. Профессиональные способности педагога: Учеб. пособие. - М., 1998. - 95 с.
- 10 Харламов И. Ф. Педагогика. М.: Знание, 1997. - 238 с.

РЕАЛИЗАЦИЯ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ МАТЕМАТИКИ И ФИЗИКИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ

КУРМАНОВ А. А.

докторант, Казахский национальный педагогический университет
имени Абая, г. Алматы

Успешная реализация стратегических задач, поставленных Президентом Республики Казахстан Н. А. Назарбаевым в его Послании народу страны «Стратегия Казахстан–2050» на ближайшие десятилетия, лидерство Казахстана в регионе должно обеспечиваться за счет таких главных факторов, как инновационное развитие экономики и человеческий капитал [1].

Руководство страны, понимая необходимость повышения качества выпускаемых кадров, ставит задачи по вхождению вузов в мировые рейтинги. Так, одна из важных задач, поставленных в Государственной программе развития образования Казахстана на 2011–2020 годы, – включение не менее двух университетов в мировые рейтинги.

Мы не сможем конкурировать в рейтингах с мировыми грандами напрямую – нам не хватит ресурсов, времени, репутации. Статистика показывает: средний возраст университета мирового класса – 180 лет, а более 45 % нобелевских лауреатов являются выпускниками всего 12 университетов [2]. Большинство стран в мире предпочли сделать однопарадигмальное образование – индустриальное, внутри Болонского процесса. Болонская система – это приспособленное к потребительскому обществу индустриальное образование, образовательный конвейер, когда ученик движется сквозь учебный план [1].

Чтобы достичь международной конкурентоспособности отечественные вузы должны тщательно анализировать и рационально использовать зарубежный опыт, но при этом разрабатывать и применять собственный подход. Прежде всего, необходимо ориентироваться на выпуск конкурентоспособных выпускников во всех региональных подсистемах системы высшего образования Республики Казахстан.

Основными целями системы образования в Республике Казахстан являются [3]:

- формирование общенаучной и общекультурной подготовки учащихся;

- социальная адаптация школьников и студенческой молодежи к жизни в обществе;
- воспитание гражданственности и любви к Родине;
- обеспечение потребностей общества в квалифицированных рабочих и специалистах, переподготовка и повышение их квалификации.

Для их реализации важна преемственность и системность в сфере образования, с учётом принципов научного познания. В учебном процессе эти принципы реализуются, в том числе, как реализация междисциплинарных связей при подготовке будущих учителей. Особо актуальным этот вопрос будет при подготовке обновленного содержания образования бакалавров специальности 5B012600 Математика-физика.

Межпредметные связи есть педагогическая категория для обозначения синтезирующих, интегративных отношений между объектами, явлениями и процессами реальной действительности, нашедших свое отражение в содержании, формах и методах учебно-воспитательного процесса и выполняющих образовательную, развивающую и воспитывающую функции в их ограниченном единстве [4].

При всем многообразии видов межнаучного взаимодействия можно выделить три наиболее общие направления:

- 1 Комплексное изучение разными науками одного и того же объекта.
- 2 Использование методов одной науки для изучения разных объектов в других науках.
- 3 Привлечение различными науками одних и тех же теорий и законов для изучения разных объектов.

Интеграция учебных дисциплин и синтез научного знания на основе межпредметных связей имеют под собой объективную основу: материальное единство окружающего мира и целостность человеческой личности. Поэтому тенденция к дальнейшей интеграции учебных дисциплин в будущем будет усиливаться. Интеграция понимается нами как установление и изучение общих для различных наук закономерностей и методов при сохранении самостоятельности учебных дисциплин.

Проблема межпредметных связей естественнонаучных и технических дисциплин неоднократно рассматривалась многими исследователями в соответствии с существовавшими условиями и требованиями. Однако в настоящее время она вновь приобретает

особую актуальность. Это связано с тем, что естествознание, техника и технология столь стремительно развиваются, оказывая сильное влияние на все стороны жизни общества, что невозможно его не учитывать при конструировании содержания образования будущих учителей не только естественнонаучных, технологических, но и других специализаций. Например, вычислительная, копировальная, аудио-и видеотехника так широко внедрились в учебную и научную практику, что учитель должен не только хорошо владеть технологией ее пользования, но знать физические принципы ее работы и методику применения в учебном процессе. Возникает естественная необходимость взаимосвязи технического, естественнонаучного и педагогического знания в профессиональной подготовке будущего учителя.

Идея межпредметных связей рассматривалась ещё классиками педагогики: И. Г. Песталоцци, Я. А. Коменским, И. Ф. Гербартом, Н.К. Крупской, В. Ф. Одоевским, А. В. Луначарским и др. К.Д. Ушинский дал наиболее полное по тому времени педагогическое обоснование значимости данной проблемы.

Теоретическое решение некоторых общих вопросов проблемы межпредметных связей получено в работах Н.С. Антонова, С.Я. Батышева, П.П. Блонского, М.Г. Данильченко, В.В. Краевского, В.С. Леднева, Н.А. Лошкаревой, А.Ф. Меняева, Ю.А. Самарина, М.Н. Скаткина, Н.Ф. Талызиной и др. Однако, необходимо отметить, что такие общие проблемы, как определение форм и методов синтеза нового знания при реализации межпредметных связей, определение содержания и объема понятия «Межпредметные связи» и др., не были разработаны в достаточной степени для использования в практике обучения.

Математика, как и язык физики, и сама физика, не могут существовать изолированно друг от друга, они во все времена развивались взаимосвязанно. Эта взаимосвязь двух наук стимулировала прогресс каждой науки в отдельности. Физик И. Ньютон закладывает краеугольный камень в основы математического анализа, а активный участник Манхэттенского проекта, один из крупнейших физиков XX в. Ричард Фейнман создаёт свой знаменитый интеграл Фейнмана. Математика тоже со своей стороны даёт физике приёмы и средства общего и точного выражения физических зависимостей между величинами, которые появляются в результате теоретических изысканий или экспериментов.

Сейчас достаточно часто даже среди учителей можно услышать мнение о том, что в средней школе развитые межпредметные связи математики с физикой могут быть только в школах с углублённым изучением этих дисциплин. Однако, как показывает опыт, очень многие элементы межпредметных связей могут совершенствовать преподавание физики на всех уровнях знакомства с ней, делая её изложение более ясным и доступным для учащихся. Частое общение со школьниками указывает на то, что существует корреляция между самим фактом непонимания ими отдельно взятого вопроса из физики и отсутствием навыков составления и решения систем математических уравнений, алгебраических преобразований и геометрических построений. Особую тревогу вызывает то, что учащиеся современных школ не владеют тригонометрией в необходимом объёме и не умеют анализировать функциональные зависимости. Математическая подготовка учащихся, её уровень определяют методы и содержание преподавания физики. Программы изучения физики должны составляться так, чтобы они учитывали знания учащихся и по математике. Верно и обратное утверждение. Поэтому для реализации междисциплинарных связей между предметами физика - математика представляется необходимым выявить техническую проблематику этой темы.

Временное несоответствие школьных программ. Практика показывает, что на сегодняшний день явно выражена временная несогласованность прохождения учебного материала по физике и математике. Например, возьмём тему «Векторы» в геометрии и тему «Кинематика», изучаемую в физике девятого класса, а также тему «Скорость» и тему «Сила» в курсе физики седьмого класса. Сразу отметим, что при изучении понятий силы и скорости учащиеся седьмого класса получают информацию о векторных величинах. Только практически более чем через год учёбы в начале девятого класса в теме «Кинематика» учащийся знакомится с основами векторной алгебры, учится складывать и вычитать векторы значительно раньше, чем на уроках геометрии. Это временное несоответствие узаконено поурочным тематическим планированием для базового уровня образования.

Понятийное несоответствие школьных программ. Кроме рассмотренного выше временного несоответствия присутствует и понятийная несогласованность школьных программ по физике и математике, в этих дисциплинах различается понятийная трактовка

в учебниках, а также по-разному трактуются и обозначаются отдельные термины.

Опять сравним тему «Векторы» в геометрии, темы «Скорость», «Сила» в курсе физики седьмого класса и тему «Кинематика» в курсе физики девятого класса. В курсе физики седьмого класса векторные величины определялись как физические величины, имеющие направление, а не только величину. Доучившись до девятого класса, ученики в курсе геометрии получали информацию о перемещении, которое определялось как отображение плоскости на себя, сохраняющее расстояние. Там же рассматривается операция параллельного переноса как частный случай перемещения. Однако ни само перемещение, ни операция параллельного переноса совершенно не ассоциируются в сознании учащихся с понятием вектора, которое вводится в курсе физики. Это противоречие снимается только при интенсивной дополнительной работе учителя высшей категории.

Несмотря на то, что на первый взгляд в физике и математике векторы трактуются как разные объекты, они обладают общими свойствами, которые и характеризуют их векторную природу. Каждым математическим или физическим объектам, называемым векторами, присущи особые операции их суммирования и вычитания, а также операции умножения вектора на число, вектора на вектор скалярно или векторно. Следовательно, на первом уровне обучения физике не следует заставлять учащихся заучивать тот факт, что скорость и сила являются векторами, надо только показать им, что эти величины имеют особые свойства, поэтому действия над ними совершенно отличаются от обычных алгебраических действий над числами. Ещё одним примером несоответствия программ может служить тот факт, что в физике вводится понятие проекции векторов на оси координат, а в геометрии - понятие координат векторов.

Эти несоответствия программ и должны устраняться межпредметными связями физики и математики. Для успешной реализации на практике межпредметных связей между математикой и физикой учитель математики должен обязательно брать у учителя физики примеры решения задач, примеры обозначений физических величин, решать математические уравнения не только с величинами, например, “X” и “Y”, а величинами, принятыми в физике. Учитель физики в свою очередь должен познакомиться с содержанием школьной программы по математике, принятой в ней терминологией и подачей учебного материала для того, чтобы владеть на уроках

общим «математическим» языком. Примером может служить следующее: одним из основных понятий алгебры седьмого класса служит понятие функциональной зависимости, для него вводится запись: $y=f(x)$. Семиклассники учатся заданию функции табличным способом, формулой и графиком. В курсе физики того же класса следует на основе этого шире применять построение графиков функций, использовать знания о функциональных зависимостях, о сложении и вычитании векторов.

Правильная комбинация учебных программ, которая предусматривает взаимные межпредметные связи понятийных аппаратов и методологии физики и математики, является своеобразной почвой, базисом, на основе которого можно реализовывать межпредметные связи средствами развития познавательного интереса. Это делает работу по систематизации знаний учащихся по естественнонаучным предметам, по обобщению этого материала актуальной и весьма полезной. Всё это вызывает повышенный познавательный интерес учащихся к физике и математике.

Наилучшим способом решить поставленную задачу является использование на уроках методов активного обучения. Эти методы позволяют в непринуждённой обстановке решать на уроке задачи обучения, разряжая до некоторой степени обстановку и снимая усталость.

Таким образом, учебный процесс преподавания требует использования межпредметных связей физики и математики, а именно: сочетания теоретических методов изучения физики с экспериментальными методами на основе доступных понятий элементарной математики. Этот подход обеспечивает одновременно достижение высокого уровня усвоения математики, формирует критическое и логическое мышление учеников, а также способствует пониманию единства материального мира. У учащихся появляется понимание того, что математические формулы и уравнения реально воплощаются в жизнь в физических процессах.

ЛИТЕРАТУРА

1 Нурпеисова А. А. Ключевые тренды новой парадигмы высшего образования [Электронный ресурс]. – URL: articlekz.com/article/9465 [дата обращения 04.03.2019]

2 Андрей Волков, Дмитрий Ливанов: Ставка на новое содержание [Электронный ресурс]. – URL: www.vedomosti.ru/

opinion/articles/2012/09/03/stavka_na_novoe_soderzhanie [дата обращения 04.03.2019]

3 Закон Республики Казахстан «Об образовании». - Астана, 2011

4 Афанасьева И.А. Реализация межпредметных связей как одно из направлений повышения качества образования [Электронный ресурс]. – URL: http://xn--i1abbnckbmc19fb.xn--p1ai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/527_712/

ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА ЗОРЛЫҚ- ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ, ҚАТЫГЕЗДІКТІҢ АЛДЫН АЛУ

КУСАИНОВА А. Е.

психолог, Железин № 3 ЖОББМ, Павлодар облысы

Оқушыларға зорлық зомбылық туралы мағлұмат беру, адамның ең жаман қасиеті екенін айту. Адамның ең басты құндылығы оның бостандығы, олай болса оқушыларға адамзаттық құқықтарымен бас бостандықтарын қорғауы туралы үйрету. Зорлық –зомбылық адам ағзасына тікелей әсер ететінін түсіндіру. Жаман әдеттерден бойларын аулақ ұстап, ондай әрекеттерге болмауға тәрбиелеу, адамгершілігі мол саналы азамат болып өсуіне ықпал жасау.

Зорлық-зомбылық құқықта «Бір адамның екінші бір адамға, оның жеке басына тиіспеушілік құқығын бұзатын тәни және психикалық ықпал жасауы» делінген. Ол тән азабын шектірген

Зорлық және жан азабын шектірген зорлық болып екіге бөлінеді. Тән азабын шектірген зорлық – адамның ағзасына тікелей әсер ету, ұрып-соғу, денесіне зақым келтіру т.б. Жан азабын шектірген зорлық – жәбірленушінің қарсылық көрсетуіне, өз құқықтары мен мүдделерін қорғауына деген ерік-жігерін жасыту үшін қорқыту, адамның психикасына әсер ету.

Бейнеролик «Жасөсірім арасындағы бопсалау» Слайд қосып қою.

Психологиялық зорлық-зомбылық – балаға назар аудармау, кері итеру, бақылау, баланы қорқытуға, үрей сезімін тудыруға, баланың мінезіне ықпал етуге, оның өзін-өзі құрметтеу, өз бағасын білу сезімін жоюға, әлеуметтік және эмоционалдық дамуы мен жақсы өмір сүруіне кедергі келтіруге бағытталған қасақана жасалатын вербалды және іс-әрекеттік қимылдар схемасын қамтиды.

Физикалық зорлық-зомбылық – балаға қатысты өзге баланың не ересектің тарапынан физикалық зардапқа не жарақатқа әкелетін, баланың денсаулығына, оның өмірінің ұзақтығына, дамуына, өзін-өзі бағалау сезіміне нұқсан келтіруі мүмкін физикалық күш көрсету арқылы жасалатын әрекеттер. Бопсалау – балаға зорлық не тән жарақатын салу қаупін қосқанда, қысым жасау не мәжбүрлеу арқылы заңсыз ақша мен мүлік талап ету және алу түрінде көрінетін қылмыс.

Кибербуллинг – баланың қыр соңына түсу, қорқыту, ұялту мақсатында Интернетті не басқа технологияларды пайдалану. Дөрекі, қатыгез сипаттағы мәтіндік хабарламалар жіберу;

Кемсітушілік – баланың жынысына, ұлтына, ұлыстық мәртебесіне, әлеуметтік-экономикалық жағдайына, дініне не мүгедектігіне негізделген әділетсіз не бөліп-жару қарым-қатынасы. Тән жазасы – физикалық күш қолданылатын, балаға қандай да бір жеңіл ауырту сезімін не қолайсыздықты сездіруге бағытталған кез келген жазаны білдіреді. Көбінесе, бұл соғып жіберу, шапалақпен тартып қалу, баланы қолмен не затпен ұруды білдіреді. [2]

Жеткіншекке кеңес

1 кеңес Қиын жағдайға түсіп қалсаң үрейге немесе күйзеліске түспе. Жағдайыңа өзін анық талдау жасауға тырыс.

2 кеңес. Осы қалыптасқан жағдайды кім жасады соны анықта. Егер өзін болсаң, барлық жауапкершілікті өзіңе ал. Жақсылап ойлан, тағы да қай жерден, қандай қауіп болуы мүмкін.

3 кеңес. Осы қалыптасқан жағдай туралы кімге ашық айта аласың, соны ойла.

4 кеңес. Өзінің қиын жағдайыңмен жалғыз қалмауға тырыс. Өйткені айналаңа өтрлік айтуға мәжбүр боласың. Өтрлік- бұл сен үшін тағы да қиын жағдай.

5 кеңес. Өзінің құпияңа сақ бол. Нақты көмек бере алмайтын, бірақ саған жаны ашитын жолдасыңа өзінің жағдайыңның шешуін жүктеме. Саған одан жеңілдік болмайды.

6 кеңес. Саған нақты көмек көрсете алатын, өмірлік тәжірбиесі мол жасы үлкен адамнан көмек сұра. Егер ол сенің ата-анаң немесе туысқаның болса тіпті жақсы.

7 кеңес. Ата-ана алдындағы үрейінді бас. Өз қолыңмен жасағаныңды мойыныңмен көтере білу керек. Есінде болсын бұлттан кейін, күн жарқырап шығады.

8 кеңес. Жағдайыңды өзін ғана түзейсің, оған сену керек, ешқашанда қорықпа. Қорқыныш- сенің көмекшің және досың емес.

Қорқыныш- жалғыз адамдардың жолдасы. Ал сен жалғыз емессің! Егер сен көмек сұрасаң, саған әр қашанда көмек көрсетіледі.

Саған қашан және қайда көмек көрсетіледі.

Отбасы, мектеп, сенің сынып жетекшің, психолог, медициналық қызметкерлер, тәрбие жұмысы жөніндегі директордың орынбасары, директор (өзін тікелей барып, телефон арқылы немесе хат жазып поштамен жіберу керек) саған мейірімді ақылмен көмек береді.

Сенім телефоны: (сенің аты-жөнің және де басқа анықтамалар, айтылатын әңгіменің мазмұны ешкімге айтылмайды):

- сені кінәламай, қараламай мұқият тыңдап, қолдау көрсетіледі.

-сенің қылықтарың мен сезімдеріңді анықтау үшін көмек көрсетіледі;

- қиын жағдайдан қалай шығу жолдарын көрсетеді. [1]

Дағдарыс орталығы (әлеуметтік -психологиялық көмек көрсету орталығы): (келуге немесе телефон арқылы, сенің аты-жөнің және де басқа анықтамаларды талап етпейді, сенің айтқандарың ешкімге хабарланбайды және ештеңеге жазылмайды):

- саған жедел психологиялық көмек және қолдау көрсетіледі, зорлық - зомбылықтан қорғайды, қалыптасқан жағдайда және қарым-қатынастарды анықтау үшін саған көмек беріледі;

-ата-ана мен балалар бірін-бірі жақсы түсіну үшін, өмір сүру тәсілдерін үйретеді.

- әлеуметтік -құқық кеңестер орталығы: тегін ақысыз заңды көмек көрсетеді, зорлық -зомбылықты тоқтату үшін қайда және кімге шағымдануға болатынын түсіндіреді.

Кәмелетке толмағандардың ісі туралы инспекциясына өзіне тікелей барып, хат жазып немесе телефон арқылы хабарласу қажет:

- саған егер қажет болса медициналық көмек, қамтамасыз етіледі.

- саған қарсы жасалып жатқан зорлық-зомбылықты дереу тоқтату үшін шара қолданады.

- егер сені ренжіткен адам заңды бұзатындай әрекет жасаса полицияға хабарлайды.

- егер үйде қалуы қауіпті болса, ауруханаға немесе интернатқа орналастырады.

Полиция: (өзін тікелей барып, хат жазып немесе телефон арқылы айта аласың)

- егер сені ренжіткен адам заң бұзса, онда ол жауапкершілікке (қылмыстық немесе әкімшілік) тартылады.

-егер қажет болса ата-аналық құқығынан айыру үшін сотқа шағымданады.

-баланы отбасынан айыру үшін сотқа шағымданады.

-егер заң бұзушылық болмаса, істі кәмелетке толмағандардың ісі туралы инспекцияға тапсырылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Қызықты психология № 4 2010ж.146.

2 интернет желісі

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУЫ

КАДЫРБАЕВА Н. Е.

мұғалім, Северный ЖОББМ, Ертіс ауданы Северный ауылы

*«Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер -
бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай
тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады.
Сондықтан ұстазға жүктелген міндет ауыр».*

Н. Назарбаев

Мектептің тірегі де, тілеуі де оқыта білетін мұғалім», - деп зерттеуші ғалым, қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазіргі таңда заман ағымына қарай дамып келе жатқан жас мемлекетіміздің жас ұрпағына білім беру ұстаздың міндеті. Мұғалімнің қоғам өмірінде алатын орны мен олар атқарып отырған міндеттердің айрықша маңыздылығын Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев «Мұғалімдер – қоғамның ең білімді, ең отаншыл, ең санампаз бөлігі болып табылады» деп те атап көрсеткен болатын. Әр мұғалім күнделікті сабақта өз ісін зерттеп, жаңашыл әдіс-тәсілдерімен оқушының білім сапасын арттырып, терең білім беруі үшін үнемі ізденісте болуы шарт.

Қиыны мен қызығы мол білім беру ісінде қызмет етіп жүрген ұстаздар әрдайымда біліктіліктерін арттырып отыруы қажет. Мұғалім біліктіліктерін арттыру үшін әр түрлі курстарға барып, білімдерін толықтырып, ізденіп, басқа да әріптестерімен пікір алмасып, іс-тәжірибелерімен бөлісіп отыруы керек.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты – білім беру үдерісіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижені пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады.

Қазіргі уақыт талабы мұғалімнен әр түрлі әдісті, ізденісті, жаңа идеяларды жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, оны күнделікті іс-әрекетінде жүйелі түрде қалыптастыруды қажет етеді. Бүгінгі күні Қазақстан Республикасының білім беру саласында үлкен өзгерістер енгізіліп, бәсекеге қабілетті білім беру жан-жақты қолға алынып отыр.

Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес Қазақстан Республикасының жалпы білім беру ошақтарына арналған Педагогикалық шеберлік орталығы Кембридж университетінің Білім беру факультетімен бірлесіп әзірлеген педагог кадрларды даярлайтын қосымша кәсіби білім беру бағдарламасы арқылы жүзеге асырылып отырғандығын атап айтуға болады. Қазіргі кезде бұл бағдарлама еліміздің барлық білім беру мекемелерінде оқу үдерісіне енгізіліп отыр. Атап айтсақ, білім беру бағдарламасының негізгі мазмұны жеті модуль төңірегінде жүргізіледі:

- 1 Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер.
- 2.Сын тұрғысынан ойлауға үйрету.
- 3 Оқу үшін бағалау және оқуды бағалау.
- 4 Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану.
- 5 Талантты және дарынды балаларды оқыту.
- 6 Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес білім беру және оқыту.
- 7 Білім берудегі басқару және көшбасшылық.

Бұл Кембридж оқытушы-ғалымдарының ұсынған жаңашыл жобасының ерекшелігі-оқытудың озық практикалық тәжірибесінің ықпалдасуын көрсете отырып, қазақстандық білім беру жүйесін дамытудың стратегиялық жоспарларының мақсаттарына сәйкес келуі. Бағдарламаның тиімділігі - тыңдаушылар өз бетімен жұмыс істейді, сыни ойлайды, диалогтық қарым-қатынас орнатады, белсенді топтық жұмыс жүргізеді, оқуды бағалайды, талантты, дарынды балаларды және жас ерекшелігіне сәйкес оқыту бойынша іздене отырып, жақсы нәтижелерге қол жеткізу болып табылады.

Аталған оқыту бағдарламасының басты мақсаттарын атап өтетін болсақ:

1 Педагог қызметкерлердің білім мен дағдылар көлемін алудағы білімдік қажеттіліктерін қанағаттандыру, қазақстандық мұғалімдердің қарқынды өзгеріп жатқан әлем жағдайында үздіксіз кәсіби дамуға дайын болуына көмектесу;

2 Білім берудегі әдістемелік жұмыстың тиімділігін қамтамасыз ететін инновациялық үдерістерді қолдау;

3 Әріптестерінің тәжірибесін жетілдіру мақсатында оларды оқыту мен тәлімгерлік етуде теориялық және практикалық кәсіби құзыреттіліктің мейлінше терең деңгейін меңгеру.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгеру бәсекеге қабілетті мамандардың интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Білім саласындағы міндеттерді жүзеге асыру үшін, мектеп ұжымында әр мұғалім күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерді сабақтарында енгізіп отырады. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше жан-жақты сауатты маман болу мүмкін емес. Оқыту мен тәрбиелеуге тың әдіс-тәсілдер енгізілді. Нәтижесінде тұтас педагогикалық үрдістер өзгертіліп, білім берудің тиімді деп танылған жаңа технологиялары дүниеге келеді. Кез-келген оқыту технологиясы мұғалімнен терең теориялық, психологиялық, педагогикалық, әдістемелік білімді, үлкен педагогикалық шеберлікті, шәкірттердің жан дүниесіне терең үңіліп, оны ұғына білуді талап етеді. Сондықтан оқушының рухани өсуіне жағдай туғыза алатын, жаңалықтарды қабылдауға даяр, өз әрекетіне өзгеріс енгізе алатын педагогтар ғана бүгінгі қоғамның мүддесі мен әр баланың үрдісінен шыға алады. Ойы жүйрік, ақылы жетік, бәсекеге қабілетті, өзгерістерге бейім, жеке тұлғаны тек қана педагог қалыптастыра алады. Бастауыш сынып мұғалімі үшін оқушы жазылмаған тақта секілді таза, пәк. Бастауыш сыныпта оқытудың негізгі міндеті - баланың жеке басының жан-жақты қалыптасуын қамтамасыз ету, оның қабілеттерін анықтау мен дамыту, білімдерін ашу, дұрыс түсінік қалыптастыру. Білім берудің түрлі тәсілдері әртүрлі білім жетілдіру курстарында оқытылып отырады.

Осыған байланысты бүгінгі таңда мұғалімдердің біліктілігін арттыру мақсатында білім берудегі тәсілдерін үш деңгейлі курс арқылы оқыту қолға алынған. Мен бұл деңгейлік оқыту курсы

оқымасам да, оқып келген әріптестерімнен сұрап біліп, тәжірибе алмасуға тырысып келемін және қызығушылығым оянып, алдағы күнде оқуға міндеттімін деген ниеттемін.

Бұл бағдарламаның мұғалім үшін де, оқушы үшін де берері мол. Себебі, оқытудың сапалы және табысты болуы белгілі бір деңгейде мұғалімнің қалыптасып отырған жағдайларға бейімделе алуымен де тығыз байланысты.

Северный орта жалпы білім беретін мектептің бастауыш сынып бірлестігі қоғам талабы мен әлеуметтік сұраныстарға сәйкес оқушылармен жұмыс жасайтын мектептің жұмыс істеу функциялары мен принциптерін іске асыру, мектепшілік педагогикалық технологиялар мен инновациялар қорының жұмысын жетілдіру мақсатында жұмыстанып келеді.

Мектепте педагогикалық шеберліктерін аттыру мақсатында ұйымдастырылған жұмыстардың нәтижесінде мұғалімдер төмендегідей көрсеткіштерге қол жеткізеді:

- әдіс-тәсілдерді іздейді, теория жүзінде оқиды, танысады, салыстырады.
- үйрене, таныстыра жүріп өзі біртіндеп меңгереді, үйретеді.
- іс-жүзінде қолданған әдіс-тәсілдерді әріптестеріне көрсетеді, таныстырады, бағыттайды.
- іс-тәжірибесін тарата жүріп үйретеді, зерттейді.
- әдістемелік құралдар, жұмыс дәптерлері немесе оқулық, тестер т/б шығарады.
- оны қолданысқа ендіреді, таратады.
- шығармашылық жұмыстарға (олимпиада, ғылыми жоба) жетелеп, оның нәтижесін көрсетеді, үнемі өз бетінше білімін жетілдіреді.

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» заңында оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, желілерге шығу, білім беру ұйымдарының еркіндігі мен дербестігін кеңейту, білім беру ісін демократияландыру баса айтылған. Дамыта оқытуды ұйымдастыру, балаға ақыл-ой әрекетін меңгеруге жағдай жасау деп қарастыру қажет. Дамыта оқыту сабақтарындағы ерекшеліктер мұғалім мен оқушы арасындағы ерекше қарым-қатынас. Мұғалім бұл жағдайда дайын білімді түсіндіріп қоюшы, бақылаушы, бағалаушы емес, танымдық іс-әрекетті ұйымдастыратын ұжымдық істердің ұйтқысы. Тек осындай оқыту баланың көзін ашып, шығармашылығын дамытады. Дамыта оқыту баланың білім алуға әрекет етуін ұйымдастыра алатын оқыту. Бұл

жүйенің басты мақсаттарының бірі баланы оқыта отырып жалпы дамыту, оның еркіндігін қалыптастыру, өз бетінше ізденуге, шешім қабылдауға дағдыландыру. Жекелік қасиеттерін ескеру, басшылыққа алу, әрі қарай ұшқырлау, тұлғалыққа бағыттау.

Кәсіби біліктілік жаңа білімдер мен іскерліктерді меңгеру және үнемі жетілдірілуге ұмтылыспен сипатталады. Кәсіби біліктілік ең алдымен ұстаздың ақпараттық сауаттылығы мен кез-келген мәселені дұрыс шеше білу қасиетінен көрініс табады. Мұғалім қоғам талабына сай өзін-өзі үздіксіз жетілдіріп отыратын, кәсіби білімді, жаңа технологияларды меңгерген, ортамен қарым-қатынасқа тез бейімделе алатын, ұйымдастырушылық қабілеті жоғары, тәжірибесі мол қасиеттерді жинақтағанда ғана кәсіби құзыретті білікті ұстаз бола алады. Осыған орай қазіргі таңда бастауыш сынып мұғаліміне кәсіби - тұлғалық құзыреттілігін қалыптастырып, білімін жетілдіру мақсатында мына міндеттер жүктеледі:

Өзінің кәсібіне деген қызығушылығын арттыру,

Өзін кәсіби маман ретінде сезіну

Педагогикалық біліктілігі сауаттылығы

Педагогикалық үдеріс теориясын өз тәжірибесінде пайдалана алуы,

Бастауышта оқытылатын пәндердің теориялық білімділігі,

Шығармашылық қабілетінің болуы,

Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру, пәндерді оқытуда компьютерді пайдалана алуы,

Өзінің педагогикалық жетістігі мен кемшілігін бағалай алуы.

Нәтижені пайымдай білуі.

Осы аталған міндеттерді қарастыра отыра, үйрену мен ізденуді қажет ететін сала ашыла береді.

XXI жаһандану ғасырында бастауыш мектеп мұғалімінің іс-әрекетінің мазмұны мен сапасы жағынан өзгеріске ұшырады – ол дамитын әлеуметтік-мәдени ортаның жобасын жасай алатын педагог; баланың жеке тұлғалық-бағыттылық оқуын жүзеге асыра алатын педагог; компьютермен және интернет желісімен жұмыс істей алатын педагог; оқушыны жаһандық білім мен біліктерді игеруге бағыттап алатын педагог болуы қажет.

Біліктілік – бұл білімді меңгерудегі, тәжірибедегі білімділікті, құндылықты бейнелейтін жалпы қабілеттілік. Бүгінгі күн мұғалімнің біліктілігін арттыруды жалпықоғамдық мәселе ретінде қарастырғандықтан, білімді тереңдету, молайту, жетілдіру, арттыру жеке басы үшін ғана емес, қазіргі қоғамға қажетті әрекет деп

қабылдауымыз керек. Бұл мұғалімнің өз қызметінде табысқа жетуін, шындалуын көздейді.

Мұғалімдердің өз білімдерін жүйелі көтеріп отырулары – олардың шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал ететін негізгі фактор. Еліміздің білім беру саясатында мұғалімдердің біліктіліктерін жүйелі арттыру көкейтесті мәселелердің бірі болып отырғандығын айта келе, Қазақстан Республикасы Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасында оқушылардың бойында белсенді азаматтық ұстанымды, әлеуметтік жауапкершілікті, отансүйгіштік сезімді, жоғары адамгершілік және көшбасшылық қасиеттерді қалыптастыру басты назарға алынған. Әрине, бұл қасиеттерді бала бойына дарыту үшін мұғалім үнемі өз білімін жетілдіру керек деген көзқарасты ұстанамын. Сол себепті заман талабына сай құзіретті мұғалім ретінде өз білімімді әріптестеріммен бөлісіп, жетілдіруге тырысып келемін.

Елбасының өзі білім мен ғылым қызметкерлерінің кезекті съезінде сөйлеген сөзінде: «Болашақта еңбек етіп өмір сүретіндер бүгінгі жастар. Мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады», деген. Бүгінгі таңда педогогикалық ұжым мен сол ұжымды құрудағы педагог кадрлардың негізгі мақсаты мен міндеттері сабақ сапасын көтеру, оның түрлерін жетілдірудің жолдарын іздеу, іздене отырып оқушының пәнге қызығушылығын арттыру, танымдық іздепаздығын белсендіру. Осыған орай мектеп өміріндегі өзекті мәселелердің бірі сабақтың жаңаша оқыту түрлерін дамыту болып табылады. Сабақ – біртұтас жүйе.

Сабақ ол педагогикалық шығарма сондықтан да ол біртұтастығымен бөлімдерінің ішкі өзара байланысымен мұғалім мен оқушының қызметтерін кеңейтудің бірыңғай логикасымен ерекшеленуі керек. Педагогикалық тәжірибені бүгінгі даму деңгейінде белгілі болып отырғандай оқытудың озық әдіс-тәсілдерінің бәрін еркін игеріп, әрбір нақты жағдайларға орай ең тиімді әдісін таңдап алу, олардың жиынтығын түрлендіре отырып пайдалану, әрі шығармашылықпен өзіндік білімді жетілдіре отыру негізінде ғана жүзеге асатын іс. Өз білімін көтеру негізінде – оқу-тәрбие үрдісін ұйымшылдықпен жүргізуде мұғалім басты тұлға деп атап көрсеттік. Сол себепті мен сабақ беру барысында қолданылған мақсат - жаңа әдістерді ықпалдастыра отырып, оқушыларды жаңа оқыту түріне қарай бағыттау, білім алуға оң көзбен қарауға ықпал ету және өз күшіне деген сенімділікті арттыру болды. Сабақ барысында топпен, жұптасып ынтымақтастықпен жұмыс

істеуге дағдылануды, білімді саналы түрде игеруге, бір-бірін оқыта алатынына, көмек беруіне, жауапкершілікті сезінуге, қолдау көрсетуге дайын екендіктерін көрсетті. Мұндайда коллаборативті орта- таптырмайтын тиімділік деуге болады.

Қазіргі мұғалім ақпаратты білім беру ортасын дамыта отырып, білім берудің тиімді жолдарын іздестіруге белсене атсалысады. Мұғалім білім беру үрдісінің талабына сай педагогикалық-психологиялық негіздерін біле отырып, оқыту үрдісін ұйымдастырады. Жаңа ақпаратты білім беру ортасының дидактикалық негіздерін білу және ғаламтор ресурстарын пайдалана білу мұғалімді жетістікке және нәтижеге жеткізеді. Білім берудің жаңа түрлерін пайдалана отырып, тек қана дәстүрлі оқу құралдарымен шектеліп қалмай, міндетті түрде ақпараттық коммуникациялық технологияны пайдалану керек. Қазіргі жағдайда білім беру жүйесінде айтып өткендей жағдайлар жасалып келеді, сол мүмкіндіктерді барынша тиімді пайдалана алуымыз қажет. Жас ұрпақтың иманжүзді білімдар азамат болып өсуіне, ең алдымен ата-анасы, одан соң білім алатын алтын ұясы, ондағы ұстаздары және қоршаған ортасына байланысты. Ұстазға қойылатын талап пен тілек қашан да ортақ.

«Ұстаз тумысынан өзіне айтылғанның бәрін жетік түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселерінің бәрін жадында сақтайтын, олардың ешбірін ұмытпайтын, алғыр да зерек ақыл иесі, өте шешен, өнер-білімге құштар, аса қанағатшыл, жаны таза және әділ, жұртқа жақсылық жасап, үлгі көрсететін, қорқу мен жасқануды білмейтін батыл, ержүрек болуы керек» – деп, шығыстың ұлы ойшылы Әбу Насыр әл Фараби ұстаз болмысын айқындаған екен. Олай болса, жауапкершілігі шексіз, қадірі мол мамандық иесінің ұрпаққа білім мен тәрбие берудегі алар орнын әр мұғалім бар болмысымен сезінгені абзал. Өйткені, бәсекеге қабілетті тұлға даярлауда білім сапасын көтерудің негізгі тетігі – білімді ұстаз. Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болуы ғана емес, тарихи танымдық, педагогикалық – психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Ол заман ағымына сәйкес білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие ісіне еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген жан болғанда ғана білігі мен білімі жоғары жетекші тұлға ретінде ұлағатты ұстаз болып саналады.

Осыған орай, «Сабақ беру – жай үйреншікті нәрсе емес, ол – жаңадан жаңаны табатын нәрсе» деген қазақтың көрнекті

жазушысы Ж.Аймауытұлының қанатты сөзін ескере отырып, әр ұстаз өзінің білімін, қоғамдағы өзгерістерден қалмай, өз білімін жетілдіру курстарын оқып отыру керек деп ойлаймын. Ой-өрісі кең, жан дүниесі бай, кәсіби білімі жоғары маман, қайталанбас дара тұлға ретінде біліктілігімізді арттыра отырып, кемел келешегіміз үшін, Егемен еліміздің болашағын шығармашылық тұлға ретінде қалыптастыруда, сапалы білім, саналы тәрбие беру жолында бірігіп қызмет етейік, білік дағдыларымызды, жаңаша әдіс-тәсілдерімізді ортаға салып, тәжірибе алмасайық.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту Алматы – 2005
- 2 «Қазақстан мектебі» № 8. 2010 жыл
- 3 «Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану» Оқу құралы /Әлімов А.Қ., Астана, 2014ж. «НЗМ» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы.
- 4 «Ел және мұғалім» газеті, №5 (0014), 10 ақпан, 2017 ж.
- 2 Г.Қ.Нұрғалиева. Педагогиканың логикалық-құрылымдық курсы, - Алматы, 1996
- 3 Деңгейлік бағдарлама нұсқаулықтары.

ОСОБЕННОСТИ КОРРЕКЦИОННОЙ РАБОТЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ФОНЕМАТИЧЕСКОГО СЛУХА У ДЕТЕЙ С ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧЕСКИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИГР И ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

МАЛИК А. А.
логопед, Ясли-сад № 86, г. Павлодар

Фонетико-фонематическое недоразвитие – это нарушение процессов формирования произносительной системы родного языка у детей с различными речевыми расстройствами вследствие дефектов восприятия и произношения фонем. У детей шестого года жизни с недоразвитием фонетико-фонематической стороны речи в картине недоразвития речи на первый план выступает несформированность звуковой ее стороны. Характерным для этих детей является незаконченность процесса формирования

фонематического восприятия. Недостатки речи при этом не ограничиваются неправильным произношением звуков, но выражены недостаточным их различением и затруднением в звуковом анализе слова. Для детей с недоразвитием фонематического слуха также характерны нарушения звуковой и слоговой структур слова (пропуск, вставка, перестановка, повторение звуков и слогов). Лексико-грамматическое развитие при этом нередко задерживается.

Развитие фонематического восприятия является одной из важнейших задач, стоящих перед логопедами, работающими с детьми с нарушениями речи. Попадая на логопункты, дети с задержкой в речевом развитии нуждаются, порой, в длительном логопедическом воздействии. Многократные повторения одного и того же материала утомляют детей. Поэтому логопед старается разнообразить занятия, чтобы обрабатываемый материал не наскучил ребенку, был для него интересен. Ведь только положительная мотивация будет способствовать эффективной работе, что приведет к желаемому результату. Хорошая, умная и занимательная игра активизирует внимание детей, снимает психологическое и физическое напряжение, обеспечивает восприятие нового материала. Так как в дошкольном возрасте ведущей деятельностью детей является игра, логопед использует игровые приёмы для наиболее эффективного построения процесса обучения детей с ФФНР и развития у них фонематического слуха на всех этапах логопедических занятий. Необходимость проведения серьезных коррекционных методов через игру очевидно для всех педагогов.

Раннее выявление детей с фонетико-фонематическим недоразвитием речи и коррекционная работа с ними является необходимым условием для успешной подготовки детей к школе и для профилактики дисграфии.

Фонематический слух формируется у ребенка в процессе его обучения пониманию устной речи, как первичная форма речевой деятельности. Овладение фонематическим строем языка предшествует другим формам речевой деятельности - устной речи, письму, чтению, поэтому фонематический слух является основой всей сложной речевой системы и его нарушения существенно влияют на ее развитие[1,с.221].

Без тщательного обследования фонематического слуха эффективная коррекционная работа невозможна. Приступая к обследованию фонематического слуха, необходимо ознакомиться с результатами медицинского обследования физического

слуха ребенка, чтобы исключить сурдологический дефект. При необходимости логопед может сам проверить физиологический слух воспитанника.

Коррекционная работа при фонетико-фонематическом недоразвитии речи должна проводиться систематически, последовательно, целенаправленно, методы и приемы по формированию звуковой культуры речи и фонематического восприятия должны зависеть от уровня речевого развития ребенка - от тяжести проявления недостатков звукопроизношения и от степени снижения фонематических процессов [2, с.212]. Определение степени тяжести фонематического недоразвития очень важно для правильной диагностики речевого дефекта, а значит - для определения направления коррекционной работы, правильного планирования, её интенсивности.

Формирование фонематических функций осуществляется в 2-х направлениях: развитие фонематического восприятия и развитие фонематического анализа и синтеза.

Формирование фонематического восприятия - это работа по развитию способности воспринимать и различать звуки речи. Развитие фонематического восприятия положительно влияет на формирование всей фонематической стороны речи, в том числе слоговой структуры слова. Стойкое исправление произношения может быть гарантировано только при опережающем формировании фонематического восприятия. У ребенка вырабатывается умение различать звуки родного языка, определять наличие звука в слове; давать характеристику звуку; удерживать в памяти и повторять заданное количество слов. Звуковой анализ и синтез слов вызывает у детей наибольшие трудности, особенно в добуквенный период. Детям сложно на слух определить наличие или отсутствие какого-то звука в слове, сосчитать их количество и определить их последовательность в слове. Необходимо подключение зрительного анализатора, которое дает положительные результаты в этой работе.

Этапы формирования фонематических процессов у дошкольников

- 1 Узнавание неречевых звуков;
- 2 Различение одинаковых звукокомплексов по высоте, силе, тембру.
- 3 Различение слов, близких по звуковому составу.
- 4 Дифференциация звуков, слогов;
- 5 Развитие навыков звукового анализа и синтеза.

На первом этапе учим детей вслушиваться в окружающий мир, вырабатываем умение узнавать различные неречевые звуки, определять направление звука, воспроизводить различные ритмы. Можно использовать упражнения на воспроизведение ритмического рисунка слова, а так же различные дидактические игры. Игра «Ушки - слушки». Помогает детям закреплять умение дифференцировать звуки, развивать слуховое внимание. Взрослый показывает деревянные, металлические ложки, хрустальные рюмки. Дети называют эти предметы. Педагог предлагает послушать, как звучат эти предметы. Установив ширму, воспроизводит звучание этих предметов по очереди. Дети узнают звуки и называют предметы их издающие.

Игры данной группы способствуют развитию у детей слухового внимания и контроля, приучают детей внимательно слушать и правильно воспринимать речь окружающих

На втором этапе учим детей различать высоту, силу и тембр голоса, ориентируясь на одни и те же звуки и звуко сочетания.

Игра «Кто позвал?» предполагает развитие слухового внимания у детей.

Логопед предлагает ребёнку отвернуться и догадаться, кто из детей его позвал. Ребёнка зовут, произнося: «Ау!» или по имени вызываемого.

Игра «Какой колокольчик звучал?» развивает слуховое внимание (используются колокольчики разных размеров).

Игра «Кто сказал «Мяу?» совершенствует умение различать на слух голоса домашних животных. Взрослый включает аудиозапись со звуками голосов домашних животных. Дети должны узнать и назвать, кому из домашних животных принадлежит голос. Цель данных игр и упражнений – научить детей говорить громко, тихо, шепотом и также воспроизводить звукоподражания, развивать слуховое восприятие.

На третьем этапе учим детей различать слова, близкие по звуковому составу,

развивать умения, на базе которых будут формироваться более сложные формы фонематического анализа и синтеза.

Дидактическая игра «Часы» обучает различению слов, близких по звуковому составу. Логопед предлагает ребёнку выбрать и назвать изображенные на часах предметы, названия которых звучат похоже (слова - квазианонимы) и соединить их стрелками.

На четвертом этапе обращаем внимание ребенка на часть слова – слог, дифференциацию слогов. Игровые упражнения на этом этапе учат детей вслушиваться в звучание слогов и слов, самостоятельно находить слова сходно – и разнозвучающие, правильно воспроизводить слоговые сочетания, развивают слуховое внимание. Детям можно предложить выполнить такие задания: воспроизвести слоговые сочетания с одинаковым гласным и разными согласными, слоговые сочетания, различающиеся по звонкости–глухости согласными (па–ба, пу–бу–пу); воспроизвести слоговые пары с наращиванием согласных звуков (ма–кма, то–кто), слоговые сочетания с общим стечением двух согласных звуков и различными гласными (тпа–тпо–тпу–тпы).

Игровое упражнение «Добавь слог». Логопед подбирает стихотворные строчки (потешки) и просит детей подсказать последний слог: «сы-сы-са – длинная ко...», «ши-ши-ши – наши дети хоро...»

На пятом этапе идет основная работа по формированию фонематических процессов у детей. Пятый этап включает в себя несколько разделов:

- 1 Развитие фонематического восприятия.
- 2 Развитие фонематического анализа.
- 3 Развитие фонематического синтеза.
- 4 Развитие фонематических представлений.

Дидактическая игра «Рыбаки» развивает фонематическое восприятие.

В процессе игры логопед предлагает детям «поймать» удочкой «рыбку» с картинкой, в названии которой слышим звук [Р].

Дидактическая игра «Тим и Том» обучает дифференциации на слух звуков по твёрдости-мягкости. Логопед сообщает детям, что Тому нравятся предметы, в названиях которых есть твердый звук [Т], а Тиму – предметы, в названиях которых есть мягкий звук [Т']. Предлагаемые картинки с изображением слов со звуками [Т]- [Т'] (торт, котлета, конфета, сладости, тефтели).

Дидактическая игра «Раздай ромашки» учит детей дифференцировать звуки [Л] и [Р] в словах и предложениях. Логопед обращается к детям: «К нам в гости пришли Лада и Рома. Давайте раздадим им ромашки: Ладе – ромашки с картинками, в названиях которых есть звук [Л]. А Роме – ромашки с картинками, в названиях которых есть звук [Р]. Скажи полным предложением. Например: «Я даю работа Роме. А куклу я дам Ладе»»

Дидактическая игра «Звуковые домики» учит определять место звука в слове (в начале, в середине или в конце), составлять слова из трёх звуков.

Дидактическая игра «Весёлые загадки» учит отчётливо произносить заданный звук. «Что у мышки в мешке? (звук [Ш]: шапка, шишка, шуба)»; «Что у Буратино в портфеле? (звук [Р]: ручка, карандаш, тетрадь)».

Дидактическая игра «Кто, где живёт?» обучает делению слов на слоги. Используются три домика с разным количеством окошек, предметные картинки животных и насекомых. Логопед предлагает детям распределить картинки по домикам: с одним окном – один слог, с двумя окнами – два слога, с тремя окнами вагон – три слога.

Игровое упражнение «Вспомни слово» развивает фонематические представления у детей. Логопед, бросив мяч ребёнку, предлагает назвать слово с заданным звуком [С] в середине слова, затем назвать, какой по счёту в слове звук [С], какой звук предшествует ему, а какой следует за ним, назвать только гласные звуки в названном слове, сколько всего звуков в данном слове.

Как видим, дидактические игры весьма разнообразны по форме и содержанию. Задачи же этих игр определяет логопед в зависимости от этапа логопедических занятий с ребёнком. На этапе сопряженно-отраженной речи - это проговаривание отдельных фраз совместно или вслед за педагогом. Далее ребенок отвечает на вопросы и сам задает их, описывает условия игры, выступает ведущим, т.е. руководит игрой, ставит задачу, оценивает ее результаты и качество речевого поведения его участников.

Е.М. Мастюкова пишет: «Логопедическая технология по формированию фонематического слуха у детей дошкольного возраста должна основываться на следующих принципах:

1 Принцип комплексного воздействия на все стороны речи (грамматика, связная речь и др.).

2 Учет закономерностей речевого онтогенеза.

3 Учет ведущей деятельности. Для ребенка старшего дошкольного возраста ведущей деятельностью является игровая деятельность.

4 Учет индивидуальных особенностей ребенка.

5 Принцип воздействия на макросоциальное окружение (родители и педагоги дошкольных учреждений).

6 Единство диагностики и коррекции» [3, с.286].

Преодоление фонетико-фонематического недоразвития достигается путём целенаправленной логопедической работы по коррекции звуковой стороны речи и фонематического недоразвития.

Теория и практика логопедической работы наглядно показывают, что развитие фонетико-фонематических процессов положительно влияет на становление всей речевой системы в целом. Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Б. Филичева отмечают, что «подготовить ребенка к школе, создать основу для обучения грамоте можно только в процессе серьезной работы по развитию фонематического слуха» [4, с.71].

ЛИТЕРАТУРА

1 Варенцова Н.С., Колесникова Е.В. Развитие фонематического слуха у дошкольников. М., 1997.

2 Фомичёва М.Ф. Воспитание у детей правильного произношения. Воронеж, 2007.

3 Мастюкова, Е.М. Специальная педагогика. Подготовка к обучению детей с особыми проблемами в развитии. Ранний и дошкольный возраст / Под ред. А.Г. Москвиной / М., 2003.

4 Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Логопедия. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. Екатеринбург., 1998.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ (ТРИЗ-ПЕДАГОГИКА)

МАТЮХОВА Л. В.

учитель, Иртышская СОШ № 3, Иртышский район, Павлодарская обл.

*«Кто владеет информацией,
тот владеет миром».*

Н. Ротшильд

Только тот педагог, который владеет если не самой технологией, то хотя бы теоретическими основами её и некоторыми приемами, знает, что это такое, что формирует эта технология способен в нужное время и в нужном месте в процессе воспитания и обучения детей правильно применить те или иные приемы, методы, и получить хороший результат. То есть педагогические технологии – это инструменты, с помощью которых педагог осуществляет процесс

воспитания и образования детей. А какие технологии выбрать? Наверное те, которые формируют у детей качеств, необходимые человеку будущего. И тогда вопрос стоит об инновационных технологиях, именно они являются основой инновационного образования. Что такое инновационное образование? Обратимся к определению. Инновационное образование - модель образования, ориентированная на максимальное развитие творческих способностей и создание сильной мотивации к саморазвитию индивида на основе избранной образовательной траектории и области профессиональной деятельности.

Особенности инновационного образования:

обучение предвидению (развитие воображения, умение разрешать противоречия, эффективно действовать в критических ситуациях);

включенность обучающегося в сотрудничество и участие в процессе принятия важных решений.

Сегодня предлагаю начать свой путь в изучении еще одной - Технология ТРИЗ- педагогики одна из наиболее перспективных развивающих технологий в дошкольном образовании. Цель ТРИЗа – не просто развить фантазию детей, а научить мыслить системно, с пониманием происходящих процессов. Дать в руки воспитателям инструмент по конкретному практическому воспитанию у детей качеств творческой личности, способной понимать единство и противоречие окружающего мира, решать свои маленькие проблемы.

ТРИЗ для дошкольников – это система коллективных игр, занятий, призванная не изменять основную программу, а максимально увеличивать ее эффективность. Обучая ребенка, педагог должен идти от его природы. Педагог не должен давать детям готовые знания, раскрывать перед ними истину, он должен учить ее находить. Обучение решению творческих изобретательных задач осуществляется в несколько этапов. Если ребенок задает вопрос, не надо тут же давать готовый ответ. Наоборот, надо спросить его, что он сам об этом думает. Пригласить его к рассуждению. И наводящими вопросами подвести к тому, чтобы ребенок сам нашел ответ. Если же не задает вопроса, тогда педагог должен указать противоречие. Тем самым он ставит ребенка в ситуацию, когда нужно найти ответ, т.е. в какой – то мере повторить исторический путь познания и преобразования предмета или явления.

Основным рабочим механизмом ТРИЗ служат этапы решения изобретательских задач.

На первом этапе строится модель;

На втором этап – разрешение противоречий

На третьем этапе изобретательства (искать и находить свое решение);

4.Четвертый этап составляется ИКР (идеальный конечный результат);

На первом этапе дети знакомятся с каждым компонентом в отдельности в игровой форме. Это помогает увидеть в окружающей действительности противоречия и научить их формулировать. Можно начать с игровых упражнений типа «Дорисуй», «Дострой»,»Составь картинку из геометрических фигур», «На что это похоже?», «Найди сходства»,»Найди различия”. Для дальнейшего развития творчества, воображения, самостоятельности, внимания, сообразительности предлагаются задания со счетными палочками. Сначала простые («построй домик из 6, 12 палочек), затем посложнее (какую палочку надо переложить так, чтобы домик смотрел в другую сторону?). На основном этапе целесообразно использовать игры – головоломки (арифметические, геометрические, буквенные, со шнурками), шахматы; сочинять загадки и составлять и отгадывать кроссворды. Загадка – это серьезное упражнение для ума, важнейший путь пополнения знаний и средство упражнения в остроумии.

На втором этап – разрешение противоречий. Для разрешения противоречий существует целая система игровых задач. Например, задача: «Как можно перенести воду в решете?» Воспитатель формирует противоречие, вода должна быть в решете, чтобы ее перенести, и воды не должно быть, так как в решете ее не перенести – вытечет. Разрешается противоречие изменением агрегатного состояния вещества — воды. Вода будет в решете в измененном виде (лед) и ее не будет, так как лед – это не вода. Решение задачи – перенести в решете воду в виде льда.

На этапе изобретательства основная задача: научить детей искать и находить свое решение. Изобретательство детей выражается в творческой фантазии, в соображении, в придумывании чего-то нового. Для этого детям предлагается ряд специальных заданий. Например, придумайте новую учебную ручку, которой вам хотелось бы писать. Придумайте новую игрушку и др. Следующий этап работы по программе ТРИЗ – это решение сказочных задач и придумывание новых сказок с помощью специальных методов. Вся эта работа включает в себя разные виды детской деятельности

– игровую деятельность, речевую, рисование, лепку, аппликацию, конструирование и т.д.

На последнем этапе, опираясь на полученные знания, интуицию, используя оригинальные решения проблем, ребенок учится находить выход из любой сложной ситуации. Здесь воспитатель только наблюдает, ребенок рассчитывает на собственные силы, свой умственный и творческий потенциалы. Ситуации могут быть разные, из любой области человеческой деятельности. Дети ставятся и в экспериментальные ситуации, где необходимо быстро принимать решения.

Программа ТРИЗ дает воспитателям и детям методы и инструменты творчества, которые осваивает человек независимо от своего возраста. Владея единым инструментом, дети и взрослые могут легче найти общий язык, понять друг друга. ТРИЗ представляет собой совокупность методов, которые позволяют решать изобретательские задачи.

Методы, основанные на системном подходе .

Системный оператор

Метод снежного кома

Метод золотой рыбки.

Ступенчатый эвритм.

Методы психологической активизации мышления.

Мозговой штурм.

Синектика

Метод контрольных вопросов.

Морфологический анализ.

Методы, основанные на математическом подходе.

Бином фантазии

Фантастическое вычитание.

Фантастическое умножение.

Метод « Наоборот»

Оператор РВС.

Простые приемы фантазирования.

Методы, основанные на перемене мест.

Перемена мест.

Метод фокальных объектов.

Метод изменения оценки.

Метод взаимного обмена.

Фантограмма.

Метод фокальных объектов – прием фантазирования, при котором на исходный (фокальный) объект переносятся свойства других объектов. Морфологический анализ – приём фантазирования объекта, при котором вначале выделяются составные части исходного объекта, а затем придумываются различные варианты, которыми могут быть представлены эти части. Новые объекты получаются путём комбинации различных вариантов. Методы развития воображения и творческого мышления. Метод «Мозговой штурм». (автор - морской офицер Алекс Осборн). Круги Луллия. (автор – Раймонд Луллий). Для определения уровня развития воображения и творческого мышления проводим тренинги. Тренинги проводим в виде игровых упражнений (индивидуально и с подгруппой). Морфологический анализ. При сочинении сказок по таблице используем алгоритм по методу В.Я. Проппа («Морфология сказки»). Создание фантастического образа осуществляем в продуктивной деятельности (рисование, лепка, аппликация и т.д.). Ступенчатый Эвритм. Главное при работе по этажному конструированию не результат, который при обсуждении получится, хотя он тоже важен, а во время анализа ситуации, планирование и обсуждение будущих действий. Типовые приемы фантазирования. Цель типовых приемов фантазирования: научить детей делать фантастические преобразования объекта, по какому-либо признаку. Методы развития речи на основе дифференцированного подхода. Одной из важнейших задач обучения дошкольников является формирование речи. Обучение составлению сравнений и загадок. При составлении загадок использую наглядные модели: таблицы, дидактическое пособие «Загадки от солнца». С детьми составили загадки и оформили в виде книги «Наши загадки».

Загадка «да – нетка» по сюжету литературных произведений. В качестве опоры используем схему Т.А. Сидорчук для построения загадки: Параллельно работе по составлению загадок проводила обучение детей умению подбирать сравнения. Метод снежного кома - основан на применение системного оператора для синтеза фантастических ситуаций. А также одним из инновационных направлений работы стала проектная деятельность. Работа над проектом позволяет объединить усилия родителей, детей и педагогов для решения поставленных задач. Главное же умение, которое приобретает ребенок – это умения работать с проблемами. Это способствует созданию доверительной атмосферы в семье. Минуты творчества сближают детей и взрослых, приносят им удовлетворение

от результатов совместной деятельности. В процессе коллективного домашнего творчества изменяется социальный статус ребёнка в семье: к его мнению прислушиваются, ценят творческие проявления, вызывают уважение у членов семьи. На прогулках с дошкольниками рекомендуется использовать различные приемы, активизирующие детскую фантазию: оживление, динамизацию, изменение законов природы, увеличение, уменьшение степени воздействия объекта и т.д. Например, педагог обращается к детям: “давайте оживим кустарник: кто его мама? Кто его друзья? О чем оно спорит с ветром? Что может нам рассказать кустарник?” Можно использовать прием эмпатии. Дети представляют себя на месте наблюдаемого: “А что, если ты превратился в цветок? Кого боишься? О чем ты мечтаешь? Кого любишь?” .

В своей работе использую следующие тренажеры.

Тренажер 1.

1 Повтори слова в том же порядке (не больше 6 слов)
Дверь, корабль, ручка, пальто, стул;

2 Вспомни, как выглядит твоя комната. Не заходя туда, перечисли 10-15 предметов, которые находятся на виду (при этом можно уточнить детали: цвет, размер, форму, особые приметы).

3 Одно из этих слов лишнее. Какое? - Хлеб, чай, уют, мясо.
Почему? Тренажер

2 (Упражнения с числами)

1 Как получить числа: 0, 2, 5 ..., пользуясь числами и математическими знаками.

2 Продолжи цифровой ряд 2, 4, 6, ...

3 Игра «Скелет»

Предлагаются определенные сочетания согласных букв. Например: КНТ или ЗБ. Чтобы найти слово, надо добавить в него гласные. Могут получиться слова: КНТ (канат, кнут, кант) ЗБ (зуб, зоб, изба, зябь)

4 Трудное задание (после прогулки) 1. Сколько ты встретил или видел мужчин, женщин, детей? 2. Какие машины стояли, какие проехали мимо? 3. Гулял ли кто-нибудь с собакой? Опиши ее. 4. Были ли на улице велосипедисты?

Тренажер 3.

1. Составь рекламное объявление для журнала так, чтобы слова начинались на одну букву.

Срочное сообщение: «Сбежала кошка, светло-коричневая. Срочно сообщите. Скучаю»

2 Составь цепочку слов (ассоциация) Исходное слово.
Книга - лист - дерево - липа - чай

Тренажер 4. Задания на проверку инерции мышления. Требуется быстро отвечать на вопросы заданий. Подумать при этом можно, но не долго.

1 Сколько пальцев на 2-х руках, а на 4-х?

2 На болоте сидит по-французски говорит. Кто это? (объясни с каких пор лягушки стали говорить, да еще и по-французски).

3 К озеру подошли две девочки. Как им переправиться на противоположный берег. Если имеется ода одноместная лодка. На улице довольно холодно, но еще не совсем зима — озеро не замерзла.

Тренажер 5 (раскрытие функций предмета)

1 «Что умеет делать?». Ведущий называет предмет, а дети рассказывают, что он умеет делать. Например: мопед может катать, перевозить груз, падать, его можно разобрать на запчасти, подарить, поменять и т.д. Предложите детям поместить предмет в фантастические условия. К примеру, мопед можно «подарить» Буратине. Как мопед помог бы ему?

2 «Мои друзья». Ведущий «превращается» в какой-то предмет и «ищет» друзей. - Я – водяной. Мои друзья – те, кто живёт в воде. Дети подбегают или подходят к ведущему, называя подходящие предметы.

Тренажер 6

2 «Коллаж из сказок»

В чудесном лесу жили Незнайка, Маша и медведь. Однажды пошла Маша в лес за грибами и не вернулась. Пошли Незнайка и медведь ее искать. Видят, навстречу им Машенька идёт и горько плачет...

Затем сказка продолжается совместно с ребёнком.

3 «Знакомые герои в новых обстоятельствах». Предлагаем детям пофантазировать о действиях и поведении сказочного героя в другой обстановке. Пример. Нашёл Лунтик в лесу башмаки, решил их примерить. Только не знал, что они волшебные. И очутился в Африке. Вокруг пальмы и тропические растения. Удивился медвежонок, идёт и всему удивляется. Вдруг видит, костёр горит. А вокруг костра Бармалей скачет.

4 «Аукцион». На аукцион выставляются различные предметы. Они могут быть настоящими или нарисованными. Детям нужно описать возможности их использования. Кто последним

предложит способ применения предмета, тот его забирает. Что можно делать вилкой? (кушать, перемешивать, копать, и.т.д.). Такая форма фиксации продуктов творчества помогает ребенку направлять своё воображение на создание законченных и оригинальных произведений. В каждом ребенке есть что - то особенное, и я решила дать детям возможность как можно больше проявить свои возможности и способности не стесняясь неправильности или неточности в ответах или размышлениях.

Считаю, что занятия с применением элементов ТРИЗ снимают чувства скованности, преодолевается застенчивость, постепенно развивается фантазия, логика мышления, воображение. ТРИЗ дает возможность проявить свою индивидуальность, учит детей нестандартно мыслить.

ТРИЗ развивает такие нравственные качества, как умение радоваться успехам других, желание помочь, стремление найти выход из затруднительного положения. ТРИЗ позволяет получать знания без перегрузок, без зубрежки. Именно поэтому я применяю на занятиях и в свободной деятельности ТРИЗ – технологии.

Такая работа с детьми увлекла меня и сделала мою деятельность насыщенной. Жизнь моих воспитанников – творческой. Таким образом, реализация демократическим принципам воспитания и обучения детей дошкольного возраста, посредством использования оригинальных методик, ориентированных на развитии уникальных способностей ребенка и вовлечение семьи в образовательный процесс, способствует подготовке его к жизни в меняющемся мире, формирует у него устойчивое стремление и умение учиться самостоятельно, обеспечивают сохранение индивидуальности, адаптацию к изменяющейся социальной и экономической жизни. Поэтому будущее образования в создании воплощении в жизнь новых программ обучения, дифференцированных для разных групп обучающихся, учитывающих индивидуальные способности и потребности каждой личности.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Альтшуллер Г.С. Краски для фантазии. Прелюдия к теории развития творческого воображения //Шанс на приключение. /Сост. А.Б. Селюцкий. Петрозаводск, 1991.
- 2 Гин С.И. Мир фантазии. М., 2000.
- 3 Корзун А.В. Весёлая дидактика: элементы ТРИЗ и РТВ в работе с дошкольниками. Мн., 2000.

4 Мурашкова И.Н. Игры для занятий ТРИЗ с детьми младшего возраста // «Педагогика+ТРИЗ». Гомель, 1997.

5 Творческие задания в работе с дошкольниками /Под общ. ред. Сидорчук. Челябинск, 2000.

<http://www.trizland.ru/>

<http://www.altshuller.ru/triz/>

<http://trizinfo.by.ru/>

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

МЕЛЬНИК В. В.

учитель, Специализированная школа-лицей № 1 для одаренных детей,
г. Экибастуз

Формирование коммуникативных навыков являются одной из ведущих современных научных проблем. Ее решению уделяется значительное внимание ученых. Проведенные научные исследования доказали, что успех человека во многом определяется его навыками общения и коммуникации. В современном мире технических достижений, где любую информацию можно легко получить в интернете, умение общаться становится всё более ценным навыком.

Коммуникативные навыки очень важны для личностного развития, так как определяют успешность взаимодействия с миром, окружающими людьми, самим собой, а также позволяют само выражаться через творчество.

Актуальность и недостаточная разработанность проблемы обусловили выбор темы данной статьи «Формирование коммуникативных навыков младших школьников в условиях обновления содержания образования Республики Казахстан».

Психологический словарь определяет понятие «коммуникация» как «взаимодействие двух или более людей, состоящее в обмене между ними информацией познавательного или аффективно-оценочного характера. Следовательно, это предполагает сообщение партнерами друг другу какого-то определенного объема новой информации и достаточной мотивации, что является необходимым условием осуществления коммуникативного акта.

Потребность в общении - одна из самых главных в жизни человека. Вступая в отношения с окружающим нас миром, мы сообщаем информацию о себе, взамен получаем интересующие нас сведения, анализируем их и планируем свою деятельность в социуме на основе этого анализа. Эффективность этой деятельности зачастую зависит от качества обмена информацией, что в свою очередь обеспечивается наличием необходимого и достаточного коммуникативного опыта субъектов отношений. Чем раньше осваивается этот опыт, чем богаче арсенал коммуникативных средств, тем успешнее реализуется взаимодействие. Следовательно, самореализация и само актуализация личности в социуме напрямую зависит от уровня сформированности коммуникативной культуры.

С первых дней пребывания в школе ребенок включается в процесс межличностных взаимодействий с одноклассниками и учителями. Трудности в общении могут возникать при недостаточной развитости того или иного коммуникативного умения. От того, как складывается общение, зависит формирование личности. Общаясь со сверстниками, младший школьник приобретает личный опыт отношений в социуме, социально-психологические качества (умение понимать одноклассников, тактичность, вежливость, способность к взаимодействию). Жизненный опыт учит нас решать многие проблемы путем переговоров, однако иногда обстоятельства складываются так, что накопленных знаний, для решения проблемы, нам не хватает.

Итак, коммуникативные навыки обеспечивают одновременное активное взаимодействие, само презентацию личности в целом, а именно ее индивидуальных особенностей, мировоззрения, направленности моральных качеств [8].

Развитие коммуникативных навыков обучающихся: социализация личности, воспитание граждан, способных эффективно взаимодействовать в различных сообществах. Для реализации этой цели создается такая среда, в которой поощряется и ценится коммуникация в различных формах, когда обучающийся уверенно выражает свое мнение, учится грамотно использовать русский язык в устной и письменной формах для общения со сверстниками, учителями и более широкой аудиторией.

К средствам общения относятся:

Язык - система слов, выражений и правил их соединения в осмысленные высказывания, используемые для общения. Слова и правила их употребление едины для всех говорящих на данном языке,

это и делает возможным общение при помощи языка. Если я говорю « школа », я уверен, что любой мой собеседник соединяет с этим словом то же понятие, что и я, - это объективное социальное значение слова можно назвать знаком языка. Но объективное значение слова преломляется для человека через призму его собственной деятельности и образует уже свой личностный, «субъективный» смысл, поэтому не всегда мы правильно понимаем друг друга.

Жесты как средства общения могут быть как общепринятыми, т.е. иметь закрепленные за ними значения, или экспрессивными, т.е. служить для большей выразительности речи.

Мимика, поза, взгляд собеседника могут усиливать, дополнять или опровергать смысл фразы.

Интонация, эмоциональная выразительность, которая способна придавать разный смысл одной и той же фразе.

Расстояние, на котором общаются собеседники, зависит от культурных, национальных традиций, от степени доверия к собеседнику.

В процедуре общения выделяют следующие этапы:

Потребность в общении (необходимо сообщить или узнать информацию, повлиять на собеседника) побуждает человека вступить в контакт с другими людьми.

Ориентировка в целях общения, в ситуации общения.

Ориентировка в личности собеседника.

Планирование содержания своего общения: человек представляет себе, что именно скажет.

Восприятие и оценка ответной реакции собеседника, контроль эффективности общения на основе установления обратной связи.

Исходя из приведенных выше признаков коммуникативного процесса, констатируем, что коммуникативная сторона общения не может быть ограничена простой передачей информации. Коммуникация также предполагает активное взаимодействие людей друг с другом в процессе общения, их воздействие друг на друга, восприятие и понимание другого человека.

Таким образом, исходным понятием, на которое мы опираемся при изучении коммуникативных умений учащихся начальных классов, является понятие общения.

Сегодня общение является предметом изучения многих наук. Философия раскрывает методологические вопросы, определяет место и взаимосвязь понятий и категорий в системе мировоззрения личности. Социальная психология рассматривает

общение как общественное явление, процесс взаимодействия общественных субъектов: «общение является необходимым условием всякой совместной деятельности и представляет собой процесс установления и развития контакта между людьми, обмена информацией, восприятия участниками общения друг друга и их взаимодействия».

Условия, способствующие развитию коммуникативных навыков

Одним из основных требований к процессу обучения на современном этапе является организация активной деятельности ученика по самостоятельному «добыванию» знаний. Такой подход способствует не только приобретению предметных знаний, но и формированию коммуникативных навыков.

Современный урок начинается с постановки проблемы. На уроках присутствует единая внешняя интрига. Наличие несколько точек зрения на исследуемую проблему позволяет ребенку применить свою точку зрения, свое мнение, свой жизненный опыт к одной из них. Дети учатся доказывать правильность собственного мнения, и уже никого не удивляет наличие нескольких верных решений.

Детям младшего школьного возраста свойственна определенная собственническая позиция, они не любят даже, когда сосед по парте заглядывает в их тетрадь, а уж порисовать или раскрасить картинку в своей тетради они не позволят никому. Дети закрывают ладошками выполненные работы.

Современные уроки нацеливают детей на работу в группе, в паре, предлагают посмотреть у соседа, сравнить свою работу с работой одноклассника, обменяться тетрадями. Такая работа способствует формированию нравственных основ личности: учит налаживать контакт, доверять соседу по парте, планировать общую работу, распределять обязанности, обсуждать предложенную учителем проблему, формирует навык устного общения - доказательно излагать свою точку зрения, уважительно выслушивать чужую точку зрения, принимать общее решение, осуществлять взаимопроверку, таким образом, формируются коммуникативные навыки.

Одно из главных условий организации диалога – это создание атмосферы доверия и доброжелательности. Выстраивая отношения можно выделить некоторые правила ведения диалога:

- любое мнение ценно;
- повернись так, чтобы видеть лицо говорящего,
- хочешь говорить – подними руку;

- дай возможность другому высказать своё мнение, а себе – понять его;

- обращение начинается с имени;
- критика должна быть тактичной;

Учебник – средство развития коммуникативных умений и навыков. Следя по учебнику, ребята пытаются принимать собственные решения, высказывать свою точку зрения на следующие вопросы – прав ли, помоги, а как ты думаешь, ты тоже так считаешь, а ты сумеешь ответить и т.д. Речь детей приобретает личностную окраску, абсолютное большинство начинает высказывать свое мнение словами: «Я считаю..., я думаю..., а у меня другое мнение..., а у меня своя версия...» Развивая коммуникативные умения и навыки нужно помнить, что только хорошо продуманная система может дать положительные результаты.

На первом этапе учащиеся под руководством учителя отрабатывают в себе следующие умения:

- готовность учащихся участвовать в урочном общении;
- отвечать на вопросы, давая исчерпывающий ответ;
- задавать вопросы, следя за темой;
- делать сообщения.

На втором этапе учащиеся приобретают следующие умения:

- простота и чёткость речевого высказывания;
- отработка умения сделать своё высказывание понятным каждому;
- умение подбирать примеры, подтверждающие высказывание.

На третьем этапе уже отрабатываются умения коммуникативного сотрудничества:

- умение вести беседу в паре, группе;
- умение вести конструктивный диалог, дебаты;
- умение участвовать в дискуссии;
- участвовать в конференциях, играх.

Развитие коммуникативных умений и навыков – непрерывный педагогический процесс, требующий усилий совместной деятельности ученика и учителя. Ценность и значимость коммуникативных навыков в том, что они выходят за рамки чисто учебных умений. За четыре года ученик встречается с сотнями учебных задач, решения которых, не помогают ему справиться с элементарной жизненной ситуацией. Коммуникативные задачи - это те ситуации, с которыми ребенок постоянно встречается в жизни. Сформированные коммуникативные навыки это уже

новообразования личности, которые присваиваются личностью и становятся её достоянием. Коммуникативный ребенок умеет слушать и слышать, и не только делиться переживаниями, но и сопереживать.

Формирование коммуникативных навыков - это обучение на основе общения. Жизнь – это общение. Человек всю жизнь совершенствует свою речь, овладевает богатствами языка. По речи можно сразу определить уровень мышления говорящего, а также его уровень развития. Развивая речь ребёнка, мы развиваем и его интеллект. Речь помогает ребёнку не только общаться, но и познавать мир. Для ребёнка грамотная речь – залог успешного обучения и развития.

Таким образом, формирование коммуникативных качеств «дает» ребёнку некую жизненную ориентацию, представление о главных жизненных ценностях, самооценку и конкретную характеристику стиля жизни ребёнка.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Аргунова, П. Г. Коммуникативная компетентность в образовательном процессе. – М., 1995 – 240 с.
- 2 Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. - Тараз:2003
- 3 Белкина В. Н. Диалог ребенка со сверстником: общие проблемы детского сада и начальной школы. // Начальная школа. 2003. №7
- 4 Выготский Л. С. Проблема культурного развития ребёнка. Вестник Московского университета. Серия 14, Психология. – 1991. – №4.-С.5- 19.
- 5 Джумагулова Т.Н., Соловьёва И.В. Одарённый ребёнок: дар или наказание.-Санкт- Петербург: Речь, 2009. -160 с.
- 6 Заир-Бек С.И., Загашев И.О., Муштавинская И.В. Учим детей мыслить критически Изд.2-е.-СПб:«Альянс «Дельта» совм. с издательством «Речь», 2003
- 7 Максимова А. А. Развитие коммуникативных умений младших школьников в сюжетно-ролевых играх/А. А. Максимова Начальная школа. – 2005. – № 1. – с. 30–34.
- 8 Овсянникова . Е. А. «Развитие коммуникативных умений у младших школьников в тренинговой группе». Начальная школа, 2004, № 7.

9 Учебная программа для начальной школы (2-4 классы с русским языком обучения) в рамках обновления содержания среднего образования, – Астана, 2016. – 44 с.

ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ САБАҚҚА ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

МИРКУБАНОВА Г. С.
мұғалім, Хамза атындағы № 108 ЖОББМ, Шымкент қ.

*«Ойын-баланың алдынан өмір есігін ашып,
оның шығармашалық қабілетін дамытады,
ойынсыз ақыл-ойдың алыптасуы мүкін*

В. А. Сухомлинский

Ұлы педагог В.А. Сухомлинский «Ойын - балалар өмірінде өте маңызы зор нәрсе, үлкендердің қайраткерлігі, жұмысы, қызметі қандай маңызды болса, балалардың ойыны да сондай маңызды. Ойында бала қандай болса, өскен кезде жұмыста да, көбінесе, сондай болады»-деп жазған. Қазіргі өркениетке ұмтылған қоғам талабына сәйкес, Қазақстан Республикасының дамыған елдерімен иық тіресіп тұру үшін, еліміздің болашағы мен қазіргі кезеңі үшін білімді, зерделі, өз бетімен іс – әрекет ете алатын, қоғамнан өз орнын таба алатын шәкірттерді дайындау ұстаздың міндеті.

Заманауі әрбір ұстаздың мақсаты - сабақ сапасын көтеру, түрлерін жетілдіру, сабаққа оқушының қызығушылығын арттыру. Сондай – ақ бүгінгі таң дәлімізде оқыту мазмұны жаңартылып, сабақтарда озық технологияларды қолданудамыз. Сондай технологияның бір түрі - «Ойын арқылы оқыту» технологиясы. «Егеменді еліміздің тірегі – білімді ұрпақ» десек, білімнің негізі бастауышта қаланатыны белгілі. Бастауыш сынып тағы әртүрлі пәндер оқушы білімін дамытып, танымдық қабілетін сомдауға үлкен үлес қосады. Балаларды оқытуда және тәрбиелеуде ойынның рөлі педагогикада бұрын да, қазір де қарастырылып келеді [1, 125 б.].

Ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категория. Ойын – оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыратын құрал.

Ойын - балалардың шынайы ойлап тапқан шындығына тез, еркін енуіне, өзіндік «Менің» қалыптастыруға және шығармашылыққа, белсенділікке, өзін - өзі дамытуға мүмкіндік береді.

Ойын - әрқашан білім бола отырып, баланы білім алуға, еңбекке дайындайды.

Оқу процесінде ойын технологиясын қолдану оқушының оқудағы танымдық іс - әрекетін және қалыпсыз жағдайларда өз білімін қолдануға мүмкіндік береді. Ойын технологиясы арқылы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында мәлімдеген күзiреттiлiктердi оқушы бойында қалыптастыру мiндеттерiн шешедi.

Ойынның мақсаты - бағдарламада алған білімдерін қалыптастыру, тиянақтау, пысықтау. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты технологиясы ретінде қолдануға болады. Бастауыш сынып оқушыларының мектепке келгенге дейінгі негізгі әрекеті – ойын болса, оқу – тәрбие үрдісінде олар біртіндеп ойын әрекетінен оқу әрекетін орындауға бейімделуі тиіс. Ол сабақ барысында пайдаланылатын дидактикалық ойындар арқылы жүзеге асады.

Сондықтан бастауыш, дайындық сыныптарында оқушылар сабақ үстінде ойынды көп қажет етеді. Оларға пайдаланылатын ойындар оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай күрделеніп отырады. Мысалы, дайындық сыныбынд ақарапайымғана ойын түрлерін ойнатсақ, сыныбы үлкейген сайын баланың жас ерекшелігіне сай болып күрделенгені дұрыс. Олай болса, ойынды пайдаланудың маңызы зор. Мұндай ойынның көптеген түрлері бар. Сондықтан ойын балалардың жас ерекшеліктеріне және өтілетін сабақтың тақырыптарына мазмұнына сай етіліп таңдалып алынғаны дұрыс. Бала ойыніс – әрекеті үстінде білімді қалай игеріп жатқанын, ал оқу үрдісінің қалай ойынға ұласып кеткенін аңғармайқалуы тиіс.

Ойын балалар үшін оқу да, еңбек те болыпта былады. Ойын – айналадағы дүниені тану тәсілі. Ойын балаларға өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңудің жолын үйретіп қана қоймайды, ұйымдастырушылық қабілетін қалыптастырады.

Ойын – бала әрекетінің негізгі бір түрі. Бала үшін ойын – өмір сүрудің белсенді формасы, сол арқылы ересектерге еліктейді, олардың іс - әрекеттерін, қарым - қатынастарын үйренеді, еңбектің мәнін түсіне біледі, адамгершілік нормаларын игереді, әлеуметтік рөлдер атқарады [2, 25 б.].

Сабақ үстінде жүргізілетін жұмыс түрлері, тақырыпқа сай алынған тәрбиелік мәні бар ойын элементтері оқушылардың ойлау белсенділігін керек етеді. Сондықтан мұғалім әр сабағында ойын түрлерін орнымен қолданып, оны қызықты ету арқылы

олардың білімге ынта - ықыласын, пәнге деген сүйіспеншілігін қалыптастыруды мақсат етеді. Демек, мұғалім сабағын баланың қабілет - қарымына, психологиялық ерекшелігіне сай байланыста жоспарлау керек. Сонда ғана сабақ тартымды, жеңіл болады, оқушыларды жалықтырмайды.

Педагогикалық ғылым тарихына көз салсақ, балалар ойынына қатысты мәселелерге соқпай кеткен ағартушы, педагог болмаған екен. Тұлғалы, кезіндегі прогрессивті ұлы педагогтар Я. А. Коменский, Ж. Ж. Руссо, И. Г. Песталоцкий халықтық ойынға назар аударып, қолданып, халықтық ойындардың теориялық негізін жасауға талпынған. Ойынның балалардың денін сауықтыратынын, ақыл - ойын белсенді ететін және барлық ағзаларын икемді қозғалуға баулитын мәнін Я. А. Коменский дәріптеген. Ж. Ж. Руссо пікірінше білім алу ойынның ойынның балалар өмірінде кезектесіп, алмасып отыруы бір - бірімен сабақтаса байланысуы бала дамуындағы қажетті шарт болады.

Қазіргі Қазақстан мектебіндегі жаңа өзгерістер әлемдік білім беру тәжірибелерін пайдалана отырып, баланың жеке - дара күшінің дамуын қамтамасыз ететін жаңа технологияларды іздестіру және оларды қолдануға бағытталған. Ойындық технология мәнді өмір жағдаяттарын үлгілеу және оның шешуін іздестіруге құрылады. Ойынның ұйымдастырылу түрлері: іскерлік ойындар, рөлдік және оқиғалық ойындар, саяхаттық және білімдік ойындар.

Сабақ барысында әртүрлі ойын элементтерін пайдаланамын.

Ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категория. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты технологиясы ретінде қолдануға болады.

Ойынға қойылатын әдістемелік талаптар:

Ойынның мақсаты нақты және керекті көрнекіліктер мен материалдар күн ілгері дайындалып, оңтайлы жерге қою.

Ойынға кірісер алдында оның жүргізілу тәртібін оқушыларға әбден түсіндіру.

Ойынға сыныптағы оқушылардың түгел қатысуын қамтамасыз ету.

Ойын үстінде шешім қабылдай білуіне, ойлана білуіне жетелеу.

Ойын түрлерін бағдарламаға сай іріктеп алу.

Ойынды баланың жас ерекшелігіне қарай түрлендіріп пайдалану.

Қарапайым ойыннан қиын ойынға көшу.

Міндетті түрде ойынның қорытындысын жариялау қажет [3, 247 б.].

Жаңа технологияларды пайдалана отырып сабақта қолданылатын ойындарды мына төмендегі түрде қолданамын:

Оқыта үйрету ойындары. Бұл ойындарды сабақта да, сабақтың тыс шараларда да пайдалануға болады.

Тілдік ойындар: Ауызша сөйлеу және жазу машықтарын дамытуға арналған.

Драмалық, рөлдік ойындар: Қарым-қатынастарын жақсарту, ауызша сөйлеу, оқушы білімдерін әртүрлі жағдайларда қолдану машықтарын дамыту.

Психологиялық ойындар.

Ғажайып алаң

Сергіту сәті

Сөз құрау

Жұмбақ есеп

Әріпті кубиктер

Кім білгір?

Жылдам жауап

Ойлан, тап

Ұйқасын тап.

Жалғасын тап ойыны.

Сонымен бірге ұлттық ойын түрлерін де кезектестіре, сабақ тақырыбына байланысты пайдаланамын. Жаңа материалдарды түсіндіру кезінде «Бәйге», «Көкпар», «Асық» секілді ойындарды ойнатамын [4, 125-145 б.].

Грамматикалық ойындар арқылы сабақтарда оқушылар әртүрлі жағдайды түсінеді, оны шешу жолдарын қарастырады. Жақсы ойынға бала бар ынтасымен беріліп, оны білуге, меңгеруге талпынып, алуан түрлі дағды, мәліметтерді алып, шеберліктерін шыңдайды. Мен өз сабағымда грамматикалық ойын түрлерін жиі пайдаланамын. Сабақта оқушылардың алған білімдерін одан әрі дамыту, тереңдету, олардың ізденімпаздығын арттыру, ой - өрісін кеңейту, шығармашылық қабілетін дамыту, оқуға белсенділігін арттыру мақсатын көздеймін.

Ойынға да басқа оқыту формалары сияқты арнайы психологиялық қағидалар талап етіледі. Басқа да кез – келген іс – әрекеттер сияқты ойын әрекеті де сабақ кезінде ынталандыруды қажет етеді, ең бастысы оқушылар ойынның қажеттілігін сезіну керек. Негізгі рөл оқушының ойынға қатысудағы психологиялық

және интеллектуалдық дайындығымен сипатталады. Ойын кезіндегі көңіл – күй, өзара түсіністік, достық қарым – қатынасты қалыптастыру үшін мұғалім әр ойынға қатысушының мінез – құлқын, темпераментін, жинақылығын, ұстамдылығын және денсаулығын ескеруі керек. Ойынның мазмұны қатысушылар үшін қызықты және ойын соңында нәтижесі анық көрінетіндей маңызды құндылықтарын сезінетіндей болуы тиіс. Әр баланың ойын әрекеті сабақ кезінде алған білімдері мен білік – дағдыларына негізделеді, ол әрекеттер күделікті әсерлі шешімдер қабылдауға, өздерін және қоршаған орта мүмкіндіктерін дұрыс бағалай білуге тәрбиелейді.

Қорыта келгенде, ойын – балалардың негізгі іс - әрекеттерінің бір түрі. Бала өмірі ойынға байланысты. Бала ойынсыз өсіп өркендей алмайды. Бұл – өмірдің заңдылығы. Сондықтан да қазақ тілі сабағында ойын элементтерін пайдаланудың оқушылардың ой белсенділігін арттырудағы маңызы зор.

Ойындар - оқушылардың сабаққа белсенділігін, қызығушылығын арттырады, шығармашылық қабілетін ұштайды

«Ойын ойнамай бала толыққанды дамымайды. Сондықтан болашақ қайраткер, еналдымен, тәрбиені ойын арқылы алады»- деген А. С. Макаренко.

В. А. Сухомлинскийдің сөзімен айтқанда: «Ойынсыз ақыл - ойдың қалыпты дамуы да жоқ және болуы да мүмкін емес. Ойын дүниеге қарай ашылған үлкен жарық терезе іспетті, ол арқылы баланың рухани сезімін, өзін қоршаған дүние туралы ұштастырады. Білімге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты»,- деген екен [5, 12-24 б.].

Олай болса жас бүлдіршіндерді оқытуда

Оқы да біл, ойын - еңбек.

Ойна да күл, ойын - оқу,- деп сөзімді аяқтағым келеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Тілдерді оқыту үрдісінде инновациялық технологияларды қолдану. Алматы 2010.-125 б

2 А.Әбішева «Ойын элементтерін пайдаланудың педагогикалық ерекшеліктері». Алматы, 2012.-25 б.

3 Қазақ тілі (дидактикалық материалдар) Алматы кітап 2010.-247 б.

4 Бастауыш сыныпта оқыту. Алматы, 2010. -125,145 б.

5 Бастауыш мектеп, №3, 2003. – 12, 24 б.

РОЛЬ ИНТЕГРИРОВАННЫХ ЗАНЯТИЙ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

МОЛДАЖАНОВА А. С., БЕЙСЕМБАЕВА К. А.
СОШ № 42 имени Ауэзова, мини центр Балдаурен, г. Павлодар

Требования времени обязывают работников дошкольных организаций искать новые методы обучения и подачи информации. Это обусловлено необходимостью индивидуального подхода к каждому ребенку, который позволяет выявить его интересы, способности, творческие задатки. Одним из способов реализовать это требование является внедрение интегрированных занятий в дошкольных организациях.

Потребность в использовании интегрированного подхода с детьми дошкольного возраста не теряет своей актуальности, и по сей день.

Потребность в этом объясняется целым рядом причин:

- мир, окружающий детей, познается ими в своем многообразии и единстве, а зачастую разделы дошкольной общеобразовательной программы не дают представление о целом явлении, дробя его на разнообразные фрагменты;

- интегрированные занятия развивают потенциал самих воспитанников, побуждают к активному познанию окружающей действительности, развитию мышления, коммуникативных способностей;

- форма проведения интегрированных занятий нестандартна, интересна; снимается утомляемость, перенапряжение воспитанников за счет переключения на разнообразные виды деятельности, повышается познавательный интерес;

- интеграция в современном обществе объясняет необходимость интеграции в образовании (современному обществу необходимы высококлассные специалисты, и начинать подготовку образованных специалистов необходимо с дошкольного возраста, начальной школы);

- за счет усиления межпредметных связей высвобождаются часы, которые можно использовать для развивающей деятельности воспитанников, а также дополнительных занятий практической направленности;

- интеграция дает возможность для самореализации, самовыражения, творчества педагогов [1].

Таким образом, осуществление синтеза как взаимодействия, соединения (интеграции) выступает основным принципом построения содержания и приводит к такому важному

познавательному результату, как формирование целостной естественнонаучной картины мира. Это ведет к появлению качественно нового типа занятий.

Интегрированное занятие – соединяет знания из разных образовательных областей на равноправной основе, дополняя друг друга [2].

Интегрированное занятие – это занятие, которое направлено на раскрытие целостной сущности определенной темы средствами разных видов деятельности, которые объединяются в широком информационном поле занятия через взаимное проникновение и обогащение [3].

Понятие, интегрированное занятие включает в себя приемы, направленные на раскрытие сути определенной темы, посредством приложения к ней нескольких видов деятельности, которые являются взаимопроникающими и взаимодополняющими.

Технология интегрированного занятия в дошкольной организации позволяет выполнить основную задачу дошкольного обучения в принципе – раскрыть тему полно и глубоко, но при этом сделать занятие минимально продолжительным. Это позволяет не перегружать детей и оставлять больше времени для других мероприятий, например, прогулок и подвижных игр. Кроме того, это положительно отражается на мотивации к обучению, поскольку интегрированное занятие, помимо непосредственно подачи нового материала, предусматривает активное включение в него детей посредством элементов игры, которая, как известно, является ведущим видом деятельности дошкольника.

Целью интегрированного занятия является разностороннее, осознанное изучение понятия, предмета или явления с помощью комбинации видов деятельности – творческой, художественной, игровой, доступной детям этого возраста.

К задачам интегрированных занятий для дошкольников относят [1]

- формирование целостного восприятия окружающего мира;
- развитие навыков самостоятельного освоения и применения новой информации;
- приобщение ребенка к искусству, формирование эстетического вкуса;
- развитие творческих способностей.

На интегрированном занятии мы используем различные методы и приемы:

- Сравнительный анализ, сопоставление, поиск, эвристическая деятельность.

- Проблемные вопросы, использование заданий типа «докажи», «объясни», «как ты узнал?» и др.

- Разнообразные речевые дидактические игры для знакомства с культурно-речевыми эталонами, активизации словаря, воспитания чувства уверенности в своих силах.

Структура интегрированных занятий требует особенной четкости, продуманной и логической взаимосвязи материала из разных дисциплин на всех этапах изучения темы. Это достигается при условии компактного, сконцентрированного использования материала программы, использования современных способов организации детей на занятии, интерактивной работы.

Требования к структуре интегрированных занятий [1]:

- Четкость, компетентность, сжатость учебного материала.

- Продуманность и логическая взаимосвязь изучаемого материала разделов программы на каждом занятии.

- Взаимообусловленность, взаимосвязанность материала интегрируемого на занятии.

- Систематичность и доступность изложения материала.

- Необходимость соблюдения временных рамок занятия.

В структуру интегрированного занятия входит: вводная, основная и заключительная части.

1 Вводная часть. Создаётся проблемная ситуация, стимулирующая активность детей к поиску ее решения.

2 Основная часть. Детям даются новые знания, необходимые для решения проблемного вопроса на основе содержания разных разделов программы с опорой на наглядность.

3 Заключительная часть. Детям предлагается любая практическая работа (дидактические игры, рисование и др.) на закрепление полученной информации ранее усвоенной.

Таким образом, наибольший эффект интегрированные занятия дают тогда, когда это не единичные экспериментальные занятия, а построенная по особой программе система. Целесообразно разрабатывать систему интегрированных занятий параллельно с образовательной программой дошкольных организаций.

ЛИТЕРАТУРА

1 Постоева Л. Д., Лукина Г.А. Интегрированные коррекционно-развивающие занятия для детей 4-6 лет. – М. : Книголюб, 2006. – 64 с.

2 Томашевская Л.В., Герц Е.Ю., Андрущенко Е.В. Интегрированные занятия с детьми в период адаптации к детскому саду. – М.: «Детство-Пресс», 2010. – 96 с.

3 Сучаснезаняття в дошкільному закладі за ред. Н.В. Гавриш.– Луганськ: Альма-матер, 2007. – 469 с.

ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ЯЗЫКАМ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ЖУМАШЕВА А. Ш.
д.ф.н., профессор, ПГПУ, г. Павлодар
БОРОДИНА А. С.
студент, ПГПУ, г. Павлодар

Согласно нового Государственного общеобязательного стандарта начального образования, в условиях глобальных перемен образовательная политика Республики Казахстан нацелена на усиление ценностного смысла образования в целом и его вклада в судьбу каждого человека, на повышение качества всех уровней системы образования. Проводимые поиски в сфере образования Казахстана направлены на принятие верных решений для качественной подготовки детей к требованиям жизни в XXI веке. Одним из эффективных средств качественной подготовки детей к новым условиям является владение несколькими языками. Современный казахстанец должен владеть тремя языками – казахским языком как государственным, русским языком как средством межнационального общения, английским языком как средством интеграции в международное пространство,

Согласно новым требованиям базовое содержание начального образования реализуется в рамках трехязычной политики образования. Цель такого обучения заключается в формировании полиязычной личности – гражданина Казахстана, который владеет тремя языками, умеет успешно вести диалог в различных сферах деятельности, ценит культуру своего народа, понимает и уважает культуру других народов.

С учетом сказанного, одним из особенностей обновленного содержания начального образования является интеграция учебных предметов образовательной области «Язык и литература» на основе реализации межпредметных связей. В соответствии с

этим, на современном этапе развития нашего общества возникает необходимость разработки качественно новой системы обучения языкам, обеспечивающей формирование полиязычного образования. Одним из средств, ведущих к осуществлению этой задачи, является реализация интегрированного обучения языкам, в основе которых лежит использование межпредметных связей как эффективного средства обучения и воспитания младших школьников.

В настоящее время в Республике Казахстан активно развивается полиязычное образование. Так, с 2007 года в республике действует проект «Триединство языков», согласно которому проводится ряд мероприятий, в числе которых: внедрено раннее изучение английского языка в дошкольном образовании, 33 школы реализуют обучение на трех языках, около 500 школ перейдут на систему полиязычного образования, начата работа по подготовке англоязычных педагогических кадров в рамках международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашак» и т.д.

Взаимосвязь «русский язык – казахский язык – английский язык», выступая одним из проявлений межпредметных связей в учебном процессе, может рассматриваться в различных аспектах исследования как комплексная психолого-педагогическая проблема, а именно: в лингводидактическом, общепедагогическом, психолингвистическом и социолингвистическом аспектах.

С точки зрения психологии обучения языкам в современной лингводидактике утвердился личностно-деятельностный подход, который может быть определен как психологически-ориентированный. В основе методики преподавания языков, исходя из коммуникативной функции языка и единицы коммуникации – высказывания, лежит использование коммуникативно-деятельностного подхода, который может рассматриваться как лингвистически-ориентированный. Объединение этих двух подходов рассматривается как общедидактическая основа обучения языкам в разных условиях преподавания.

В процессе интегрированного обучения языкам на основе межпредметной координации создаются предпосылки для решения следующих задач:

1. Обучение языкам в составе интегрированного курса помогает формировать у школьников целостную картину мира, в котором языки выполняют специфическую функцию: служат средством познания и общения.

2. Такое обучение в большей мере ориентировано на разностороннее развитие детей, их общее образование и воспитание, что достигается за счет объединения воспитательных, образовательных и развивающих возможностей языковых дисциплин.

3. Содержательный план обучения языкам обогащается за счет расширения круга предметных знаний, используемых в интегрированных курсах, а также за счет развития чувств и эмоций. В результате создается возможность для формирования и развития более широких и разнообразных интересов детей, их склонностей и способностей.

Интегрированное обучение языкам на основе межпредметной интеграции ориентировано на социальный заказ общества, на развитие полиязычного образования. Оно должно соответствовать требованиям целостности и интегративности, реальным возможностям младших школьников, реальному времени усвоения и освоения материала, должно способствовать творческому развитию личности, ее полноценной социальной реализации и самореализации в жизни.

Таким образом, в условиях модернизации казахстанского образования возникает необходимость разработки качественно новой системы обучения языкам, обеспечивающей формирование полиязычия. Одним из средств, ведущих к осуществлению этой задачи, является интегрированное обучение языкам, в основе которого лежит использование межпредметных связей как эффективного средства обучения и воспитания.

ЛИТЕРАТУРА

1 Назарбаев Н.А. Послание народу Казахстана Стратегия «Казахстан –2050»: новый политический курс состоявшегося государства. – Астана, 2012. – 126 с.

2 Назарбаев Н.А. Послание народу Казахстана «Новый Казахстан в новом мире». – Астана, 2007. – С.141

3 Назарбаев Н.А. Выступление на XIX сессии Ассамблеи народа Казахстана «Казахстанский путь: стабильность, единство, модернизация». – Астана, 27 апреля 2012 года.

4 Полиязычное образование в Республике Казахстан: стратегия развития// Материалы Республиканского совещания МОН РК. – Астана, 2012. -252 с.

5 Назарбаев Н. А. Стратегия радикального обновления глобального сообщества и партнерство цивилизаций. – Астана, 2011. – С.187

6 Дьяченко В.К. Коллективный способ обучения /В.К.Дьяченко, В.В.Архипова //Учительская газета. – 1987. – 28 августа, 8 сентября.

7 Шайбакова Д.Д. Функционирование русского языка в Казахстане: вчера, сегодня, завтра. – Алматы, 2005. – 250 с.

8 Щепилова А.В. Коммуникативно-когнитивный подход к обучению французскому языку как второму иностранному. Теоретические основы. – Автореф. дис. на соиск. уч. степ. докт. пед. наук в виде монографии. – М., 2003. – 55с.

9 Жумашева А.Ш. Взаимосвязь в обучении казахскому и русскому языку. – Павлодар: ПГУ им. С.Торайгырова, 2001. – 71 с.

10 Жумашева А. Ш., Жаманбалинова Н.А. Межпредметные связи языковых дисциплин в условиях полиязычного образования / Материалы международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы естественнонаучного знания и образования». – Павлодар: ПГПИ, 2015. – 350 с., С. 270-276.

ҰЛТТЫҚ МЕКТЕПТЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ФОРМАТЫНДА ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН МҰҒАЛІМГЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

МУСАЕВА М. О

аға оқытушы, «Өрлеу» БАҰО АҚФ бойынша ПҚБА институты, Шымкент қ.
МАККАМБАЕВА Г.

№ 110 З. Хусанов атындағы ЖОББМ, Шымкент қ.

Мемлекет басшысы ғылым, білім, мәдениет пен тарихты тұтастай қамтитын “Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру” атты ұлттық рухани жаңғыру бағдарламасында ХХІ ғасырдағы жаңа ұлттың, жаңа қазақтың феноменін анықтап беріп отыр: «Болашақта ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекелік қабілетімен айқындалады. Сондықтан, әрбір қазақстандық, сол арқылы тұтас ұлт ХХІ ғасырға лайықты қасиеттерге ие болуы керек. Мысалы, компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу, мәдени ашықтық сияқты факторлар әркімнің алға басуына сөзсіз қажетті алғышарттардың санатында. Ұлттық салт-дәстүрлеріміз, тіліміз бен музыкамыз, әдебиетіміз, жоралғыларымыз, бір сөзбен айтқанда ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі қалуға тиіс». [1]

Сондықтан да өмірден өз орнын тандай алатын өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кезкелген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білім мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті күзиреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлғаны қалыптастыру қажет. Себебі, көпұлтты мемлекетте өмір сүретін әрбір жеке тұлға интеграция саясаты арқылы тіл, мәдениет, дін және инклюзив азаматтық тендікті құрастыру мен қолдау көрсетуге өз үлесін қосады. [2]

Бұл талап мұғалімдер қауымына да тиісті болып, көптілді тұлғаның қалыптасуы, оқу процессінің айқын ұйымдастырылуы, оқыту мен нәтижені тексеру және жоспарлауды қадағалайтын арнайы технологияларды қолдану барысында туындайды.

Ұлттық мектептерде тілдерді дамыту мен қолдану мақсатында көптілді форматында жұмыс істейтін мұғалімдердің іс тәжірибесі көрсеткендей, олар тілді жақсы меңгеру немесе грамматиканы өте жақсы білуі жеткіліксіз, мұнда екінші тілді меңгеру, оның барлығын екінші тілінде айтып түсіндіруге қабілетті мұғалім болуы керек. Сонымен қатар, ана тілі мен екінші тілді мұғалімдердің ынтымақтастығы қажет.

Алайда заман дамыған сайын тек шәкірттің қабілетіне қарай талаппен қоса мұғалімдердің де әдістемелік әлемін өзгертуде. Сондықтан да көптілді білім беруде мұғалімнің алдына төмендегідей міндеттер қойылады:

- Оқу пәні бойынша материал сай болуы және күрделілік деңгейі ана тіліндегі осы пән бойынша оқушылардың маңызды білім деңгейінен сәл төмен тандалуы тиіс. Бұл ретте мәтіндерді мұқият іріктеу өте маңызды. Олар оқу материалын түсінуі мен меңгеруі үшін тапсырмалардың жеткілікті саны болуы тиіс.

- Мәтінмен жұмысқа арналған тапсырмаларды орындату барысында мазмұнға негізделуі, оқушыларды мәтінді түсіну, мәтіннің басты ойын талқылау мен тексеру процесіне тартуы тиіс.

- Тапсырмалар лингвистикалық формалардың ерекшеліктерін көрсетуі, оларды құру және қолдану біліктерін меңгеруді, тексеру мен бағалаудың өзін-өзі бақылау және өзара бақылау сияқты түрлерін пайдалануын көрсетуі тиіс.

- Тапсырмалар оқушылардың өзіндік, топтық және шығармашылық қызметтерін ынталандыруы, шет тілінде ауызша және жазбаша қарым-қатынас үшін коммуникативтік тапсырмаларды қамтуы тиіс. [5]

Ұлттық мектептерде көптілді білім беру бойынша жұмыс істейтін мұғалімдердің тілдік құзыреттіліктеріне қойылатын талаптарға аудару қажет:

- көптілді білім беру бағдарламалары мұғалімі екі тілде академиялық тілдік құзыреттілікке ие (L1 және L2);
- мұғалімінің билингвизм/көптілділік, полимәдени білім берудің негізгі аспектілері туралы білімі бар;
- мұғалімі бірінші және екінші тілді оқыту және игеру теориясы мен тәжірибесін біледі;
- мұғалімі екінші тілде сауаттылықты дамыту дағдыларын және көптілді құзыреттілікті, сондай-ақ екінші тіл білімін бағалау және көптілді құзыреттілікті бағалау дағдыларын меңгерген.[4]

Көптілді мектеп мұғалімдері білуі тиіс:

- басқалармен бірге жұмыс істеу: мұғалімдер әлеуметтік инклюзия құндылықтары мен әр оқушының тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік әлеуетін дамытуына негізделетін мамандық өкілдері болып табылады. Олар сондай-ақ әріптестерімен кәсіби өсу мақсатында ынтымақтасуы тиіс;
- білім, технологиялар және ақпараттың түрлерімен жұмыс жасау: ақпараттық технологияларды пайдалану мұғалімдерге тиімді оқу ортасын құруға және оны басқаруға, білім алушыларды ақпараттық желілерде бағыттау мен қолдауға, ақпараттың дұрыстығын талдау мен растауға мүмкіндік беруге тиіс. Мұғалімдердің практикалық және теориялық дағдылары оларға өз тәжірибесінде үйрену және оқыту стратегияларының кең спектрін қолдану және білім алушылардың қажеттіліктеріне сәйкес оқыту мүмкіндігін беруі тиіс;
- қоғаммен және қоғамда жұмыс жасау: мұғалімдер оқушыларды дайындауға және олардың өздерінің қоғамдағы рөліне жауапкершілігін тәрбиелеуге өз үлестерін қосады. Мұғалімдер оқушылардың ұтқырлығы мен ынтымақтастығына ықпал етеді, түрлі мәдениеттерді құрметтеу мен түсінуді тәрбиелейді және көтермелейді, білім алушылардың түрлі мәдениеттері арасындағы тепе-теңдікті және жалпы құндылықтарды сүйемелдеуі тиіс. Олар, сондай-ақ, қоғамның әлеуметтік бірлігіне ықпал ететін факторларды түсінуді керек; білім беру сапасын қамтамасыз ету жүйесіне үлестерін қосуға мүмкіндік бере отырып, жергілікті қоғамдастықпен, әріптестермен және білім берудегі мүдделі тұлғалар – ата-аналар, мұғалімдерді дайындайтын оқу орындары, билік өкілдерімен тиімді жұмыс жасай білу.[6]

Барлық жоғарыда көрсетілген аспектілер бойынша мұғалімдерді даярлауды мұғалімдерді базалық кәсіптік оқытуды, мамандыққа кіріспе және үздіксіз кәсіби дамуды қамтитын үздіксіз кәсіптік білім беру жүйесінде қарастыру қажет.

Қазіргі таңда мұғалімдерді даярлау және кәсіби дамытудың тиімді жүйесі бес маңызды компонентті қарастырады:

1) нормативтік-құқықтық базаның болуы: мұғалімдерді дайындау және кәсіби дамыту бойынша әзірленген талаптар мен стандарттар, оның ішінде көптілді білім беру ерекшелігін көрсететін (мысалы, Білім туралы заң, стандарттар / мұғалімдерге қойылатын біліктілік талаптары көптілді білім беруді ескере отырып әзірленген, т. б.);

2) мұғалімдердің кәсіби базалық дайындығын (педагогикалық ЖОО) және мұғалімдердің кәсіби дамуын (біліктілікті арттыру жүйесі БАИ) қамтитын, жалпы білім беру ұйымдары үшін кадрлар даярлаудың тиімді жүйесінің болуы;

3) сапаны қамтамасыз ету жүйесінің болуы, ол педагогикалық дайындық пен кәсіби дамудың нормативтік- құқықтық базаға және білім беру саясатының қажеттіліктеріне сәйкестігін қамтамасыз етеді (мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламалары, мұғалімдерді сертификаттау жүйесі және т. б.);

4) мұғалімдерді үздіксіз қолдау жүйесінің болуы және өзін-өзі ұйымдастыру;

5) мұғалімдерді даярлау және кәсіби дамыту жүйесінің сапасы мен тиімділігі туралы тұрақты кері байланыс және шешім қабылдау үшін ақпаратты қамтамасыз ететін мониторинг, бағалаудың болуы.[3]

Көптілді мектептер үшін мұғалімдерді даярлауды жоспарлау, жаңа мұғалімдерді дайындау және біліктілігін арттыру кезінде олардың көптілді білім беру саласында кәсіби даму үшін уақытты қарастыруға көңіл болу қажет.

Сонымен, XXI ғасыр білім мен ғылымның ғасыры болғандықтан, адам баласы бір саланың ғана маманы болып қалмау керек. Ал көптілділіктің көмегімен бірқатар білім беру мақсаттарын шешуге болады:

-екінші тілді, сондай-ақ пәндік саланы үйрену уәждемесін арттырады.

- оқушылардың коммуникативтік және тілдік құзыреттерін дамытады.

-оқушыларды өздерінің танымдық міндеттерін шешу үшін екінші тілін түрлі пәндік салаларда пайдалануға үйретеді.

-мұғалімдер мен оқушыларды тәуекелшіл, рухани бай, заманауи технологияларды игерген, сауатты, мәдениетті, интелегентті тұлғаны тәрбиелейді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Назарбаев Н.Ә. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру»: 3. Ұлттық бірігейлікті сақтау. Астана, 2017ж.
- 2 Люблянские рекомендации ВКНМ ОБСЕ по интеграции разнообразных обществ, 2012 ж.36.
- 3 Хамитова Г.А. Полиязычное образование: современное состояние и перспективы развития. Павлодар, 2013ж.
- 4 Стоянова А., Глушкова М. Как разработать и внедрить устойчивую программу многоязычного образования: Руководство для разработчиков и менеджеров программ многоязычного образования. Бишкек, 2016. 11-126.
- 5 Настольная книга о языковом погружении. Таллин, 2009.- 238б.
- 6 Пән мен тілді кіріктіріп оқыту (CLIL): тиімділігі мен ерекшелігі:// Мусаева М.О., Керимбекова Р.Ә., Максұт А.А. Шымкент, 2018.-27.346

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАЛДАУ ӘДІСТЕРІН МЕНҒЕРУ НӘТИЖЕЛІ ЖҰМЫС КЕПІЛІ

МҰХТАРҰЛЫ Ғ.

мұғалім, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Қарағанды қ.

Қазақстандағы енгізіліп жатқан жаңартылған білім мазмұны оқушылардың дағдыларын дамытуға бағыттылығы айқын көрінген. Сондықтан қазіргі кезде мұғалімдер мен оқушылардан көптеген күзиреттіліктің болуын талап етеді. Бұл қазіргі кезде өте маңызды мәселе болғандықтан, мұғалімдерден тек педагогикалық күзиреттіліктер мен қатар зерттеушілік қабілеттердің дамуын қажет етеді. Ал мұғалім өзінде сол зерттеушілік қабілеттерді қалыптастырып, оны дамыту қажет.

Зерттеушілік іскерлік – әрбір педогогикалық құбылысқа ғылыми тұрғыдан қарауды, ғылыми болжам жасауды, жобалау және эксперимент жүргізуді жоспарлауды, сонымен қатар мұғалім озат тәжірибені де өзінің тәжірибесінде жинақтауды, оларға

шығармашылық негізінде талдау жасауды және мектеп өміріне ендіруді қамтиды.[1, 41-б.]

Ендігі зерттеушілік іскерлік қалыптасқан мұғалімде оқушылардың білімі мен дағдыларын дамытуға көптеген мүмкіндіктер бар. Сол мүмкіндіктердің ішінде оқушылардың кішігірім зерттеулер жүргізуге, зерттеу нәтижелерін көрсетуге және зерттеулердің қорытындысын жасауға жағдай жасалған. Ал қандай да бір зерттеу жасау немесе бір нәтижелі жұмысты көрсетуде оқушылардың талдау әдістерін меңгерулері аса маңызды. Қазіргі таңда, талдау әдістерін тек зерттеулерде ғана емес, жалпы сабақ барысында оқушыларға қажет дағдылардың бірі болуда. Талдау әдістерін тиімді қолдану үшін оқушылардың сыни тұрғыдан ойлануды мұғалімдер ұтымды үйлестіре алуы қажет.

Бұл өз кезегінде сыни ойлау жайлы мәселені жеке қарастыруды қажет етеді. Ал алғашқы болып «Сыни ойлау» түсінігіне анықтама берген белгілі ғалым Дайана Халперн – ол ойлаған нәтижеге жету үшін танымдық техникаларды пайдалану арқылы шығармашылықпен әрі қарай бағыттап ойлану – деген пікір білдіреді. Соған сәйкес Д.Халперн сыни тұрғыдан ойлауда интеллектуалды қабілеттерді анықтап, келесілерге тоқтайды:

- анализ жасау, қорытынды шығару; - гипотеза тудыру, қалыптастыру және оны өңдеу;
- бұрынғы білімді жаңарту;
- белсенді ойлау;
- білімнің маңыздылығына көңіл бөлу;
- салыстыру – салғастыру – карама-қарсылық туындату;
- шынайы өмірде қолдану;
- аргумент және фактілерге сүйену;
- бақылау және бағалау
- өз ойын креативті идеялармен толықтыру;
- басқалардың пікірлерін талдай алу;
- әр пікірге сыни көзқарас таныту;

Біріншіден, сыни ойлау ол өзіндік жеке ойлау. Сабақта әркім басқаларға ұқсамайтын өзіндік пікірлерін, идеясын, ұстанымын, бағалауын, мінез ерекшеліктерін басқалардан тәуелсіз құрады. Яғни, өз бетінше ойлап, өз бастарымен жұмыс жасап, ең қиын деген мәселені өзі шеше алуы үшін оқушыларға жеткілікті түрде бостандық берілуі керек.

Екіншіден, ақпарат сыни тұрғыдан ойлаудың соңы емес, жіберілетін пункті болып табылады. Білім адамның сыни ойлауы

мүмкін болмайтын дәлелдемелерді тудырады. Терең ойлау үшін фактілер мен идеялар, мәтіндер мен теориялар, мәліметтер мен тұжырымдамалар секілді көптеген «шикізаттарды» өңдеу керек болады. Тек сыни тұрғыдан ойлаудың арқасында ғана дәстүрлі таным процесі жекелік сипат алып, саналы, үздіксіз, әрі өнімді бола бастайды. [2, 147-148 бб.]

Сонымен қоса, көптеген әдебиеттерде сыни тұрғыдан ойлауды түсіндіруде Дэвид Клустердің төмендегідей сипаттамалары негізге алынады:

1. Өз бетінше ойлау алу, яғни ойлау үрдісінде жекелік сипаттың болуы маңызды. Біз үшін ешкім сыни тұрғыдан ойлай алмайды. Біз тек өзіміз үшін ғана сыни тұрғыдан ойлана аламыз.

2. Кез келген ақпарат сыни тұрғысынан ойлаудың соңғы емес бастапқы сатысы. Себебі ақпарат болмаса ойлауға да негіз жоқ.

3. Сыни тұрғыдан ойлау сұрақтар қоюдан, проблемаларды анықтаудан басталады. Осындай мәселелерді шешу барысында оқушы шыныменен терең ойлана бастайды.

4. Сыни тұрғыдан ойлау үнемі әлеуметтік сипатта болады. Кез келген ой басқалармен бөліскенде шыңдала түседі. Сондықтан бұл технологияны қолдану барысында оқушылардың өзара пікір алмасуына мүмкіндік жасалуы керек. [3, 153 - б.]

Сыни тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясының көптеген стратегиялық тәсілдері бар және олар жылдан жылға көбею үстінде: «INSERT (interaktiv notig system for reading and thinking)», «Синквейн», «Кластер», «Сенесіз бе?», «Зигзаг», «Рефлексиялық сұрақтарға жауап», «Сұхбат», «Эссе», «Джигсо (Jigsaw – пазл)», «Аралас мәтіндер», «Берілген мәтін бойынша сұрақтар құрастырып өзара тексеру», «Мұғалімнің жасырын қателері», «Жарнама», «Тақта алдындағы топтық жауап», «Тарау бойынша блиц-турнир», «Ассоциация», «Болжау», «Балықшылар сайысы», т.с.с. көптеген стратегиялары педогогикалық тәжірибеде жиі қолданылады. Тек әр мұғалім осы стратегияларды әр ситуация да ұтымды пайдалана алуы оның жеке құзырында.

Енді осы сыни ойлауды дамытуда мұғалімнің көптеген стратегияларды сабағына енгізуде сабақты жоспарлау кезінде ойластыруы қажет. Сондықтан сабақты өткізбес бұрын, сабақтың нәтижеле болуы, оның оқушылардың оқу мақсаттарына жетуіне, білімдері мен дағдыларының қалыптасуына әсері жоспарлау маңызды орын алады. Сонымен бірге сабақты жоспарлау тек бір

сабақты емес, бірнеше сабақтың сериясын жоспарлау оқушылардың терең және жан-жақты білім алуына мүмкіндік туғызады.

Жоспарлау - қойылған мақсаттарға жету үшін ресурстарды тиімді пайдалану, келешекте міндеттер мен әрекеттерді анықтаумен байланысты. Жоспар қаншалықты тиімді, жан-жақты ойластырылған болса, табысқа жету мүмкіндігі арта түсетіні анық. Жоспарлау барысында оқытушы мен білім алушының іс-әрекеттері, оның жүйелі алгоритмі, қажетті ресурстар, кездесетін кедергілерді жүзеге асыруда әдіс, стратегияларды қолдану, сондай-ақ, уақыттың мақсатқа жетуге қаншалықты жеткіліктілігі ескерілуі шарт.

Жоспарлау - оқытушы қызметіндегі аса маңызды жұмыс бағытының бірі. Жоспар жасаудың алдында оқытушы оқытудың үш бағытын: эмоциялық; әлеуметтік және когнитивті салаларын басшылыққа алғаны жөн. Бұл болашақта білім алушының өз бетімен таңдау жасауына, оқыту мен оқуда өзгерістерге алып келуіне, оқытушылар білім алушылардың қажеттіліктерін және топтағы іс-әрекеттерін қалай жоспарлау керектігіне бағыттайды. [4, 184 - б.]

Сондықтан мұғалімнің сабақты жоспарлауда, сабақ барысында жоғарыда аталған мәселелерді ескере отырып, мұғалім қалай және қандай оқу тапсырмаларын қолданатынын ойда ұстаулары қажет. Сабақ барысында оқу тапсырмаларының тиімділігі, тапсырмалардың оқушылардың білімдері мен дағдыларын дамытулары тиіс деген мәселе туындайды. Ал ол өз кезегінде оқу тапсырмалары деген не? сұрағына алып келеді.

«Оқу тапсырмалары» ұғымынан оқушының жеке нақты маңызды мәселелерін шешуге бағытталған, белгілі бір қызметтің азды-көпті әдеттегі нақты жағдайды суреттеуін түсіну керек. Оқу тапсырма мазмұны мәдени тәжірибеге бағытталған және шығармашылық түрде жаңа тәжірибені меңгеруге мүмкіндік беретін оқушылардың нақты тобының қызығушылықтары мен қажеттіліктерімен анықталады. Тапсырмалардың әр түрлі сипаты оқушыларға тек қана білімді қолдану ғана емес, берілген ақпаратты бағалау, гипотезаны болжау, қорытынды жасау, өзінің көзқарасын айту, шешімінің әр түрлі нұсқаларын қыну, тапсырманы шешу үшін бар білімді пайдалану маңызды жағдай болып табылады. [5, 443-б.]

Жоғарыда аталған мәселелердің барлығы мұғалімдер жақсы жұмысының нәтижесіне бағытталған. Осы мәселелердің ішінде оқушылардың талдау әдістерін қолдана алуы мен олардың қолдану барысында қандай нәтижелерге қол жеткізе алатындығына зерттеу

жүргізілді. Зерттеу жүргізу үшін екі әдіс қолданылды. Ол үшін бақылау және сауалнама таңдалды. Бұл зерттеуді жасауда белгілі бір топ оқушылары бақыланып, кейін сауалнама алынды. Өйткені сауалнама арқылы үлкен аудиторияны қамтуға болатындығы, бақылау нәтижелерін бекітуге қолданылды.

Педагогикалық бақылау - зерттеудің қарапайым, тиімді әрі бәрінің қолынан келетін әдіс болып табылады. Мұндай әдісті іске асырғанда зерттеу объектісіне бақылаудың нәтижелері нақты мәліметтермен толығыады.[6, 45-б.]

Ал сауалнама бұл зерттеу нәтижесін қорытындылауға және оны бағалауға өз көмегін тигізді. Зерттеу барысында оқушылардың көпшілігі талдау әдістерін білетіндігі және оларды қолдана алатындығы көрінді. Тек сол талдау әдістерінің барлығын емес, тек бірнеше әдісті тиімді қолданатындығы көрінді. Себебі ол әдістердің бірнеше пәндерде қатарынан қолдануы, олармен жұмыстардың жүйелігі өзінің септігін тигізген. Сол әдістердің ішінде SWOT –талдау, ПТМС (ПОПС) формула, PEST талдау, «5 R» әдістерін атауға болады. Оқушылардың көпшілігі SWOT –талдау әдісін білетіндігі және жақсы қолдана алатындығы байқалды.

SWOT –талдау әдісін саяси ғылымдарда осы уақытқа дейін А.А Нұрмағамбетов пен Е.Қ. Алдияров сынды т.б ғалымдар қолданды. Әдісті қолдану барысында мәселенің жағымды және жағымсыз жақтарына сараптама беріледі, оның мүмкіндіктері бағаланып, орын алатын қатерлері туралы айтылады. SWOT –талдау күрделі үдеріс. SWOT – талдау баламаларды салыстырудың жиі қолданылатын әдістерінің бірі, ағылшынның 4 сөзінен құралған. Strengths (мықты жақтары), Weakntsses (Әлсіз жақтары), Opporunities (мүмкіндіктер), Threats (қауіп).[7,49-б.]

Жоғары аталған талдау әдістерінің барлығын менде өз сабақтарымда қолданылады. Сол талдау әдістерін тақырыпқа, оқу мақсатына және күтілетін нәтижеге сәйкестігін ескере отырып, қолдану керек. Сонымен бірге талдау әдістерді қолдану кезінде оқушылардың жас ерекшеліктерін, олардың білім үлгерімін және талдау әдістерін басқада пәндерде қаншалықты қолданатындығын ескеру керектігін ескеру керек. Себебі талдау әдістері қолдану тек талдау әдістері сабақта қолданылды деп емес, керісінше сол талдау әдістері сабақтың сапасына қаншалықты әсері болатының ескеруде маңызды. Бұл зерттеу жұмысы барысында өзінің өзектілігін дәлелдеді. Өйткені оқушылар тек талдау әдістерін біліп, оның олардың білімдеріне әсерін түсінбеген болса, онда оқушылардың

үлгерімі төмендейді. Сондықтан сабақтарда талдау әдістерін қолданудың жүйелігі қалыптасуы, оның қолдану сапасын өлшейтін құралдардың болуы мұғалімнің оқушылардың білім сапасының артуына себептігін тигізеді.

Жалпы зерттеу нәтижесінде оқушылардың білетін талдау әдістерін әрі қарай дамытуға және жаңа талдау әдістерін меңгеруге мұғалімдердің сабақта басты бағыттарының бірі болуы тиіс. Себебі оқушылардың тек бір талдау әдіс жақсы біліп, ал қалғандарын білгенмен оны жақсы қолдана алмауы оқушыларға белгілі бір кедергілер келтіреді. Себебі оқушылардың неғұрлым көп талдау әдістерді білген болса және оларды тиімді қолдана алулары мұғалімнің зерттеу жұмыстарын оқушылармен бірлесе жасауы, сабақтың сапасына әсері орасан болады.

Сабақта қолданылатын барлық стратегиялар логикалық тұрғыда өзара байланысты бірі сызыққа тізіліп, бірін-бірі толықтыратындай болғанда ғана өз нәтижесін береді. Сонымен бірге оқушылардың талдау әдістерін қолдана алуы олардың жұмыстарының сапасына әсері жоғары болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Жубандықова А.М. Білім сапасы мұғалім ізденісінде // Абай атындағы ҚазҰПУ-н, ХАБАРШЫ «Педагогика ғылымдары» сериясы. - №2(54). – 2017. 41-б.

2 Куребаева Г.А, Слямбекова Н.А. Оқушылардың сын тұрғысынан ойлау технологиясын қалыптастыру // Абай атындағы ҚазҰПУ-н, ХАБАРШЫ «Педагогика ғылымдары» сериясы. - №3(55). – 2017. 147-148 бб.

3 Иманбаева С.Т, Берікханова А.Е. Мектептің оқу үдерісінде оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту технологиясын пайдаланудың өзектілігі // Абай атындағы ҚазҰПУ-н, ХАБАРШЫ «Педагогика ғылымдары» сериясы. - №1(57). – 2018. 153 - б.

4 Набуова Р.А, Сайлауова Н.С, Жубандықова А.М. Жоғары нәтижеге жетудің шарты – сабақты тиімді жоспарлау // Абай атындағы ҚазҰПУ-н, ХАБАРШЫ «Педагогика ғылымдары» сериясы. - №1(57). – 2018. 184 - б.

5 Дәулетқұлова А.Ә. Оқу тапсырмаларын бағалаудың нәтижесі ретінде құрастырудың ерекшеліктері // V халықаралық түркі әлемі зерттеулері симпозиумы.-11-13 қазан.-2018. III том. - 443-б.

6 Сәдуақасқызы К, Тапаева А, Бәйімбетова Г.Т, Төрбек Б.Ж. Педагогикадағы ғылыми зерттеу әдістері және педагогикалық зерттеудегі логика // Педагогика. «Молодой ученый» - №20.- 2014. 45-б.

7 Бабаганди Ә.Ц, Сабихан Ә.Г, Таубаева Т.Ш, Қонырбаева С.С. Инновация жағдайындағы педагогикалық өлшемдер // V халықаралық түркі әлемі зерттеулері симпозиумы.-11-13 қазан.-2018. III том. 49-б.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ ОБЩЕНИЯ У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА

МҰРАТБАЙ Б. Қ.

магистрант, ПГУ имени С. Торайғырова, г. Павлодар

ПФЕЙФЕР Н. Э.

д.п.н., профессор, ПГУ имени С. Торайғырова, г. Павлодар

В ходе социально-коммуникативного развития ребенок усваивает нормы общения с окружающими людьми, приобщается к традициям и культуре общества, учится правильно вести себя в определенных ситуациях.

Современное общество требует уверенных в себе личностей, способных совершенствоваться и развиваться. Если посмотреть на проблему глобально, то наши дети должны быть воспитаны так, чтобы страна нравственно и духовно развивалась.

Ответственность за воспитание в ребенке вышеуказанных качеств возлагается на семью и образовательные учреждения. Личностные качества человека закладываются в первые годы жизни. И насколько позитивными будут результаты, зависит от родителей, воспитателей и учителей [1. с.82].

Самый первый наглядный опыт общения дети приобретают в семье. Ребенок учится понимать, как можно и нельзя поступать.

При этом процесс является неосознанным не только для малыша, но и для взрослых членов семьи. Семья попросту реализует свое ежедневное общение с ребенком, таким образом, показывая ему пример. Общаюсь с членами своей семьи, ребенок становится похожим на них в манере общения, жестах, мимике, поведении.

Существует две модели поведения в семье:

1) Если родители общаются между собой с уважением, добротой, то это позитивно скажется в будущем на мировосприятии ребенка. Замечательно, когда родители и другие члены семьи

заботятся друг о друге, ласково разговаривают, помогают, имеют общие интересы. Недостаточно одного физического ухода за малышом. От родителей требуется также эмоциональное участие в жизни малыша – ласковое общение, поддержка, добрая игра, доверие.

2) К сожалению, в некоторых семьях царит агрессивная или неискренняя атмосфера. Слишком сдержанный эмоциональный стиль общения также негативно влияет на дальнейшую положительную адаптацию ребенка. Плохо, когда родители разговаривают с ребенком в сухом или резком тоне, кричат на него, ругают за оплошности, постоянно одергивают, относятся безразлично к его успехам. Часто родители заменяют живое общение дорогими игрушками, компьютером, подарками. Такой подход также несет негативные последствия[2. с. 93].

В первом случае вырастает благополучно социализированный ребенок. Он редко становится виновником конфликта. А если вдруг и попадает в конфликтные ситуации, то с легкостью находит решение. Кроме доброжелательного общения с окружающими, ребенок способен справляться со своими внутренними переживаниями.

Во втором случае вырастает личность, не способная к налаживанию контакта с другими людьми. Ребенок начинает проявлять агрессию, настороженно относиться к другим детям, учится врать и хитрить. Это доставляет ему массу психологических переживаний, с которыми он не умеет справляться.

Знание правил и норм при общении.

Пока ребенок не посещает дошкольное учреждение, затруднения в манере общения могут не казаться существенными. Но когда ребенок начинает ходить в детский сад, обнаруживаются трудности. Конфликты со сверстниками могут решаться с применением силы, нехороших слов.

Желательно, чтобы до момента посещения детского сада родители привили ребенку знание правил общения и поведения. Воспитатели в саду также ведут активную работу с детьми[1. с. 117].

С самого детства нужно приучать ребенка к общепринятым правилам общения:

- Использовать слова вежливости, когда это необходимо. Слова вежливости: спасибо, пожалуйста, извини. Употреблять их нужно не только при общении со взрослыми, но и при общении со сверстниками.

- Здороваться со знакомыми при встрече и прощаться. Контакт глаз, улыбка, вежливое приветствие – обязательная часть этикета. Без слов приветствия и прощания невозможно построить вежливые взаимоотношения. Научите ребенка этим основам.

- Не трогать чужие вещи. Если ребенок хочет взять чужую игрушку, он должен спросить разрешения у хозяина. Также приучите ребенка спокойно воспринимать отказ.

- Не жадничать. Приучайте ребенка делиться игрушками, сладостями, если он играет (кушает) в коллективе. При этом нужно сделать так, чтобы ребенок делился не в ущерб себе.

- Не говорить о людях плохо в их присутствии. Дети должны понимать, что некрасиво высмеивать физические недостатки других людей, а также унижать своих сверстников.

Игра – основное средство формирования у ребенка представлений о жизни и взаимоотношениях.

Детям с раннего возраста следует научиться различать чувства людей на примерах героев игры.

К примеру, игра «Как Маша делает?»

Задаете ребенку вопрос и сами даете ответ мимикой. Ребенок научится различать эмоции и чувства. Вопросы:

- 1) Как Маша плачет?
- 2) Как Маша смеется?
- 3) Как Маша сердится?
- 4) Как Маша улыбается?

Игры с детьми раннего возраста должны быть направлены на:

- 1) Развитие доброжелательности к людям.
- 2) Негатив по отношению к жадности и злу.
- 3) Элементарное представление о понятиях «хорошо» и «плохо».

Игра «Подари улыбку»

Для данной игры необходимо минимум два участника.

Попросите ребенка подарить своему союзнику самую дорогую и добрую улыбку. Таким образом дети делятся улыбками и положительно относятся друг к другу.

Игра «У птички болит крылышко»

Один ребенок воображает себя птичкой с раненым крылом, остальные пытаются птичку утешить, сказать ей добрые слова.

Игра «Вежливые слова»

Дети становятся в круг. Каждый бросает другому мяч. Перед броском ребенок должен сказать любое вежливое слово (спасибо, добрый день, извини, пожалуйста, до свиданья).

Игры-ситуации

Предложите ребенку разрешить самостоятельно выдуманную ситуацию:

- Две девочки поссорились – попробуй помирить их.
- Ты пришел в новый детский сад – познакомься со всеми.
- Ты нашел котенка – пожалей его.
- У тебя дома друзья – познакомь их со своими родителями, покажи свой дом

Освоение коммуникативных навыков – путь к полноценной жизни, полной ярких впечатлений и событий. Любящие родители хотят видеть своего ребенка счастливым и успешным. Помогите ему адаптироваться в обществе. Чем раньше вы начнете прививать ребенку социально-коммуникативные навыки, тем легче ему будет находить общий язык с окружающими[4. с. 107].

Существуют также некоторые приёмы для развития мелкой моторики, которые многие специалисты применяют на практике. Несложным, но весьма эффективным методом развития моторики рук является массаж.

Предлагаем описание массажа рук по методике О. Приходько:

1) Поглаживание внутренней и наружной поверхностей рук до локтя по направлению «от периферии к центру» – 6-8 раз, отдельно на каждой руке. Сгибание и разгибание взрослым всех пальцев руки ребенка одновременно (за исключением большого пальца) – от 2 до 4 раз на каждой руке отдельно. Спиралевидные движения пальцем по раскрытой ладони ребенка от ее середины до основания пальцев с переходом на движение по внутренней стороне большого пальца – 2-4 раза по каждой ладони («рисует», «мотаем клубочек»).

2) Точечные нажатия большим и указательным пальцами на середину каждой фаланги каждого пальца ребенка по направлению от его кончика к основанию в двух плоскостях: тыльно-ладонной и межпальцевой – все пальцы кисти массируются по очереди 1-2 раза.

3) Отведение и приведение большого пальца ребенка в трех направлениях: вперед - назад, в бок – в сторону, по кругу. Ласковое поглаживание взрослым каждой ручки ребенка по направлению «от периферии к центру» – 5-6 раз.

Занятия с конструкторами очень благотворно влияют на развитие рук ребенка. Желательно приобрести для малыша несколько разных видов конструкторов (чтобы принцип соединения деталей был различным). При этом необходимо помнить, что сложнее работать с мелкими деталями.

4) Используется разнообразные виды мозаик – с шестигранными пластинками, круглые, квадратные. Поначалу лучше использовать мозаики с выпуклыми деталями, затем плоские. Также можно подобрать наборы, различающиеся по размеру деталей. Предлагаем малышу вставлять детали мозаики сначала в любое отверстие («куда попадет»), затем показываю, как можно выложить из мозаики дорожки и столбики. Более сложным заданием считается выполнение изображений – цветы, травка, солнышко, зверушки и др [3. с. 232]..

5) Нанизывание бусин на шнурок. Подбираются крупные бусины с большими отверстиями и шнурок, малыша необходимо научить нанизывать бусины на шнурок. Учите брать бусины двумя пальцами или щепотью (в зависимости от размера), другой рукой держать шнурок и продевать его в отверстие бусины. Помимо бусин можно использовать шарики, крупные пуговицы, а вместо шнура – толстую нитку или веревочку (с иголкой), проволоку. В настоящее время в продаже есть разнообразные игрушки, в основу действий с которыми положен принцип нанизывания.

6) Шнуровка – это продевание шнурка, проволоки или толстой нити в отверстия. Основа для шнуровки может быть выполнена из разных материалов – ткани, поролона, картона, фанеры, в которых сделаны отверстия-дырочки. Кроме этого, основа для шнуровки может быть не плоской, а объемной : большие пуговицы (размером около 10 см); яблоки с дырочками, в которые «проползает червячок»; ботинок, который надо зашнуровать.

7) Игры с использованием прищепок. Необходимо сначала показать малышу, как следует нажимать на концы прищепки одновременно двумя пальцами. Если прикреплять прищепки к желтому картонному кругу, то получится солнышко с лучами, а если изготовить силуэт ежа, то прищепки станут иголками ёжика. Помните, что научиться отстегивать прищепки легче, чем пристегивать. Можно организовать игру в стирку и при помощи прищепок прикрепить к натянутой веревке кукольную одежду.

8) Выкладывание фигур из палочек. Предложите ребенку выложить из счетных палочек или спичек простые фигурки – квадрат, прямоугольник, треугольник, домик, грибок, елочку, лесенку и др. Задания и инструкции к ним могут быть разными по сложности: поэтапный показ каждого действия, выполнение фигуры по готовому образцу, выполнение по памяти. Кроме палочек, можно выкладывать фигуры из шнурков или цепочки.

Также можно предложить для выполнения простую аппликацию из плоских деревянных или картонных фигурок.

Таким образом, использование различных форм и методов работы с детьми для развития коммуникативных навыков и правильное взаимодействие с родителями, способствует:

- закреплению нервных связей;
- закреплению понимания речи и двигательной реакции;
- закреплению положительных взаимоотношений;
- адаптации детей к условиям;
- снятию телесных зажимов;
- эмоциональной разрядке.

ЛИТЕРАТУРА

1 Борисенко М. Г., Лукина Н.А. Наши пальчики играют (Развитие мелкой моторики) – СПб, 2005.

2 Савина Л. П. Пальчиковая гимнастика для развития речи дошкольников. Пособие для родителей и педагогов. Программа обучения в детском саду – М., 2005.

3 Е. Янушко «Помогите малышу заговорить. Развитие речи детей 1,5 – 3 лет./Елена Янушко. – Москва: Теревинф, 2007. - 232с.

4 Цвынтарный В. В. Играем пальчиками и развиваем речь – СПб, 1997

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ С ПОМОЩЬЮ ВЫПОЛНЕНИЯ ЗАДАНИЙ РАЗВИВАЮЩЕГО ХАРАКТЕРА НА УРОКАХ АНАТОМИИ И ФИЗИОЛОГИИ

НАЗАРЕНКО Л. Н.

преподаватель, Павлодарский медицинский высший колледж, г.Павлодар

Развивающее обучение – это организация учебной деятельности студентов, направленной на формирование познавательной самостоятельности, развитие и формирование способностей, идейных и нравственных убеждений, активной жизненной позиции. Развивающее обучение предполагает различные виды деятельности и методы обучения, направленные на обогащение творческого воображения, мышления, памяти, речи. Технология развивающего

обучения учит самооценке, критике, поиску нескольких путей решения вопросов [1 с. 50].

Суть развивающего обучения состоит в том, что обучающийся не только усваивает конкретные знания, умения и навыки, но овладевает способами действий. Учебные действия студентов являются в процессе развивающего обучения первичными. Знания носят вторичный характер.

Развивающее обучение базируется на принципах:

Принцип ведущей роли теоретических знаний.

Студенты в процессе работы ведут наблюдения за материалом. преподаватель направляет их внимание и ведет к раскрытию существенных связей и зависимостей в самом материале. Обучающиеся подводятся к уяснению определённых закономерностей, делают выводы.

Принцип осознания процесса учения.

Принцип сознательности связан с пониманием сообщаемых знаний, он направлен на объект познания. Принцип осознания процесса учения обращён как бы внутрь, на осознание самим студентом протекания у него процесса познания; что он до этого знал, а что нового ещё ему открылось в изучаемом предмете.

Принцип прохождения материала более быстрыми темпами.

Более быстрое продвижение вперед идет одновременно с возвращением к пройденному. Изучение нового переслаивается повторением ранее изученного, что повышает качество учебного процесса.

Принцип ведущей роли теоретических знаний.

Студенты в процессе упражнений ведут наблюдения за материалом, преподаватель направляет их внимание и ведет к раскрытию существенных связей и зависимостей в самом материале. Обучающиеся подводятся к уяснению определённых закономерностей, делают выводы.

Принцип осознания процесса учения. Принцип осознания процесса учения обращён как бы внутрь, на осознание самим учеником протекания у него процесса познания; что он до этого знал, а что нового ещё ему открылось в изучаемом предмете.

Принцип прохождения материала более быстрыми темпами.

Изучение нового переслаивается повторением ранее изученного. Повторение ведется так, что ранее изученное выступает в иной связи с прохождением нового и сопровождается открытием в нём неизученных сторон и новых граней. Такое повторение

направлено не просто на закрепление знаний, но на их более глубокое понимание.

Принцип работы над развитием всех студентов, как сильных, так и слабых

Процесс развития идёт скачкообразно. Поэтому слабые и сильные ученики должны учиться вместе. [2 с.160]

Главное в работе над развитием – учитывать, что результаты этой работы могут сказываться не сразу.

Согласно методике развивающего обучения преподаватель только создает необходимые предпосылки для учебно-поисковой деятельности, осуществить которую могут сами обучающиеся. Отношения между студентами и преподавателем носят характер делового сотрудничества. Отношения между студентами должны складываться в форме диалога. что способствует поисковости учебного процесса.

Для активизации мыслительной деятельности, для самостоятельного поиска ответа помогают конструкции-подсказки, например:

почему...;

какова причина...;

в чем суть явления...;

что изменилось бы, если...;

чем отличается...

Развивающее обучение предполагает на уроках принципы обучения: научность, доступность, наглядность, самостоятельность. Для успешного выхода на результат используются разные активные методы.

Развивающее обучение предполагает способность обучающихся самостоятельности в определении темы урока.

Преподаватель предлагает флипчарт «Машина-организм» и обращается к студентам со словами: давайте сравним наш организм с машиной, где каждое колесо символизирует обмен веществ. С какими видами обмена веществ Вам хотелось познакомиться подробнее? Попробуйте определить тему урока самостоятельно.

На уроках анатомии преподаватель совместно со студентами разрешают проблемные ситуации. Например:

Ситуация 1. При инсульте человек потерял способность говорить, хотя понимал все ему сказанное и мог писать. В какую область коры у него было кровоизлияние? Какой общий вывод можно сделать из этого факта?

Ситуация 2. Объясните, почему человек может жить без желчного пузыря, с одним легким, с одной почкой, с половиной печени, но он умрет, если удалить маленькую железу – гипофиз, который весит всего 0,5 г?

Ситуация 3. Студенты нередко утверждают, что по артериям течет артериальная (обогащенная кислородом), а по венам – венозная (обогащенная углекислым газом) кровь. Почему это не совсем точно и как правильно ответить на этот вопрос?

Игра «Теремок» позволяет тренировать аналитическое мышление, умение выделять общие признаки путем сравнения. В ходе игры один из студентов играет роль кровеносного сосуда и предлагает тем студентам, которые дадут общую характеристику ФЭК (эритроцитам, лейкоцитам и тромбоцитам) поселиться в теремке- кровеносном сосуде. После заполнения теремка-сосуда ФЭК задается проблемный вопрос: что произойдет с организмом при чрезмерном количестве и недостатке ФЭК в крови?

Игра «Маша-растеряша» позволяет студентам систематизировать свои знания. Преподаватель обращается к студентам с просьбой: «Я шла к вам на урок и вдруг скелет человека упал. Помогите мне верно собрать кости скелета человека». Студенты «собирают» скелет, указывая его суставы и давая им характеристику.

Задание «Назойливый игрок» дает возможность прочного усвоения знаний и развития долговременной памяти. Например: читается текст о сердце, затем в командах предлагается письменно составить вопросы к тексту. Затем преподаватель оценивает количество вопросов к тексту и поочередно определяет отвечающих.

Задание «Миниатюра» позволяет провести ассоциативные связи между внутренними органами и посторонними предметами. Например студентам предлагаются : курага, груша. виноград, плоды каштана. Установите ассоциацию между продуктами и внутренними органами, указав их топографию и значение. Курага-эритроциты, груша- желчный пузырь, виноград - ацинус легких, плоды каштана- простата.

Задание «Необычный доклад» дает возможность у студентов развивать способность к анализу, устанавливая причинно-следственные связи. В командах дается письменно текст по органам чувств: слуха, зрения, обоняния, осязания. Каждая команда в виде рисунков и схем изображает свою сенсорную систему, а затем предлагает своим соседним командам угадать данную сенсорную систему и дать ей характеристику.

Задание «В гостях у сказки»-это прием для систематизации, обобщения полученных знаний, для выделения существенных

признаков изучаемого явления, создание краткой характеристики понятия или процесса, сравнения его с другими сходными понятиями. Например: студентам предлагается разыграть сценку фагоцитоза с участием лейкоцита и микроорганизма. Укажите, с каким простейшим можно сравнить лейкоцит и почему?

Задание «Морфологический ящик» используется для создания информационной копилки и ее анализа. В командах предлагаются иллюстрации с органами дыхания. Необходимо их расположить последовательно, указав на воздухоносную функцию и функцию газообмена.

Задание «Качество доказательства» развивает у студентов критическое мышление и способствует формированию профессиональных компетенций. Например, докажите почему при артериальном кровотечении кровь из раны бьет фонтаном? Например: почему легочные артерии несут венозную кровь, а называются артериями и наоборот легочные вены несут артериальную кровь, а называются венами?

Задание «Составить причинную карту» позволяет понять сущность и механизмы физиологических процессов. Например: следует указать причины всасывания питательных веществ в тонком кишечнике. Предполагаемый ответ: наличие полостного и пристеночного пищеварения. Наличие в слизистой кишечных ворсинок, наличия в ворсинках кровеносных и лимфатических сосудов, наличие либеркюновых желез, продуцирующих кишечный сок, наличие в кишечной ворсинке однослойного цилиндрического эпителия.

Задание «Ромашка Блума» способствует совершенствованию навыков критического мышления, предполагает развитие мышления высокого порядка. Преподаватель предлагает «Ромашку Блума», где на обратной стороне отмечаются шесть типов вопрос разного уровня. [3 с.56]

Например: по разделу «Сердечно-сосудистая система» простой вопрос: где расположено сердце? что обеспечивает малый круг кровообращения организму? Когда начинается систола желудочков? Как отделены между собой предсердия и желудочки сердца?

уточняющий вопрос: уточните понятия о систоле и диастоле.

практический вопрос: где можно увидеть в жизни методику регистрации электрических явлений в сердце? Как решить данную задачу? Систолическое АД у человека составляет 120 мм. рт. ст. , диастолическое 90 мм. рт. ст. Чему будет равно пульсовое давление?

интерпретирующий вопрос: почему предсердия и желудочки сердца сокращаются поочередно?

оценочный вопрос: дайте оценку такому явлению, как проводящая система сердца.

творческий вопрос: если бы произошло не заращение овального отверстия и баталового протока, какие бы были последствия для организма?

Задание «Сам себе режиссер» необходимо для развития памяти (запоминания, сохранения, воспроизведения, узнавания). Студентам предлагается составить рассказ по опорным словам, по изученной теме. Например: предлагаются слова по теме «Нервная система»: рефлекс, нейрон, ганглий, белое и серое вещество, базальные ядра, ствол мозга, задний мозг.

Задание «Лови ошибку» активизирует деятельность студентов, дает возможность самостоятельно найти ошибку в тексте. Например: «дирижером» желез внутренней секреции является эпифиз (правильный ответ гипофиз). Аварийный гормон адреналин вырабатывается в коре надпочечников (правильный ответ: в мозговом слое надпочечников).

Задание «Анатомическое лото» вырабатывает навыки самостоятельной работы в команде, развивает дух здорового соперничества. Студентам выдаются конверты с фрагментами этапов большого, малого и коронарного кругов кровообращения. Необходимо на время собрать комплект кругов кровообращения.

Задание «Найди соответствие» помогает студентам закрепить учебный материал. Например: преподаватель предполагает флипчарт, в котором необходимо расшифровать функции углеводного обмена.

Функции углеводного обмена:

1 Энергетическая	А-накопление в виде крахмала, гликогена
2 Запасующая	Б-входит в состав клеточной мембраны
3 Пластическая	В-при окислении 1 г. углеводов выделяется

4.1 ккал энергии

Задание «Почини цепочку» помогает обучающимся понять сущность физиологических процессов в организме. Преподаватель предлагает флипчарт на интерактивной доске на определение и восстановления «цепочки предложения»

1 В печени из глюкозы синтезируется....(гликоген) и процесс называется.....(гликогенез)

2 Гликоген распадается до.....(глюкозы) и уровень сахара в крови.....(повышается). Процесс называется.....(гликогенолиз)

3 Образование углеводов из ПВК, молочной кислоты, продуктов распада жиров и белков называется.....(глюконеогенез)

4 Способность печени превращать гликоген в сахар и наоборот называется.....(гомеостатический механизм)

5 Процесс распада углеводов до ПВК и молочной кислоты называется.....(гликолиз)

6 Временное повышение уровня сахара в крови называется.....(алиментарная или пищевая гипергликемия)

7 Резкое снижение уровня сахара в крови происходит при недостатке гормона.....(инсулина) и может привести к.....(гипогликемической) коме

8 Резкое повышение уровня сахара в крови может привести к.....(гипергликемической) коме

Задание «Древо предсказаний» дает возможность студентам получить подробную информацию о сущности физиологического процесса(объекта) путем самостоятельного добывания знаний.

Предлагает студентам путем жеребьевки определиться с заданием и на опорных сигнальных листах заполнить «ветви древа», давая полную характеристику определенному витамину (А, D, E, K, B1, B2, B6, PP, B3, C, P, фолиевая кислота).

Рисунок 1

Задание «Ты божество, ты совершенство...» основано на постановке проблемного вопроса при изучении нового материала. Преподаватель зачитывает слова Антуан де Сент-Эзюпери:

Ты не имеешь вкуса, ни цвета, ни запаха

Тебя невозможно описать- тобой наслаждаешься не ведая, что ты такое.

Ты не просто необходима для жизни, ты и есть сама жизнь. (ответ предполагаемый вода)

Методика развивающего обучения учитывает:

1. обучение, воспитание, развитие — едины, словно слиты в один процесс.

2. индивидуальный, личностно-ориентированный подход..

3. при ответах учеников допускаются любые их ошибки.

4. обучающийся должен уметь добывать знания и преодолевать трудности, встречающиеся на этом пути, самостоятельно.

Преимущества развивающего обучения в том, что:

привлекаются все обучающиеся к процессу познания, обсуждения происходит обмен знаниями, собственными идеями не допускается доминирования одного выступающего проводится рефлексия собственного опыта [4 с. 69].

Развитие- это тот уровень самостоятельности в деятельности и поведении, где обучающийся находится в зоне ближайшего развития, то есть на достаточно высокой ступени трудности. [2 с.166].

ЛИТЕРАТУРА

1 Журнал «Методист» М, № 6 2018 г. Статья Гриненко Г. Н. «Многообразие технологий обучения в педагогическом процессе»

2 С.В. Кульневич, Т.П. Лакоценина «Современный урок», издательство «Учитель», Ростов на Дону, 2006.

3 Журнал «Педагогический альманах» №4. 2017, г. Павлодар. Статья Рафальской М.В. «Формирование эффективной среды обучения ученика в зоне ближайшего развития»

4 Журнал «Методист организации образования» №12, 2017, г. Алматы. Статья Поназдырь Е. К. «Интерактивные формы и методы развития методической службы»

О ЛОГИЧЕСКИХ УПРАЖНЕНИЯХ ПО МАТЕМАТИКЕ ДЛЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

НАЗАРОВА О. И.

учитель, Иртышская СОШ №4, с. Иртышск, Павлодарская область

Мысль о том, что в школе необходимо вести работу по формированию и развитию логического мышления, начиная с младших классов, в психолого-педагогических науках общепризнана. Логические упражнения представляют собой одно из средств, с помощью которого происходит формирование у детей правильного мышления. Когда мы говорим о логическом мышлении, то имеем в виду мышление, по содержанию находящееся в полном соответствии с объективной реальностью.

Логические упражнения позволяют на доступном учащимся математическом материале, в опоре на жизненный опыт строить правильные суждения без предварительного теоретического освоения самих законов и правил логики. Правильность суждения учащихся обеспечивается тем, что на страже её находится учитель, который является руководителем и организатором занятий. Под его руководством, путём упражнений школьники практически знакомятся с применением законов и правил логики, с применением логических приёмов. На уроках в процессе выполнения логических упражнений дети учатся сравнивать математические объекты, устанавливать связи между родовыми и видовыми понятиями, выполнять простейшие виды анализа и синтеза.

Анализ – это логический приём, состоящий в мысленном расчленении математического объекта на составные элементы, каждый из которых затем может исследоваться в отдельности как часть расчленённого целого, чтобы выделение в ходе анализа элементы соединить с помощью другого логического приёма – синтеза – в целое, обогащённое новыми знаниями. Проводя анализ, школьники в математических объектах выделяют существенные признаки. Как отмечает Л. Н. Ланда: «Эти признаки должны удовлетворять определённым психологическим и дидактическим требованиям».

Психологические и дидактические требования:

«возможность их операционного выявления, то есть выявления посредством некоторых – причём достаточно элементарных - операций»

их «известность» для обучающихся, которая зависит от опыта учащихся, уровня их развития и предварительной подготовки.

«их однозначность». При этом однозначными признаками вы считаете те, которые легко различимы, точно выделяются.

«требование предельно возможной лёгкости их выявления, удобства оперирования ими».

Сравнение – это логический приём, с помощью которого устанавливается сходство и различие предметов, явлений объективного мира. В процессе познания объектов сравнению придавал большое значение К.Д. Ушинский. Он писал: «в дидактике сравнение должно быть основным приёмом. Если вы хотите, чтобы какой-нибудь предмет внешней природы был понят ясно, то отличайте его от самых сходных с ним предметов и находите в нём сходство с самыми отдалёнными от него предметами: тогда только вы уясните себе все существенные признаки предмета, а это значит понять предмет».

При обучении приём сравнения всегда используется для какой-то познавательной цели. Исходя из целей сравнения, могут выделяться соответствующие сходные и отличительные признаки, которые делятся на виды:

принадлежащие самим предметам: форма, цвет, масса, величина, вкус, строение, материал, запах;

функциональные признаки объектов, среди которых выделяются:

назначение, положение в пространстве (справа, слева, дальше, ближе и т.д.)

состояние объекта (летит, стоит, лежит и т.д.)

количественные признаки (больше, меньше, равно, три, пять и т.д.)

временные признаки (ранний, поздний, вечерний, вчерашний, весенний, осенний, поздний, сегодняшний)

Каждый объект имеет бесчисленное множество признаков. Для практических и познавательных целей достаточно из всего огромного множества признаков объекта мысленно выделить только некоторые, существенные. Это такие признаки, которые являются совершенно необходимым, а все выделенные вместе окажутся достаточными для того, чтобы по ним можно было отличить данный объект от всех остальных, познать его с какой-то точки зрения.

Взаимосвязь между видовыми и родовыми понятиями отображает в сознании объективно существующую взаимосвязь рода и вида в природе и обществе.

Родовое понятие – это понятие, которое выражает существенные признаки целого класса объектов, являющегося родом каких-либо видов. Родовое понятие включает определённые видовые понятия. Одно и то же понятие может быть как видовым, так и родовым одновременно в зависимости от того, по отношению к какому понятию оно рассматривается. Например, понятие «четырёхугольник» является родовым по отношению ко всем «прямоугольникам» и в то же время – видовым понятием по отношению к понятию «многоугольник».

Математика как наука представляет собой систему понятий, находящихся друг с другом в определённых связях и отношениях. Каждое понятие – это знание наиболее общих и в то же время существенных признаков объекта, а также связей и отношений между ними.

В математике большое значение придаётся усвоению школьниками отношений равенства и неравенства, отношений порядка и их свойств. Логические упражнения, связанные с простейшими умозаключениями из суждений с этими отношениями, позволяют детям глубже освоить сами отношения и их свойства.

Чаще всего предлагаемые нами логические упражнения не требуют вычислений, а лишь заставляют учащихся выполнять правильные суждения и приводить не трудные доказательства. Эти упражнения носят занимательный характер, поэтому они содействуют возникновению интереса у детей к процессу мыслительной деятельности. А это является одной из главных задач учебно-воспитательного процесса в школе.

Вследствие того, что логические упражнения представляют собой упражнения в мыслительной деятельности, а мышление младших школьников в основном конкретное, образное, то необходимо в процессе занятий применять наглядность.

В зависимости от особенностей упражнений в качестве наглядности применяются чертежи, рисунки, условия задач и т.д. При выполнении детьми логических упражнений отсутствие необходимой наглядности служит основным тормозом к осознанному мыслительным действиям.

Народные загадки всегда служили и служат увлекательным материалом для размышления. В загадках обычно указываются определённые признаки предмета, по которым отгадывают и сам предмет. Загадки – это своеобразные логические задачи на выявление предмета по некоторым его признакам. Признаки

могут быть разными. Они характеризуют как качественную, так и количественную сторону предмета. Выделение количественной стороны предмета (абстрагирование), а также нахождение предмета по количественным признакам – полезные и интересные логико-математические упражнения.

Логические упражнения надо подбирать так, чтобы они вызывали интерес у младших школьников, ибо возбудить интерес детей к математике – это главная цель, к которой мы стремимся в связи с задачей повышения уровня процесса обучения математике.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Л.Н. Ланда, Алгоритмизация в обучении, Москва «Просвещение» 1966
- 2 К.Д. Ушинский. Собр. соч., в 11 т. Т. 7. Москва.,1948, с. 332.
- 3 В.П. Труднев «Внеклассная работа по математике в начальной школе». Москва «Просвещение» 1975 г.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС

НАСРИДДИНОВА О. Ф.
мұғалім, З. Хусанов атындағы № 110 ЖОББМ, Шымкент қ.

Біздің еліміздегі білім беруді дамытудың қазіргі заманғы оқытудың дәстүрлі түрімен инновациялық әдістерге ауысатын өтпелі кезең деп сипаттауға болады. Бүгінгі қоғам талабына сай білімді де, саналы да, тәрбиелі азаматтарды тәрбиелеу білім беру жүйесінің басты мақсаты болып табылады. Сол үшін мектептерде, сонің ішінде білім негізі қаланатын бастауыш сыныптарда оқу мен тәрбие сапасын арттыру қашанда назардан шыққан емес. Осыған орай, әр пәнді, соның ішінде қазақ тілін оқытудың ғылыми дәрежесі неғұрлым жоғары болуын, ғылым негіздерінің берік игерілуін, тәрбие жұмыстарының жақсарылуын қамтамасыз ету бағытында әр алуан шаралар жүргізіледі.

Қазіргі кездегі білім беру ғылымының, мәдениетінің, ғылыми техникалық прогрестің даму деңгейіне сай болуы қажет. Білімнің мазмұны ғылымдардың өзара байланысы, өндіріс пен қоғамдық дамудың жанару барысында тікелей ықпал жасайды. Осыған байланысты қазіргі күрделі қайта жаңғыру кезінде мектептегі

оқыту процесінде пәнаралық байланыс ерекше педагогикалық маңызды мәнге ие болуда. Оқу пәндерінде қарастырылатын табиғат, қоғам, адамдардың өзара әрекеті жөніндегі негіздер оларда білім беру мазмұнының біртұтас жүйесінде біріктіреді. Осы арада пәнаралық байланыстың дүниеге көзқарас қызметі өте маңызды және шешуші рөл атқарады.

Пәнаралық байланыс-түрлі оқу пәндерінің арасындағы өзара байланысын айқындау шарты және білім беру мен оқыту талаптарының бірі. Пәнаралық байланыстың қажеттілігі дүниенің бірлігін бейнелейтін ғылыми білімдер мен сенімдер жүйесін қалыптастыру міндеттерінен туындайды. Мектепте қазақ тілі пәнін оқыту барысында пәнаралық байланысты үнемі ескеріп отыру қажет. Пәнаралық байланыс білім, билік және дағдарысының тұтас жүйесінің дұрыс қалыптасуына ықпал етеді, оқушылардың әр түрлі пәндерден алған білімін орынды қолдана білуіне көмектеседі.

Оқылатын пәндердің басты мақсаты оқушының жеке тұлғасын қалыптастыру, оларды қоршаған ортаның әсемдігін өнер түрлері арқылы түсіне білуге тәрбиелеу. Қазақ тілі пәнін басқа пәндермен тығыз байланыста өткізу үшін қазақ тілі пәнінің мұғалімі пәнаралық байланысты жүзеге асыру мүмкіндігі мол тақырыптарды алдын-ала анықтап алу қажет.

Тәрбие бала дүниеге келген сәттен басталады деген сөздің жаны бар. Мектепте пәнаралық байланыстың педагогика ғылымында қалыптасқан идеаларының өзіндік даму тарихында Батыс Еуропадағы педагогикалық идеялар мен тұжырымдардың бастауында атақты педагогтар Я. А. Коменский, Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, И. Ф. Гербарт пәнаралық байланысты педагогика ғылымының күрделі мәселелеріне жатқызды. Олар жас буынға, келешек ұрпаққа білім беруде табиғат құбылыстарының өзара байланысты жөніндегі көзқарастарын, дүниетанымын дұрыс қалыптастыру керек екендігіне баса назар аударған.

Мектеп оқушыларының дүниетанымын қалыптастырудың басты құралы іс-әрекет болып табылады. Қазақтың көрнекті қоғам қайраткері, бастауыш мектепті дамытуға зор үлес қосқан ғалым А. Байтұрсынов адам кішкентай кезінен бастап-ақ өзін қоршаған ортаның неден тұратынын танып-біліп, оқып-үйренуі керек екеніне көп назар аударды. Балалардағы дүниетанымының қалыптасуы қоршаған ортасын танудан басталатынын айта келе, соны танып білуде ақыл ой мен білім қажетін анықтап көрсетеді.

А. Байтұрсынов-ұлттық рух, халықтық дәстүр, ата-баба тағлымы, ұрпақтар сабақтастығы мәселелерін қамтыған, мектеп жасындағы балалардың дүниетанымын қалыптастырудың нақты жолдарын көрсетіп кеткен ойшыл ғалым. Әсіресе, ана тілі арқылы ұлттық өркендеу, дамудың маңыздылығын дүниетанымдық, мәдени-әлеуметтік тұрғыда түсіндіру кезінде туған ананың ақ сүтіне, туған халқының кәусарына, өз ұлтының өмір салтына қанбаған адамның қадірсіз болатындығын анық көрсетіп жазған.

Пәнаралық байланыстың маңызына мыналар жатады:

-оқу пәндері арасындағы өзара байланыстың дамуына жағдай туғызады.

-ғылыми дүниетанымның қалыптасуы білім мазмұнының барлық құрамды бөліктерінің байланысын талап етеді;

-Пәнаралық байланыс жан-жақты тәрбие беру жүйесінің барлық салаларын кешенді түрде жүзеге асыруға ықпал жасайды;

-пәнаралық байланыс педагогикалық әрекеттің ғылыми негізде тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Қазақ тілі сабақтарында пәнаралық байланысты жүзеге асыру үшін әдебиет, математика, дүниетану, тарих т.б пәндермен байланыстырып өтуге болады.

Оқыту, білім беру, байланыстырып сөйлеуді дамыту-педагогикалық тұрғыдан зерделегенімізде екі жақты процесс. Бірінші, баланың саналы түрде дамуы, соның ішінде тілінің дамуы. жеткіншектің ауызша және жазбаша сөйлеуінің дамуына мектептегі мұғалім ғана әсер етіп қоймайды, сонымен бірге қоршаған орта, отбасы, ішкі және сыртқы мотивтер тағы басқа да объективтік, субъективтік жағдайлар ықпалын тигізеді. Екінші, мұғалім мен тәрбиешінің білімді игертудегі, адамгершілік пен имандылықты дамытудағы мақсатты қызметі, педагогикалық шеберлігі жатады. Бұл қызмет неден тұрады дегенде: сабақ формаларын дұрыс тандай білуден; ұйымдастыру қабілеттілігі мен білім беруде әдіс-тәсілдері орынды пайдалана білуден тұрады.

Өлі ауызша және жазбаша сөйлеу дағдылары қалыптасқан оқушылардың байланыстырып сөйлеуін дамыту жұмысында мұғалімнің атқаратын міндеті орасан зор. Ал оған педагогикалық жағдай туғызу оқушылардың сөйлеу дағдыларының дұрыс қалыптасу процесіне әсер ететін көрнекі құралдары пайдалану сияқты мәселелерден келіп шығады. Сондықтан, ең алдымен, әдіскерлер нені үйретеміз, не үшін оқытамыз, қалай оқытамыз деген заңды мәселелерді анықтаудан бастайды. Қазақ тілі сабағын әдебиетпен

байланыстыру үшін шығарма жұмысын жаздыруға болады. Оқушыға шығарма жазуға дағдыландыруға басты мақсат-өз ой-пікірін жүйелі түрде жоспарлы түрде бере білуге, монологтік тілін дамыту. Оқушылардың тілін дамыту, сөз қолдану дағдыларын қалыптастыру осы кезеңдердің әрқайсысында белгілі бір тақырыптың оқытылуына сүйене отырып, соның барысында жүргізіледі.

Мұнда біз мына сияқты негізгі мәселелерді үйретуді, яғни белгілі бір тақырыпты оқыта отырып, баланың сөздік қорын дамыту; сөздерді үйрете отырып, жаңа сөздер жасайтын формаларды меңгерт барысында оларды байланыстырып сөйлем құрауға, сөз тіркесіне; сондай-ақ ойларын ауызша, жазбаша сауатты жүйелі, дұрыс жеткізуге, сөйлей білуге үйретуді күнделікті өтілетін сауат ашу, грамматика, оқу сабақтарымен байланыста біртұтас жүргізіліп отырса, тіл дамыту жұмысы да біршама жүйелі өткізіледі деуге болады. Яғни, тіл дамыту осы негізгі үш бағытта қатар жүреді, өйткені сөздік жұмысы сөйлем құрау үшін де, байланыстырып сөйлеу үшін де негіз болады, ол әңгіме айтуға дайындық жасау сөз бен сөйлемсіз іске асуы мүмкін емес.

Шығарманың тақырыбы, ең алдымен тақырыптың ішкі мағынасы мен оны қалай ашу ерекшелігін түсінбейінше шығарма жазуға кірісуден нәтиже шықпайтыны жөнінде жоғарғы сыныптарда шығарма жаздыру әдістемесін көп жыл зерттеген Е.Дайрабаев былай дейді: «Тақырып –талқыланатын мәселенің қысқаша атауы. Сырттай осылай көрінгенмен, оның ішкі мағынасы тереңде жатыр. Өйткені тақырып шығармада жан-жақты айқындалып, ашылуға тиісті пікірлер негізінде белгіленеді».

Өнер саласына байланысты шығарма жаздыру көрнекілік принципі жүзеге асырып, баланың көру түйсігіне ойлана әсер ету арқылы тілін дамытуда, эстетикалық талғамын арттырады.

Осы бағыттарды әрбір сабақта өтілетін тақырыптарға орай, жеке-жеке де, бір-бірімен байланыстыра да жүргізіп, мұғалімнің жұмыс жоспарының бір бөлігіне айналдыру-тіл дамыту жұмысының дұрыс іске асуының кепілі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Маманов Ы., Әлімжанов Д «Қазақ тілін оқыту методикасы» А., 1965ж.

2 Сарыбаев Ш.»Қазақ тілі методикасының кейбір мәселелері»А., 1959ж.

3 Бейсенова А. «Пәнаралық байланыс негізінде оқу үрдісін ұйымдастыру» А., 1995ж.

4 Ұйықбаев И. «Қазақ тілі методикасының очеректері» А., 1962ж.

5 Рахметова С. «Бастауыш сынып оқушыларының тілін ұстарту» А., 1999ж.

С. ТОРАЙҒЫРОВ АТЫНДАҒЫ ПМУ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ДИАГНОСТИКАСЫ

НУРГАЛИЕВА М. Е.

докторант, С. Торайғыров атындағы ПМУ, Павлодар қ.

Мемлекеттік стандарт аясында жоғары кәсіби білім жана деңгейге өтті, оның шеңберінде оқу үдерісінің моделі өзгерді. Жаңа білім беру стандартына сәйкес оқу жоспарларының мазмұны айтарлықтай өзгеріске ұшырады, олардың бірі студенттердің өздік жұмыстарының үлесін арттыру болды, ол енді жалпы уақыт бюджетінің 60 % - ын құрайды. Мемлекеттік білім беру стандартында студенттердің құзыреттілігін дамыту, түлектерді қоғамдағы өзгермелі жағдайға тез бейімделуге дайындау, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті адам болу, өздік білім алу және тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру дағдыларын қалыптастыру, студенттердің іс-әрекет пен уақытты тиімді өздік ұйымдастыру тәжірибесін меңгеруінің педагогикалық стратегияларын анықтау маңызды міндеттер болып табылады.

Бүгінгі таңда кез келген серпінді дамып келе жатқан салада өз жұмысын тиімді ұйымдастыра білуі, өз уақытын тиімді жұмсай білуі тиіс. Қазіргі қоғамда адам өз өміріне саналы көзқарасынсыз, оны саналы түрде жобалаусыз, өмірде стратегиясыз табысты бола алмайды. Зерттеуде біз студенттерге тән жеке уақытты ұйымдастыру саласындағы ерекше мәселелерді тұжырымдауға тырыстық.

Студент, университеттен тыс жерде болып, өз өмірін жобалау білімі мен дағдысын иеленбейді, жас адам кіретін қоршаған әлемге бейімделе алмайды. Оның көбінесе белгісіздік пен шатастық жағдайы, жалпы өмір жолын және жеке кәсіп таңдау үшін психологиялық дайындығының қалыптаспауы бар. Қалыптасуы жеке тайм-менеджмент жүйесінің маңызды элементтерінің бірі болып табылатын жеке болашақтың жобалары жоқ. Жеке уақытты ұйымдастыру әдістерін меңгермеген студент тек толыққанды

маман және еңбек нарығының қатысушысы бола қана алмайды – ол толыққанды оқи алмайды. Инфантильді және ағыс бойымен жүзетін емес, мақсатты және ойлайтын тұлғалар аман қалады.

Осыған байланысты студенттердің өз іс-әрекеті мен уақытын өздік ұйымдастыруға дайындық деңгейін өлшеу қажеттілігі туындады.

Бұл диагностикалау 2017-2019 жылдар аралығында С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің студенттері арасында жүргізілді. Диагностика үшін сауалнама қолданылды.

Сауалнамалық сұрау үшін келесі міндеттер ерекшеленді:

- студенттердің уақытын пайдалану тиімділігіне қатысты субъективті бағалауын анықтау;

- студенттердің жеке және оқу уақытын басқару дағдыларын анықтау;

- уақытқа қатысты студенттердің субъективті бағасын құндылық ретінде анықтау;

- уақытты қабылдауға қатысты студенттердің субъективті бағасын анықтау;

- өз алдына мақсат қоя алатынына қатысты субъективті бағалауды анықтау.

Сауалнама әр түрлі тақырыптағы, бірақ уақыттың өзін-өзі ұйымдастыруға қатысты бес тесттен тұрды, атап айтқанда: «Сіз ұйымдасқан адамсыз ба?», «Жұмыс (оқу) уақытын тиімді жоспарлау», «Мақсатты адамсыз ба?», «Сіз өз уақыттыңызды басқарасыз ба?», «Сіз уақытты бағалай аласыз ба?» [1]. Респонденттер ретінде С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің барлық мамандықтарының студенттері қатысты. Респонденттер саны 162 адамды құрады.

Осы сауалнаманың жалпы нәтижелері келесідей болды (нәтижелердің орташа балы бойынша):

- студенттердің іс-әрекеттерінде ұйымшылдық тұрақсыз, бұл өзін-өзі ұйымдастырудың нақты жүйесінің болмауының белгісі болып табылады;

- студенттер уақытты жоспарлау дағдысы жоқ, табу бойымен әрекет етеді;

- студенттер өз алдына қандай да бір мақсат қоя алмайды, не болмаса олардың қойылымы анық емес, бұл оларға қол жеткізу барысында түсініксіз болады;

- студенттер өз уақытын тиімсіз пайдаланады, бұл өз іс-әрекетінің орташа нәтижелеріне қол жеткізуге әкеледі;

- студенттер уақытты құндылық ретінде қабылдамайды, сондықтан оны тиімді пайдаланбайды, босқа жұмсайды, бұл оның жетіспеушілігіне әкеледі;

- студенттер істерде жүйелі емес, өз уақытын дұрыс ұйымдастырмауға әкеледі;

- студенттердің өз істерін жоспарлау тәжірибесі жоқ, бұл берілген жоспардан ауытқуға әкеледі.

Содан кейін диагностика үшін эксперимент жүргізілді. Эксперимент жүргізу келесі міндеттерді шешуді қамтиды:

1) студенттердің өздік жұмысын орындау кезінде студенттердің өзін-өзі ұйымдастыру деңгейін анықтау;

2) өздік жұмысты ұйымдастырудың табыстылығына теріс әсер ететін факторларды анықтау; 3) студенттердің уақытын, уақытын құндылық ретінде пайдалану тиімділігіне, уақытты қабылдауға қатысты субъективті бағалауын анықтау. Бұл ретте мақсаты білім беру үрдісі кезінде студенттердің өздік жұмысын табысты ұйымдастыру шарттарын талдауда тұрды.

Эксперимент әдістердің кешенін, зерттеудің мақсаты, міндеттері мен гипотезасын қамтиды (студенттердің өздік жұмысын ұйымдастыру бойынша уақыт бюджеті мәселелері бойынша студенттер арасында сауалнама жүргізу, тестілеу және сұрау салу, осы ұйымдастыру кезіндегі қиындықтарды анықтау және өздік жұмысты орындау кезіндегі мәселелерді жою бойынша шешімдер ұсыну) және екі кезеңде өткізілді.

Бірінші кезең студенттердің уақытын өзін-өзі ұйымдастыру жағдайын анықтау мақсатында әр жылдары оқитын студенттерге сауалнама жүргізу болды. Сауалнама нәтижелерін қорытындылау студенттердің өздік жұмысын ұйымдастыру үрдісінің негізгі бағыттарын анықтауға мүмкіндік берді: ЖОО-да өздік жұмыс істеуге арналған уақыттың объективті бюджетін анықтау, студенттердің өздік жұмыс істеуді табысты ұйымдастыру үшін осы уақыттың жеткіліктілігін субъективті бағалауын талдау және студенттердің оқу жылдары бойынша өздік дайындалу барысында жеке қиындықтарының динамикасын талдау. Бұл нәтижелерде студенттердің өздік жұмысының сапасын жақсартудың сыртқы-ұйымдастырушылық және педагогикалық құралдарын анықтау және студенттердің оқу уақытын бірінші курстан төртінші

курсқа дейінгі жоспарлаудағы жалпы ұйымдастыру іскерлігінің динамикасын анықтау негізделді.

ЖОО-да объективті түрде жұмыс істейтін өздік жұмысқа бюджетті уақытын анықтау үшін біз келесі нормативтік құжаттарды пайдаландық: жоғары білім берудің мемлекеттік білім беру стандарты және дайындық бағыттары бойынша оқу жоспарлары. Жоғары білім берудің мемлекеттік стандартында оқу аптасының ұзақтығы жалпы білім беретін, базалық, профилді пәндер мен тандау компоненттерін игеру бойынша аудиториялық және аудиториядан тыс (өздік) оқу жұмысының барлық түрлерін қоса алғанда, 54 академиялық сағаттан артық емес есеппен белгіленген.

Бұл ретте күндізгі оқу бөлімінде пәндерді меңгеру кезінде аптасына аудиториялық оқу сабақтарының максималды көлемі 36 академиялық сағатты құрайды. С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің қазіргі оқу жоспарларын талдау әр түрлі курстарда аудиториялық сабақтардың үлесі оқу уақыты бюджетінің 60 % - дан аспайтынын көрсетеді.

Соған сәйкес уақыттың қалған бюджеті аудиториядан тыс және практикалық сабақтарға, студенттердің өздік жұмысына бөлінеді.

Эксперименттің екінші кезеңінде біз өздік жұмысты орындау үшін уақыт көлемінің жеткіліктілігін субъективті бағалауды қарастырдық. Зерттеуге С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің барлық мамандықтарының 150 студенті қатысты, оның ішінде – төртінші курстың 10 студенті, 29 – үшінші, 54 – екінші және 57 – бірінші курс студенті.

Студенттердің кең таралған қиындықтарының таралуын талдау уақыт жетіспеушілігінің сыртқы-ұйымдастырушылық себептері мыналар болып табылатындығын көрсетеді: оқу жылындағы пәндердің үлкен көлемі, пәндер бойынша бақылау-тексеру сабақтарының үлкен көлемі, оқытушылардың өздік жұмысының нашар ұйымдастырылуы, өздік жұмысты орындаудан басқа қызмет түрлеріне үзілуі, оқу кестесін қанағаттанарлықсыз құрастыру, өздік жұмысқа тапсырмалардың үлкен көлемі.

Уақыт жетіспеушілігінің жеке-ұйымдастырушылық себептерінің арасында келесілерді атап өтуге болады: өздік жұмыс істеу тапсырмаларын орындауда еңбекқорлықтың және ынтаның жеткіліксіздігі, өз уақытын ұйымдастыра алмау, мектеп дайындығының нашар болуы, өздік жұмыс істеуге ынталандырудың жоктығы, басқа да қызмет түрлерін басымдықпен орындау.

Сонымен қатар, Ф. Зимбардоның (ZPTI) уақытша болашағы бойынша сауалнама жүргізілді, ол студенттердің уақытқа қарым-қатынасын анықтауға мүмкіндік береді. Осы сауалнамаға сәйкес уақытты бес шкалаға бөлуге болады: теріс өткен, гедонистік қазіргі, болашақ, жағымды өткен, фаталистік қазіргі [2]. Осы сауалнамаға С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің барлық мамандықтарының 147 студенті қатысты. Осы сауалнаманың нәтижелері бірінші курс студенттерінің «жағымды өткен», «болашақ» және «гедонистік қазіргі» факторлары тендестірілген екенін көрсетті. Бұл көрсеткіш өмірде үйлесімділіктің болуын және өз әлеуетін іске асыруды көрсетеді, бұл жаңа биіктерге жетуге, өткеннің дәстүрлерін құрметтеуге және қазіргі оқиғалардан энергия алуға көмектеседі. Бірақ, өкінішке орай, бұл баланс келесі оқыту курстарына күрт бұзылады, онда «жағымды өткен» факторы басым болады. Бұл нәтижелер студенттер өткен өмірмен көп сүріп жатқандығын, қазіргі уақытын бағала алмай және болашақта мақсат қоймайтынын айтады.

Алайда қарама-қайшы нәтижелер «ПМУ студенттерінің уақытына типтік қарым-қатынас сипаттамалары» сауалнамасын жүргізу кезінде алынды, оның барысында студенттерге (N=109) олардың уақытқа қатынасын сипаттау ұсынылды. Негізгі әдістемелік тәсіл ретінде ассоциативті эксперимент қолданылды [3].

Нәтижелері бойынша сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі «уақыт – қазіргі адамның маңызды құндылығы» (80 %) деп есептейтіні анықталды, алайда «уақыт – көп жақты ұғым» (49 %), «уақыт әрдайым жетіспейді» (39 %), «уақытты жоспарлау мүмкін емес» (31 %) деген қарама-қайшы пікірлер жеткілікті жоғары көрсеткіштерге ие болды. Бұл жауаптар студенттер уақытына деген белгісіз қарым-қатынасты, олардың уақыт кеңістігіндегі қатандығын тағы да растайды. Бұл туралы «менің уақытым тым белгісіз» (50%) деген пікірге оң жауаптардың жоғары пайызы айтады.

Осылайша, мемлекеттік стандартта айтылған міндеттерді табысты орындау үшін студенттерді оқыту үшін инновациялық тәсіл қажет. Осындай тәсілдердің бірі ақпараттық білім беру технологияларын енгізу болып табылады, олар тек аудиториялық жұмысты ғана емес, сонымен қатар пәндер бойынша өздік жұмыстың үлкен көлемін орындауға көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Нурғалиева М. Е. Студенттердің өздік жұмысын ұйымдастыру (әдістемелік ұсыныстар) / Павлодар, «Кереку» баспасы. 2019 ж, 103 бет

2 Зимбардо Ф. Парадокс времени. Новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / – Спб : Речь, 2010. – С. 60-68.

3 Нестик Т. А. Отношение к времени в малых группах и организациях / – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2011. – 296 с.

АКТИВИЗАЦИЯ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКЕ ЛИТЕРАТУРЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

НУРКИНА Е. С.

учитель, Специализированная школа «Зерде»
для одарённых детей, г. Екибастуз

Одной из главных целей сегодня на уроке литературы является активизация мыслительной деятельности учащихся. Особое внимание необходимо уделить развитию дивергентного мышления. Согласно Дж. Гилфорду, дивергентное мышление характеризует четыре основных качества: быстрота, гибкость, оригинальность и точность [1].

Под быстротой мышления в данном случае необходимо понимать способность высказывать максимальное количество идей. Гибкость – это способность высказывать широкое многообразие идей. Способность порождать новые нестандартные идеи называются оригинальностью, она также может проявляться в ответах, не совпадающих с общепринятыми. Точность, или иначе говоря, законченность – это способность совершенствовать или придавать законченный вид продукту.

Важное звено в общей системе заданий занимает постановка проблемных вопросов. Так, на уроке литературы по обобщению романа Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание» был поставлен проблемный вопрос: «Родион Раскольников: деградированная или одаренная личность?». Используя ресурсы Интернета, ребята объяснили значение трудных слов, придумали предложения с ними, сделали записи в тетрадях. Ученики уже познакомились с биографией и романом Ф. М. Достоевского.

И учитель еще обращает внимание на то, что это прежде всего социально-психологический роман.

Затем ученики, разделившись на группы по интересам – юристы-правоведы, ученые, психологи, историки, исследователи – занялись исследованием, каждый в своей области. Поиск и отбор материала – все это способствовало самостоятельному решению проблемы. Каждая группа во главе со спикером доказывала свою позицию. Единого мнения не было, так как юристы, историки признали Раскольникова виновным в преступлении, а психологи и ученые – одаренной личностью.

Учащиеся на уроке были не просто обучаемыми, а настоящими соавторами урока. Урок был построен на сравнениях, самостоятельных выводах и умозаключениях. Вопросы поискового, проблемного характера (Почему? Зачем? Представь себе, что... если бы...) ставят ученика в позицию исследователя, постепенно уводят его от конкретики к абстрагированию.

Завершаем урок по роману уроком–судом, а затем учащиеся делятся впечатлениями о прочитанном и увиденном. Именно этот урок ежегодно вызывает большой интерес у старшеклассников.

Из размышления учащихся о романе:

- «Играя роль главного героя романа на уроке–суде, я почувствовал ответственность перед классом и как следует подготовился к уроку–суду. Я вжился в эту роль, испытал самые разные чувства: чувство боли, душевную усталость, горя, безысходности... ,но когда учитель похвалил меня за удачно сыгранную роль, я испытал чувство радости, счастья. Я осознал, что жизнь – это бесконечная борьба с несправедливостью. Нужно обладать большой силой воли и духа, чтобы вести борьбу с несправедливостью. И важно верить себе»;

- «Я не могу не сочувствовать этому герою, у него были свои принципы жизни, осуществив их, он признал свою ошибку, и это главное. Личность неординарная и думающая»;

- «Этот урок оставил глубокий след в моей душе, так как я поняла, что необходимо уметь размышлять над своими поступками, объяснять причины того или иного выбора. После прочтения этого произведения мои взгляды на многие вещи изменились. Я поняла на уроке, что наша жизнь зависит от нас самих, и от нашего отношения к окружающим людям»;

- «На этом уроке я испытал чувство стыда за свои поступки. Раскрыл свои актерские таланты, о которых сам не подозревал.

Учусь на примере жизни героев различать истинное от ложного, иначе говоря, отделять зёрна от плёвел»;

- «Я на уроке испытал чувство жалости к Родиону Раскольникову. Он, конечно, жертва обстоятельств того времени. Я понял, как важно осознавать, что ты живешь в независимом государстве. Живи он в наше время, ему бы цены не было среди умных людей, возможно, внес бы свой вклад в какую-либо науку»;

- «На этом уроке я испытала бурю эмоций, они буквально захлестнули мой разум, это чувство возмущения, негодования. Мне по характеру близка Соня Мармеладова, поэтому на уроке–суде я сыграла ее роль. Да, чувство вины может погубить человека, я поняла, но, чтобы замыкаться в себе, человек не имеет права, ибо он живет среди людей. Человек прежде всего должен жить в ладу со своим сердцем, хотя Родиону Раскольникову было очень сложно обрести покой в душе. И только, по-моему, близкие люди могут поддержать в такой момент. Всей своей жизнью Достоевский дал возможность нам это понять. В этом он прав!».

Одним из наиболее часто применяемых методов развития высших форм мышления является так называемая «Таксономия Блума», которая обозначена в следующей схеме: познание – понимание – применение – анализ – синтез – оценка [2].

На интегрированном уроке в 9 классе по стихотворению М. В. Ломоносова «Разговор с Анакреоном» после знакомства с содержанием произведения учащимся были предложены задания для развития дивергентного мышления (нестандартного мышления):

1 Сопоставить взгляды М. Ломоносова со взглядами Абая (17 слово из «Слов Назиданий») найти сходства и различия;

2 Оправдать ответ Анакреона;

3 Предложить свой вариант ответа на вопрос о том, что является самым главным в жизни по их мнению (ответы учащихся могут быть различные, это приветствуется).

На таких уроках учащимся удается усвоить сюжет, основную идею произведения, глубже проникнуть в особенности художественных образов. Это позволяет реализовать не только воспитательную, но и образовательную функцию урока. Реализуя личностно-ориентированный подход к развитию мыслительной деятельности учащихся, мы, с одной стороны, корректируем их жизненный опыт, а с другой – учим делать собственные открытия. В наши дни насущной задачей становится гуманизация литературного образования. Гуманизация образования- это прежде всего усиление

его направленности на формирование личности [3, с. 41]. При этом они получают дополнительную мотивацию, находя новый смысл в изучении литературы. Эти задания по различным темам построены по уровням сложности т.е. по принципу от легкого к трудному, от известного к неизвестному.

Системный подход изучения произведений рассматривает Я. Ж. Испаев [4, с. 9].

Первая группа вопросов–заданий выполняет функцию закрепления знаний/воспроизведение изученного, первичная систематизация фактов, понятий, формирования навыков.

Вторая – вопросы–задания, способствующие овладению методами логического мышления и опытом творческой деятельности (самостоятельная работа по произведению анализа, синтеза, сравнения, обобщения; формирование оценок, выводов, углубление системы знаний; уточнение, конкретизация, систематизация).

Третья – вопросы и задания, требующие применения полученных знаний (выполнение самостоятельных работ, овладение умениями и навыками). Такого рода задания привлекают внимания тем, что способствуют вдумчивому чтению, развитию речи, прежде всего активизации мыслительной деятельности учащихся, помогают овладеть методами логического и образного мышления, также способствует применению полученных знаний на практике.

Содержание вопросов–заданий отражает ключевые идейно-художественные моменты произведения в их взаимосвязи и взаимообусловленности. Эти задания предлагаются учащимся на выбор «после» изучения основного содержания произведений.

В заключение я хотела бы сказать, что мой восьмилетний опыт работы с одаренными детьми позволяет сделать вывод о том, что используя таксономию Блума, можно добиться полного усвоения учащимися материала, учащиеся овладевают навыками анализа и синтеза. Думаю, что мои уроки литературы формируют взгляды учащихся, их нравственные убеждения, их художественные вкусы. Дело в том, что мои художественные вкусы не совпадают с художественными вкусами учащихся. И это, тоже правильно, так как это их личная позиция. И я не имею права навязывать свое мнение. Учителю, думаю, необходимо быть в этом плане настороже.

Мне бы хотелось, чтобы мои уроки литературы помогали в это непростое время стать лучше, стать чище душой, пробуждали любовь к Человеку.

Лично для меня урок литературы по тому или иному произведению–это произведение искусства со своим замыслом, завязкой, кульминационным моментом, развязкой. И тогда, я каждый раз убеждаюсь в этом, урок вызывает восторг, изумление, удивление учеников. И учитель, и ученики становятся настоящими соавторами урока. Это некий обоюдный творческий процесс.

Мне бы очень хотелось поделиться своими открытиями в период обновления содержания образования, в процессе поиска своего пути совершенствования как педагога. Безусловно, было трудно перестраивать себя, но вера в себя, любовь к детям и любовь к своему предмету сделала своё дело. Обращение к технологии дивергентного мышления дало возможность ответить на мои волнующие вопросы. Эта технология приводит к целому ряду положительных результатов:

- создается система заданий по изучению произведений, предусмотренных программой;
- повышается качество обучения;
- усиливается интерес к изучению предмета;
- рационально распределяется время урока;
- доходчиво объясняется учебный материал;
- урок характеризуется логической завершённостью, так как имеет определённую целевую установку.

Качество знаний учащихся по литературе в классах /6а, 6б, 8а, 8б, 10а, 10б/ составляет 100 %.

ЛИТЕРАТУРА

1 Интернет в России: развитие дивергентного мышления по Дж. Гилфорду. [Электронный ресурс]. – URL: <https://womanadvice.ru/divergentnoe-myshlenie> [дата обращения 15.03.2018].

2 Интернет в России: таксономия Блума. [Электронный ресурс]. – URL: https://studopedia.ru/16_87688_glava-obshchie-polozheniya-taksonomii-b-bluma.html [дата обращения 15.03.2018].

3 Адилбекова Ж. К. О преподавании литературы в школе / Ж. К. Адилбекова // Журнал «Литература в казахстанской школе». – № 5. – 2011. – 56 с.

4 Испаев Я. Ж. Урок литературы: система вопросов и заданий. – Алма-Ата «Мектеп», 1989. – 70 с.

ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАҢА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

НУРҚОЖАЕВА А. Б.

мұғалім, Жанқожа батыр атындағы № 70 мектебі, Қызылорда облысы,
Қазалы ауданы, Әйтеке би кенті

Тәуелсіз ел тірегі – білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған мәселе - білім беру, ғылымды дамыту. Өркениет біткеннің өзегі, ғылым, тәрбие екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Осы орайда білім ордасы – мектеп, ал мектептің жаны – мұғалімдердің басты міндеті – өз ұлтының тарихын, мәдениетін, тілін қастерлей және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін тұлға тәрбиелеу. Мұғалімдердің алдына қойылып отырған басты міндеттердің бірі – оқытудың әдіс – тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияны меңгеру. Осыған орай, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басым міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсетілген. Жаңа педагогикалық технология – мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүмкіндік беретін іс – әрекеттер жиынтығы. Жаңа технологияларда басты міндет – оқушының оқу – танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Оқыту үрдісін жандандыру оқушылардың оқу материалының теориялық мазмұнын игеру жөніндегі еңбекті тиімді ұйымдастыру және олардың тәжірибелік іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Оқу үрдісінің тиімділігі мен сапасы мұғалімнің әдістемелік дайындығы және сабақ жүргізу тәсілдері мен әдістеріне, жаңа педагогикалық технологияларды игерулеріне тікелей байланысты болады. Жаңа технологиялардың басты міндеті – оқушының оқу – танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету болып табылса, педагогикалық технология кәсіптік қызметтің ерекше түрі болып есептеледі. Оқытудың жаңа технологияларын меңгеру мұғалімнен орасан зор іскерлік пен шығармашылыққа негізделген ізденістерді қажет етеді. Осындай мақсат көздеген жүйелі ізденістер мұғалімнің жаңа

технологияны меңгеріп, инновациялық жетілуіне әкеледі. Жаңа педагогикалық технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегідей алғышарттар керек: оқу үрдісін интенсификациялауды жаппай қолға алу, оқушылардың сабақтастығын болдырмау шараларын кешенді түрде қарастыру, оның ғылыми – әдістемелік, оқыту – әдістемелік, ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарда ұстау, жаңа буын оқулықтарының мазмұнын зерттеп білу, пәндік білім стандартымен жете танысу, білімді деңгейлеп беру технологиясын игеру арқылы оқушыларға білімді мемлекеттік стандарт деңгейінде игертуге қол жеткізу, оқу үрдісін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыққа алу. Жаңа технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары: – Балаға ізгілік тұрғысынан қарау; - Оқыту мен тәрбиенің бірлігі; – Баланың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту; - Баланың өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту; - Баланың танымдық және шығармашылық икемділігін дамыту; - Өр оқушыны оның қабілеті мен мүмкіндігіне орай оқыту; - Барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу; - Оқу үрдісін оқушының сезінуі. Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру барысында оқыту міндеттері жаңаша сипат алады. Олар: педагогикалық қызметтің өзекті мәселелерін білу, оқу бағдарламасының түрлендірілген нұсқауларын қарастыру, оқу модулін құрастыру, оқу жобаларының мазмұнын анықтау, әр оқушыға арналған тапсырмалар құрастыру, оқушылардың жаңа материалдарды меңгеруі бойынша деңгейленген жаттығулар жүйесін жасау, оқу әрекетінің бағалау көрсеткіштерін анықтау. Педагогикалық технологияны игеруге қойылатын жаңа міндеттерді меңгеру оқытудың ең жоғары нәтижесіне жетуге мүмкіндік беретін оқу-тәрбие үрдісін ұтымды әрі үйлесімді жобалап, ұйымдастырып басқаруды жүзеге асыруға тікелей байланысты. Жаңа технология үрдістерінің талабы – оқушыларға білім беруде белгіленген мақсатқа жету, оқушылардың іс-әрекеті арқылы ойлау дағдыларын, оқу-танымдық іс-әрекетін белсендіре отырып, сабақтағы үш біріккен мақсатты жүзеге асыруға қол жеткізу. Белгілі бір дәрежеде оқу-танымдық іс-әрекетті белсендірудің қажеттігі туындайды. Мұнда оқыту үрдісіндегі әдістемелік жүйенің өзара байланысы негізінде оқу-танымдық іс-әрекет міндеттерін жүзеге асырылуын талап етіледі. Қазіргі кезеңгі қоғам талабына сай оқытуда жаңа технологияны пайдалана отырып, оқушылардың оқу – танымдық іс-әрекетін белсендірудің шығармашыл әлеуетін көтерудің маңызы зор. Жаңа педагогикалық технология арқылы

оқыту барысында оқушыларды тұлға ретінде қалыптастыруға бірден бір әсер етеді. Мұғалім мен оқушылар бірлесіп оқи отырып, субъект – субъект ретінде болады. Мұғалімнің рөлі көбінесе оқу үрдісін ұйымдастырушы топ басшысы, оқушылардың ынта – ықыласын белсенді етуші қалпында көрінеді. Жаңа технология оқушылардың өз өмір тәжірибесіне, біліміне сүйенулеріне негізделген. Сондықтан да олар ынтымақтастық педагогикасының жүзеге асуына, бірлесіп «әрекет етуге», сабақта жайлы да жағымды психологиялық жағдай орнауына мүмкіндік жасайды. Оқыту нәтижесі оқушылардың бір – бірімен байланыс бірлігінен көрініп, оқушылар оқу нәтижесінде бір – бірінің жауаптылығын сезінеді. Жаңа технология қолдануда практикалық тұрғыда зерттеуші қажет ететін дидактика міндеттерінің бірінен саналады. Жаңа технологияны пайдалану мұғалім мен оқушының қарым – қатынас жағдайын аса шеберлік, білімділік, демократиялық бағытта уақыт талабына сай таңдауды қалайды. Педагогикалық үрдісте жаңа технологияны енгізіп, пайдалану мұғалімдерді шеберлік жағынан шыңдайды. Еліміз егемендік алып, қоғамдық өмірдің барлық саласында, соның ішінде, білім беруде жүріп жатқан демократияландыру мен ізгілендіру, осы кезге дейінгі дағдарыстан шығаратын қуатты талпыныстарға жол ашты. Қазіргі кезде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алады. Осыған орай, қазіргі мектептерде оқу – тәрбие үрдісіне енгізген жаңа педагогикалық технологиялар оқушыларды тиімді білім алу жолдарымен және тұлғаның жеке қалыптасуындағы іс-әрекеттерінде кең түрде қолданылуда.

Білім беру жүйесі - әр елдің даму болашағын айқындайтын, әлемдік өркениетке жетудің негізгі бағыттарын көрсететін біртұтас құрылым. Қазіргі таңдағы егеменді еліміздің болашағы дарынды, білімді, ізденімпаз жастарға байланысты. Осыған орай бүгінгі күн мектеп алдында тұрған басты міндет - өзіндік айтар ой-пікірі бар, жоғары сапалы, белсенді азамат тәрбиелеп шығару. Қоғамдағы түбегейлі өзгерістер білім беру жүйесінің алдына жаңа адамды қалыптастыру, дамыту мақсаттарын қойып отыр. Оқушылардың ойлау қабілетін дамыту, ой-пікірінің дербестігі мен еркіндігін кеңейту, олардың өз бетімен білім алуға деген ынтымақ арттыру, оны өз тәжірибелерінде жаңа жағдайларға байланысты қолдана алу, яғни біліктіліктерін қалыптастыру және дамыту болып табылады. Педагогикалық үрдістің тиімділігінің артуына мүмкіндік беретін білім беру мен тәрбие бірлігін сақтай отырып, оқушыға берілетін

білімнің үйлесімділігімен қатар, әрбір жеке тұлғаның ерекшелігін ескере отырып, білімділігіне сәйкес бағдар беру, танымдық ізденімпаздығын дамытудағы оқытудың прогрессивтік қадамының бірі – сын тұрғысынан ойлау арқылы оқыту.

Сыни тұрғыдан ойлау — бұл саналы мағынаны іздеу, өзінің көзқарасының қандай болуымен, басқалардың да пікірін ескеріп, қандай да объективті ойлау және қисыны бар өзіндік қате сенімінен бас тарта білу. Сыни тұрғыдан ойлаудың жаңа идеяларды ұсынуға және жаңа мүмкіндіктерді көруге қабілетті, мәселелерді шешу кезінде маңызы зор.

Бұл жоба 60-қа жуық стратегиялардан тұрады. Олар: Джиксо – жымды быту әдісі. Мақсаты – жалпы мәселені алдымен жұпта, сосын ұжымда талқылау. Бұл жағдайда әрбір оқушы бір сәт өзін мұғалім ретінде сезінеді, оқуға деген жауапкершілігі артады. Әдісті қолдану төмендегіше ұйымдастырылады. Алдымен ұжым 4 адамнан тұратын топтарға бөлінеді. Бұл «жанұя» топтар деп аталады. Содан кейін 1, 2, 3, 4-ке санау арқылы 1-лер бөлек, 2, 3, 4 өз алдына «жұмыс» тобын құрайды. Оқуға ұсынылатын материалдың тақырыбы талқыланған соң, осы мәтінді түсіну қажет екендігі ескертіледі. 4 логикалық бөлікке бөлінген мәтіннің 1-бөлігін 1-лер, 2 бөлігін 2 санын алғандар, 3, 4 нөмірлі топтарға оқуға тапсырылады. Жұмысты бастамас бұрын оқушыларға «жұмыс тобында» мәтіннің тиісті бөлігін жақсы меңгеру қажеттілігін, өйткені сол бөлікті «жанұя топ» оқушыларына түсіндіруге жауапты екенін, мәтінді тұтас түсіну әр оқушының ыждағаттылығына байланысты екенін түсіндіру қажет. Келесі кезекте ұжым мүшелері бастапқы топтарымен қайта табысып, өздерінің үйреніп келген бөліктеріндегі мазмұнды ортаға салады. Осылайша ұжым мүшелері бірін-бірі оқытуға, сол арқылы ойлауға үйренеді. ДЖИКСО стратегиясы мазмұнды жоғары табыспен меңгеру, оқығанды есте сақтау үшін өте тиімді. Оқушының оқуға деген қызығушылығы артады, ұжымда жақсы қарым-қатынас қалыптасады, саналы тәртіп орнайды. Сондай-ақ, мұғалімді, мектеп қызметкерлерін түсіну, оларға деген дұрыс көзқарасқа үйретеді.

Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын қалыптастыруға бағытталған оқыту – ол өз бетінше шығармашылық тұрғыдан ойлай алатын жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған оқыту. Бұл тіл үйренушінің шығармашылық қабілетін дамытып, алған білімін шынайы өмірде қолдана алуға мүмкіндік туғызады. Сыни тұрғыдан ойлау әрекетін енгізу, оқыту үрдісінде оқушылардың өз бетінше білім алуына, әріптестерімен, оқытушымен бірге ой бөлісуге,

алған білімдерін, іскерліктері мен дағдыларын күнделікті өмірде жаңа жағдаяттарда қолданып, әрекет етуге, өз ойын, пікірін айта алуға және басқалардың ойымен санасып, бірігіп жұмыс жасауға мүмкіндік береді. Топпен бірігіп жұмыс жасау тұлға бойында шыдамдылық, мейірімділік, ұжымдық жауапкершілік, бірігіп бір мәселені шешу секілді жағымды қасиеттерді дамытады. Қазіргі оқыту үрдісінде бір мәселені талқылау, оған өз көзқарасын білдіру, әріптес ойымен пікір алмасу секілді жұмыс түрлеріне көп көңіл бөлінеді. Дегенмен, кей жағдайда оқытушы оқушыға сұрақтар беріп оның сөйлеуіне, мәселеге пікірін білдіруге түрткі болдым дегенімен, оқушы мүмкіндігін шектегенін байқамай қалады. Көп жағдайда оқытушы оқушы ойын басқарады, яғни бағыт беру немесе жетекшілік етуден гөрі ол басшылық қызметіне ауысады. Бұл психологтар көрсеткендей, оқушылардың өз бетінше ойлау мүмкіндіктерін шектейді. Мысалы, дөңгелек үстел, пікірталас мәселесін оқытушы өзі дайындап, жоспарды беріп, оқушыдан сөйлеу барысында тек оған сүйенуін талап етеді. Яғни, өз ойын айтуда тұлғаға еркіндік бермейді. Оқушы мәселені түсінбей, маңызды, өзіне қажетті ақпаратты ала алмай, мәселені шешуге шығармашылық тұрғыдан келе алмай, өзінше ой қорытып, тұжырымдау және қызықты пікірлер айта алу қабілетіне ие бола алмайды. Мәселені ашуда жаңа ой, құнды пікір білдіру маңызды. Және ол міндетті түрде қорытындыланып, көрініске ие болуы оқытудың тиімділігін арттырады. Психологтардың еңбектеріне сүйенсек, әдіскер ғалымдар тұлғаның ойлау қабілетін арттырып, өз бетінше пікір білдіру, шығармашылық тұрғыдан әрекет ету, оқу мотивациясын арттыру мәселесіне байланысты түрлі тиімді тәсілдерді қарастыруда. Американдық ғалымдар Р.Сперри мен Р.Орнстайн 70-ші жылдары адам миының бөлшектерінің әртүрлі жұмыс істейтінін көрсетті. Егер олар бірігіп қызмет атқарса, онда тұлғаға үлкен шығармашылық мүмкіндікке жол ашылады. Адам миы оң жақ және сол жақ бөліктен тұратыны бәріне белгілі. Сол жақ бөлік: алынған ақпараттарды кезекпен өңдеп, оны бөліп талдайды; ұғымдар мен ережелерді ойластырады; оның соңғы нәтижесі әрекет болып табылады. Ал оң жақ бөлік: барлық ақпаратты бір мезгілде өңдейді, жүйелейді, бейнені елестетеді, соңғы нәтижесін сәйкестендіріп, ұқсастықты анықтау болып табылады.

Аталған ми бөлшектерінің толық жұмыс істеуіне, тұлғаның сыни ойлау іскерліктерінің қалыптасуына тиімді тәсіл ретінде бізге ғалымдар «Ассоциациямен» жұмыс және «Mind Map» тәсілін

ұсынады. Бұл тәсілдер оқушының берілген мәселе бойынша ой қорытып, тұжырымдап, оны көрініс түрінде беруге мүмкіндік береді. Әрине, мұғалімнің ендігі шығармашылық әрекеті – осы мәселелерді жинақтап, жасалған жұмыс барысында оқушылар тарапынан жасалған шығармашылық жұмысты тілдік қарым – қатынас деңгейіне жеткізу. «Mind Map» тәсіліне қысқаша тоқтала кетер болсақ. Тәсілді шетелдік ғалым Т.Бузан ұсынады. Бұл тәсілді басқаша ойды, әңгімені жазып алу техникасы деп атауға болады. Жазу өте жылдам өтеді және оның өзінше құндылықтары бар. Алдымен сөз, ой, мәселе туындайды. Одан кейін қағазда көрсетілуге тиісті ойлар туындайды және олар шектелмейді. Жұмысты жеке және топта жасауға болады. Психофизиологиялық тұрғыдан көп ойды бір уақытта мида сақтап қалу мүмкін емес. Сол себептен ойды көрініс ретінде көрсету келесі ерекшеліктерімен айқындалады: -негізгі ой анық көрініске ие бола алады; - көптеген ұғым, элементтер жеңіл танылып, олардың өзара байланыстары көрінеді; -ассоциативтік ойлау дамытылып, қайталау тез және тиімді түрде өтеді.

ӘДЕБИЕТ

- 1 Құсайынов А, Ұлттық білім жүйесі // Алматы, 2004
- 2 Әлеуметтік педагогика, №4, 2011
- 3 12 жылдық білім. Республикалық ғылыми-әдістемелік және ақпараттық-сараптамалық журнал. №6, 2006.
- 4 Қазақстан мектебі. №9, 2012.
- 5 Білімдегі жаңалықтар №1, 2012.

АРНАЙЫ КУРСТАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

НҰРПЕИСОВА Н. А.

мұғалім, № 2 Ертіс ЖОББМ, Павлодар облысы, Ертіс ауданы

«Мұғалімнің жаңа ұрпағы білім деңгейі жөнінен әлдеқайда жоғары болу керек. Ол үшін жаңа формацияның педагогы қажет»

Н. Ә. Назарбаев

Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы – заман талабына сай келешек ұрпақтың

сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама. Қазақстан – 2050 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады.

Қазіргі таңда қоғамды дамыту үшін орта мектептің алдында тұрған негізгі міндеттердің бірі – оқушылардың шығармашылық қабілетін барынша ашып, толыққанды қоғам құруға өзінің бар мүмкіндігін жұмсайтын шығармашылық қабілетті жеке тұлға қалыптастыру. Сондықтан, математиканы оқытуда оқушыларға оқу материалын есте сақтауға емес, осы материалды шығармашылықпен қолдану шеберлігін қалыптастыруға көп көңіл бөлінеді. Маңызды мәселелерді шешуде жас ұрпақты сапалы да саналы ой еңбегіне тәрбиелеуде математиканың алатын орны ерекше. Қазіргі заман – математика ғылымының өте кең, жан - жақты тараған кезеңі. Ал талапқа сай математикалық білім берудің басты шарты - математикалық мәдениеттіліктің деңгейін көтеру болып табылады. Математика сөзінің өзі грек тілінде білім, ғылым деген мағына береді. Олай болса ежелгі замандардан - ақ математикалық білімді ғылымдықтың жоғары дәрежесі ретінде қабылдаған. Оқушыларға математикалық мәдениет, ой-әрекетінің математикалық стилін қалыптастырудың негізгі жолы - әр түрлі математикалық есептерді шығару үрдісінде оқушылардың оқу әрекетін ұтымды, тиімді ұйымдастыру және басқару. Оқыту жүйесі өзгерді. Мұғалімнің алдында оқушыларға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім қажет. Қазіргі заманның жаңа формациядағы мұғалімі - баланың жеке басының дамуына педагогикалық жағдай жасай алатын рухани жағынан таза, дүниеге тік қарайтын, қоршаған ортамен жүйелі байланыс орната алатын, білімнің заманауи жаңа мазмұнымен қаруланған, әлемдік бәсекеге қабілетті жаңа ұрпақ өсіріп, дамытып жетілдіретін мұғалім болуға тиіс.

Сонымен қатар жаңартылған білім берудің маңыздылығы - оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, АҚТ – ны қолдану, зерттеу жұмыстарын жүргізу, коммуникативті қарым-қатынас жасай алу, жеке, жұппен және топта жұмыс жасай білу қабілеттерін арттыру. Оқу-тәрбие негізі - сабақ. Математика сабағы әрі тартымды, әрі қызықты, әрі сапалы болуы әр ұстаздың өзіне, білім деңгейіне, кәсіби шеберлігіне байланысты. Жаңа әдістерді пайдалануы –

бүгінгі күннің талабы. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Келер ұрпақ алдында зор жауапкершілік жүгін арқалап келеміз», - деген сөзі ұстаз қауымына үлкен тапсырыстарды артып отыр. Еліміздің болашағы көркейіп, өркениетті елдердің қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақ бейнесімен көрінеді.

Математика пәнінің басты мақсаты – оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту. Логикалық ойлау қабілетін арттыруда есептің атқаратын ролі зор. Себебі, есеп шығару – мидың “гимнастикасы”. Логикалық ойлау қабілеті жоғары оқушы қай пәннің материалын болса да оңай меңгеріп тез түсінеді. Сондықтан бұл пәннен оқу үлгерімі жақсы оқушының басқа пәндерден де үлгерімі жақсы болады. Себебі әр пәннің оқу материалдары мазмұндары жағынан әр түрлі болғанымен оны игерудегі логикалық ойлау операциялары мен ой қорыту формалары бірдей болып келеді.

Осы мақсатқа жетудің бір жолы - математикалық үйірмеге оқушылардың қатысуы. Оқушының бейімдік дайындалу кезеңінде маңызды роль интеграцияланған арнайы деп аталатын курстар атқарады, олардың негізінде пәнаралық және оқуға деген дара үйлестірімділік жатады. Тап осы мәселелерді шешу оқушының тағдырындағы ғылыми, техникалық, кәсіпшілік қызығушылығын іске асыруды орындауға жағдай жасайды. Математикалық пәндер бағытының арасында кең интегративті мүмкіншіліктерге математикалық логика ие болады, өйткені жүйелі түрде ойлау, дәлелді ойлау, болжамдар жасау, жоққа шығарулар өздігінен келмейді – бұл іскерлікті логика ғылымы дамытады. Сондықтан әмбебап қолдануына, қызықтылығына байланысты, сонымен қатар математикалық логика негізінде жоғары абстрактілігіне байланысты арнайы курс барлық оқушыларға сөзсіз қызықты және пайдалы. Бір жағынан бұл курс оқушыларға бағдарлама бойынша математикадан алған білімдерін жалпылауға, тереңдетуге, математикалық объектілердің бірегейлігін, жоғары абстрактілігін көруге мүмкіндік береді, екінші жағынан математиканы техникада, өнерде, практикалық қызметте, тұрмыста қолданудың зор мүмкіндіктерін көрсетеді, дұрыс шешімді табуда, әртүрлі есептерді соның ішінде тұрмыстағы есептерді шешудегі логиканы қолдануға үйретеді. Арнайы курстың мазмұнының тап осы бағытты ұстануы сансыз көп логикалық есептердің шешілуін болжайды, өйткені есептер шығару – бұл тұрақты үйреніп және жақсы үлгілерге еліктеу арқылы келетін практикалық өнер. Психологияның оқытуы бойынша есептерді шығару қажеттілігі туындаған кезде ойлау

пайда болады. Әрбір есеп міндетті түрде жауапты талап ететін сұрақпен аяқталады. Қойылған сұрақ ойды оятады, оқушының ойлау қабілетін дамытады. Арнайы курсқа кіретін барлық есептер, олардың дәлелдеулері оқушыларға қиындықтар тудырмайды, өйткені құрамында қиын есептеулері жоқ, ал әрбір алдыңғы есеп келесіге дайындық және әрбір есеп қайталанбайтындай етіп, қарапайымнан күрделіге қарай, әуестілігі мен қызықтылығын сақтай отырып таңдалып алынған. Оқушылардың жас ерекшелігі ескеріліп, бағдарламаны оқушылардың, соның ішінде, жақсы математикалық дайындығы жоқ әртүрлі топтар үшін қолдануға болады. Осыны ескере «Математика-логика» атты 7 - сыныпқа арналған арнайы курсының бағдарламасын құрастырдым. Курс 68 сағатқа есептелген. Бағдарламада әсіресе, логикалық есеп шығаруы, оқушылардың күнделікті өмірде және еңбек жолында қоғамның әрбір мүшесіне қажетті, жеткілікті математикалық білім мен біліктілік жүйесін түпкілікті жете меңгеруін қамтамасыз етуі, арнайы курсынан қандай да пайдалы нәтижеге бағытталуы сияқты мақсат-міндеттер басшылыққа алынды.

Курс мақсаты: Оқушылардың логикалық ой-өрісін, шығармашылық іскерлігін, математикаға тұрақты қызығушылығын арттыру және өзіндік, ғылыми-зерттеу жұмысына баулу, тілдік қорын сөйлеу қабілетін қалыптастыру. Бағдарлама оқушылардың ерекшеліктеріне қарай құрастырылған, дарынды тұлғаны қалыптастырады. Оқушылардың сандар жайлы білімдерін жүйелеу, күрделі логикалық, қызықты және геометриялық есептерді шығара біліп, есептеудің тиімді жолдарымен таныстыру.

Міндеттері :

- Логикалық, геометриялық және мәтінді есептерді шығара білу;
- Әр түрлі теңдеулерді шығару;
- Оқушылардың есептеу мәдениетін арттыру;
- Математикаға деген танымдық қызығушылықтарын дамыту;
- Күнделікті өмірде қолдануға қажетті ойлау қабілеттерін дамыту.
- Курсты оқып - үйрету барысында білуі тиіс:
- Әр түрлі теңдеулер шығара білу;
- Әр түрлі есептеу жүйесі;
- Тепе- теңдіктерді түрлендіру;
- Алгебралық өрнектерді ықшамдау;
- Мәтінді есептер шығара білу;
- Интеллектуалдық есептер шығарып, жарыстарға қатысу;

- Геометриялық фигуралардың қасиеттерін біліп, есеп шығарғанда қолдану;

- Есептердің әр түрлі тәсілдермен, рационалды, тез есептеп шешу;

- Өз пікірін логикалық жолмен дәлелдей және нәтижесін қорытындылау;

- Қосымша әдебиеттермен жұмыс істеу.

- Курстың мазмұны:

- Жалпы білім беретін теориялық баяндамалар.

- Функция.

- Қызықты және логикалық есептер шығару.

- Геометриялық және сызба бойынша есептер шығару.

- Қолданба және мәтінді есептер шығару.

- Оқушыларды математика жөнінде әдебиеттермен таныстыру.

- Күрделі теңдеулер.

- Әр түрлі есептер қызықты шығару.

- Оқытудың түрлері мен әдістері:

1 Кейбір тақырыптар бойынша әңгімелесулер, лекциялар, есептер шығару;

2 Оқушылардың тақырып бойынша қосымша деректері;

3 Сабақты өту барысында интернет жүйесінің барлық мүмкіндіктерін қолдану;

5 Сабақты ойын, жарыс, баяндама, өзіндік, лекция, викторина түрінде өткізу;

6 Кейбір тақырыптар бойынша көрнекілік, презентация әзірлеу;

7 Практикалық жұмыстар;

8 Топпен, жұппен, жұмыс жүргізу

9 «Сабақ – мұғалімнің педагогикалық мәдениетінің айнасы»,- деп көрегендікпен әйгілі ағартушы А.Сухомлинский тұжырымдаған болатын. Сондықтан сабақ беру дегеніміз – әр түрлі педагогикалық тәсілдер жиыны, тұрақты шығармашылық ізденіс деп ойлаймын. Әрбір мұғалім өз жұмыс тәсілі мен формасын, өз педагогикалық технологиясын таңдай отырып, балалардың білімін жетілдіру бағытында жұмыс істеуі керек. Сонымен қатар, оқытушының оқыту барысында қажетті ақпараттық, техникалық құралдарды пайдаланып, оқушының терең білім алуына жағдай жасайды. Теориялық білімді тексеру үшін сұрақ-жауап, жазбаша бақылау, тестілеу арқылы, ал практикалық білім-білік дағдыларын жаттығулар мен практикалық тапсырмалар арқылы анықтауға болады. Математика пәнін оқыту барысында оқушылардың білімін

бақылау үшін осы дәстүрлі әдіс-тәсілдермен қатар бақылаудың дәстүрден тыс түрлері жобалар мен әртүрлі таным көкжиегін кеңейтетін ойын технологияларын қолдануға болады. Осыған байланысты іс-тәжірибеде оқушылардың шығармашылық белсенділігін арттыратын ойын элементтерін пайдалану өте тиімді дегім келеді.

Қорытындылай келе, бұл бағдарлама оқушылардың стандартты емес есептер мен логикалық жаттығулар және практикалық тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың өздігімен жұмыс істеу дағдысын жетілдіреді, логикалық ойлау қабілеттерін дамытады, таным белсенділіктерін арттырады.

Математикалық логикалық, қызықты есептерді, интеллектуалды тапсырмаларды, сөзжұмбақтар, геометриялық фигуралардың қасиеттерімен т.с.с. үйрену арқылы тез, әртүрлі жолдармен, күрделі және мәтінді есептерді шешу тәсілдерін үйретіп, практикада қолдана алуына ықпал етеді және ғылыми жұмыстарына баулиды.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 «Математика және физика» ғылыми-әдістемелік журналы.
- 2 «Математика» республикалық ғылыми-әдістемелік журналы.
- 3 «Алгоритм» физика-математикалық журналы.
- 4 «Математика» оқу-әдістемелік құрал, «Астана» 2011 жыл.
- 5 Н.Н. Забежанская, Қ.Ш. Шаяхметова: «Математикалық мозайка»
- 6 «Арифметика есептері» О. Беркімбаев, А. Беркімбаев, Алматы, 1996.
- 7 Математика тарихы, А. Көбесов.
- 8 Фарков А.В., «Математические кружки 5-8 классы», 2006.

ОСОБЕННОСТИ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ДЕТЕЙ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА

НУРУМОВА С. В.

социальный педагог, Специальная общеобразовательная школа-интернат № 1 для детей с нарушением слуха и речи, г. Павлодар

Переход от младшего школьного возраста к подростковому характеризуется рядом важнейших изменений происходящих в физическом, умственном и эмоциональном развитии школьника.

Все более начинает проявлять себя мотивационно - потребностная сфера - сфера общения, эмоциональных контактов. Общаться его заставляет все более усложняющаяся учебная деятельность.

В период 10 - 11 лет у учащихся начинается бурный физический рост и значительные изменения в строении организма. Физическое развитие определяет не только внешние и внутренние изменения в организме подростков, но и потенциальные способности их к интеллектуальной, умственной деятельности. Вместе с тем в период раннего подросткового возраста определяющим фактором поведения ребенка и отношения к поведению и отношению к нему других являются внешние данные, характер сопоставления себя со взрослыми. Отличие «паспортного» возраста и физического способствует тому, что у детей возникает неадекватная оценка самих себя, своих возможностей [1, с. 75].

Для подростков стремление быть как взрослый переходит в потребность быть взрослым, быть самостоятельным. Появляется стремление осознавать себя как личность, иметь собственную оценку, отличную от мнения взрослых. Подросток стремится быть в обществе, в среде сверстников и иметь там определенный авторитет, занимать определенное положение. В этом возрасте становится наиболее выраженным конфликт между предметной и мотивационно - потребностной сферой деятельности ребенка. Это противоречие возникает на основе «надвигающейся тесноты» учебной деятельности. Ребенок по некоторым причинам переходит к тем видам деятельности, которые требуют меньшей дисциплины и где мнение сверстников является определяющим [2, с 97].

Уже сформировавшаяся способность детей к обобщению дает возможность подростку делать обобщения в достаточно сложной области - деятельности по усвоению норм человеческих взаимоотношений. Поэтому ведущей деятельностью подростка является интимно - личностное общение в различных сферах деятельности. Это дает ему возможность проявить себя и самоутвердиться. Именно поэтому подростки активизируют интимно – личностное и стихийно - групповое общение как в школе, так и вне её.

Ведущим центральным психическим новообразованием подростка становится чувство взрослости и становящееся самосознание. Это приводит к тому, что начинает меняться личность подростка, сфера его интересов и потребностей. Формирование мотивационно - потребностной сферы требует от подростка

расширения всех форм общения. Такое общение уже не может проходить только в рамках учебной деятельности, т. к. особенности и характер развития детей в этом возрасте определяется сознанием того, что его собственные возможности значительно возросли [3, с. 120].

В подростковом возрасте дети большей частью замкнуты на себя, на сверстников, поэтому все превносимые в их среду нормы не носят устойчивого характера и часто отторгаются подростками.

Межличностные отношения ребенка со сверстниками, возникающие стихийно или организуемые взрослыми, имеют отчетливо выраженные возрастные социально - психологические характеристики.

Фаза индивидуализации, относительно преобладающая в подростковом возрасте над собственно адаптационными процессами, характеризуется уточнением и развитием представлений о самом себе - активным формированием образа «Я». По сравнению с начальной школой у детей интенсивно развивается самосознание, расширяются контакты со сверстниками. Участие в работе различных общественных организаций, кружков по интересам, спортивных секций выводит подростка на орбиту широких социальных связей. Развитие ролевых отношений сочетается с интенсивным формированием личностных взаимоотношений, которые с этого времени приобретают особо важное значение [4, с.215].

Взаимоотношения со сверстниками становятся более избирательными и стабильными. При сохранении высоко ценимых свойств «хорошего товарища» повышается роль нравственного компонента во взаимооценках. Морально-волевые характеристики партнера становятся важнейшим основанием предпочтений. Статус личности более всего связан с волевыми и интеллектуальными свойствами ученика. Высоко оцениваются сверстники, которых отличают готовность и умение быть хорошим товарищем. Доброта, как и в начальной школе, остается одним из ведущих оснований межличностного выбора.

Выявлено, что «предпочитаемые» и «отверженные» подростки в классе отличаются разными системами ориентаций. «Предпочитаемые» в большей степени ориентированы на совместную деятельность. Когда они осознают угрозу утраты статуса, их стратегия поведения становится активной и деятельность приобретает более интенсивный, целенаправленный,

организованный характер. Ученики с неблагоприятным положением в классе фиксированы главным образом на взаимоотношениях со сверстниками. В случае угрозы их и без того неблагоприятному положению в группе они аффективно реагируют на ситуацию и даже готовы вовсе разорвать отношения со сверстниками. Значимость эмоциональных связей в группах сверстников столь велика, что их нарушения, сопровождающиеся стойкими состояниями тревоги и психологического дискомфорта, могут оказаться причиной неврозов.

Как популярные, так и непопулярные школьники отличаются по уровню социального развития личности. Первые демонстрируют более зрелые подходы к анализу конфликтов. Они анализируют ситуации достаточно объективно и рассматривают их даже несколько отстраненно. Восприятие событий у непопулярных ограничено рамками конкретной конфликтной ситуации. Они либо уходят от решения, либо, ориентируясь на сиюминутный результат, не задумываются о последствиях предпринятых ими действий.

Обостренная потребность в индивидуализации личности в сочетании с максимализмом в оценках окружающих, которые тоже стремятся обрести и продемонстрировать свою индивидуальность, может осложнять процессы группового развития. Индивидуализация рождает напряженную потребность, которая была бы одновременно самораскрытием и проникновением во внутренний мир другого.

Уровень развития коллективных отношений определяет специфику процессов индивидуализации. В классах, где взаимоотношения основаны на доверии, взаимопомощи, ответственности, проявления самобытности, независимо от статуса членов группы, встречают поддержку и способствуют интеграции личности в группе. Обогащенной оказывается не только личность, проявляющая творческую инициативу, смелость в отказе от отрицательных традиций, но и коллектив. В группах с низким уровнем коллективных отношений проявления индивидуальности пресекаются без учета их нравственного содержания. Необычность одноклассника воспринимается как нежелательный фактор и несет в себе угрозу для персонализации остальных. В классах с подобным типом межличностных отношений индивидуализация одного происходит за счет деиндивидуализации других [5, с. 218].

Каждый подросток психологически принадлежит к нескольким группам: семье, школьному классу, дружеским компаниям и т. п. Если цели и ценности групп не противоречат друг другу, формирование

личности подростка проходит в однотипных социальных условиях. Противоречивость норм и ценностей различных групп ставит подростка в позицию выбора. Нравственный выбор может сопровождаться межличностными и внутриличностными конфликтами.

Из множества сфер общения подростком выделяется референтная группа сверстников, с требованиями которой он считается и на мнение которой ориентируется в значимых для себя ситуациях.

Потребность в общении со сверстниками, которых не могут заменить родители, возникает у детей очень рано и с возрастом усиливается. Уже у дошкольников отсутствие общества сверстников отрицательно сказывается на развитии коммуникативных способностей и самосознания. Поведение же подростков по своей сути является коллективно-групповым.

Общение сверстников очень важный канал информации; по нему подростки узнают многие необходимые им вещи, которые им не сообщают взрослые, например, большую часть информации по вопросам пола подросток получает от сверстников, поэтому их отсутствие может задержать его психосексуальное развитие или придать ему нездоровый характер [6, с 178].

При сходстве внешних контуров социального поведения глубинные мотивы, скрывающиеся за юношеской потребностью в аффиляции, индивидуальны и многообразны. Один ищет в обществе сверстников подкрепления самоуважения, признания своей человеческой ценности. Другому важно чувство эмоциональной сопричастности, слитности с группой. Третий черпает недостающую информацию и коммуникативные навыки. Четвертый удовлетворяет потребность властвовать, командовать другими. Большей частью эти мотивы и переплетения не осознаются.

Следует отметить, что коммуникативные черты и стиль общения юношей и девушек не совсем одинаковы. Это касается и уровня общительности и характера аффиляции.

На первый взгляд мальчики во всех возрастах общительнее девочек. С самого раннего возраста они активнее девочек вступают в контакт с другими детьми, затевают совместные игры и т.д. чувство принадлежности к группе сверстников для мужчин всех возрастов значительно важнее, чем для женщин.

Однако различия между полами в уровне общительности не столько количественные, сколько качественные. Содержание

совместной деятельности и собственный успех означает для мальчиков больше, чем наличие симпатии к другим участникам игры.

С ранних возрастов мальчики тяготеют к более экстенсивному, а девочки - к интенсивному общению; мальчики чаще играют большими группами, а девочки - по двое или по трое. Разные способы социализации мальчиков и девочек, существующие во всех человеческих обществах, создают и воспроизводят психологические половые различия. Причем речь идет не просто о количественных различиях в степени общительности мальчиков и девочек, но о качественных различиях в структуре и содержании их общения и жизнедеятельности.

Юношеские группы удовлетворяют в первую очередь потребность в свободном, нерегламентированном взрослыми общении. Свободное общение - не просто способ проведения досуга, но средство самовыражения, установления новых человеческих контактов, из которых постепенно выкристаллизовывается что-то интимное, исключительно свое [6.2, с 204].

Разные виды общения могут существовать, выполняя разные функции, их удельный вес и значимость с возрастом меняется. Меняются и привилегированные места встреч. У подростков это чаще всего двор или своя улица. Разные формы и места общения не только сменяются друг друга, но и сосуществуют, отвечая разным психологическим потребностям.

Если компании формируются главным образом на базе совместных развлечений, то человеческие контакты в них, будучи эмоционально значимыми, обычно остаются поверхностно. Качество совместного времяпрепровождения часто оставляют желать лучшего.

Кроме того, особое значение в установлении эффективных взаимоотношений с одноклассниками имеют определенные и индивидуально-психологические особенности личности подростка. Большинство из тех, кто испытывает затруднения в общении, отличаются качествами, блокирующими успешное межличностное взаимодействие.

Эти качества представляют собой следующие группы, которые обусловлены:

- природно-генотипическими свойствами (импульсивность, застенчивость, ригидность, неуравновешенность);

- характерологическими особенностями (нерешительность, неуверенность, замкнутость, закрытость, напористость, конфликтность, равнодушие, цинизм);

- семейной ориентацией по отношению к окружающим (несформированность коммуникативных умений на основе плохо развитой рефлексии).

Обычно конфликтная ситуация становится поводом для того, чтобы учителя обратили внимание на какие-то нарушения в межличностном взаимодействии в классном коллективе. На виду оказывается даже не сам конфликт, который очень часто выходит за пределы педагогического анализа, а способ реагирования на него, особенно если он носит не пассивный, а агрессивный характер. Между тем агрессивное реагирование всего лишь защитная реакция подростка на коммуникативно-сложную для него ситуацию, цель которой сберечь самооценку на принятом уровне.

Таким образом, подростковые группы и их соперничество – всеобщий факт человеческой истории. Явление это многоуровневое. Самый глубинный, универсальный его пласт – противопоставление «Мы» и «Они» по территориальному принципу – существуют практически везде.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Выготский, Л.С. Собрание сочинений в 4-х т. / Л.С. Выготский. – М.: Изд-во Педагогика, 1984. – Т. 4: Психология подростка. – 238 с.
- 2 Залужный А.С. Детский коллектив и методы его изучения / А.С. Залужный. М.- Л.: Госиздат, 1973. – 146 с.
- 3 Бодалев А. А. Личность и общение. — М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 161 с.
- 4 Божович Л. И. Проблемы формирования личности (подростковый возраст) - М., 1995. - С. 213-227.
- 5 Журавлева В.И. Основы педагогической конфликтологии – М., 2001. – 394 с.
- 6 Абдильдин Ж.М., Балгимбаев А.С. Диалектика активности субъекта в научном познании. – Алма-Ата: Наука Каз. ССР, 1977. – 304 с.

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛЯЦИИ УЧЕБНОЙ РАБОТЫ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СО СТУДЕТАМИ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

ПИГОВАЕВА Н. Ю.

доктор PhD, асоц. профессор, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ПИГОВАЕВА О. Ю.

магистр культурологии, ПГУ имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Важнейшим условием эффективности учебного процесса является построение сотрудничества между преподавателем и студентом, на основе уважения человеческого достоинства друг друга. Атмосфера конфликта всегда вредна в совместной работе. Разумеется, безоблачной постоянно она быть не может. Та или иная мера тревожности по поводу оценки результатов решения задачи при обучении может быть и полезной, но отрицательные эмоции, приводящие к межличностному конфликту, вредны безусловно. Разные, конечно, бывают студенты, и все же в любых ситуациях педагог должен брать ответственность на себя за состояние творческой атмосферы в аудитории.

Все реакции педагога на действия студента, даже при самом либеральном сотрудничестве, можно разбить на две группы: поощрения и наказания. Их применение связано со многими обстоятельствами, умение, учитывать которые свидетельствуют о профессионализме преподавателя.

Рассмотрим те действия преподавателя, которые имеют аффектный результат воздействия на психику студента. «Строгим» преподавателям, наверное, стоит напомнить, что постоянное ощущение неудачи, которое порождается частой и жесткой критикой тех или иных просчетов, несовершенных действий, сдерживает у студента желание проявлять инициативу, а то и просто желание учиться. Успех может породить новый успех или неудачу, неудача почти неумолимо порождает новую неудачу.

Часто проблему обостряет ожидание от студента уровня исполнительских действий, сравниваемого с «нормой», которая распространяется на все объекты обучения. Но индивидуальные особенности студентов в освоении нового материала, координации движений и многом другом сказываются на его конечных результатах. Поэтому не усредненные нормативы на выполнение того или иного навыка, а оценка и поощрение тех усилий, количественных и качественных, которые вложил студент при решении проблемы с

одновременным анализом обнаруженных, проявленных недостатков и возможных способов их преодоления, - вот предпочтительная позиция педагога. Индивидуализация реакции, мера строгости и доброты должны зависеть не от особенностей преподавателя, а от особенностей психического склада студента [1, с. 76].

Общеизвестно, что педагогическая эффективность мер системы на наказания и награды бывает весьма, различна «но все они служат средствами грубого механистического воздействия и научают в лучшем случае только одной добродетели - подчинению, только одному принципу – избегать неприятного». В тоже время «ничто так не побуждает нас к действию, как связанное с ним удовлетворение».

Противоположным по знаку внимания является прием игнорирования преподавателем действий студента. Может показаться, что этот метод неприемлем в отношении ошибочных действий. Однако вспомним, как он эффективен в вопросах дисциплины, ибо почти любая форма внимания к нежелательному поведению может работать, как подкрепление.

Так же нежелательна излишняя фиксация внимания на ошибках. Всегда предпочтительнее концентрировать внимание на способах предупреждения (профилактики) возникающих трудностей и возможных ошибочных действий, а на эмоциональной констатации и борьбе с уже имеющимися.

Для правильного выбора и анализа результативности воздействия должна осуществляться постоянная обратная связь в обоих направлениях системы преподаватель - студент». Она позволяет студенту узнать о результате своих действий, определить знак оценки. Сообщение от преподавателя, что действие правильное, увеличивает вероятность его закрепления. Сведения о неодобрительной оценке действия, сопровождающиеся эмоциональными критическими замечаниями «уважаемого педагога», будут воздействовать с удвоенной силой. Все это важно для педагога, соблюдающего оптимальную меру воздействия.

Разумеется, не нужно призывать к всеобщей толерантности. Напомним, существуют так называемые «безусловные» ошибки профессионального свойства, когда необходима принципиальная требовательность, особенно если дело касается проблем стиля, художественного вкуса, соблюдения признаков жанра, точности прочтения авторского текста и т.д. Структуру процесса взаимодействия преподавателя со студентом можно разбить на три

основных этапа. Рассмотрим их содержание и условия, влияющие на эффективность взаимодействия.

Первый этап - предварительный, редактивный. Он включает в себя необходимые предварительные организационные действия по созданию оптимальных условий для проведения занятий, гарантирующих максимально успешные результаты. Здесь и помещение, и расписание, и инструментарий, и многое другое, что достаточно трудно обеспечить, но что порой усугубляется небрежным к ним отношением. Это планирование конкретного когнитивного содержания занятия, а также обеспечение дополнительных средств, повышающих эффективность его восприятия: ноты, наглядные пособия, технические средства и т.д. Сюда же входит обеспечение эффективной обратной связи с привлечением дополнительных методов, выходящих за рамки взаимообщения и внутриклассной работы - отзывы и мнения, рецензии, отклики и т.п. информация об участниках взаимодействия.

Второй этап - непосредственное взаимодействие или учебное сотрудничество. Здесь, безусловно, действуют все классические правила дидактики.

Третий этап учебного сотрудничества - подведение итогов, определение результативности первых двух. В русле исследования эффективности взаимодействия, важно прежде всего оценивать степень увлеченности студента процессом обучения, определить качество и количество учебного материала, освоенного за определенный отрезок времени, одновременно делая поправки на его сложность и на индивидуальные способности студента. [2, с. 16]

Наилучшая методика не сможет заставить студента работать с полной отдачей, если он не чувствует осознанной необходимости в этих занятиях. Поэтому существенная часть работы преподавателя должна быть посвящена раскрытию перед студентом роли своего предмета в общем гармоническом развитии личности молодого музыканта. Мотивация как важное условие учебного процесса должна быть постоянной заботой преподавателя.

С точки зрения, психологических аспектов рационализации практического применения методов подкрепления следует еще упомянуть о следующем:

1 Слишком частое применение однообразных методов подкрепления означает неразборчивость в их использовании и может вызвать эффект привыкания, что резко снижает их результативность.

2 Применяя на практике подкрепление, важно точное соответствие слова, интонации, мимики преподавателя; соблюдение такта в выборе тех или иных форм лексики в зависимости от объекта применения.

3 Необходима соразмерность форм и интенсивности воздействия месту и времени применения, ибо может возникнуть или нейтрализация воздействия, или многократное усиление, что всегда нежелательно, так как ослабляет возможность контроля, за результатом.

Уровень совершенства, к которому стремится студент, во многом определяется его опытом прошлых успехов и неудач, и роль преподавателя в этом трудно переоценить.

Подводя итог, подчеркнем:

1 Индивидуализация оценочной реакции педагога на действие студента (как ошибочного, так и правильного) должна быть тесно связана с его характерными особенностями и с видом учебного взаимодействия на данном этапе.

2 К основным качествам профессионализма преподавателя можно отнести:

- чуткое предвидение всех возможных эффектов от применений тех или иных способов воздействия;
- правильный выбор вида воздействия (позитива - негатива) и применение его в зависимости от конкретной цели в воспитательной работе;
- точная идентификация воздействия и чуткое, взвешенное дозирование его меры;
- осознанное использование соответствия невербальных и вербальных средств воздействия, профессиональный артистизм воздействий.

3 Изучение системы подкрепления действий – один из важнейших инструментов формирования устойчивости правильных действий обучающихся, а, следовательно, и предотвращения ошибочных действий.

4 Игнорирование действий студента употребляемо порой как единственный способ нейтрализации негатива в сложных и запущенных случаях воспитательной работы, позволяющий избежать психологического закрепления ошибочного действия.

5 Для определения точной меры воздействия и выбора вида и формы воздействия большое значение имеет приобщенность

преподавателя, возможно более широкая, ко всем сферам деятельности, а также образу жизни студента.

6 Постоянная, действенная и многоаспектная обратная связь – основной метод контроля за результативностью воздействия.

7 Основой методики обучения и воспитания должна быть системность воздействия на студента, что позволит избежать и нейтрализовать вполне возможные ошибочные действия преподавателя в учебном взаимодействии. [3, с. 125]

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Кузнецов В. И. Принципы активной педагогики. – М., Издательский центр «Академия», 2001. – с. 188
- 2 Коган Г. О работе музыканта – педагога. Сб.: Вопросы музыкальной педагогики, № 1. – М., 1979. – с. 235
- 3 Кабалевский Д.Б. Педагогические размышления. – М., 1986. – с. 351

МАЗМҰНЫ

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры, филос.ғ.к., Г. Ахметованың алғы сөзі3

1 Секция. Интеллектуалды және мәдени-рухани даму

1.1 Қазіргі кезеңдегі білім беру үрдісінің барысы. Педагогика

1 Секция. Интеллектуальное и культурно-духовное развитие

1.1 Современный образовательный процесс. Педагогика

Абенова М. Ж.

Особенности развития мышления слабослышащих школьников4

Азаметова Н. Х.

Информатика пәнін оқытуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану10

Аипова А. К.

Особенности содержания обучения, направленного на формирование межкультурной компетентности будущего учителя (примере урока английского языка).....14

Алинова К. М., Тайганова А. Р.

Формативное оценивание как инструмент формирования математической грамотности учащихся.....22

Алькеева Р. С.

О внедрении изменений в преподавание и учение30

Алькеева Р. С., Макенов Е. З.

К вопросу об обучении талантливых и одаренных учеников.....33

Аскарва С. Т.

Особенности преподавания биологии для детей с нарушением слуха в рамках обновленного содержания образовательной программы36

Aubakirova R. Zh., Fominykh N. Yu.,

Bubenchikova A. V., Bexoltanova A. B.

Electronic textbook as a means of forming a new information personality42

Аубакирова С. Д.

Инструментальный уровень формирования деонтологической готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования.....46

Адилова В. Х., Сарсентай М. М.

Личностная зрелость школьников как составляющая личностного компонента успешного обучения.....50

Ahmetova G. K., Zhumabekova D. B.

Foreign language as a means of multicultural education56

Аяпбергенова Г. С.

Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби даярлаудың педагогикалық-психологиялық негіздері.....60

Бабакова О. С.

Формирование функциональной грамотности чтения у младших школьников во внеурочное время (Из опыта работы)65

Байбекова Г. З.

Тәрбие тал бесіктен басталады70

Баймырза С. А., Ткалич И. В.

Развитие мелкой моторики у детей с умственной отсталостью75

Бакасова С. Н.

Қазақ тілі сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастырудағы дидактикалық ойындардың маңызы80

Бакирова Л. А.

Оқушылар ұжымы – мектепте тәрбиені ұйымдастырудың негізгі формасы84

Бакытжанова С. А., Брекеева С. З., Садыкова Г. Н.

Как развить исследовательские навыки на уроках русского языка и математики87

Балтабаева А. Ж.

Использование информационно-коммуникационных технологии на уроке математики94

Бекмуханова Г. А., Бисенова С. А., Губина Л. В., Хасанова И. О.

Как использовать принципы дифференциации на уроках русского языка для повышения мотивации учащихся к изучению предмета99

Букаева Б. С., Хасанова И. О., Хусанова Ж. Б.

Интегрированные домашние задания как способ снижения загруженности учащихся НИШ.....104

Вдовина Л. А.

Система управления качеством образования.....110

Егинбаева М. А.

Жазылым дағдыларын дамытудың әдіс-тәсілдері.....117

Ерофеева Р. Ж., Пфейфер Н. Э.

Компоненты готовности учителя физической культуры к реализации гендерного подхода в обучении школьников121

Есмакаева Г. Б.

География пәнінде бағалауға арналған тасырмаларды әзірлеу.....127

Жангазина З. Ш., Бейсенбаева Ж. Ш.

Ситуационная методика обучения. кейсы.....133

Жетпісбаева Г. Қ; Камзина А. Д.

Шығармашылық ізденіс арқылы бағалау критерийлерін және оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалану тиімділігін жетілдіру және білім сапасын арттыру138

Жомартова Н. Н. Қалыптастырушы бағалау арқылы оқушының білім деңгейін жетілдіру.....	143
Жумабаева Б. Н., Буханова Д. У. Оқушылардың шығармашылық және зияткерлік деңгейін дамыту.....	149
Жумабекова Г. Г. Мектепке дейінгі тәрбиеде Монтессори технологиясын тиімді қолдану	153
Жумадинова К. К., Старина А. П. Основные компоненты процесса формирования профессиональной компетентности обучающихся колледжа	160
Жуманова К. И. Жаңа қазақстандық патриотизмді тәрбиелеудегі жаңа идеология.....	164
Жумашева А. А., Жанмамедова Л. Р. К вопросу об интегрированном обучении языкам в условиях полиязычного образования	172
Жұмабаева Ж. Ж. Орта білім берудің жаңартылған мазмұны бойынша өткізілетін сабақ қандай болуы керек?	176
Заблочкая А. А. Влияние критериального оценивания на успешное обучение младших школьников с позиции компетентностного подхода	181
Зорина И. В. Использование возможностей различных педагогических технологий для формирования познавательной деятельности школьников.....	189
Ильдебасева Г. М. Қазақ тілі сабағында 1-сынып оқушыларының уәжін қалыптастырудың негізгі	196
Исина А. Т. Особенности развития памяти у неслышащих школьников.....	202
Кадькалова Т. И. Вопросы математического образования в школе и в вузе в условиях обновлённого содержания	208
Кажкенова Р. С. Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін арттыру	214
Калимова А. Д., Анесова А. Ж., Жекибаева Б. А. Психолого-педагогические предпосылки понятия «Интеграция» в обучении младших школьников.....	219
Карипбаева Ш. Т., Сексенова Г. М. Пәнаралық байланыс интеграцияның дамуының негізі	226
Касенова А. У., Жабаева С. М. Оқушылардың оқу жетістігін арттыруда критериялды бағалауды тиімді пайдалану	231

Касенова Г. Т. Нурхаева А. Е. Развитие познавательной активности учащихся через активные методы обучения	237
Кенжибаева Б. Т. Ағылшын тілі сабағында жаңа технологияларды пайдалану	245
Кожаметов Т. А. Мектеп оқушыларына әскери – патриоттық тәрбие берудің өзекті аспектілері.....	250
Коломеец И. Л. Исследование как один из современных подходов оценивания для обучения (ОДО) с целью совершенствования преподавания и повышения уровня знаний учащихся.....	256
Конқышева Н. С., Есимова Д. Д., Каирова Ш. Г., Конқышев К. С. Инновационный проект Green-Management – как результат креативного обучения учащихся на уроках географии основной школы через методологию Design-Thinking	262
Копежанова Д. Т., Сергазина А. С. Жаңа инновациялық технологиялар мен әдіс-әсілдерді қазақ тілі сабағында қолданудың тиімді жолдары	269
Кубаева Г. Р. Использование информационно-коммуникационной технологии на уроках географии	274
Кудышева А. А., Темиргалинова А. К. Формирование этнокультурной компетентности студентов - будущих педагогов	281
Курманов А. А. Реализация междисциплинарных связей математики и физики при подготовке будущих учителей физики	285
Кусайнова А. Е. Жасөспірімдер арасында зорлық-зомбылықтың, қатыгездіктің алдын алу	291
Кадырбаева Н. Е. Қазіргі білім беру жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерінің жаңа әдіс-тәсілдерді қолдануы.....	294
Малик А. А. Особенности коррекционной работы по формированию фонематического слуха у детей с фонетико-фонематическим недоразвитием речи с использованием игр и игровых технологий	301
Матюхова Л. В. Использование инновационных технологий в дошкольном образовании (триз-педагогика).....	307
Мельник В. В. Формирование коммуникативных навыков младших школьников в условиях обновления содержания образования Республики Казахстан	315

Миркубанова Г. С. Ойын арқылы бастауыш сынып оқушыларының сабаққа деген қызығушылығын арттыру.....	321
Молдажанова А. С., Бейсембаева К. А. Роль интегрированных занятий в работе с детьми дошкольного возраста	326
Жумашева А. Ш., Бородин А. С. Интегрированное обучение языкам в начальной школе в условиях реализации трехязычного образования	329
Мусаева М. О., Маккамбаева Г. Ұлттық мектепте көптіліді білім беру форматында жұмыс істейтін мұғалімге қойылатын талаптар	332
Мұхтарұлы Ғ. Оқушылардың талдау әдістерін меңгеруі нәтижелі жұмыс кепілі	336
Мұратбай Б. Қ., Пфейфер Н. Э. Развитие коммуникативных навыков общения у детей раннего возраста.....	342
Назаренко Л. Н. Развитие творческих способностей студентов с помощью выполнения заданий развивающего характера на уроках анатомии и физиологии ...	347
Назарова О. И. О логических упражнениях по математике для младших школьников	355
Насриддинова О. Ф. Қазақ тілі сабақтарындағы пәнаралық байланыс	358
Нургалиева М. Е. С. Торайғыров атындағы ПМУ Студенттерінің өздік жұмысын ұйымдастыру диагностикасы.....	362
Нуркина Е. С. Активизация мыслительной деятельности учащихся на уроке литературы в современных условиях.....	367
Нуркожаева А. Б. Жеке тұлғаны қалыптастыруда жана педагогикалық технологиялардың маңыздылығы	372
Нүрпеисова Н. А. Арнайы курстары арқылы оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін арттыруды ұйымдастыру жолдары	377
Нурумова С. В. Особенности межличностных взаимоотношений детей подросткового возраста.....	382
Пиговаева Н. Ю., Пиговаева О. Ю. Проблемы стимуляции учебной работы преподавателя со студентами в условиях высшего образования	389

**АКАДЕМИК Қ. И. СӘТБАЕВТЫҢ
120 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
ЖАС ҒАЛЫМДАР, МАГИСТРАНТТАР,
СТУДЕНТТЕР МЕН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
«ХІХ СӘТБАЕВ ОҚУЛАРЫ» АТТЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

ТОМ 14

Техникалық редактор З. Ж. Шоқубаева
Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Жумабекова
Компьютерде беттеген: З. Ж. Шоқубаева
Басуға 29.03.2019 ж.
Әріп түрі Times.
Пішім 29,7 × 42 1/4. Оффсеттік қағаз.
Шартты баспа табағы 22,96. Таралымы 500 дана.
Тапсырыс № 3401

«Toraighyrov University» баспасы
С. Торайғыров атындағы
Павлодар мемлекеттік университеті
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64.